

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

นาย สาทิศ สุขผ่องศรี

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

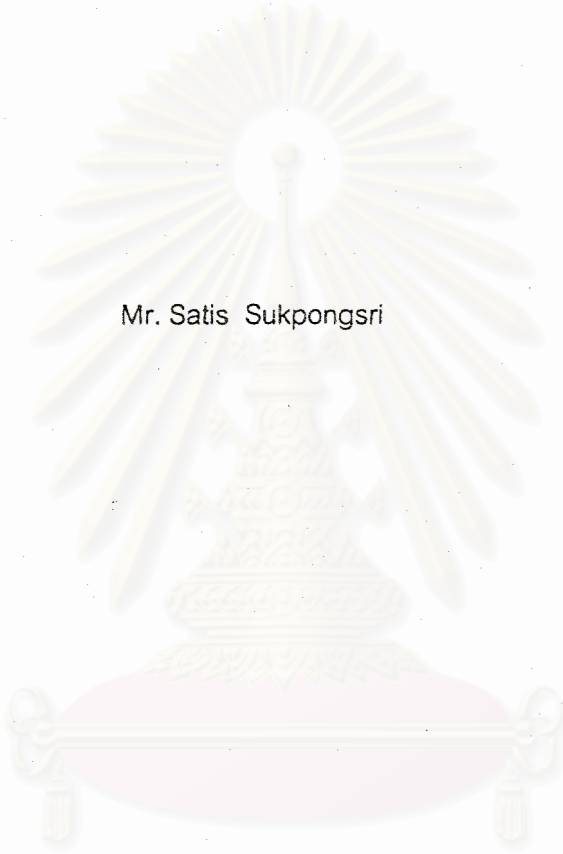
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0250-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ECOTOURISM MANAGEMENT GUIDELINES FOR KHIRIWONG COMMUNITY,
LANSKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

Mr. Satis Sukpongsri

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted In Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0250-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง
ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
โดย นาย สาทิศ สุขผ่องศรี
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

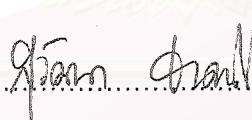

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

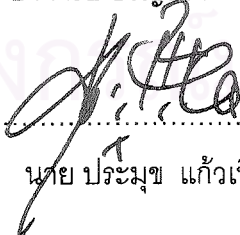
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณศิลป์ พิรพันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ขวัญสว่าง อติโพธิ)

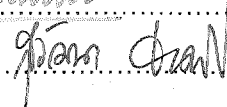
..... กรรมการ
(นาย ประมุข แก้วเนียม)

สาทิศ สุขผ่องศรี : แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ECOTOURISM MANAGEMENT GUIDELINES FOR KHIRIWONG COMMUNITY,GUMLONE SUBDISTRICT,LANSKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ ;196 หน้า. ISBN 974-13-0250-9.

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและองค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนคีรีวงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเป็นผู้ปฏิบัติในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในปัจจุบันมี 3 รูปแบบ ได้แก่ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวงและศึกษาวิถีชีวิตชุมชนรวมทั้งศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตจะดีขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น องค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายในและภายนอก ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยภาพรวมแล้วผลกระทบด้านกายภาพมีมากกว่าด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านวัฒนธรรม

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง สรุปได้ว่า รูปแบบควรดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนร่วมกับพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงจะเหมาะสม โดยจัดการ 4 ด้าน ตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมและกระบวนการ การจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการที่ยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

ภาควิชา	การวางแผนภาคและเมือง.	ลายมือชื่อนิสิต	
สาขาวิชา	การวางผังเมือง.	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	
ปีการศึกษา	2453.	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

407 41600 25 : MAJOR URBAN PLANNING

KEY WORD : ECOTOURISM / TOURIST ATTRACTION AREAS / ACTIVITY AND PROCEDURE /
COMMUNITY PARTICIPATION / SUSTAINABLE MANAGEMENT

SATIS SUKPONGSRI : ECOTOURISM MANAGEMENT GUIDELINES FOR KHIRIWONG COMMUNITY,
GUMLONE SUBDISTRICT, LANSAKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE.

THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR. DR. SUWATTANA THADANITI. 196 pp.

ISBN 974-13-0250-9

The purposes of this study were to research into current conditions and patterns of ecotourism in Khiriwong community including the future trend of the ecotourism there and to study the relationship between Khiriwong community and ecotourism and components or factors of ecotourism management. The problems were analyzed by taking various aspects concerning the community, its ecotourism management and effects of the management into consideration. In this regard, guidelines for ecotourism management in Khiriwong community were proposed.

The results were that in terms of tourism conditions in this community, Khiriwong community was a cultural tourist attraction. There is Khao Luang National Park, a natural tourist attraction, nearby. The Ecotourism Club at Khiriwong managed the tourism there under the supervision of Gumlone Subdistrict Council. Three patterns of tourism include tourism studying the way of life in the community, tourism studying nature in Khao Luang and tourism studying both the way of life in the community and nature in Khao Luang. The future trend of ecotourism will be better. There were two types of relationship between the community and ecotourism. They were the benefits the community gained and the effects. In general, the physical effects outweighed economic, social and cultural effects. There were two components or factors of ecotourism management. They were the internal and the external factors. Other problems of the community related to ecotourism management were physical problems, economic problems and the limitations of Gumlone Subdistrict Council in managing ecotourism.

As regards guidelines for managing ecotourism in Khiriwong community, it can be concluded that Gumlone Subdistrict Council should manage this tourism by organizing related groups of committees to take care of the four basic principles of ecotourism. They were management of tourist attraction areas, activity management and procedure, management of community participation and sustainable management.

Department Regional and Urban Planning.

Major Urban Planning.

Academic year 2000.

Student's signature

Advisor's signature

Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ฉบับนี้ สำเร็จลงได้เป็นอย่างดี ด้วยความร่วมมือจากชุมชนคีรีวง อันประกอบด้วย ผู้นำชุมชนทางการและธรรมชาติ, องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณ ประจวบ ธรรมวิจิตร อดีตกำนันตำบลกำโลน ผู้เป็นประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงคนแรก ที่เล็งเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสมาชิกชมรม ฯ ทั้งหมดและขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่มีรายนามดังต่อไปนี้

คุณ นิพนธ์ และคุณ ปราณี ไชยบุญ พร้อมทั้งครอบครัว ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูล ช่วยติดต่อประสานงานและที่พัก Home Stay ในชุมชนคีรีวง ระหว่างทำการวิจัย

คุณ ชนิษฐา พอนอ่วม บรรณารักษ์ วารสาร อนุสาร อสท. (อดีตผู้อำนวยการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 [นครศรีธรรมราช] หรือ ททท. สทต.2)

คุณ อุทัย วรมาศกุล อดีตผู้ช่วยผู้อำนวยการ ททท. สทต.2 ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลตลอดจนที่พักในระหว่างทำการวิจัย รวมทั้งพนักงาน ททท. สทต.2 ทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้

ผศ.ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำ ในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง ทั้งที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้และหากประโยชน์จะพึงปรากฏกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบให้เป็นคุณงามความดี แก่บุคคลที่กล่าวนามมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ได้ให้โอกาสในการปฏิบัติงานและลาศึกษาในหลักสูตร การวางแผนภาคและเมือง มหบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2540 และเนื่องจากทุนในการวิจัยครั้งนี้ บางส่วนได้รับมาจาก ทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มา ณ โอกาสนี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา - มารดา ตลอดจนพี่ - น้องทุก ๆ ท่านซึ่งให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา จนสำเร็จการศึกษา

สาทิศ สุขผ่องศรี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญเรื่อง	ช
สารบัญภาพ	ญ
สารบัญตาราง	ตม
สารบัญแผนภูมิ	ค
สารบัญแผนที่	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย	4
1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย	11
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1 ปรัชญาและแนวความคิด	13
2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)	13
2.1.2 ปรัชญาและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)	19
2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	31
2.2.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537	31
2.2.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542	36

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.3.1 โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)	37
2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	41
2.4 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง	44
2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)	44
2.4.2 นโยบายการท่องเที่ยว	45
2.4.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	45
2.4.4 นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2543	45
2.4.5 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคีรีวงและบ้านกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2534	46
2.4.6 แผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2543	46
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา	49
3.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนคีรีวง	49
3.1.1 ข้อมูลทั่วไป	49
3.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน	52
3.1.3 สภาพโดยทั่วไปของชุมชนในปัจจุบัน	56
3.1.4 ข้อมูลด้านกายภาพ	60
3.1.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	74
3.1.6 ข้อมูลด้านสังคม	76
3.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง	80
3.2.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	80
3.2.2 ศักยภาพของการจัดการ	91
3.2.3 สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง	92

3.3 สถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต	93
3.3.1 สถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน	93
3.3.2 แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในอนาคต	103
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	105
4.1 ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม	105
4.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ที่ได้จากการเก็บรวบรวม ข้อมูลทุติยภูมิและจากการสำรวจภาคสนาม (Survey) โดยใช้ SWOT Analysis	125
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	134
4.3.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1	134
4.3.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2	136
4.3.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2	138
4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	139
4.4.1 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ	140
4.4.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้น	141
4.5 องค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง	141
4.5.1 ปัจจัยภายใน	141
4.5.2 ปัจจัยภายนอก	143
4.6 ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนคีรีวง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	144
4.6.1 ปัญหาด้านกายภาพ	144
4.6.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ	145
4.6.3 ปัญหาด้านอุปสรรคและข้อจำกัดของ อบต.กำโลน	145
4.7 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	146
4.7.1 ผลกระทบด้านกายภาพ	146
4.7.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	150
4.7.3 ผลกระทบด้านสังคม	152
4.7.4 ผลกระทบด้านวัฒนธรรม	153

บทที่ 5 แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	157
5.1 แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	159
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	172
5.3 ข้อเสนอแนะ	172
5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป	172
5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมในชุมชนคีรีวง และอุทยานแห่งชาติเขาลง (ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย)	172
5.3.3 ข้อเสนอแนะด้านมาตรการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติเขาลง ดำเนินการโดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาลง	175
5.3.4 ข้อเสนอแนะด้านมาตรการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติเขาลง ดำเนินการโดยมีคฤหบดีท้องถิ่น/ลูกหาบ จากชุมชนคีรีวง	176
5.3.5 ข้อเสนอแนะด้านแนวความคิดพื้นฐานในการออกแบบ (Design Concept) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (แนวความคิดพื้นฐาน)	177
รายการอ้างอิง	184
ภาคผนวก ก.	186
ภาคผนวก ข.	191
ประวัติผู้วิจัย	196

สารบัญภาพ

หน้า

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพประกอบ ที่ 2-1 แสดง	ความชัดเจนของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	17
ภาพประกอบ ที่ 2-2 แสดง	หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ...	23
ภาพประกอบ ที่ 2-3 แสดง	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	48

บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

ภาพประกอบ ที่ 3-1 แสดง	สภาพชุมชนคีรีวง เมื่อครั้งเกิดมหาอุทกภัย ครั้งที่ 3 ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2531	54
ภาพประกอบ ที่ 3-2 แสดง	สภาพอุทกภัย บริเวณวัดคีรีวง	55
ภาพประกอบ ที่ 3-3 แสดง	สภาพอุทกภัย บริเวณโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (หลังเดิม)	55
ภาพประกอบ ที่ 3-4 แสดง	สภาพความเสียหาย บริเวณวัดคีรีวง ภายหลังจากน้ำลด	55
ภาพประกอบ ที่ 3-5 แสดง	สภาพความเสียหายทั่วไปในชุมชนคีรีวง ภายหลังจากน้ำลด	55
ภาพประกอบ ที่ 3-6 แสดง	สภาพปัจจุบันของชุมชนคีรีวง	57
ภาพประกอบ ที่ 3-7 แสดง	สภาพชุมชนคีรีวง ที่ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่สวยงามตามธรรมชาติ	58
ภาพประกอบ ที่ 3-8 แสดง	ถนนสายศาลาสังกะสี - บ้านคีรีวง เข้าไปยังชุมชนคีรีวง	59
ภาพประกอบ ที่ 3-9 แสดง	คลองท่าหา ที่มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาหลวง	59
ภาพประกอบ ที่ 3-10 แสดง	สวนสมรมของชุมชน ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติ	59
ภาพประกอบ ที่ 3-11 แสดง	หัวเหว (จุดเริ่มต้นเส้นทางเดินป่า จากชุมชนคีรีวงสู่ออดเขาหลวง) ..	59
ภาพประกอบ ที่ 3-12 แสดง	ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนคีรีวง	61
ภาพประกอบ ที่ 3-13 แสดง	ลำน้ำธรรมชาติในชุมชน (คลองท่าดี) ที่มีต้นน้ำเกิดจากเขาหลวง	61
ภาพประกอบ ที่ 3-14 แสดง	ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำไลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช	68
ภาพประกอบ ที่ 3-15 แสดง	กลุ่มบ้านสมุนไพร	68
ภาพประกอบ ที่ 3-16 แสดง	ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง และชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง	68

ภาพประกอบ ที่ 3 - 17	แสดง	กลุ่มมดย้อมสีธรรมชาติบ้านคีรีวง68
ภาพประกอบ ที่ 3 - 18	แสดง	สาธารณูปโภค (ไฟฟ้า) ของชุมชน71
ภาพประกอบ ที่ 3 - 19	แสดง	ระบบประปาของชุมชน71
ภาพประกอบ ที่ 3 - 20	แสดง	ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง)72
ภาพประกอบ ที่ 3 - 21	แสดง	ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 8 (บ้านขุนคีรี)72
ภาพประกอบ ที่ 3 - 22	แสดง	ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี)72
ภาพประกอบ ที่ 3 - 23	แสดง	ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม)72
ภาพประกอบ ที่ 3 - 24	แสดง	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (หลังใหม่)73
ภาพประกอบ ที่ 3 - 25	แสดง	สถานีอนามัยบ้านคีรีวง73
ภาพประกอบ ที่ 3 - 26	แสดง	อาชีพหลักของชาวคีรีวง คือ การทำสวนสมรม78
ภาพประกอบ ที่ 3 - 27	แสดง	พ่อเฒ่าแม่เฒ่าชาวคีรีวง กำลังจะไปทำสวนสมรมของตน78
ภาพประกอบ ที่ 3 - 28	แสดง	สวนสมรม สองฟากคลองท่าหา78
ภาพประกอบ ที่ 3 - 29	แสดง	วัดคีรีวง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของชุมชน79
ภาพประกอบ ที่ 3 - 30	แสดง	พระอุโบสถหลังใหม่ ภายในบริเวณวัดคีรีวง79
ภาพประกอบ ที่ 3 - 31	แสดง	ประเพณีชักพระ หรือ ลากพระ ของชาวคีรีวง79
ภาพประกอบ ที่ 3 - 32	แสดง	ประเพณีชักพระ หรือ ลากพระ ของชาวคีรีวง79
ภาพประกอบ ที่ 3 - 33	แสดง	พระอุโบสถหลังเดิม ของวัดคีรีวง ที่ได้รับความเสียหาย จากมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 253183
ภาพประกอบ ที่ 3 - 34	แสดง	อาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน ที่ถูกสายน้ำพัดพาเอาทรายเข้ามาถมตัวบ้าน83
ภาพประกอบ ที่ 3 - 35	แสดง	ขนำ (กระต๊อบเฝ้าสวน) ในสวนสมรมของชาวบ้าน84
ภาพประกอบ ที่ 3 - 36	แสดง	ชาวบ้านกำลังเก็บผลผลิตในสวนสมรมของตน84
ภาพประกอบ ที่ 3 - 37	แสดง	บริเวณหนานหินท่าหา เป็นแหล่งที่ชาวชุมชน และนักท่องเที่ยวนิยมใช้พักผ่อนหย่อนใจ84
ภาพประกอบ ที่ 3 - 38	แสดง	ตลาดผลไม้ท่าหา อยู่ในบริเวณเดียวกันกับหนานหินท่าหา84
ภาพประกอบ ที่ 3 - 39	แสดง	เทือกเขาหลวง (เทือกเขานครศรีธรรมราช) อันเป็นที่ตั้งของ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช90

ภาพประกอบ ที่ 3 - 40 แสดง สภาพความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของป่าบนอุทยาน ฯ	90
ภาพประกอบ ที่ 3 - 41 แสดง หุบผามหาสดำ ป่าดึกดำบรรพ์ที่ยังหลงเหลืออยู่ในโลก	90
ภาพประกอบ ที่ 3 - 42 แสดง น้ำตกบนอุทยาน ฯ	90
ภาพประกอบ ที่ 3 - 43 แสดง เส้นทางเดินป่าขึ้นสู่ยอดเขาหลวง	90
ภาพประกอบ ที่ 3 - 44 แสดง ยามเช้าของชาวแคมป์ที่ลานไทร	90

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพประกอบ ที่ 4 - 1 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน)	148
ภาพประกอบ ที่ 4 - 2 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน)	148
ภาพประกอบ ที่ 4 - 3 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน)	148
ภาพประกอบ ที่ 4 - 4 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน)	148
ภาพประกอบ ที่ 4 - 5 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหามลพิษในชุมชน)	149
ภาพประกอบ ที่ 4 - 6 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหามลพิษในชุมชน)	149
ภาพประกอบ ที่ 4 - 7 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหามลพิษในชุมชน)	149
ภาพประกอบ ที่ 4 - 8 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหามลพิษในชุมชน)	149

บทที่ 5 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิริง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบ ที่ 5 - 1 แสดง ตัวอย่างการจัดองค์ประกอบ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center)	179
ภาพประกอบ ที่ 5 - 2 แสดง ตัวอย่างอาคารที่ทำการ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center)	179
ภาพประกอบ ที่ 5 - 3 แสดง ตัวอย่างบ้านพักนักท่องเที่ยว	179
ภาพประกอบ ที่ 5 - 4 แสดง ตัวอย่างป้ายผังบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	180
ภาพประกอบ ที่ 5 - 5 แสดง ตัวอย่างเส้นทางเดินเท้า	180
ภาพประกอบ ที่ 5 - 6 แสดง ตัวอย่างสะพานทางเดินเท้า	180
ภาพประกอบ ที่ 5 - 7 แสดง ตัวอย่างสะพานทางเดินเท้า	180
ภาพประกอบ ที่ 5 - 8 แสดง ตัวอย่างป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ	181
ภาพประกอบ ที่ 5 - 9 แสดง ตัวอย่างศาลานั่งพักระหว่างเส้นทางเดินเท้า	181
ภาพประกอบ ที่ 5 - 10 แสดง บริเวณที่พักแรม (Camping Area)	181

หน้า

ภาพประกอบ ที่ 5 - 11 แสดง ตัวอย่างที่ทิ้งขยะแบบต่าง ๆ	182
ภาพประกอบ ที่ 5 - 12 แสดง ตัวอย่างที่ทิ้งขยะตามเส้นทางเดินเท้า	183
ภาพประกอบ ที่ 5 - 13 แสดง การจัดพื้นที่ทำลายขยะ	183

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 3-1 แสดง โปรแกรมการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง96

ตารางที่ 3-2 แสดง ระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้98

ตารางที่ 3-3 แสดง รายละเอียดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามที่ชมรม ฯ กำหนด98

ตารางที่ 3-4 แสดง รายจ่ายตามโปรแกรมการท่องเที่ยว99

ตารางที่ 3-5 แสดง สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวผู้มาศึกษาวิถีชีวิตชุมชน
และศึกษารวมชาติบนยอดเขาหลวง101

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 4-1 แสดง ขนาดและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนคีรีวง106

ตารางที่ 4-2 แสดง โครงสร้างอายุของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนคีรีวง (จำแนกตามหมู่บ้าน)107

ตารางที่ 4-3 แสดง สถานภาพกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)108

ตารางที่ 4-4 แสดง อาชีพกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)108

ตารางที่ 4-5 แสดง รายได้เฉลี่ย/เดือน ของกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)109

ตารางที่ 4-6 แสดง ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)110

ตารางที่ 4-7 แสดง การปรับปรุงสาธารณูปโภค (จำแนกตามหมู่บ้าน)111

ตารางที่ 4-8 แสดง การปรับปรุงสาธารณูปการ (จำแนกตามหมู่บ้าน)113

ตารางที่ 4-9 แสดง ระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (จำแนกตามหมู่บ้าน)114

ตารางที่ 4-10 แสดง ระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง
โดยชุมชน (จำแนกตามหมู่บ้าน)115

ตารางที่ 4-11 แสดง การมีรายได้ของครอบครัว
อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)116

ตารางที่ 4-12 แสดง การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้และปัจจัยที่จำเป็น
ต่อการบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)117

ตารางที่ 4-13 แสดง สภาพการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(จำแนกตามหมู่บ้าน)118

ตารางที่ 4 -14	แสดง	สภาพการมีงานทำ หรือ เกิดการสร้างงาน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	119
ตารางที่ 4 - 15	แสดง	สภาพการได้รับผลกระทบทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	120
ตารางที่ 4 - 16	แสดง	สภาพการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	121
ตารางที่ 4 - 17	แสดง	สภาพการถูกกระตุ้นของชาวบ้านให้สนใจพัฒนาการศึกษาและความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	122
ตารางที่ 4 -18	แสดง	สภาพการได้รับผลประโยชน์ทางสังคม อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	123
ตารางที่ 4 - 19	แสดง	สภาพการพัฒนาด้านการสาธารณสุข อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)	124
ตารางที่ 4 - 20	แสดง	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม) ของชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง	155
ตารางที่ 4 - 21	แสดง	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชนคีรีวง	155
ตารางที่ 4 - 22	แสดง	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อสังคมของชุมชนคีรีวง	156
ตารางที่ 4 - 23	แสดง	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชนคีรีวง ...	156

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

แผนภูมิที่ 1-1 แสดง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย10

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แผนภูมิที่ 2-1 แสดง ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System)14

แผนภูมิที่ 2-2 แสดง กระแสความต้องการ Ecotourism20

แผนภูมิที่ 2-3 แสดง กระบวนการ การเรียนรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ28

แผนภูมิที่ 2-4 แสดง โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)33

แผนภูมิที่ 2-5 แสดง กรอบแนวความคิดในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
เพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ40

บทที่ 5 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง

ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนภูมิที่ 5-1 แสดง แนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง
ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช158แผนภูมิที่ 5-2 แสดง กรอบแนวความคิดในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน
สำหรับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ161สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

หน้า

บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

แผนที่ที่ 3-1	แสดง ที่ตั้งและอาณาเขต ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	50
แผนที่ที่ 3-2	แสดง ลักษณะภูมิประเทศของ จ.นครศรีธรรมราช	51
แผนที่ที่ 3-3	แสดง เขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	64
แผนที่ที่ 3-4	แสดง เขตการปกครององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	65
แผนที่ที่ 3-5	แสดง ชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช	66
แผนที่ที่ 3-6	แสดง อุทยานแห่งชาติเขาลงจ.นครศรีธรรมราช	88
แผนที่ที่ 3-7	แสดง เส้นทางเดินป่าจากชุมชนคีรีวงสู่ออดเขาหลวง	89
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล		
แผนที่ที่ 4-1	แสดง การวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของที่ตั้งชุมชนคีรีวง	129
บทที่ 5 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช		
แผนที่ที่ 5-1	แสดง การวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวง	164

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กำหนดนโยบาย ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ให้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกที่ดี (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.].การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 4-89 - 4-90) ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปะ วัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Tourism Way to Sustainable Development) สร้างค่านิยมให้ชาวไทย เพิ่มการเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอยภายในประเทศมากขึ้น เป็นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ท้องถิ่น เกิดรายได้หมุนเวียนที่มีมูลค่าหลายล้านบาท อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ โดยอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้การท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างอาชีพ การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งและรวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ แล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อีกด้วย ทั้งมิติด้านธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมและด้านวัฒนธรรม หากจะมองผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมในระดับหน่วยย่อย อันเป็นรากฐานของสังคมคือ ชุมชน (Community) แล้ว ชุมชนจะตกอยู่ในสถานะที่เป็นผู้รับผลกระทบต่าง ๆ ไว้มากทั้งทางตรงและทางอ้อม

ในอดีตที่ผ่านมา การจัดการ การท่องเที่ยวทั่วไป มักประสบปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม กับการพัฒนาอยู่เสมอ โดยการท่องเที่ยว ได้มุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มากกว่าการให้ความสนใจผลกระทบที่มีต่อชุมชน กล่าวคือ เน้นให้เศรษฐกิจเป็นตัวนำและให้ความสำคัญในด้านอื่น ๆ น้อยกว่า ได้แก่ วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและสิทธิของชุมชน ทั้งที่จริงแล้วควรจะให้มีความสำคัญในด้านต่าง ๆ เท่าเทียมกัน จนทำให้นักวิชาการบางท่าน กล่าวว่า "การท่องเที่ยว ไม่สามารถประสานกับการอนุรักษ์ได้" (วท., 2542:1-1) แต่ในความเป็นจริงแล้ว การท่องเที่ยว จำต้องพึ่งพาการอนุรักษ์ เสมือนหนึ่งทรัพยากรที่มีค่าและในทางตรงกันข้าม ก็สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม หากการท่องเที่ยวนั้น อยู่ภายใต้การจัดการและจิตสำนึกที่ดี

แนวความคิด ในการจัดการ การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) หรือ การท่องเที่ยว
 แนวใหม่ ได้เกิดขึ้นในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมา นี้ โดยมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ทั้งภาษาไทยและภาษา
 อังกฤษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, Sustainable Tourism, Ecotourism
 เป็นต้น แต่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ปัจจุบัน แนวความคิดเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ในประเทศไทย กำลังได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ตลอดจนได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี จาก
 ภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ในต่างประเทศ แนวความคิดดังกล่าว ได้มีการพัฒนาถึงขั้นปฏิบัติการ
 รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพ จนก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญ 2 ประการ คือ
 ความต้องการ การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism สูงขึ้น และการเร่งรัดเสนอขายการท่องเที่ยวแบบ
 Ecotourism กระแสดังกล่าว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จน
 เกิดธุรกิจด้านนี้มากขึ้นในประเทศไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงว่า ตลาดการ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน จะเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม
 หรือ เป็นตัวเร่งให้เกิดความเสื่อมโทรม ขยายวงกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดเรื่องการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดการยอมรับและมีความเชื่อว่า จะสามารถลดปัญหาและผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง

นครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดสำคัญทางภาคใต้ มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนพื้นที่ ที่อุดม
 สมบูรณ์และมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใน
 พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา รวมทั้งอุทยานแห่งชาติเขาลง อัน
 เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ถือว่าเป็นตัวอย่างของการเริ่มบุกเบิกพัฒนา
 แหล่งท่องเที่ยว ที่มีการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว
 เชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนคีรีวง เป็นหน้าที่ของ อบต.กำโลน โดยตรง ปัจจุบัน ชุมชนคีรีวงกำลังได้รับความนิยม
 นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ แต่การเจริญเติบโตของธุรกิจ
 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ดังกล่าว ยังเป็นไปอย่างไม่มิติศทาง ขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ
 ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชน องค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ ตลอดจนพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง
 ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหา ความไม่สมดุลของระบบนิเวศในอนาคต ทำให้ไม่สามารถจัดการ การ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเรียกร้องและต้องการแผนแม่บทในการจัดการ การ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง เพื่อใช้เป็นหลักในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและอนุรักษ์ วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจน
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อย่างยั่งยืนในระยะยาว

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท้องถิ่น” นี้ จึงคาดหวังว่าจะเป็นตัวอย่างหนึ่งของแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ชุมชน (Community) ซึ่งเป็นหน่วยย่อย อันเป็นรากฐานของสังคม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Involvement or Participation) ซึ่ง “ท้องถิ่น” ในที่นี้ อาจหมายถึง ชุมชน หรือ ประชาชน (People or Local People) หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ก็ได้และอาจหมายถึง การมีสิทธิในการกำกับดูแล กำหนดทิศทางความเป็นไป ตลอดจนควบคุมการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ ขั้นตอนการสำรวจวางแผนและดำเนินการ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและพัฒนาท้องถิ่นรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของท้องถิ่นและเป็นกระบวนการเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น อีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

1.2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนศรีวังกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและองค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนศรีวัง

1.2.3 ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนศรีวัง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2.4 เสนอแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนศรีวัง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการศึกษา

มุ่งเน้นหาแนวทางในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนศรีวังอย่างแท้จริง ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณภาพชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการเรียนรู้ แนวทางการพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชน ตลอดจนการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนในระยะยาว

1.3.2 ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ พิจารณาเฉพาะชุมชนคีรีวง (ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรีและหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชและพื้นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาลง อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษา เนื่องจากชุมชนคีรีวง มีวิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่น ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นชุมชนชาวสวนสมรม ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ นับเนื่องไปได้ถึง 200 ปี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนและมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น การผลิตทุเรียนกวน,แปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าหมัดย้อมสีธรรมชาติ,แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรและการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนเองอยู่แล้วในปัจจุบัน

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

1.4.1 ระยะเวลาที่ทำการศึกษา สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนคีรีวง มีเวลาจำกัด ไม่สามารถสำรวจและเก็บข้อมูลได้ต่อเนื่องโดยตลอด ต้องไปเป็นช่วง ๆ (ช่วงละ 1 สัปดาห์) และบางครั้งก็พบอุปสรรคเกี่ยวกับปัญหาสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย (ฝนตกตลอดทั้งวัน) ไม่สามารถสำรวจเก็บข้อมูลรายละเอียดของพื้นที่และบันทึกภาพได้โดยสะดวก

1.4.2 ช่วงระยะเวลาที่ไปศึกษา (เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2542) ในชุมชนคีรีวง เป็นช่วงที่ไม่ใช่ฤดูท่องเที่ยวเขาหลวง (เป็นช่วงที่ปิดเขา ไม่ให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปบนยอดเขา) ประกอบกับในปีนี้เป็นช่วงฤดูกาลที่สวนสมรมของชุมชน ไม่ให้ผลผลิต (ปกติ ช่วงเวลาดังกล่าว จะเป็นช่วงที่สวนสมรมให้ผลผลิต) จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ไม่มีความหลากหลาย เป็นเพียงนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม ๆ หนึ่งเท่านั้น

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ชุมชนคีรีวง หมายถึง พื้นที่ที่ทำการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง), หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง), หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ซึ่งอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5.2 การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure Time) มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่ง ซึ่งมักหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่ง ที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) เพื่อตอบสนองความต้องการในแง่การผ่อนคลาย

คลายความเครียดในชีวิตประจำวันและตอบสนองความอยากรู้ อยากรู้เห็น อีกทั้งยังเป็นกระบวนการพัฒนาคนในแง่การเรียนรู้ สร้างสมประสบการณ์และวิสัยทัศน์ (Vision) จากการเดินทางท่องเที่ยวด้วย (Lawson & Baud - bovy,อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.], 2542 : 2-5)

1.5.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (วท.,การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ,2542 : 2-51)

1.5.3 นักท่องเที่ยว (Tourists) หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่น เป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่ เพื่อไปประกอบอาชีพ หรือ หารายได้ และให้หมายความรวมถึงผู้รับบริการ ความสะดวกจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยเสียค่าบริการด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง,2535 : 1 - 2)

1.5.4 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ระบบองค์ความรู้ทั้งหมด ซึ่งรวมถึง แนวความคิด (Concept) ความเชื่อ (Belief) การตระหนักรู้ (Perception) กระบวนการได้มา การเก็บรักษาและการเผยแพร่ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของกลุ่มชนเท่านั้น หากแต่รวมถึงองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นใหม่โดยชุมชน หรือปัจเจกชนและความรู้ที่นำมาจากภายนอก แต่ได้รับการตีความ (Interpretation) และปรับเปลี่ยน (Modification) โดยประชาชนในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5.5 องค์กรชุมชน (Community Organization) มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น องค์กรชาวบ้าน องค์กรพื้นฐานของชุมชน (Community - base Organization) เป็นต้น หมายถึง องค์กรเพื่อดำเนินกิจการของชุมชน เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชน ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มีขนาดต่าง ๆ กัน อาจมีขนาดระดับหมู่บ้าน หรือ เล็กกว่า สุดแต่ความสามารถในการบริหารและจัดการ องค์กรชุมชนที่ทำงานได้ผล เป็นองค์กรชุมชนจริง ๆ โดยชุมชนและเพื่อชุมชน

1.5.6 สวนสมรม หมายถึง สวนผลไม้ที่ปลูกไม้ผลหลายชนิดปะปนกันไปและยังคงภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำสวน พัฒนาปรับปรุงบำรุงพันธุ์ โดยรักษาระบบนิเวศเอาไว้ได้เป็นอย่างดี ผลไม้ที่ปลูก (เฉพาะในพื้นที่ชุมชนคิ่วง) ได้แก่ ทูเรียน (พันธุ์พื้นบ้าน) มังคุด เงาะ ลองกอง ลางสาด ละมุด ขนุน จำปาตะ หมากรูด ลูกเหมี้ยง ลูกเนียง สะตอ ขิงและพืชผักนานาชนิด

1.5.7 โฮมสเตย์ (Home Stay) หมายถึง การจัดที่พักในท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกัน เจ้าของบ้านพัก มีรายได้จากการจัดบริการอาหารและนำเที่ยวด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งเป็นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

- 1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 1.6.2 การนำเสนอข้อมูล
- 1.6.3 การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.6.4 การสรุปผล,อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ
- 1.6.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีที่มาของข้อมูลจากแหล่งที่สำคัญ 3 แห่ง ได้แก่

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม (Survey) การสัมภาษณ์ (Interviews) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) รวมทั้งการศึกษาวีดิทัศน์ชุมชน 3 ครั้งและการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง 1 ครั้ง

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ที่มีบุคคล หรือ หน่วยงานสถาบันต่าง ๆ เก็บรวบรวมไว้ เช่น แนวความคิดและทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์และสื่ออื่นๆ เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจากแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สถาบันวิทยบริการ (หอสมุดกลาง)
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

2.2) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- ห้องสมุด
- กองพัฒนาบริการท่องเที่ยว
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช)

2.3) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2.4) สำนักงานผังเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช

2.5) ที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.6) ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3) ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม (Survey) ได้แก่

3.1) การสำรวจพื้นที่ชุมชนคีรีวงอย่างละเอียด ทั้งสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่าง ๆ

3.2) การออกแบบสอบถาม (Questionnaires) และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - informants) และผู้ตอบแบบสอบถาม (Respondents) โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.2.1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key - informants) หมายถึง ผู้รู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนคีรีวง เช่น ประวัติความเป็นมา สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยว (รวมกิจกรรมการท่องเที่ยว) การบริการ การท่องเที่ยวและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน ได้แก่

- ประชาชนในชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ดังกล่าวข้างต้น

- พหุภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)(เช่น กลุ่มสร้างสรรค์นาคกร - บวรรัตน์ และโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อุทยานแห่งชาติเขาลงและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นต้น

- ผู้แทนองค์กรชุมชน/กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวง เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัตย์อมศีลธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร เป็นต้น

3.2.2) ผู้ตอบแบบสอบถาม (Respondents) ได้แก่ ประชาชนในชุมชนคีรีวง ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างและนักท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Respondents) ในประเด็นที่งานวิจัยต้องการ เช่น สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

3.3) การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Interviews) หมายถึง การที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกำหนดประเด็นกว้าง ๆ ในการสัมภาษณ์ แล้วแตกเป็นประเด็นย่อยตามเนื้อหาที่ได้รับจากการตอบแบบสัมภาษณ์

3.4) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนศิรัวงและนักท่องเที่ยวนอก

3.5) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) หมายถึง การที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมใน การจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรัวง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยว (รวมกิจกรรมการท่องเที่ยว) การบริการและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

3.6) การสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรัวงในปัจจุบัน ว่ามี มาก - น้อย เพียงใด ทั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินเป็นข้อสรุป เกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

3.6.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรัวง

3.6.2) สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรัวงในปัจจุบัน

3.6.3) ปัญหาและผลกระทบในด้านต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.7) การสอบถามความคิดเห็นจากพหุภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับ การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.8) การวิเคราะห์แบบสอบถามและการทำ SWOT Analysis

1.6.2 การนำเสนอข้อมูล

1) การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการนำเสนอข้อมูล ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ซึ่งเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในข้อ 1.6.1 โดยกระทำในระยะเริ่มต้นของการศึกษา ตามลำดับ ดังนี้

1.1) ศึกษาปรัชญา แนวความคิดและทฤษฎี,กฎหมายที่เกี่ยวข้อง,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ เพื่อนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์

1.2) ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนศิรัวง ได้แก่ ข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ ประชากร สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนใน

ปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาและผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการศึกษา

- 1.3) ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิทั่วไป ของชุมชนศิรีวง โดยการสำรวจภาคสนาม (Survey) และแจกแบบสอบถาม (Questionnaires) ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ตอบแบบสอบถาม

2) การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม (Survey) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Interviews),แบบสอบถาม (Questionnaires) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสำรวจศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวงในปัจจุบัน การสอบถามความคิดเห็นจากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามและการทำ SWOT Analysis

1.6.3 การวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลพื้นฐานทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามเนื้อหา (Content Analysis)

2) ข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในชุมชนศิรีวง ผู้นำทางธรรมชาติองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา

3) การวิเคราะห์แนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง อาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ในข้อ 1) และ 2) เป็นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการ จัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

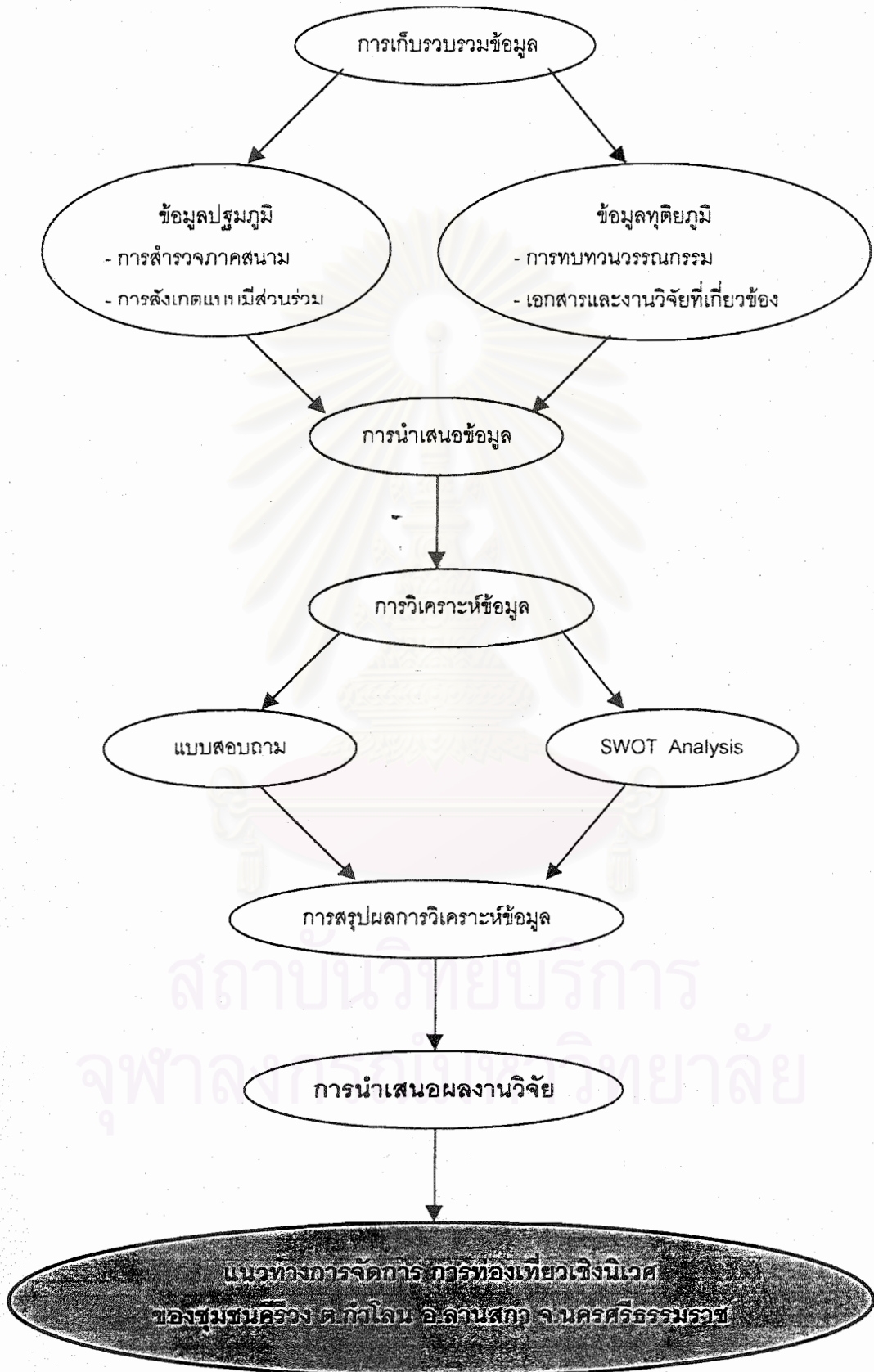
4) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6.4) การสรุปผล,การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เป็นการเสนอแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยให้งานวิจัย มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ แสดงในแผนภูมิที่ 1 - 1

แผนภูมิที่ 1 - 1 แสดง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย โดยเริ่มจาก การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล (ข้อ 1.6.1) การนำเสนอข้อมูล (ข้อ 1.6.2) การวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ข้อ 1.6.3) ตลอดจน การสรุปผล,การอภิปรายผลการวิจัยและ ข้อเสนอแนะ (ข้อ 1.6.4) ตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้วิจัย ขอนำเสนอผลการวิจัย ในรูปของการบรรยายเนื้อหา พร้อมทั้งมี ตาราง รูปภาพ แผนภูมิและแผนที่ ประกอบ

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทราบถึงสถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบันรวมทั้ง แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

1.8.2 ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

1.8.3 ทราบถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนคีรีวง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.8.4 เป็นแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.8.5 ชุมชนท้องถิ่นอื่น สามารถนำไปเป็นแนวทาง หรือ ประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่และเพื่อให้การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพในพื้นที่ของชุมชนตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการศึกษา ดังนี้

2.1 ปรัชญาและแนวความคิด

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)

2.1.2 ปรัชญาและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

2.2.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 โครงการ ศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

2.4 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544)

2.4.2 นโยบายการท่องเที่ยว

2.4.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.4.4 นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2542 - 2544

2.4.5 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคีรีวงและบ้านกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2544

2.4.6 แผนพัฒนาตำบลกำโลน องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2543

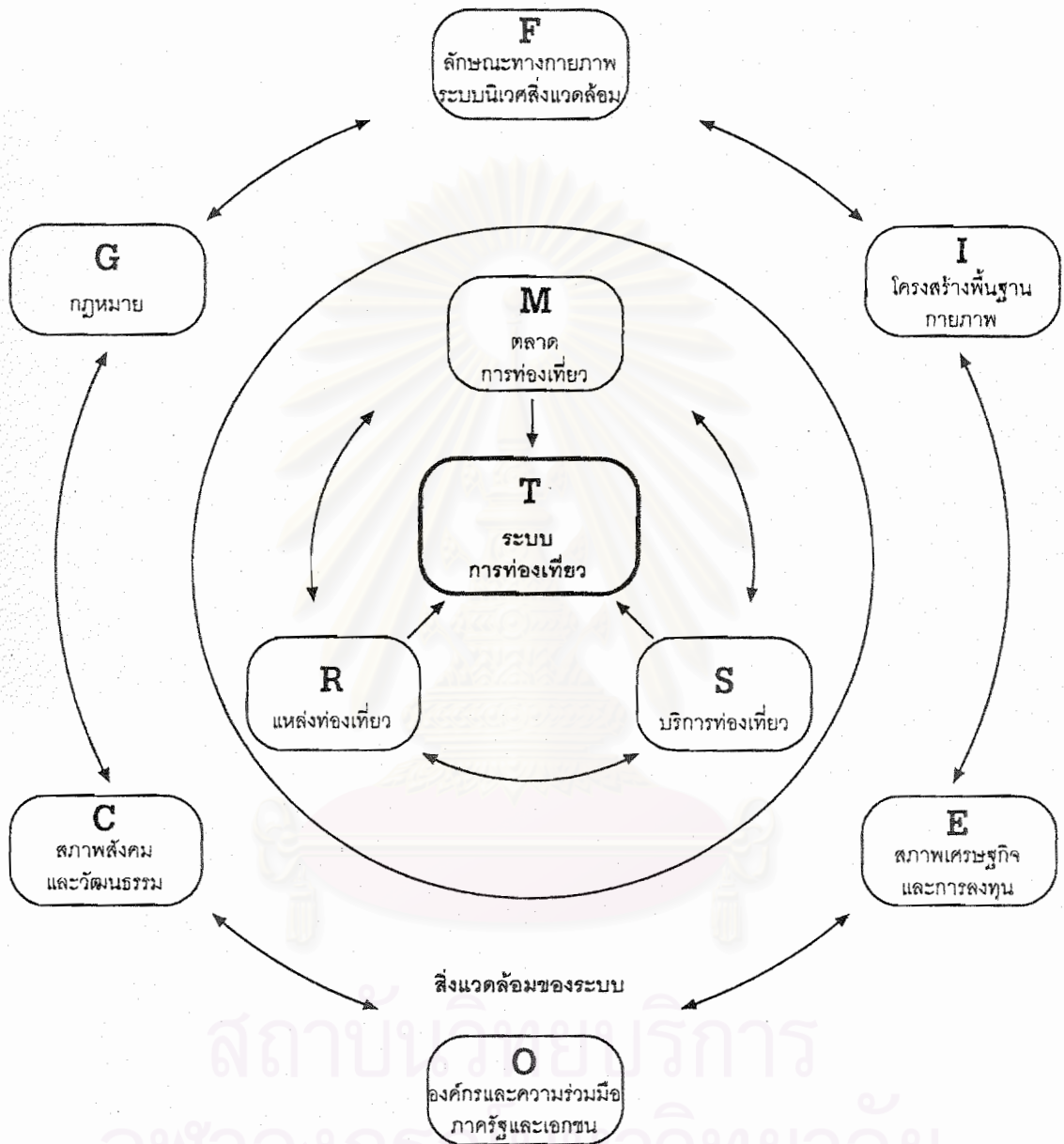
2.1 ปรัชญาและแนวความคิด

2.1.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ศึกษาเรื่อง "การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" โดยได้รวบรวมแนวความคิด ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ทั้งหมด พบว่า "การท่องเที่ยว" (Tourism) เป็นคำที่ครอบคลุมทั่วทั้งกระบวนการ การท่องเที่ยว (R.W. Mc Intosh, 1972 และ Webster Dictionary อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.], 2542 : 2-5) นอกจากนี้ ยังมีการเรียกขานในแต่ละรูปแบบ ตามมุมมอง หรือ มิติต่าง ๆ ดังนี้ มิติด้านทรัพยากร ด้านกิจกรรม ด้านการตลาดและมิติด้านการจัดการ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.], 2542 : 2-6)

ในส่วนของ องค์ประกอบการท่องเที่ยว พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resources) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) ในแต่ละองค์ประกอบ จะมีองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์ เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน นอกจากองค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพทางกายภาพและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและการลงทุน สังคมและวัฒนธรรม องค์กรและกฎหมาย เป็นต้น ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2 - 1 (วท., 2542 : 2-7)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2-1 แสดง ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System)

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
 การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ,2542 : 2-8

(1) แหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) (Peter,1969 อ้างถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.],2542 : 2-7) และจัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Attractions) แหล่งท่องเที่ยวประเพณี (Traditional Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงความงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Others Attractions)

(2) บริการการท่องเที่ยว ที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก,อาหาร,แหล่งจำหน่ายสินค้า,บันเทิง,แหล่งกิจกรรมและบริการอื่น ๆ ทั้งนี้ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ด้วย

(3) ตลาดการท่องเที่ยว (ปกติจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการ การจัดการ ได้หมายความรวมถึงการส่งเสริม พัฒนาการขายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย (วท.,2542 : 2-9)

ในส่วนของ การพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบและการจัดการ นั้น ในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการเสนอแนวความคิดของ "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development) (Shirly Eber,1933 อ้างถึงใน วท.,2542 : 2-10) ซึ่งแนวความคิดนี้ ได้ครอบคลุมมาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) กล่าวคือ มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมปรับสภาพการจัดการ เพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป หรือ กล่าวได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมด ต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน (All Tourism Should be Sustainable Tourism) เท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ (วท.,2542 : 2-11 - 2-12)

ดังนั้น การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว Ecotourism จึงเป็นมาตรการหนึ่งของการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการกำหนดการจัดการ การท่องเที่ยว ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่ง การท่องเที่ยว Ecotourism เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการ การท่องเที่ยวเท่านั้นและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบัน รูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- (1) การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism)
- (2) การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Tourism)
- (3) การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและกีฬา (Sport and Entertainment Tourism)
- (4) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (Business and Convention Tourism)

การท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภท ดังกล่าว อาจแบ่งระดับกิจกรรมได้เป็น 4 รูปแบบ ที่ต้องการการจัดการที่แตกต่างกัน ได้แก่

(1) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของมนุษย์ เป็นต้น จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งครอบคลุม Natural Tourism, Cultural Tourism และ Historical Tourism ทั้งหมด

(2) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่ง หรือ บางส่วนของ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้น ๆ จัดเป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

(3) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ ทักษะศึกษา ประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก จัดเป็น การท่องเที่ยวนันทนาการ ประชุมและสัมมนา (Business and Convention Tourism)

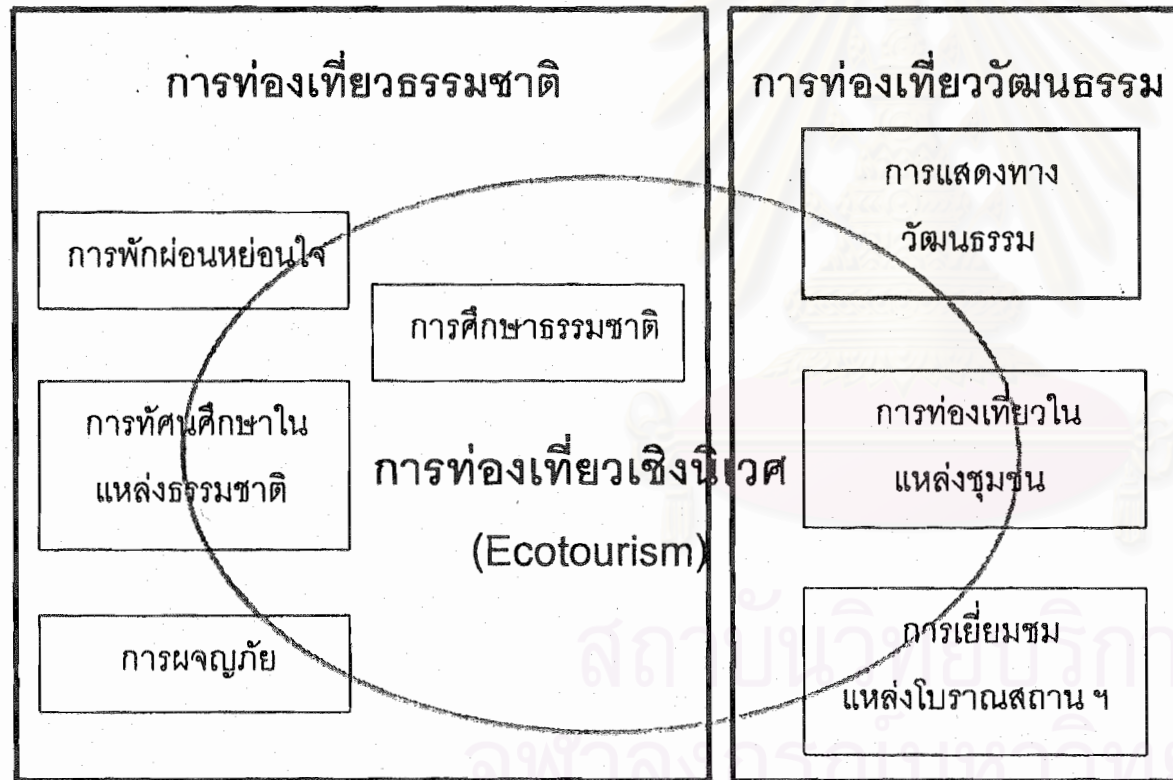
(4) การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีแอบแฝงอยู่ทุกส่วน หรือ มีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น Sex - tour, Casino และเกมส์กีฬาบางประเภท จัดเป็น การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality Tourism) (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.], 2542 : 2-12 - 2-15)

ภาพที่ 2 - 1 แสดงความชัดเจนของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (ทุกรูปแบบต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism)

การท่องเที่ยวันทนาการ

ประชุม สัมมนา

การประชุมสัมมนาและธุรกิจ

การบันเทิงและกีฬา

กีฬา

ท่องเที่ยวแหล่งบริการและบันเทิง
เชิงรมย์

ท่องเที่ยวที่ผุด
ศีลธรรม

ในส่วนของความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว นั้น จากงานวิจัยเรื่อง "การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงความเกี่ยวข้อง ไว้ว่า มี 2 ลักษณะ คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบ

- 1) ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ มี 2 ทาง คือ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม
 - 2) ผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจเป็นทั้งทางบวกและทางลบ
 - 2.1) ผลกระทบทางบวก คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ
 - 2.2) ผลกระทบทางลบในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 3-50 - 3-51)

และได้เสนอว่าการสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงของการท่องเที่ยวแก่ชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ชุมชนมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการ การพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกว่ารูปแบบอื่น

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่ การให้ข้อมูลท้องถิ่น เตรียมการจัดการ วางแผน ควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การบริการและการได้รับประโยชน์จากการบริการ ดังนั้น องค์กรชุมชนจึงมีความสำคัญในการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญแก่กลุ่มบุคคลมากกว่าปัจเจกบุคคล ต้องเป็นการมีส่วนร่วมจนตลอดกระบวนการในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลประโยชน์กลับมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และทำที่ดีที่สุด ชุมชนจะต้องสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยการพัฒนาการของชุมชนเอง (วท.,2542 : 3-52 - 3-55) ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติสำหรับชุมชน ในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม 4 แนวทาง ได้แก่

- (1) แนวทางปฏิบัติในขั้นเตรียมการ
 - จัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อร่วมมือกับพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง
 - เตรียมข้อมูลที่ถูกต้อง เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
 - กำหนดขั้นตอนการพัฒนาชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (2) แนวทางปฏิบัติขั้นดำเนินการ
 - ร่วมวางแผนและประเมินผลร่วมกับองค์กรอื่นในชุมชน
 - ควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้ถูกต้อง

- ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ตามความเหมาะสม ทั้งในระดับส่วนตัวและชุมชน

(3) แนวทางปฏิบัติแต่ละบุคคล

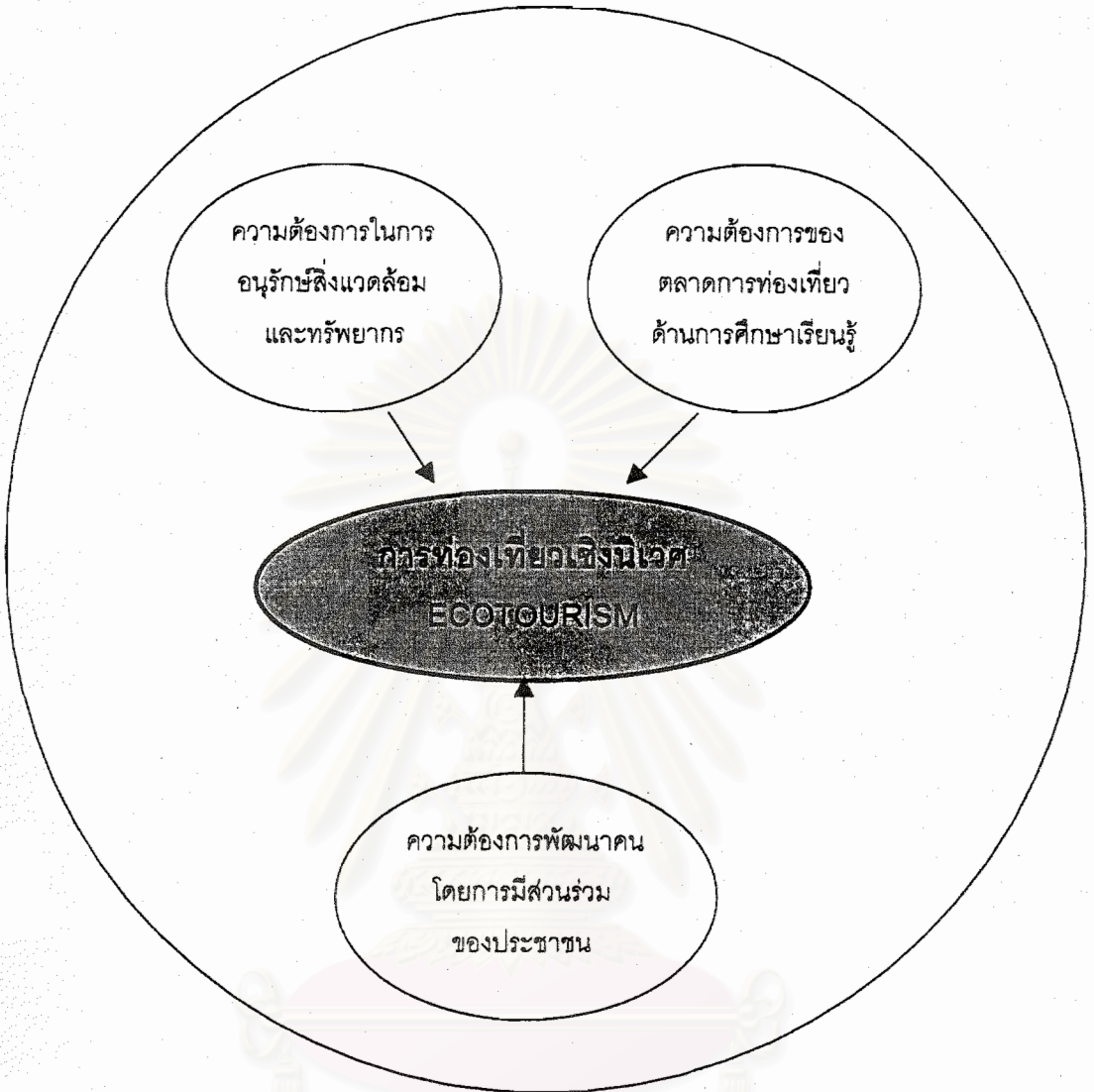
- พัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะด้าน เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง
- พัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ครอบครัวและชุมชน
- ร่วมมือและมีบทบาทร่วมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ
- พัฒนาความรู้และทักษะ ด้านการให้บริการ

(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 3-74- 3-75)

2.1.2 ปรัชญาและแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ศึกษาเรื่อง "การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" โดยได้รวบรวมแนวความคิด ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ทั้งหมด ได้กล่าวถึง ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ว่าเป็น การประชุม "Earth Summit" ที่กรุง ริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการจัดตั้งระบบและกระบวนการเพื่อประสานการพัฒนาที่ยั่งยืน ตั้งแต่ระดับการตัดสินใจและการระบุแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็น (รวมทั้งใน Agenda 21 ส่วนที่เกี่ยวกับ Travel and Tourism Industry) ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน (แผนภูมิที่ 2 - 2) (วท.,2542 : 2-1)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกิดจาก 3 กระแสที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 2-2 แสดง กระแสความต้องการ Ecotourism

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,

การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 2-2

1) กระแสความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งในระดับท้องถิ่น จนถึงการอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพ

2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ในด้านการศึกษา เรียนรู้ หรือ มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสนี้จึงก่อให้เกิดความต้องการ ด้านการขยายและปรับทิศทางของตลาดธุรกิจการท่องเที่ยว มากขึ้น

3) กระแสความต้องการพัฒนา "คน" โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า (ประชาชนพื้นฐาน) อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนา มีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น

จากพลังทั้ง 3 กระแสนี้ จึงเกิดแนวความคิดของการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยตรงและต่อการจัดการ รวมทั้งต่อรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้น โดยรูปแบบการจัดการที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

และพบว่า ประเทศไทย ได้มีกระแสของความ ต้องการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงมากและมีธุรกิจด้านนี้เกิดมากขึ้น กระแสดังกล่าว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงว่า ตลาดการท่องเที่ยว Ecotourism ในปัจจุบัน จะเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือ เป็นตัวเร่งให้ความเสื่อมโทรมขยายวงกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว หลายฝ่าย ได้พยายามรวมการท่องเที่ยวเกือบทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (ทั้งทางธรรมชาติและสังคม) เป็น Ecotourism ทั้ง ๆ ที่การท่องเที่ยวแต่ละแบบ มีแนวทางการจัดการต่างกัน ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการจัดการที่ต่างกัน และรูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism จึงต้องมีการจัดการแบบ Ecotourism (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 2-1 - 2-5)

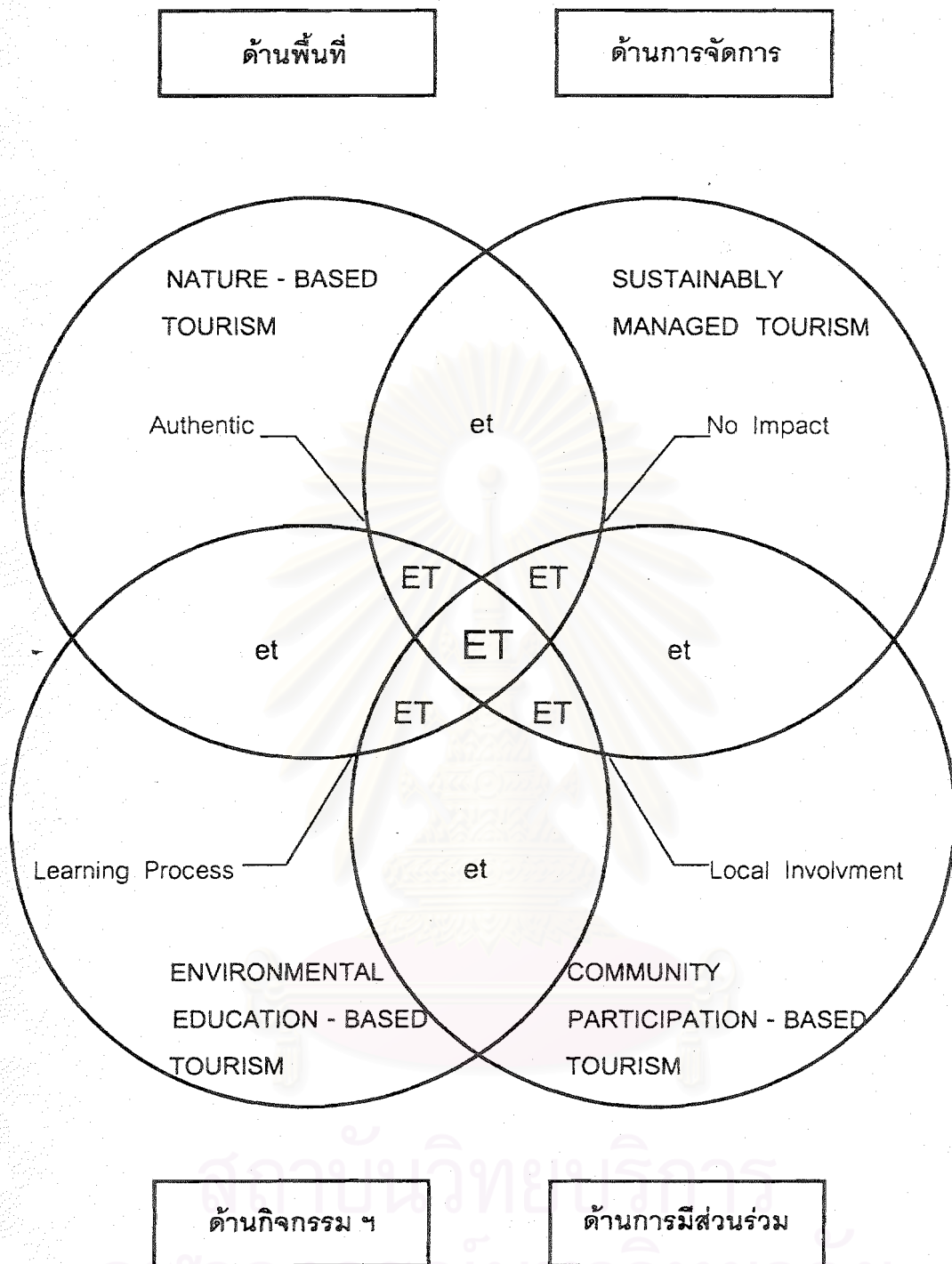
ในส่วนของแนวความคิดและปรัชญาพื้นฐานของการท่องเที่ยว Ecotourism พบว่าใน ปี พ.ศ. 2523 ได้มีการนำเสนอ การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ในรูปต่าง ๆ เช่น green,sustainable และ Ecotourism เป็นต้น สำหรับประเทศไทย หลายฝ่ายเห็นว่า Ecotourism เป็นทางเลือกที่มีความเหมาะสม ในการพัฒนาให้เป็นรูปแบบหลัก และมีการจัดการ บนปรัชญาพื้นฐาน (Basic Philosophy) ที่มุ่งสู่ หรือ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Ecotourism a Way to Sustainable Development) ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (วท.,2542 : 2-43)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการประชุมหาข้อสรุปที่ชัดเจน เกี่ยวกับลักษณะ ความเหมาะสมของการท่องเที่ยวEcotourismโดยมีการให้ความหมายและความสำคัญขององค์ประกอบที่หลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้น การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature) เป็นหลัก โดยมีการจัดการรักษาสสิ่งแวดล้อม (Environmentally Management) และให้การศึกษ (Education) แก่ผู้เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงครอบคลุมลักษณะพื้นฐานของ องค์ประกอบหลัก (Key Elements) 4 ด้าน ประกอบด้วย พื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการ กิจกรรมและกระบวนการ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของชุมชน(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.], 2542 : 2-44) ดังแสดงใน ภาพที่ 2 - 2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ : 1. ดัดแปลงมาจาก Ralf Buckley 1994

2. ET , ET , et แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

ภาพที่ 2 - 2 แสดง หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,

การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 2-45

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่

มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature - based) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity of Authentic of Endemic or Unique) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco - system) ในพื้นที่ของแหล่ง

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ

มีการจัดการที่ยั่งยืน (Sustainably Managed) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ

มีพื้นฐานสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education - based) ที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ (Ecosystem) ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) และความประทับใจ (Appreciation) สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

มีพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation - based) คำนี้ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) เกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local Benefit) โดยหมายความรวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลประโยชน์กลับมาบำรุงรักษา ตลอดจนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุด ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงผู้เกี่ยวข้องด้วย

หากการท่องเที่ยวใด มีองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ครบสมบูรณ์ ก็จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาด หรือ ปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์ก็จะลดน้อยลง ตามลำดับไปด้วย จนอาจต้องจัดการ ส่งเสริม หรือ ทำให้การท่องเที่ยวนั้น เป็นรูปแบบอื่นต่อไป

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้นจึงมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป ดังนี้

การท่องเที่ยวทั่วไป	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
1. เน้นการเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ	1. เน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
2. ไม่จำกัดรูปแบบและขนาดของนักท่องเที่ยว	2. จำกัดรูปแบบและขนาดของนักท่องเที่ยว
3. มีการจัดการอย่างง่าย ๆ และราคาถูก	3. มีการจัดการที่ดี (รักษาสิ่งแวดล้อม)
4. ให้ความพึงพอใจ (ไม่มีขอบเขต) แก่นักท่องเที่ยว	4. ให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ,2542 : 2-46 - 2-48)

สำหรับคำจำกัดความของ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" (Ecotourism) นั้น การศึกษาในครั้งนี้ใช้คำจำกัดความที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ยึดถือไว้เป็นหลัก ว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ในแหล่งธรรมชาติมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน" (วท.,2542 : 2-51)

ในส่วนขององค์ประกอบของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถ้าพิจารณาการท่องเที่ยวในเชิงระบบ (System Approach) สามารถแบ่งองค์ประกอบหลัก เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) บริการการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้วย เช่น สังคม วัฒนธรรม กายภาพ ระบบเศรษฐกิจ กฎหมายและองค์กร การบริหาร เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยว (Destination) แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature Destination)
- 2) แหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Historical, Archeological and Religious Destination)
- 3) แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี (Art, Culture and Traditional Destination)

ในบางครั้ง ได้แยกกิจกรรมกีฬาและบันเทิง เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งด้วย

การจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกโดยลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ หรือ เป็นสิ่งดึงดูดใจ เช่น น้ำตก ชายหาด แหล่งโบราณคดี เป็นต้น (วท.,2542 : 3-1 - 3-9)

นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าว ยังได้พิจารณากรอบสำหรับการจัดหมวดหมู่คัดเลือก หรือ กำหนดแหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อคัดเลือกในเบื้องต้นและกำหนดเป็นนโยบายในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่น ซึ่งกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะ (พื้นที่) โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (Ecosystem) หรือ วัฒนธรรมของพื้นที่และความดึงดูดใจ ว่ามีมาก - น้อยเพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัย ดังนี้

1.1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว

พิจารณาจากสภาพธรรมชาติ หรือ องค์ประกอบหลัก ว่ามีสภาพธรรมชาติดั้งเดิมหรือถูกดัดแปลงบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก หรือ มีการผสมผสาน ตกแต่งใหม่ มีลักษณะเป็นระบบนิเวศที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือ สร้างเลียนแบบธรรมชาติ และมีคุณค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาก - น้อยเพียงใด

1.2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์

พิจารณาจาก ความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ หลากหลาย หายากและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบในพื้นที่ มีความโดดเด่นด้านกายภาพมาก (เป็นสัญลักษณ์ที่ชัดเจน มีความแปลกแตกต่างจากทั่ว ๆ ไป) หรือ โดดเด่นลดลง ตลอดจนสภาพความสวยงามของธรรมชาติ (ทัศนียภาพและองค์ประกอบ) ว่ามีความงาม มาก - น้อยเพียงใด

มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม (มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ ด้านวัฒนธรรม รูปแบบและกิจกรรม ที่มีลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ) ที่ผสมผสาน หรือ มีความดึงดูดใจ มาก - น้อย เพียงใด ทั้งนี้ รวมถึงความเหมาะสม ในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศด้วย ว่ามีอย่างไร

2) ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน โดยอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาก - น้อย เพียงใด การพิจารณาในด้านนี้ จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้ ศักยภาพของการจัดการ ประกอบด้วย

2.1) การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

พิจารณาจาก รูปแบบการจัดสื่อความหมายธรรมชาติ และกิจกรรมการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีอย่างไร

2.2) การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

พิจารณาจาก การมีการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ มาก - น้อย เพียงใด มีการนำรายได้บำรุงรักษาแหล่ง มาก - น้อย เพียงใด มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีมาตรการควบคุม จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ มาก - น้อย เพียงใด

2.3) องค์การในการจัดการ

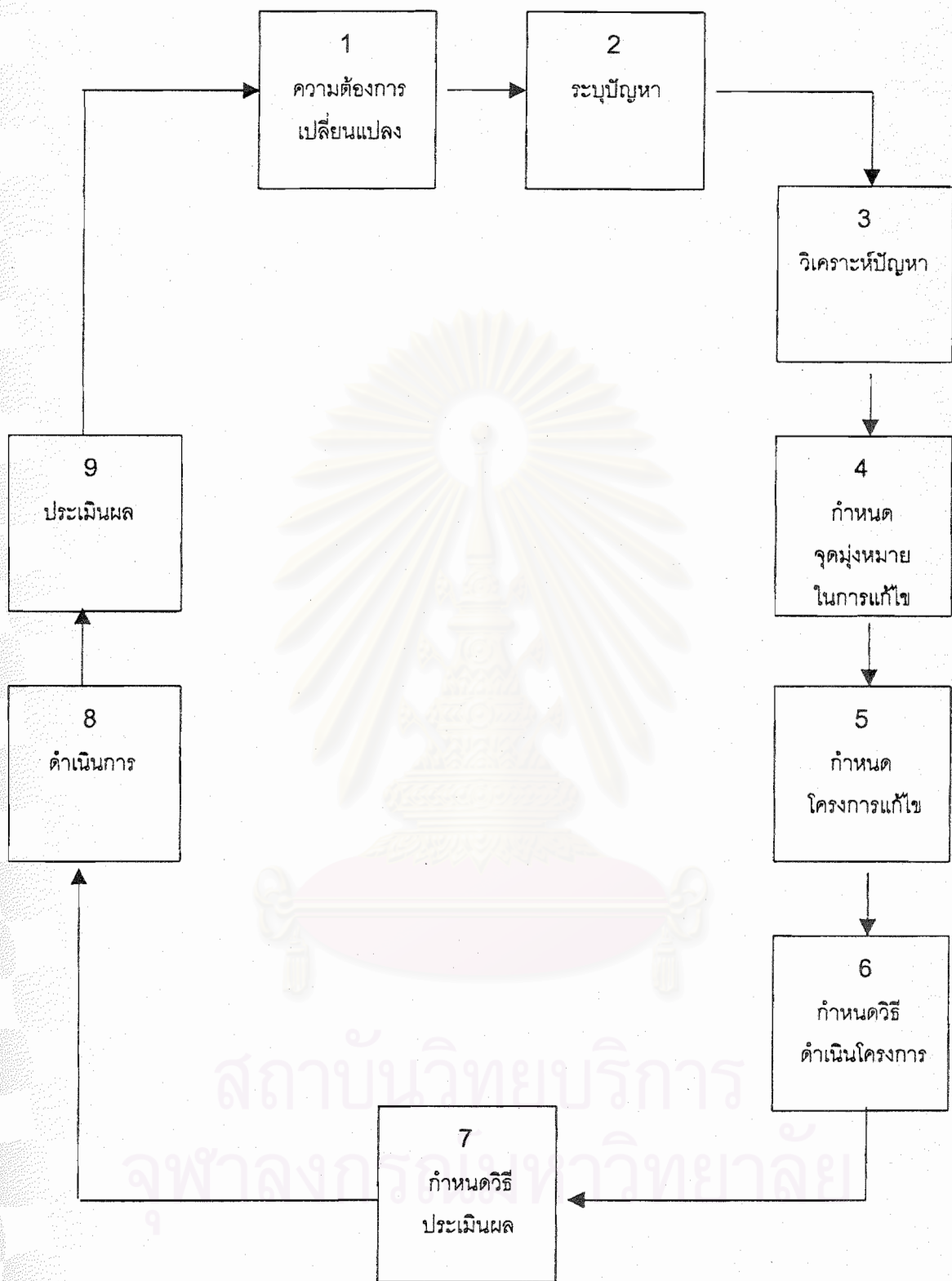
พิจารณาจาก รูปแบบขององค์การในการจัดการ เน้นความเป็นองค์การประชาชน รัฐและเอกชน และระดับของการมีส่วนร่วมว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม หรือ ให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือ เพียงได้รับประโยชน์จากการค้าและบริการเท่านั้น

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์มีความสำคัญสูงต่อการศึกษาเรียนรู้และการอนุรักษ์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ มีความดึงดูดใจและมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก อีกทั้งมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ดึงดูดใจ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 3-12 - 3-14)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม จะต้องเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษา หากความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ ต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หรือ ผลกระทบที่สามารถป้องกัน หรือ แก้ไขได้ ได้แก่ กิจกรรมเชิงนิเวศ (เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ส่องสัตว์ ดูนก เป็นต้น) กิจกรรมกึ่งนิเวศ (เช่น ถ่ายรูป ซักกรยานเสื่อภูเขา ปีนเขา เป็นต้น) และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (เช่น ชมความงาม ศึกษาเรียนรู้ ร่วมกิจกรรม เป็นต้น) ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว เหมาะสมกับบางพื้นที่และบางกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือ เครื่องมือที่ต่างกัน รวมทั้งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่ต่างกันด้วย (วท.,2542 : 3-19 - 3-21)

การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนท้องถิ่น เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยมีหลักในการร่วมกันคิด ตัดสินใจและปฏิบัติการ ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ที่เหมาะสม เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย (วท.,2542 : 3-34)

กระบวนการทางการศึกษา แสดงในแผนภูมิที่ 2 - 3

แผนภูมิที่ 2-3 แสดง กระบวนการ การเรียนรู้

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,
การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 3-36

การจัดการให้การศึกษา มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ส่วนราชการ ผู้ประกอบการธุรกิจภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป โดยการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน การปฏิบัติการในพื้นที่ การสื่อสารข้อมูลข่าวสารกับสื่อสาธารณะทั่วไป ตัวอย่างของการจัดการให้การศึกษา เช่น การจัดสื่อความหมาย ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว การจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 3-35 - 3-40)

การจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดจากผู้ก่อผลกระทบ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว (รวมกิจกรรมการท่องเที่ยว) และกลุ่มบริการการท่องเที่ยว (ร้านอาหาร ที่พักแบบ Home Stay เป็นต้น) บริเวณที่ได้รับผลกระทบทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว สถานที่บริการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบที่เกิดขึ้น มีลักษณะและความรุนแรง มาก - น้อย แตกต่างกันไป ตามสภาพและขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ เช่น ขยะมูลฝอย การรบกวนสัตว์และพืช การทำลายป่าไม้ เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องมีมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยว แต่ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน อยู่ในรูปของกฎหมาย ระเบียบ พระราชบัญญัติ และมาตรฐานคุณภาพต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด มาตรการที่มีอยู่ ประกอบด้วย

1) มาตรการลดผลกระทบที่ยอมรับได้

- 1.1) การกำหนดเขตควบคุมอาคาร บริเวณห้ามก่อสร้าง หรือ ดัดแปลง/เปลี่ยนแปลง การใช้อาคารบางชนิดและบางประเภท ในบริเวณชายฝั่งทะเล
- 1.2) การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และควบคุมมลพิษ เป็นเขตที่มีมาตรการคุ้มครอง โดยควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการก่อสร้างอาคารประเภทต่าง ๆ
- 1.3) เขตผังเมืองรวม เป็นข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต เพื่อส่งเสริม พัฒนาด้านเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่ง เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 1.4) กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง (ใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำทะเลต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ ให้เหมาะสมกับกิจกรรม
- 1.5) กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (ใช้ค่าดัชนีคุณภาพน้ำผิวดินต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด) ทั้งนี้ เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมตามกิจกรรม

1.6) กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากอาคารประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากอาคารประเภทต่าง ๆ ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือ สิ่งแวดล้อม

มาตรการลดผลกระทบดังกล่าว สามารถนำมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องบริการที่พักและร้านอาหาร ได้ 2 ประเด็นหลัก ๆ คือ

- (1) นำมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว ที่เป็นกฎหมาย หรือ ข้อบังคับ มาใช้เป็นข้อกำหนดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้เลย เช่น กรณีที่กฎหมายกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง จากอาคารประเภทต่าง ๆ เป็นต้น
- (2) กรณีที่กฎหมายให้อำนาจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถกำหนดมาตรฐานตามข้อบังคับของท้องถิ่นเองเพื่อควบคุมให้เป็นระเบียบยิ่งขึ้น เช่น ในกรณีที่กำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเขตควบคุมมลพิษท้องถิ่นมีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งให้สูงกว่ามาตรฐานโดยทั่วไปได้ เป็นต้น

2) มาตรการในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- 2.1) การใช้มาตรการป้องกันแก้ไขอย่างต่อเนื่องทันที
- 2.2) การติดตามตรวจสอบสิ่งแวดล้อม จากการดำเนินโครงการและปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลของมาตรการ ฯ แต่เนื่องจาก ขาดแคลนบุคลากรที่มี ความรู้ ความสามารถ ขาดคู่มือและแนวทางในการติดตามตรวจสอบ จึงทำให้การทำงานด้านนี้ยังไม่เป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม มาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือดำเนินการในปัจจุบัน ประกอบด้วย การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) การวางแผน ออกกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับ การประเมินผลกระทบเบื้องต้น (Initial Environmental Examination:IEE) การจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในระดับนโยบาย (Strategic Environmental Assessment : SEA) และ EA เป็นต้น

ส่วนการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรเน้นการป้องกันก่อนที่ผลกระทบจะเกิดขึ้น ซึ่งวิธีการที่เป็นไปได้ คือ

(1) การควบคุมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว	(4) ควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
(2) การจำกัดพื้นที่/ควบคุมขนาดการพัฒนา	(5) จำกัดเวลานักท่องเที่ยว
(3) จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	

โดยใช้ควบคู่ไปกับ มาตรการในการลดผลกระทบ ของรัฐ ดังกล่าวข้างต้น (สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.],2542 : 3-56 - 3-67)

ในส่วนขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ในระดับต่าง ๆ มีอยู่ มาก ตามบทบาทและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด ทั้งในเชิงการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว,ในเชิง ทรัพยากรและในเชิงสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- 1) องค์กรของรัฐ แบ่งเป็น ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ได้แก่
 - (1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)
 - (2) กรมป่าไม้
 - (3) กรมศิลปากร
 - (4) จังหวัด
 - (5) สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล
 - (6) สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
 - (7) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) องค์กรพัฒนาเอกชน (Non Governmental Organization : NGOs)
- 3) องค์กรภาคธุรกิจเอกชน เช่น หอการค้าไทยและหอการค้าจังหวัด เป็นต้น
- 4) องค์กรประชาชน แบ่งเป็นกลุ่ม,ชมรม,สมาคม หรือ มูลนิธิ และสหกรณ์ท่องเที่ยว
(วท.,2542 : 4-110 - 4-123)

2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ และสนับสนุนผลการศึกษา ซึ่งได้แก่

2.2.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

2.2.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ.2542

2.2.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

มีจุดมุ่งหมายเพื่อกระจายอำนาจและเพิ่มบทบาท ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจกำหนด นโยบายการพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความคล่องตัวรวมทั้งแก้ปัญหา ของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการพัฒนาตำบลอย่างเป็นรูปธรรม ตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะขอเสนอแต่เฉพาะเรื่องของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เนื่องจาก เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อีกทั้งพื้นที่ศึกษา อยู่ในเขตการปกครองของ อบต.กำโลน

เกณฑ์ในการจัดตั้ง สภาตำบลที่จะจัดตั้งเป็น อบต. จะต้องมีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ในปีงบประมาณที่ล่วงมา ติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ทั้งนี้ การจัดตั้ง จะต้องเป็นไปตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ในราชกิจจานุเบกษา

โครงสร้าง มีรูปแบบคล้ายสภาผู้แทนราษฎรของประเทศ กล่าวคือ ประกอบด้วย สภา อบต. เป็นฝ่ายนิติบัญญัติและคณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นฝ่ายบริหาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) สภา อบต. ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ

- 1.1) สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบล
- 1.2) สมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรของแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้น หมู่บ้านละ 2 คน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง คราวละ 4 ปี

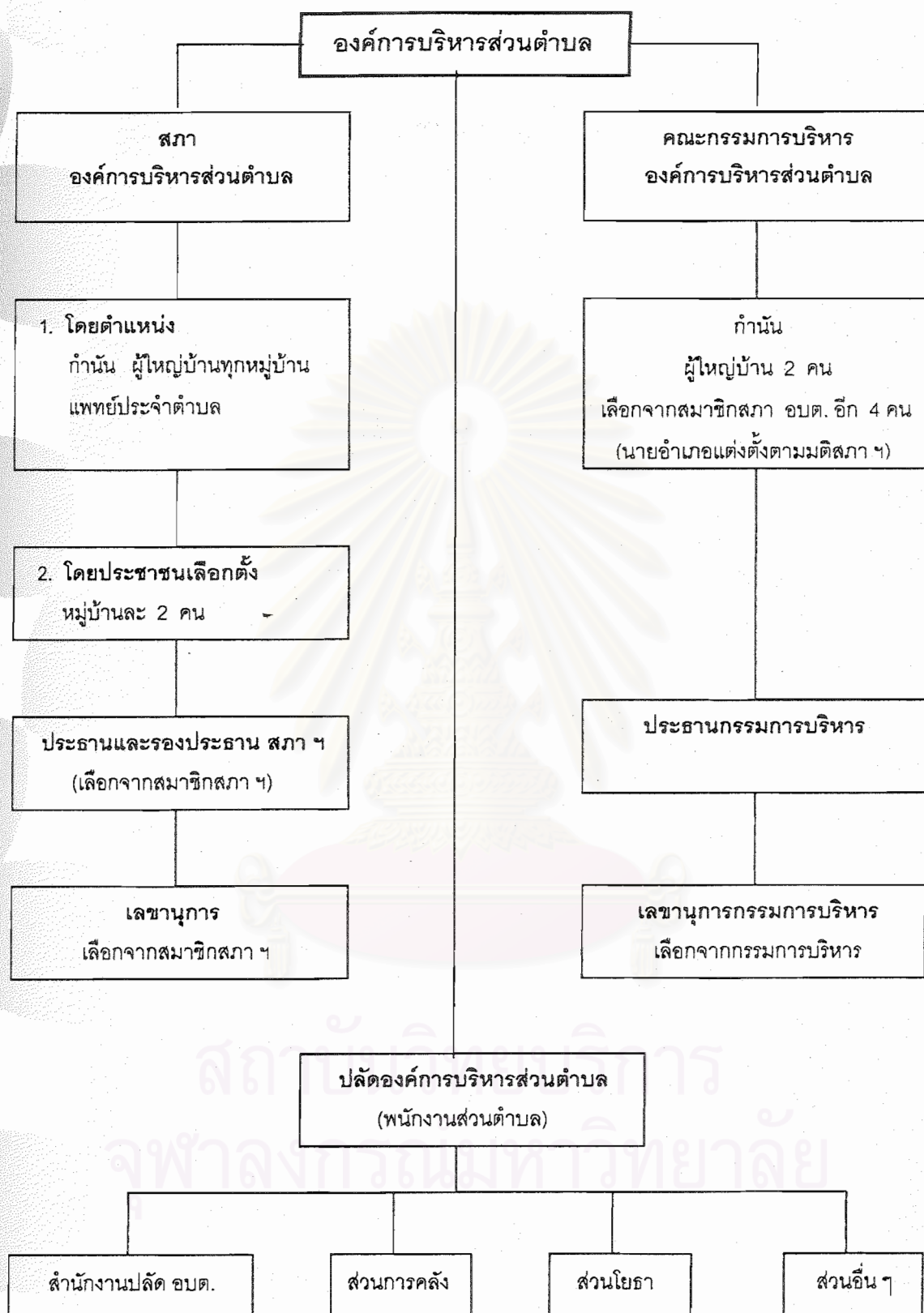
สภา อบต. จะเลือกสมาชิกด้วยกัน เป็นประธานสภา 1 คน (มีวาระในการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี) รองประธานสภา 1 คน (คราวละ 2 ปี) และเลขานุการสภา 1 คน (คราวละ 4 ปี) ซึ่งบุคคลเหล่านี้ จะต้องไม่เป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. ในเวลาเดียวกัน

2) คณะกรรมการบริหาร อบต. ซึ่งคัดเลือกจากสมาชิกสภา ประกอบด้วย

- 2.1) กำนัน
- 2.2) ผู้ใหญ่บ้าน ไม่เกิน 2 คน
- 2.3) สมาชิก ซึ่งได้รับการเลือกตั้ง ไม่เกิน 4 คน

ในส่วนของ คณะกรรมการบริหาร อบต. จะเลือกคณะกรรมการด้วยกัน เป็นประธานกรรมการบริหาร 1 คน และเลขานุการคณะกรรมการบริหาร 1 คน (บทเฉพาะกาล กำหนดใน 4 ปีแรก ให้กำนันเป็นประธานโดยตำแหน่ง)

โครงสร้างของ องค์การบริหารส่วนตำบล แสดงใน แผนภูมิที่ 2 - 4

แผนภูมิที่ 2 - 4 แสดง โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

ที่มา : พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

การบริหารงาน คณะกรรมการบริหาร อบต. เป็นฝ่ายบริหารทำหน้าที่บริหารงานและโครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนา อบต. โดยมีพนักงานส่วนตำบล เป็นผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังมีอำนาจในการออกข้อบังคับตำบล เป็นกฎหมายท้องถิ่น เพื่อใช้บังคับประชาชนที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ

การแบ่งส่วนการบริหารงานของ อบต. แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1) สำนักงานปลัด อบต. มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป ได้แก่ งานธุรการ พิมพ์ดีด เจ้าหน้าที่ สวัสดิการของพนักงานและลูกจ้างประจำ ประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล นิติการ พาณิชย ์ รัฐพิธี ประชาสัมพันธ์ จัดทำแผนพัฒนา อบต. และงานจัดทำข้อบังคับ
- 2) ส่วนการคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ การเบิกเงิน ผ่ากเงิน เก็บรักษาเงิน/ตรวจเงิน หักภาษีเงินได้และนำส่งภาษี เกี่ยวกับการตัด - โอน เงินเดือน รายงานการเงินคงเหลือประจำวัน ขออนุมัติเบิก - ตัด ปี และขอขยายเวลา เบิก - จ่าย จัดทำงบประมาณ แสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน/หนี้สิน งบโครงการ เงินสะสมและงานทะเบียนคุมเงินรายได้ - รายจ่ายและทรัพย์สิน
- 3) ส่วนโยธา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ งานสำรวจ ออกแบบ/เขียนแบบอาคาร ถนน สะพานและแหล่งน้ำ ประมาณค่าใช้จ่ายโครงการ ควบคุมอาคาร ตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 การก่อสร้างและซ่อมบำรุงอาคาร ถนน สะพาน แหล่งน้ำและงานควบคุมการก่อสร้างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ ได้รับมอบหมาย

อำนาจหน้าที่ พัฒนาตำบลในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีหน้าที่ที่ต้องทำ ดังต่อไปนี้ (มาตรา 67)

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของ ถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

นอกจากนี้ อบต. อาจจัดทำกิจการในเขตการปกครอง ดังต่อไปนี้ (มาตรา 68)

- 1) ให้มีน้ำ เพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงรักษาการไฟฟ้า หรือ แสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา/พักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) คุ้มครอง ดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ องค์การบริหารส่วนตำบล
- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

อำนาจหน้าที่ของ อบต. ทั้งหมดข้างต้น มิให้เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือ หน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชน แต่กระทรวง ฯลฯ นั้น ๆ ต้องแจ้งให้ อบต. ทราบล่วงหน้าตามสมควร เพื่อประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ อบต. ยังสามารถออกข้อบังคับตำบล เพื่อให้บังคับแก่ราษฎรในตำบลได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งในการนี้จะกำหนดโทษปรับแก่ผู้ฝ่าฝืนก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน 500 บาท

รายได้ อบต. จะมีรายได้จาก 3 แหล่ง ดังต่อไปนี้

1) รายได้ที่ อบต. จัดเก็บเอง ได้แก่ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์ ค่าภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าปรับต่าง ๆ และรายได้จากทรัพย์สิน สาธารณูปโภคและกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ของ อบต. เอง เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้และ รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นของ อบต.

2) รายได้ซึ่งหน่วยงานอื่นจัดเก็บและจัดสรรให้ จากภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา ภาษีสรรพสามิต โดยกรมสรรพสามิตจัดเก็บและแบ่งให้ อบต. ตาม พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พ.ศ. 2537 โดยจัดสรรจากจังหวัด ได้แก่

- 2.1) ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน
- 2.2) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน
อบต. จะต้องออกข้อบังคับตำบล เพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกิน 10% จากที่เรียกเก็บ ตามกฎหมายว่าด้วยกาะนั้น

2.3) รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ อากาศรังนกนางแอ่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล อากาศประมง ค่าภาคหลวงไม้แร่และปิโตรเลียม ค่าจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ที่ดิน ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ โดยรายได้ดังกล่าว เก็บ จาก อบต.ใด ให้แบ่งให้แก่ อบต.นั้น

3) รายได้จากเงินอุดหนุนที่รัฐ หรือ หน่วยงานของรัฐจัดสรรให้ จาก 2 แหล่งด้วยกัน คือ

3.1) กระทรวงมหาดไทย เกณฑ์ในการจัดสรรเงินงบประมาณให้กับ อบต.นั้น เป็นการเฉลี่ยจำนวนเงินงบประมาณที่รัฐอนุมัติให้ในแต่ละปี หารด้วยจำนวนตำบลทั้งหมด โดยสามารถใช้จ่ายได้ตามอำนาจหน้าที่แต่จะต้องใช้เพื่อเป็นรายจ่ายประจำไม่เกิน 35% และเพื่อการพัฒนาได้ไม่ต่ำกว่า 65% ของเงินอุดหนุนที่ได้รับ

3.2) งบโครงการพัฒนาตำบล แบ่งเป็น งบบริหารส่วนตำบล จัดสรรให้ตามหลักเกณฑ์ ว่าด้วยลักษณะและระดับความยากจน รวมทั้งระดับรายได้ของอบต.และพิจารณา โดยใช้จำนวนประชากร รวมกับครัวเรือนของ อบต. นั้น ๆ เป็นเกณฑ์

นอกจากรายได้ดังกล่าวข้างต้นแล้วในกรณีที่มีความจำเป็น อบต.อาจกู้เงินจากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือ นิติบุคคลต่าง ๆ ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากสภา อบต. ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย (กระทรวงมหาดไทย,กรมการปกครอง,2540 : 10 - 14)

นอกเหนือจากรายได้ที่เป็นเม็ดเงินแล้ว อบต.อาจแสวงหาทรัพยากร ที่เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) สำหรับการพัฒนาและการให้บริการได้ จากแหล่งที่ดำเนินงานและมีบทบาทในการพัฒนาในพื้นที่ ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ในการดำเนินงานแสวงหาทรัพยากร เพื่อการพัฒนาในพื้นที่ จึงสามารถดำเนินงานได้ ในลักษณะของหุ้นส่วนกับภาคีต่าง ๆ ตามโอกาสและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ (มูลนิธิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อ้างถึงในกระทรวงมหาดไทย,กรมการปกครอง 2540 : 14)

2.2.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

ฉบับกฎชฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก. ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 มีผลให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทและอำนาจ ในการตัดสินใจกำหนดนโยบายพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่

ในทั้นนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะสาระที่สำคัญ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการท่องเที่ยว ที่ปรากฏในมาตราต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

ในที่นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะสาระสำคัญ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการท่องเที่ยว ที่ปรากฏในมาตราต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

มาตรา 4 “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีกฎหมายจัดตั้ง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้ระบุถึงการกระจายอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างละเอียด โดยเฉพาะ หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการท่องเที่ยว ได้แก่

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

- (1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- (18) การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จาก ป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (25) การผังเมือง ฯลฯ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.)

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์และสนับสนุนผลการศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ดังกล่าวข้างต้น ตามมาตรา 16 (8) ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ให้ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีหน้าที่ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

ถ้าพิจารณาตามสาระในเชิงกฎหมายแล้ว อบต. มีบทบาทและความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามกฎหมายที่สำคัญ 3 ฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535

บทบาทของ อบต.ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (ฉบับปัจจุบัน) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 79 หมวด 5 (แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ) ซึ่งเป็นมาตราหลัก ที่ถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติฯ กำหนดไว้ว่า "รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและจำกัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน "มาตราดังกล่าว ได้วางแนวทางให้รัฐจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ในรูปของการมีส่วนร่วม 5 ฝ่าย คือ รัฐ ชุมชนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนและบุคคลแต่ละคน

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

และตาม มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์,มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการ หรือ กิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือ สุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

ตามมาตราดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ได้ให้ความสำคัญต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเป็นอย่างมาก ดังนั้น อบต. จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างบทบาทในด้านนี้อย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมในด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่

บทบาทของ อบต. ตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ร่วมกับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งตามนัยแห่ง พระราชบัญญัติ มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อบต. หลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 4 กำหนดให้ หัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับการประกาศกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมายเฉพาะว่าด้วยนั้น เป็น

"เจ้าพนักงานท้องถิ่น" (ในที่นี้คือ ประธาน อบต.) มีอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในมาตรา 22,60 - 63,73 - 75,77,81 และ 93 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการลดและขจัดมลพิษ (การบำบัดน้ำเสีย หรือ กำจัดของเสีย)

บทบาทของ อบต. ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้อำนาจ อบต. ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประธาน อบต. ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่น มีหน้าที่ดูแลเรื่องต่าง ๆ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล (มาตรา 18) สุขลักษณะของอาคาร (มาตรา 21) เหนือราคา (มาตรา 25) กิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (มาตรา 32) การตลาด/สถานที่จำหน่าย และสะสมอาหาร (มาตรา 34 - 36 และ 40) การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ (มาตรา 41 - 43) และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น (มาตรา 44 - 45) (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2541 : 45 -59)

ในส่วนของปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัด ในการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของ อบต. จากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า มีหลายประการ ดังนี้

1) ความจำกัดของงบประมาณ	4) ขอบเขตอำนาจและหน้าที่
2) ปัญหาด้านบุคคลากร	5) อุปสรรคด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ
3) อุปสรรคด้านการประสานงาน	6) ปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก อบต.

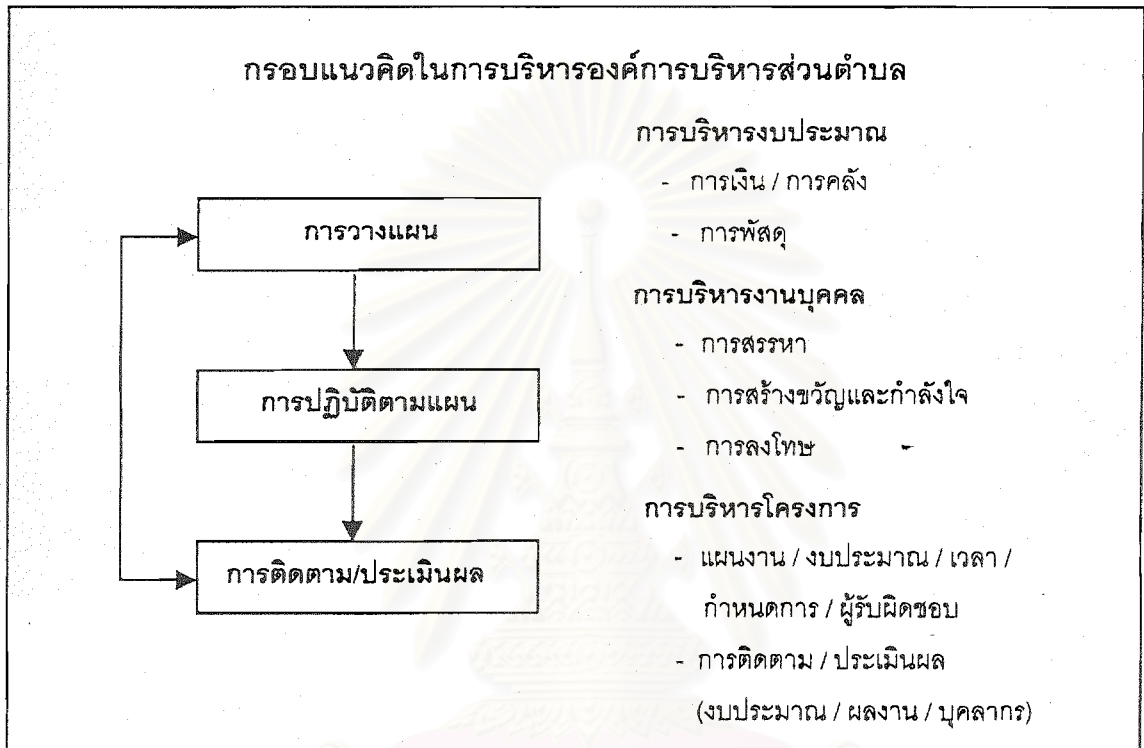
(โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2541 : 66 -68)

ส่วนงานวิจัย"บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น" ได้เสนอ แนวทางเบื้องต้นในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยอย่างน้อย 3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ (Implementing) และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Monitoring & Evaluating)

การวางแผน เป็นขั้นตอนแรก (ของการบริหาร อบต. เพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ) โดยทั่วไป ต้องกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ วิธี หรือ ขั้นตอนการดำเนินการ

งบประมาณและผู้รับผิดชอบ ขั้นตอนต่อมา คือ การบริหารงบประมาณ,บริหารงานบุคคลและการบริหารโครงการ (ดูกรอบแนวคิด แผนภูมิที่ 2 - 5 ประกอบ) (มนัส สุวรรณ,2542 : 55)

แผนภูมิที่ 2 - 5 แสดง กรอบแนวคิดในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ

ที่มา : มนัส สุวรรณ,บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น,2542 : 55

เมื่อได้ดำเนินการตามแผนไปแล้ว ต้องมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เพื่อสำรวจและประมวลปัญหา/อุปสรรค ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้ว ต้องมีการประเมินผลโดยรวม เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินการ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด (มนัส สุวรรณ,2542 : 56)

นอกจากนี้งานวิจัย “โครงการศึกษาแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล” ได้กำหนดรูปแบบในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่น่าจะเป็น (ใน 5 ประเด็น คือ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์,การสำรวจและพัฒนาศูนย์บริการการท่องเที่ยว,การบริหารและจัดการ,การวางแผนปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว) ไว้ 6 รูปแบบ ได้แก่

- 1) อบต. ดำเนินการเองทั้งหมด
- 2) อบต. ดำเนินการเอง โดยมีที่ปรึกษาจากภายนอก

- 3) ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลาย ๆ ฝ่าย (พหุภาคี) ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ดำเนินการในรูปสหกรณ์
- 5) ให้องค์กรประชาชนภายในพื้นที่ บริหารและจัดการ
- 6) จ้าง หรือ ให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนจากภายนอก

และจากทั้ง 6 รูปแบบ ได้สรุปภาพรวมว่า การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.นั้น ควรดำเนินการโดยรูปแบบที่ 3 (ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลาย ๆ ฝ่าย) จะเหมาะสมที่สุด รองลงมา คือ รูปแบบที่ 2 (อบต. ดำเนินการเอง โดยมีที่ปรึกษาจากภายนอก) (โครงการศึกษาวิจัย การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2542 : 68 - 69) โดยเสนอแนวทางในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักประสิทธิภาพการจัดการ บริการสาธารณะของชุมชนท้องถิ่น โดย อบต.ผลิตการบริการสาธารณะเองหรือ ร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง,ร่วมลงทุนกับรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน รวมทั้งผลิตการบริการภายใต้มาตรฐาน และการสนับสนุนของรัฐบาลระดับชาติ รูปแบบที่นำมาใช้ควรมีความคล่องตัว (Flexibility) และมีบูรณาการ (Integration) ทั้งในแนวนอน (Horizontal) ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และแนวตั้ง (Vertical) เชื่อมโยงนโยบายของรัฐเข้ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน เชื่อมโยงภารกิจของรัฐเข้ากับภารกิจของท้องถิ่น โดยยึดหลักว่าด้วยผลประโยชน์สาธารณะควบคู่กับหลักประสิทธิภาพ ตลอดจนมีหลักในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ รวมทั้งการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน (Local Participation) ส่วนองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน เป็นต้น มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงานโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้ ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ภาคเอกชน องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐ เป็นต้น มีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค (โครงการศึกษาวิจัย การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย, 2542 : 123 - 124)

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษา รายงานวิจัย "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษา ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช" ในส่วนของแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (สัมภาษณ์) กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาส หรือ ความน่าจะเป็น ได้แก่ นักท่องเที่ยว, ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง ,กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน ,กลุ่มมัคค์ยมศีลธรรมชาติ ,กลุ่มบ้านสมุนไพรร,องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน,องค์กรพัฒนาเอกชน(NGO),การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) อุทยานแห่งชาติเขาหลวง และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 คน พบว่า ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคีรีวง ของแต่ละฝ่าย มีดังนี้

นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ค่าใช้จ่ายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูง (เช่น ค่ามัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ 300 บาท/คน/วัน เป็นต้น) การติดต่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ค่อนข้างสับสนและติดต่อได้ยาก การรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ (ต้องปรับปรุงเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยและมลพิษ) ส่วนการรักษาสภาพแวดล้อมบนเขาหลวง อยู่ในระดับปานกลาง ไม่มีปัญหาเรื่องขยะ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่ควรปรับปรุงให้มี เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center), ระบบการติดต่อสื่อสาร (โทรศัพท์), ป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ เป็นต้น

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มีความคิดเห็นว่า การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชมรมฯ มีปัญหาบ้างในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการบริหาร และปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นอันดับแรกที่ต้องจัดการให้ดีขึ้น โดย อบต.กำโลน ในส่วนของความช่วยเหลือที่ต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) เพื่อเป็นที่ทำการอย่างถาวรของชมรมฯ

กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน มีความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้สมาชิกของกลุ่มฯ มีรายได้เพิ่มขึ้น ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานมีบ้างเล็กน้อย เช่น การขาดแคลนวัตถุดิบ (ทุเรียนกวนและกาบหมาก) ส่วนด้านการตลาดไม่มีปัญหา

กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ มีความคิดเห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ระบบของกลุ่มฯ เป็นองค์กรดั้งเดิมในชุมชนที่ร่วมคิดร่วมทำและร่วมแบ่งผลประโยชน์ตามความเหมาะสมปัจจุบันมีผู้แยกออกไปตั้งเป็นกลุ่มมัดย้อมอิสระขึ้นอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการดำเนินงานเป็นรูปแบบของธุรกิจภายในครอบครัว ทำให้มีลักษณะแข่งขันกัน ซึ่งผิดไปจากแนวความคิดของระบบกลุ่มฯ ในส่วนของความช่วยเหลือที่ต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งบประมาณในการปรับปรุงที่ทำการของกลุ่มฯ ให้ใช้งานได้เหมาะสมยิ่งขึ้นและต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารและจัดการกลุ่มฯ อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มบ้านสมุนไพร มีความคิดเห็นว่า คีรีวงเป็นแหล่งทรัพยากรสมุนไพรมากมายมหาศาล ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้นำสมุนไพรมาใช้เป็นอาหารและยามาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรโดยคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น กลุ่มบ้านสมุนไพรเป็นกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้อยู่ในระบบกลุ่มขององค์กรชุมชน เนื่องจากต้องการความคล่องตัวในการบริหารและจัดการกลุ่มฯ เอง แต่ใน

ความเป็นชาวศรีวิชัยย่อมต้องการมีบทบาทในการร่วมมือร่วมใจทำงานเพื่อส่วนรวมเช่นกัน ในส่วนของความช่วยเหลือที่ต้องการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสนับสนุนในการจัดทำป้ายแผนที่ชุมชน และป้ายสื่อความหมายต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือน

องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน มีความคิดเห็นว่า โดยภาพรวม การส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เหมาะสมกับชุมชนศรีวิชัย เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ เพิ่มอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน แต่สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ เช่น ถนน โทรศัพท์ เป็นต้น ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่านี้ เนื่องจาก อบต.กำโลนไม่มีงบประมาณในการพัฒนาเพียงพอ ส่วนด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ให้ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านศรีวิชัย เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนจาก อบต.กำโลน

องค์กรพัฒนาเอกชน (เช่น สวนสร้างสรรค์นาคร - บวรรัตน์และโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น) มีความคิดเห็นว่า ชุมชนศรีวิชัยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีมาตั้งแต่อดีต การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้น ควรคำนึงถึงความคิดเห็น, ความต้องการและความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชนเอง ได้เข้ามามีส่วนช่วยเน้นในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา การดูงาน การฝึกทักษะความรู้ งบประมาณและประสานการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) มีความคิดเห็นว่า ชุมชนศรีวิชัยเป็นตัวแทนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นรูปธรรมค่อนข้างดี สำนักงานได้ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้เป็นโครงการนำร่องชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ แต่การพัฒนาจะต้องดำเนินการอีกมาก ทั้งทางด้านปรับปรุงภูมิทัศน์และการฝึกอบรมบุคลากรในชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมและสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อุทยานแห่งชาติเขาลงงมีความคิดเห็นว่า อุทยานฯ มีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาลงง เส้นทางจากชุมชนศรีวิชัยสู่ออดเขาหลวง เป็นส่วนที่ควรระวังเรื่องความเปราะบางของธรรมชาติและความอ่อนไหวของระบบนิเวศ ดังนั้น นักท่องเที่ยวจึงควรขออนุญาตอุทยานฯ ทุกครั้งที่มีการเดินป่าเขาหลวง จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่เกินครั้งละ 15 คน (รวมทั้งมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบจากชุมชน) และฤดูกาลของการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำป่า ดินถล่ม เป็นต้น ควรมีจุดตรวจบริเวณต้นทางขึ้นเขาหลวงและกำหนดที่พักแรมในระหว่างเส้นทางเดินป่า อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มีความคิดเห็นว่าการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนท้องถิ่นทั่วไป แต่เพื่อให้มีแนวทางในการพัฒนาอย่างถูกต้องควรมีการศึกษา เพื่อจัดทำแผนแม่บท การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งทางมหาวิทยาลัยฯ ยินดีให้ความร่วมมือทางวิชาการได้ เช่น การจัดฝึกอบรมภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนคีรีวง การจัดอบรมอาชีพเสริม เป็นต้น

ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนคีรีวง เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนเป็นอย่างดี นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้ามาเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้นทุกปี ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอยและมลพิษ) และสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ (ถนนและโทรศัพท์) ที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งควรระวังเรื่องความเปราะบางของธรรมชาติและความอ่อนไหวของระบบนิเวศ บนอุทยานแห่งชาติเขาลง (โดยจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว/ฤดูกาลศึกษารธรรมชาติ) ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่าที่จำเป็น (เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว [Visitors Center], ป้ายแผนที่ชุมชนและป้ายสื่อความหมายธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น) ที่สำคัญที่สุด ควรมีการศึกษาและวางแผนแม่บท การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินงานในรูปแบบของพหุภาคีกับชุมชน อย่างสม่ำเสมอ (ชนิษฐา พอนอ่วม, 2542 : 67 - 73)

2.4 นโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2541 - 2544)

แผนดังกล่าวได้ปรับแนวความคิดในการพัฒนาจากเดิม ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก มาเป็น เน้นการพัฒนา "คน" เพราะ "คน" เป็นปัจจัยชี้ขาด ความสำเร็จของการพัฒนาในทุก ๆ เรื่อง วัตถุประสงค์ของแผนฯ เพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุล คือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืนและเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการ ในระยะยาว กล่าวคือ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคน ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา, พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม ให้มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจน การมีส่วนร่วมของชุมชน, พัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศให้มีความมั่นคงและสมดุล, ให้มีการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ได้อย่างยั่งยืนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการ โดยเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มากขึ้น

2.4.2 นโยบายการท่องเที่ยว

มีทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 กล่าวคือ ผลักดันให้ประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาศัยเงื่อนไขด้านภูมิศาสตร์และการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้สามารถเชื่อมโยงกันได้สะดวก พร้อมกับการรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้คงไว้ซึ่ง ความมีเอกลักษณ์ ความเป็นธรรมชาติ สะดวก ปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้ในประเทศ มากขึ้น

2.4.3 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องเน้นที่ การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอันดับแรก ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่ามุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดและแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ สนับสนุนการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยมีการประสานงานข้อมูลข่าวสารและการจัดการ ร่วมกันทุกระดับและมีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย[วท.], รายงานสรุปการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2542 : 24 - 41)

2.4.4 นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2542 - 2544

เป็นแผนพัฒนาการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับจังหวัดและระดับภาค มีนโยบายส่งเสริมให้จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดและภาคได้ โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ให้มีศักยภาพเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรูปแบบ วิธีการ กิจกรรม การบริการและมาตรการในการจัดการ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นการขยายตัวของนักท่องเที่ยวนอกภาคได้และกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ตลอดจนพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมในภาคได้ เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกและมีการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 [นครศรีธรรมราช], 2542)

2.4.5 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคีรีวง และบ้านกรุงชิง จังหวัด นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2542 - 2544

เป็นแผนปฏิบัติการ โดยมีแผนงานให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านระบบนิเวศและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีโครงการ ฝึกอบรมสื่อบุคคล,ผลิตสื่อเอกสาร,จัดทำป้ายสื่อความหมายธรรมชาติและโครงการเพิ่มพูนจิตสำนึกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งแผนการจัดการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีโครงการจัดหาภาชนะเก็บขยะและสถานที่กำจัดขยะ,จัดตั้งตลาดกลางสำหรับนักท่องเที่ยวและโครงการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ตลอดจนแผนงานการมีส่วนร่วมของชุมชน มีโครงการสัมมนารูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและโครงการสัมมนากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 [นครศรีธรรมราช],2542)

2.4.6 แผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช พ.ศ. 2543

เป็นแผนพัฒนาด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของ อบต.กำโลน โดยปรับปรุง ก่อสร้างเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อุปโภค และบริโภค ให้เพียงพอ,พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน,ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดประโยชน์สูงสุด,เพิ่มประสิทธิภาพในการสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชน,ส่งเสริมการตลาด เพื่อเพิ่มรายได้ที่ดีขึ้น,ปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้เหมาะสมในการประกอบอาชีพ,สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในการพัฒนา เพื่อการมีรายได้และอาชีพของประชาชน,พัฒนาส่งเสริม จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหาย,ให้การศึกษา อบรม ฝึกฝนอาชีพ การกีฬา แก่เยาวชน,ส่งเสริม บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งกำหนดมาตรการ การท่องเที่ยวให้เป็นระบบ (องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช,แผนพัฒนาตำบล,2543 : 11)

สรุป

จากการทบทวนวรรณกรรม (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ซึ่งได้แก่ ปรัชญา แนวความคิด และทฤษฎี,กฎหมายที่เกี่ยวข้อง,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทำให้ทราบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เป็นอำนาจและหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในที่นี่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล [อบต.]) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชุมชนท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในด้านการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ ซึ่งจากการศึกษาปรัชญาและแนวความคิดของการท่องเที่ยว (Tourism), ปรัชญาและแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ทำให้ทราบว่า องค์ประกอบหลัก

ที่สำคัญ 4 ด้าน ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ พื้นที่ท่องเที่ยว,กิจกรรมและกระบวนการ,การมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน

จากปรัชญาและแนวความคิดของการท่องเที่ยว (Tourism) ปรัชญาและแนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)ดังกล่าวข้างต้น นำมาประสานกับนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับจังหวัด จนถึงระดับท้องถิ่นของพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้ว จึงสรุปได้ว่า มีแนวทางในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญ 4 ด้าน ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) โดยสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ดังแสดงในภาพที่ 2 - 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2-3 แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

ที่มา : จากการทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับหัวข้อที่ทำการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ จุดเด่นของชุมชน ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นชุมชนชาวสวนสมรม ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่นับเนื่องไปได้ถึง 200 ปี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจ เช่น การทำทุเรียนกวน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เป็นต้น และมีการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเองอยู่แล้วในปัจจุบัน

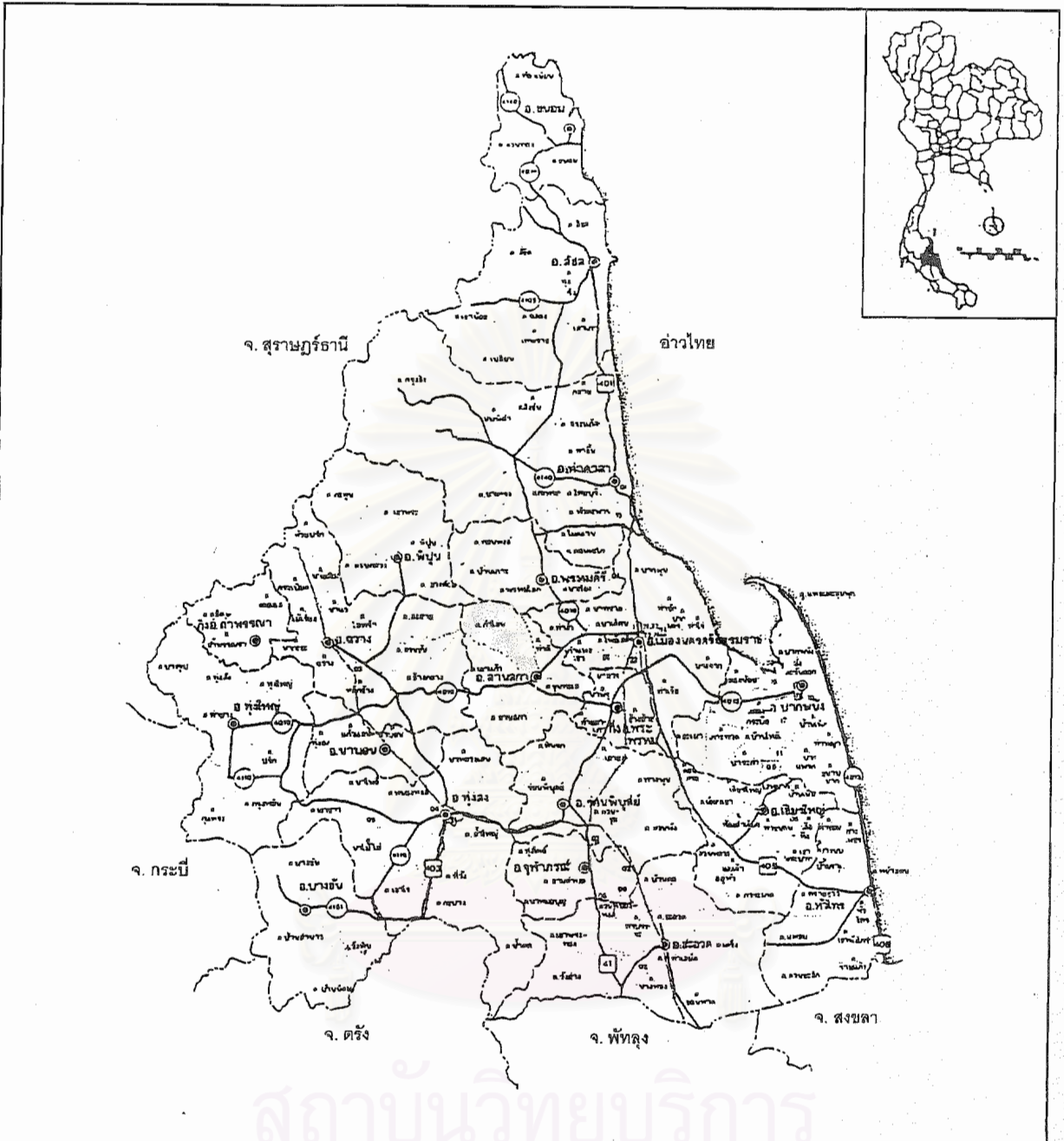
3.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนคีรีวง

3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

คีรีวง เป็นชุมชนชนบทเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ราบเชิงเทือกเขานครศรีธรรมราช (หรือเทือกเขาหลวง บริเวณตอนกลางของพื้นที่จังหวัด ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาตามแนวยาวของคาบสมุทร) ซึ่งอยู่ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) มีพื้นที่รวมกันประมาณ 8,173 ไร่ อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 28 กิโลเมตร ตามทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4019 สายนครศรีธรรมราช - ลานสกา (บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 18 ของถนนดังกล่าว เป็นปากทางแยกถนนเข้าชุมชนคีรีวง สายศาลาสังกะสี - คีรีวง ระยะทาง 10 กิโลเมตร)

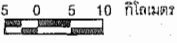
แผนที่ที่ 3-1 แสดง ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

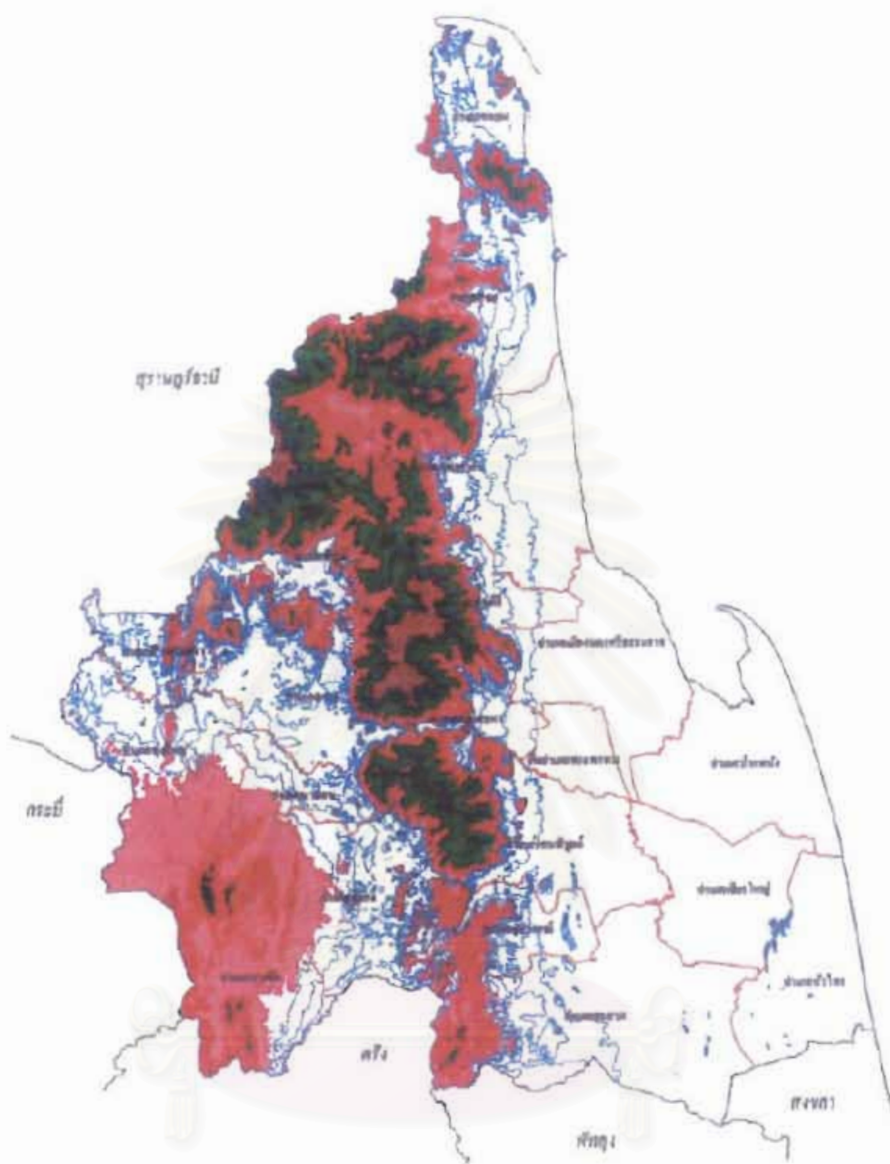
แผนที่ที่ 3-2 แสดง ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช

**แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**

แผนที่ ที่ 3 - 1 แสดง ที่ตั้งและอาณาเขต ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์ ----- เขตจังหวัด - - - - - เขตอำเภอ เขตตำบล	ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	มาตราส่วน 5 0 5 10 กิโลเมตร

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ ที่ 3-2 แสดง ลักษณะภูมิประเทศ ของ จ.นครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ความสูง 0-100 เมตร
- ความสูง 100-200 เมตร
- ความสูง 200-400 เมตร
- ความสูง 400-600 เมตร
- ความสูง 600-800 เมตร
- ความสูง 800-1,000 เมตร
- ความสูงมากกว่า 1,000 เมตร

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตราส่วน
5 0 5 10 กิโลเมตร

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

3.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

คีรีวง เป็นชุมชนชนบทเล็ก ๆ เชิงเขาหลวง ใน ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ นับเนื่องไปได้ถึง 200 ปี ได้มีการกล่าวถึงความเป็นมา ความกล้าหาญ ความอดทนและการต่อสู้ของบรรพบุรุษชาวคีรีวง ว่า มีกลุ่ม ไพร่หนีนาย (หนีจากการถูกเกณฑ์และเลิกไพร่) ได้หนีทัพจากไพร่บุรีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (สมัยรัชกาลที่ 1 - 2) พวกเขาได้เดินลัดเลาะขึ้นมาตามสายคลองขุนน้ำ (คลองท่าดี) มุ่งหน้าเข้าสู่ป่า เทือกเขานครศรีธรรมราช หรือ ที่ชาวบ้านเรียกว่า "เขาหลวง" ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำของนครศรีธรรมราช จนกระทั่งมาถึงที่ราบเชิงเขา ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบไว้หมดทุกด้าน ไม่มีทางที่ใครจะติดตามพวกเขาได้ ณ บริเวณที่ราบเล็ก ๆ นี้เองเป็นพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์ มีน้ำไหลตลอดทั้งปี เนื่องจาก เป็นจุดรวมของลำคลองเล็ก ๆ 3 สาย คือ คลองปง ท่าชายและคลองท่าหา ก่อนจะไหลมารวมกันเป็น คลองท่าดี ไหลลงสู่ตัวเมืองนครศรีธรรมราช ออกสู่ทะเลที่ปากนคร (อยู่ห่างจากตัวเมือง 10 กิโลเมตร) ไพร่หนีนายกลุ่มนี้ (เรียกว่า "หมู่เหนือ") จึงพร้อมใจกันสร้างที่พักอาศัยเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทางป่าแล้วปลูกผลไม้ลงไปรอบ ๆ หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อผู้คนมากขึ้นก็ขยายขึ้นไปทำสวนบนภูเขาที่ล้อมรอบอยู่ 3 ด้าน คือ เขาริงโร ยอดเพ็ลและเขาหอยสังข์ ประสพการณ์สอนพวกเขาว่า จะต้องรักษาสภาพธรรมชาติของป่าไว้ เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศและเพื่อมิให้ลมพายุฝนกลายเป็นภัยธรรมชาติที่จะทำลายชุมชนเล็ก ๆ ของพวกเขา

กลุ่มผู้ตั้งรกรากครั้งแรกที่บ้านคีรีวง นั้น เป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามา ตระกูลใหญ่ ๆ ในชุมชนปัจจุบันมี 7 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลตลิ่งจิต, ตลิ่งเพชร, สุกใส, ประพัฒน์, จะระนิล, ธวัชกาญจน์ และตระกูลสุขลจิต ซึ่งต่อมาภายหลัง ตระกูลเหล่านี้ได้มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยลูกหลานได้แต่งงานและเกี่ยวดองเป็นเครือญาติกันทั้งหมด (ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์, 2539 : 93)

เดิมชุมชนแห่งนี้มีชื่อว่า "บ้านขุนน้ำ" ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น "บ้านคีรีวง" ซึ่งมีความหมายว่า "บ้านที่อยู่ภายในวงล้อมของภูเขา หรือบ้านในอ้อมกอดของภูเขา" โดยได้มาจากชื่อวัดเก่าแก่ของชุมชนคือ "วัดคีรีวง" ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้านและตามสภาพภูมิประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบสามด้าน (ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์, 2539 : 93) และใช้ชื่อนี้อย่างเป็นทางการ เมื่อทางราชการแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นของตำบลกำโลน สืบมาจนกระทั่งปัจจุบัน (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2542 : 24 - 25)

ชาวคีรีวง ได้เผชิญกับภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ถึง 3 ครั้ง ด้วยกัน คือ ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2505 ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2518 และครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2531 ภัยธรรมชาติครั้งแรก สร้างความเสียหายให้แก่ชุมชนอย่างมหาศาล ดินภูเขาถล่มลงมา น้ำป่าพัดพาบ้านเรือน ต้นไม้และที่ดินทำกิน พังเสียหาย ชาวบ้านต่างก็ต่อสู้กับภัยธรรมชาติไปตามยถากรรม พวกเขาใช้ก้อนหินมาถมตลิ่งเพื่อจัดเส้นทางน้ำที่จะถ่อเรือไปยังหมู่บ้านอื่นเสียใหม่และรื้อฟื้นปลูกสร้างสวนผลไม้ขึ้นมาใหม่ ส่วนภัยธรรมชาติ

ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2518 อุทกภัยได้ทำลายเส้นทางน้ำของชุมชนที่ใช้ติดต่อกับโลกภายนอกจนหมดสิ้น ชาวศิ่วงจึงร่วมแรงร่วมใจกันระเบิดและขุดเจาะภูเขา ทำถนนทางเข้า - ออก สู่ภายนอกชุมชนด้วยตนเอง ชีวิตของชาวศิ่วงอยู่บนพื้นฐานที่ว่า "นายก็อยู่ส่วนนาย เราก็อยู่ส่วนเรา" ชุมชนศิ่วง ถือกำเนิดขึ้นมาได้จากความกล้าหาญไม่ยอมจำนนของบรรพบุรุษชาวศิ่วงที่"บังอาจ" หนีภัยจาก นครศรีธรรมราช

ภัยธรรมชาติครั้งที่ 3 เกิดขึ้นปลายปี พ.ศ. 2531 ทำให้ "ศิ่วง" เป็นที่รู้จักของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง เมื่อเกิดมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุดของภาคใต้ ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 น้ำป่าได้ไหลมาจากเขาหลวง ลงมาท่วมชุมชนที่สวยงามด้วยธรรมชาติ กลายเป็นชุมชนนอกแตกจากการเปลี่ยนทิศทางของกระแส น้ำ แต่ด้วยชีวิตและวิญญาณของชาวศิ่วง ที่เป็นผู้อดทน ชยันและอดออม มีความรัก สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ตลอดจนการบริหารจัดการในชุมชนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ในที่สุด ชุมชนศิ่วง ก็สามารถแปลงวิกฤตให้เป็นโอกาส พลิกแผ่นดินดินกอบกู้ชุมชนของตนขึ้นมาใหม่อย่างมั่นคง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรทีไล เลิศวิชา, 2541 : 140 - 141)

ภาพที่ 3 - 1 ถึง 3 - 5 แสดง สภาพชุมชนศิ่วง เมื่อครั้งเกิดอุทกภัยครั้งที่ 3 พ.ศ. 2531

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3-1 แสดง สภาพชุมชนริ้ววัง เมื่อครั้งเกิดมหาอุทกกรรมเมื่อครั้ง ที่ 3 ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 น้ำป่าได้ไหลป่าจากเขานหลวงลงมาท่วม หมู่บ้านที่สวยงามตามธรรมชาติ กลายเป็นหมู่บ้านสกปรกแตกต่างจากการเปี่ยมทัศนียภาพของธรรมชาติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

◀ ภาพที่ 3-2 แสดง สภาพอุทกภัย
บริเวณวัดศิริวง

▶ ภาพที่ 3-3 แสดง สภาพอุทกภัย
บริเวณ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74
(หลังเดิม)

◀ ภาพที่ 3-4 แสดง สภาพความเสียหาย
บริเวณวัดศิริวง ภายหลังจาก
น้ำลด

▶ ภาพที่ 3-5 แสดง สภาพความเสียหาย
ทั่วไปในชุมชนศิริวง
ภายหลังจากน้ำลด

3.1.3 สภาพโดยทั่วไปของชุมชนในปัจจุบัน

"คีรีวง" มีคำขวัญว่า "หมู่บ้านสวย รวยน้ำตก ยกวัฒนธรรม นำพัฒนา" ชาวชุมชนต่างก็ทำมาหากินด้วยความสงบสุข ท่ามกลางบรรยากาศที่ร่มรื่นไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด

จากชุมชนเล็ก ๆ ในอดีต คีรีวงเริ่มขยายตัวขึ้น บ้านเรือนจะกระจุกตัวอยู่ ณ บริเวณที่ราบเชิงหลวงและกระจายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมทั้งสองฟากถนนภายในหมู่บ้าน โดยมีถนนสายเล็ก ๆ แยกจากถนนสายใหญ่ (สายนครศรีธรรมราช - ลานสกา) คือ ถนนสาย ศาลาสังกะสี - คีรีวง (สุดปลายทางที่ชุมชนระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร) เข้าไปยังชุมชนที่ร่มรื่นไปด้วยสวนผลไม้และสวนป่านานาพรรณ (สวนสมรม) จากเชิงเขาหลวงไปถึงภูเขาสูงด้านบน อันเป็นแหล่งต้นน้ำของลำคลองหลายสายที่ไหลลงมา ทำให้เกิดน้ำตกและแก่งต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ น้ำตกในแพรง,ท่าแร่, ล้างา, กิรี,พุก่า,วังไม้ปักและน้ำตกสอยดาว ลำคลองทุกสาย ไหลมาบรรจบกันที่หมู่บ้าน กลายเป็นคลองทำดีไหลหล่อเลี้ยงให้ความชุ่มชื้นแก่ผู้คนตลอดทั้งปี ทำให้ "คีรีวง" ได้ชื่อว่า เป็นชุมชนที่สวยงามตามธรรมชาติ เพราะหลังบ้านเป็นภูเขา ส่วนหน้าบ้านเป็นลำคลอง (ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์, 2539 : 93)

ปัจจุบัน คีรีวง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า เป็นชุมชนต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ โดยได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว (Thailand Tourism Award) จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปี พ.ศ. 2541 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเมืองและชุมชน (กิรีทอง) ได้รับการประกาศเกียรติคุณว่า "ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่เชิงเขาหลวง ชาวชุมชนมีวิถีชีวิตแบบชาวสวน อยู่กับธรรมชาติและได้พัฒนาบริการนักท่องเที่ยว ขึ้นมาเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วย การนำทางเดินป่า ลูกรอบ การจัดที่พักแบบรวมกับครอบครัวชาวบ้าน (Home Stay) โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น เป็นองค์กรกลางของชุมชน จัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่างๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง"

ภาพที่ 3-6 ถึง 3-11 แสดง สภาพโดยทั่วไปของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน

ภาพที่ 3-6 แสดง สภาพปัจจุบันของชุมชนคีรีวง ชายฝั่งของภาพเป็นคลองท่าดี ด้านบนเป็นคลองท่าหาและด้านล่างเป็นคลองปง ชุมชนคีรีวง อยู่ระหว่างคลองท่าหา กับคลองปง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3-7 แสดง สภาพชุมชนคิวง ที่ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่สวยงามตามธรรมชาติ เพราะหลังบ้านเป็นภูเขา (เทือกเขาหลวง) ส่วนหน้าบ้านเป็นลำคลอง (คลองท่าหา)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

◀ ภาพที่ 3-8 แสดง ถนนสายศาลาสังกะลี
- บ้านคีรีวง สะพานที่เห็น คือ
สะพานคีรีวง ข้ามคลองท่าดี
เข้าไปยังชุมชน

▶ ภาพที่ 3-9 แสดง คลองท่าพา ที่มีต้นน้ำ
เกิดจากเหือกเขาหลวง

◀ ภาพที่ 3-10 แสดง ส่วนสมรของ
ชุมชนที่จุดสมทบบุญ
ไปด้วยธรรมชาติ
ลำคลองที่เห็น
คือ คลองท่าพา

▶ ภาพที่ 3-11 แสดง หัวเขว (จุดเริ่มต้น
เส้นทางเดินป่า จากชุมชน
คีรีวงสู่ยอดเขาหลวง)
น้ำที่เห็นเป็นน้ำที่ริน คือ
ส่วนต้นน้ำของชาวบ้าน
ที่ปลูกขึ้นไปตามความสูง
ของภูเขา สายน้ำที่เห็น
มีต้นน้ำเกิดจาก
เหือกเขาหลวงไหลลงมา
เป็นคลองปรัง

3.1.4 ข้อมูลด้านกายภาพ

1) ลักษณะภูมิประเทศ

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในเทือกเขานครศรีธรรมราช และภาคใต้ (สูงประมาณ 1,850 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง) อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวงและป่าท่างิ้ว-ขุนน้ำ-เขารัง อันเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญใช้ในการหล่อเลี้ยงไร่นาและประชากร ในพื้นที่ด้านตะวันตกของตัวเมืองนครศรีธรรมราช ความลาดชันของพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2-5% ภูเขาในชุมชน ได้แก่ เขาใหญ่ เขาหน้าลอน เขาในโฮ เขาปลายปงและเขาสันสวรรค

ลักษณะดินในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มดินที่มีเนื้อร่วนปนทราย อยู่ในเขตฝนตกชุก สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือ สีแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดิน จำพวกตะกอนลำนํ้าในคลองท่าดีและการสลายตัวของหินเนื้อหยาบจากเขาหลวง เป็นดินลึก การระบายน้ำดี แต่มีปัญหาหน้าชะล้างพังทลายหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันสูง

ลำน้ำธรรมชาติในชุมชน คือ คลองท่าดี ต้นน้ำเกิดจากเขาหลวง ที่ไหลเป็นคลองลำงาและคลองท่าชาย (ไหลผ่าน หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง) เมื่อมาบรรจบกัน กลายเป็น "คลองใหญ่" (คลองขุนน้ำไหลผ่าน หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ต่อจากนั้นไปบรรจบกับคลองปง (ไหลผ่าน หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) กลายเป็น "คลองท่าดี" ในที่สุด แต่เดิม คลองนี้เป็นคลองเล็ก ๆ ไหลผ่านหมู่บ้านนี้ ก่อนจะไหลเข้าสู่บ้านย่านยาว, วัดไทร, วัดจันทร์, วัดโคกและหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลท่าดีตามลำดับ แต่เมื่อคราวเกิดมหาอุทกธรณีนภัยครั้งร้ายแรง เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 ฝนตกหนัก จนปริมาณน้ำในคลองสูงมากและเชี่ยวกราก น้ำป่าได้ไหลบ่าท่วมทะลักเข้าหมู่บ้าน พัดพาบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างริมฝั่งน้ำจมหายไปในพริบตามาแล้ว (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2542 : 23 - 24)

2) สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบสมุทร โดยได้รับอิทธิพลลมมรสุมจากสองฟากทะเล (ทะเลอันดามันและอ่าวไทย) จึงทำให้ฤดูกาล มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน เช่นเดียวกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวคือ ฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน (3 เดือน) ฤดูฝน แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม มีฝนตกไม่มากนัก ส่วนช่วงหลัง เดือนพฤศจิกายน - มกราคม มีฝนตกชุก (รวม 9 เดือน) (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2542 : 6) อุณหภูมิ โดยเฉลี่ยประมาณ 27 - 28 องศาเซลเซียส แต่บริเวณยอดเขาหลวง อาจลดลงเหลือเพียง 5 องศาเซลเซียส

ภาพที่ 3 - 12 ถึง 3 - 13 แสดง ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนคีรีวง

ภาพที่ 3-12 แสดง ลักษณะภูมิประเทศของชุมชนศิวิรง ที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง ซึ่งมีแนวถนนกึ่งปกคลุมบริเวณยอดเขา เกือบตลอดคี่

ภาพที่ 3-13 แสดง ลำน้ำธรรมชาติในชุมชน (คลองฟ้าคี) ที่มีต้นน้ำเกิดจากเขาหลวง สะพานที่เห็น คือ สะพานศิวิรง

3) เขตการปกครอง ขนาดและอาณาเขต

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่ใน ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีพื้นที่ประมาณ 8,173 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่

- 3.1) หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง
- 3.2) หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง
- 3.3) หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี
- 3.4) หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม

แต่เดิม คีรีวงเป็นหมู่บ้านค่อนข้างใหญ่ มีชุมชนอาศัยอยู่ ประมาณ 700 หลังคาเรือนทำให้การบริหารจัดการและการปกครอง ตลอดจนการบริการประชาชน ของ อบต.กำโลน ทำได้ไม่ทั่วถึง ต่อมา จึงได้มีการแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นของตำบลกำโลนใหม่ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2536 แยกหมู่บ้านคีรีวงออกไปอีก 3 หมู่บ้าน โดยคงคำว่า "คีรี" ไว้เป็นอนุสรณ์ว่า ครั้งหนึ่ง หมู่บ้านดังกล่าว เคยอยู่ในชุมชนเดียวกัน (จัดรัชย์ ศุภระกาญจน์, 2542 : 25, 28, 30 และ 33) โดยมีรายละเอียด ของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

3.1) บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) มีพื้นที่ประมาณ 2,569 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ 12 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 4 กลุ่ม คือ บ้านหัวนอน บ้านควนบน บ้านวัดใหม่และบ้านวัดกลาง มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติ ป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขาธง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติ ป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขาธง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติ ป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขาธง

3.2) บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) มีพื้นที่ประมาณ 890 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ 13.8 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 3 กลุ่ม คือ บ้านท่าชาย บ้านแพรกตั้งและบ้านหนองไฉ่นัก มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9)
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติ ป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขาธง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

3.3) บ้านขุนศิริ (หมู่ที่ 9) มีพื้นที่ประมาณ 2,195 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ 14.5 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 6 กลุ่ม คือ บ้านท่าหา บ้านในเกาะ บ้านมะปรางหวาน บ้านคลองยาว บ้านวังยาวและบ้านเชิงแตระ มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านศิริทอง (หมู่ที่ 8)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านศิริธรรม (หมู่ที่ 10)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

3.4) บ้านศิริธรรม (หมู่ที่ 10) มีพื้นที่ประมาณ 2,519 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศเหนือ ประมาณ 14 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 5 กลุ่ม คือ บ้านโนนา บ้านใหญ่ บ้านหัวเหว บ้านหัวหมงและบ้านหน้าวัด มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านหนองในหมง ตำบลพรหมโลก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านศิริวง (หมู่ที่ 5)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านเขายอดพล ตำบลกำโลน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านขุนศิริ (หมู่ที่ 9)

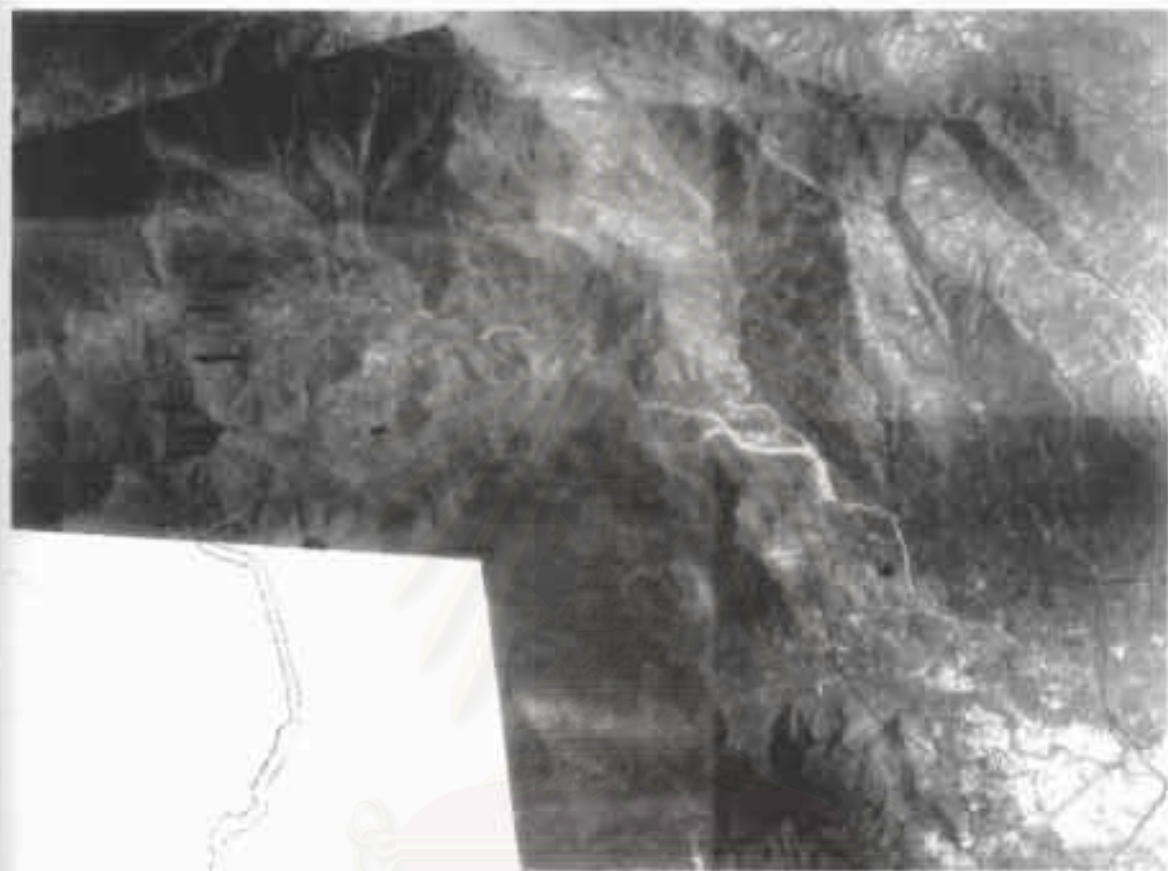
(ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 23, 26, 29 และ 32)

แผนที่ ที่ 3-3 แสดง เขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอสนสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ ที่ 3-4 แสดง เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

แผนที่ ที่ 3-5 แสดง ชุมชนศิริวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวัง

อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ ที่ 3 - 3 แสดง เขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์

-----	เขตองค์การบริหารส่วนตำบล	○	สถานีราชการ
	เขตตำบล	□	โรงเรียน
-----	เขตตำบล	⊕	สถานีอนามัย
~~	แนวเขตป่าไม้การเกษตรและ ปศุ	□	วัด
~~	ลำคลอง, หนอง		

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

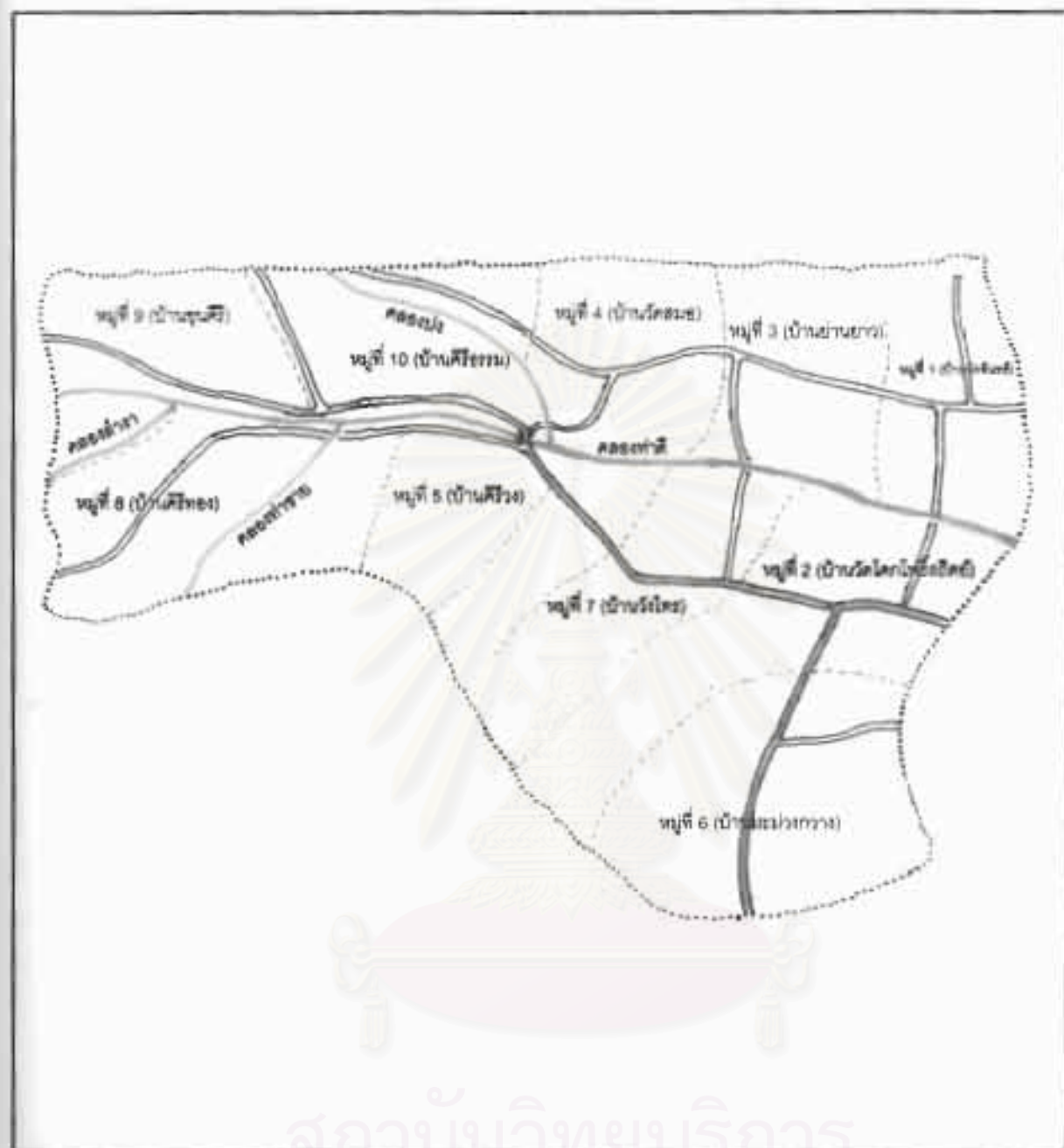
มาตราส่วน

1 : 50,000

ทิศเหนือ

ที่มา : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ที่ 3-4 แสดง เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์

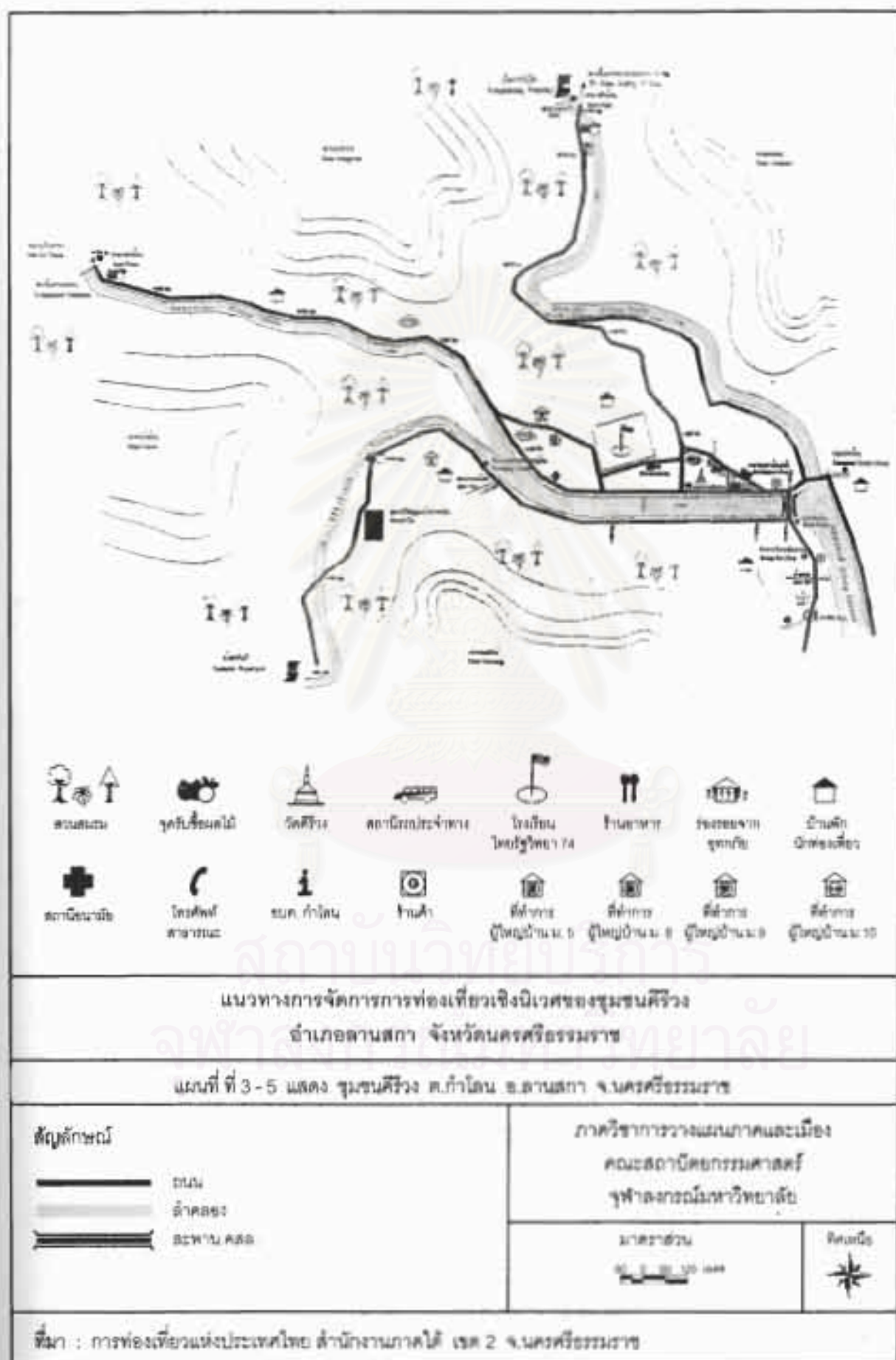
- เขตเขตการปกครอง อบต. กำโลน
- เขตเขตหมู่บ้าน
- ถนนสายทาง, หน.๓๐๒
- ถนนลูกรัง, ดิน
- ลำคลอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตราส่วน

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) เป็นที่ตั้งของ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน โดยแต่ละหมู่บ้าน จะมีผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เข้าไปเป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. หมู่บ้านละ 2 คน (รวม 8 คน) นอกจากนี้ ยังมีองค์กรชุมชนและผู้นำชุมชนตามธรรมชาติอีกมากมาย เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน

ในแต่ละหมู่บ้าน มีการจัดแบ่งชุมชนออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจและความเหมาะสมของแต่ละครอบครัว โดยในแต่ละกลุ่ม จะมีผู้นำและมีการบริหารจัดการในรูปแบบองค์กรท้องถิ่น รวม 11 กลุ่ม ดังนี้

(1) บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5)

- กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมต่าง ๆ จากวัสดุธรรมชาติ เช่น หมากต้อ (ที่ใส่ น้ำ ทำจากกาบหมาก) ตะกร้าและไม้กวาด เป็นต้น
- กลุ่มสตรีพัฒนา ทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในหมู่บ้าน

(2) บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8)

- กลุ่มแม่บ้านทำขนม ทำขนมเด็กและคุกกี้

(3) บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9)

- กลุ่มบ้านสมุนไพร
- กลุ่มงดสูบบุหรี่

(4) บ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10)

- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง
- ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง
- กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง (Keep Khaoluang Green Fund) ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน รวมอยู่กับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง
- กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน
- กลุ่มมดขี้อมศีลธรรมชาติ

และกลุ่มที่มีอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ กลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน ทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์พัฒนาหมู่บ้าน

ภาพที่ 3 - 14 ถึง 3 - 17 แสดง ที่ทำการ อบต.กำโลน และกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

← ภาพที่ 3-14 แสดง ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก้ำไทร ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง)

ภาพที่ 3-15 แสดง กลุ่มบ้านสมุนไพร ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) ▶

← ภาพที่ 3-16 แสดง ที่ทำการกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวงและชมรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม)

ภาพที่ 3-17 แสดง กลุ่มมัคคุ้ย้ม สโมสรชาติบ้านคีรีวง ซึ่งตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ▶

4) การคมนาคม

การเดินทางจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช ไปยังชุมชนคีรีวง โดยยานพาหนะท้องถิ่น ขึ้นรถ 2 แถว จากตลาดยาว มีรถออกตั้งแต่ 07.00 - 16.00 น. ค่าโดยสารคนละ 18 บาท หรือ เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ใช้ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4019 สายนครศรีธรรมราช - ลานสกา (จากตัวเมืองถึงตัวอำเภอลานสกา ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร) มีถนนทางแยกเข้าสู่ชุมชนคีรีวง (สายศาลาสังกะสี - คีรีวง) อยู่ทางขวามือ ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 18 ถนนดังกล่าว เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก ที่ใช้เดินทางเข้า - ออก ชุมชน เพียงสายเดียว บางช่วงเป็น คสล. และบางช่วงเป็นแอสฟัลท์ ดิคคอนกรีต ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร สูดปลายทางที่บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) ที่บริเวณเชิงสะพานคีรีวง (ข้ามคลองท่าดี) (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 24)

สำหรับเส้นทางคมนาคมสายหลัก ที่ใช้เดินทาง เข้า - ออก ในแต่ละหมู่บ้าน นอกจากหมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) มีดังนี้

หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) มีเพียงสายเดียว คือ สายคลองท่าชาย ซึ่งแยกจากถนนสายศาลาสังกะสี - บ้านคีรีวง ทางด้านซ้ายมือที่บริเวณเชิงสะพานคีรีวง ช่วงแรกเป็นถนน คสล. ต่อจากนั้นเป็นถนนดินลูกรัง

หมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ข้ามสะพานคีรีวง เข้าไปเป็นถนนสายคลองท่าดี ซึ่งอยู่รอบนอกหมู่บ้าน ช่วงแรกเป็นถนน คสล. ต่อจากนั้นเป็นดินลูกรัง ส่วนถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนน คสล. ทั้งหมดตรงเข้าไปยังใจกลางหมู่บ้านที่บริเวณวัดคีรีวง

หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) เป็นถนนสายคลองท่าดี เชื่อมระหว่าง หมู่ที่ 10 กับหมู่ที่ 9 ส่วนถนนภายในหมู่บ้าน บางช่วงเป็นถนนดินลูกรัง บางช่วงเป็นถนน คสล. สูดปลายทางที่ตลาดท่าหา

5) สาธารณูปโภค

ไฟฟ้า โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีไฟฟ้าใช้ทั่วทุกหลังคาเรือน
ประปา เป็นระบบประปาภูเขา ซึ่งจัดการโดยชุมชนเอง ใช้วิธีสร้างทำนบกั้นกักน้ำแล้วเดินท่อน้ำใช้ (ท่อ P.V.C.) จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ไปยังแต่ละครัวเรือน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง ใช้น้ำจากคลองท่าชายและคลองท่าดี

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง ใช้น้ำจากคลองท่าชาย

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี ใช้น้ำจากคลองท่าหา

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ใช้น้ำจากคลองปง

โทรศัพท์ มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลและตู้โทรศัพท์สาธารณะบริการชุมชน ดังนี้

หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลที่ ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เพียงแห่งเดียว ตู้โทรศัพท์สาธารณะไม่มี

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง ไม่มีโทรศัพท์ส่วนบุคคล (ต้องไปใช้บริการที่ อบต. กำโลน) ตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีเพียง 1 ตู้

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลเพียงแห่งเดียว ตู้โทรศัพท์สาธารณะ มี 2 ตู้

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ไม่มีโทรศัพท์ส่วนบุคคล (ต้องไปใช้บริการที่ อบต. กำโลน) ตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีเพียง 1 ตู้ (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ วันที่ 26 - 31 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

6) สาธารณูปการ

สถานศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 ชุมชนบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี)

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ไม่มีในชุมชน ชาวบ้านจึงส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนลานสกาประชาสรรค์ (หมู่ที่ 6 ตำบลกำโลน)

บริการทางด้านสาธารณสุขชุมชน ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ สถานีอนามัยบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ในกรณีที่มีการรักษาพยาบาล เกินขีดความสามารถของสถานีอนามัยแห่งนี้ ก็จะส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลลานสกา (หมู่ที่ 1 ตำบลเขาแก้ว) (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2542 : 24)

7) ทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนใหญ่จะอยู่บนผืนป่าเขาหลวง (อุทยานแห่งชาติเขาหลวง) ซึ่งมีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันไป เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตั้งอยู่บนคาบสมุทร จึงเกิดสภาพป่าดิบชื้น ชั้นครอบคลุมทั่วไป อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญมากมายหลายสาย ที่สำคัญคือ เป็นแหล่งต้นน้ำส่วนหนึ่งของแม่น้ำตาปี ซึ่งหล่อเลี้ยงผืนแผ่นดินภาคใต้ตอนกลาง ทรัพยากรธรรมชาติบนผืนป่าเขาหลวง ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษชาติ, สัตว์ป่า, กัลว่ยไม้และน้ำตก นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของสรรพสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งยังคงดำรงอยู่ในผืนป่าแห่งนี้ที่เป็นคุณค่าอันแท้จริง (คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 : 2542)

ภาพที่ 3 - 18 ถึง 3 - 25 แสดง สาธารณูปโภคและสาธารณูปการภายในชุมชน

ภาพที่ 3-18 แสดง สถานีรูปโกล (ไฟฟ้า) ที่วัดทุกขลังศาเมือง โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ภาพที่ 3-19 แสดง ระบบประปาของชุมชน ซึ่งเป็นประปาภูเขา ใช้วิธีสร้างฝายกั้นเก็บกักน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ลำคลอง) แล้วแจกจ่ายไปให้ชุมชน

◀ ภาพที่ 3-20 แสดง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 8 (บ้านศิริทอง)

ภาพที่ 3-21 แสดง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ▶ หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศิริ)

◀ ภาพที่ 3-22 แสดง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศิริ)

ภาพที่ 3-23 แสดง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ ▶ หมู่ที่ 10 (บ้านศิริธรรม)

ภาพที่ 3-24 แสดง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (หลังใหม่) ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาแห่งเดียวของชุมชน ตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศิริ)

ภาพที่ 3-25 แสดง สถานีอนามัยบ้านศิริวง ซึ่งเป็นสถานบริการด้านสาธารณสุขแห่งเดียวของชุมชน ตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 9 (บ้านขุนศิริ)

3.1.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1) อาชีพหลัก

ชุมชนคีรวงมีลักษณะเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเอง มีรายได้หลักจากอาชีพทำสวนผลไม้ และทำสวนป่าผลไม้ผสมผสาน ที่เรียกกันว่า "สวนสมรม" บนเขาสูงชัน ผลผลิตหลัก ๆ ได้แก่ ทุเรียน (พันธุ์พื้นบ้าน) มังคุด ลางสาด ลองกอง จำปาตะ หมากร ลูกเหליย ลูกเนียง ผักสะตอ ส้มแขก ขิง และพืชผักนานาชนิด (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2542 : 24) มังคุดคีรวงได้ชื่อว่ามีรสชาติดีที่สุด ผลผลิตทั้งหมด ชาวบ้านใช้วิธีหาบใส่ "โตรีะ" ลงมาจากภูเขา (ความสูงประมาณ 500 - 600 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง[รทก.] จนถึงสุดทางถนนของหมู่บ้าน ความสูงประมาณ 50 เมตร จาก รทก.) ผลผลิตต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีพ่อค้า แม่ค้า คนกลาง ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้าน รับซื้อที่ตลาดพืชผล ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดท่าชาย (หมู่ที่ 8 บ้านคีรวง) ท่าหา (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคี) และตลาดหัวเหว (หมู่ที่ 10 บ้านคีธรรม) อีกส่วนหนึ่งส่งไปขายที่ "ตลาดหัวอิฐ" เป็นตลาดขายส่งและตลาดกลางค้าพืชผลทางการเกษตรของภาคใต้ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน ทางภาคใต้ของไทย ซึ่งอยู่ในตัวจังหวัด นครศรีธรรมราช

2) อาชีพรอง

นอกจากอาชีพหลัก คือ การทำสวนสมรมแล้ว ยังมีรายได้รอง หรือ อาชีพเสริม ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการรวมกลุ่มตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตน ซึ่งทำให้ชาวคีรวง มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ให้แก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน รวมทั้งส่งจำหน่ายภายนอกหมู่บ้าน กลุ่มที่สำคัญ ๆ ได้แก่

2.1) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน (หมู่ที่ 10 บ้านคีธรรม) มีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยมีสมาชิก จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน, เหวี่ยงญิก 1 คน, เลขานุการ 1 คน ที่เหลือเป็น ฝ่ายวัสดุ (ซื้อทุเรียนกวนจากชาวบ้านในชุมชน, ตะกร้ากาบหมากและแผ่นพลาสติกใสสำหรับห่อตะกร้า), ฝ่ายบรรจุหีบห่อและฝ่ายขาย โดยสมาชิกทั้งหมดช่วยกันทำหน้าที่ผลิตทุเรียนกวนบรรจุตะกร้ากาบหมาก แล้วจำหน่ายเพื่อหารายได้เข้ากลุ่ม

รายได้ทั้งหมดแบ่งเป็นสัดส่วน ดังนี้

- 65% แบ่งให้สมาชิก
- 10% คืนให้ชุมชน นำไปใช้จ่ายให้เป็นประโยชน์
- 25% ที่เหลือ เก็บไว้เป็นกองกลางสำหรับซื้อวัสดุ

(สัมภาษณ์ คุณ ดาราวรรณ ผลบัณฑิตย์ อายุ 25 ปี ฝ่ายบรรจุหีบห่อ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2542)

2.2) กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) เกิดจากการรวมตัวของสตรีในชุมชน โดยทำกิจกรรมย้อมผ้าจากสีธรรมชาติและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 มีสมาชิกก่อตั้ง 10 คน ได้รับทุนสนับสนุนจาก โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พ.อ.อ.) บ้านคีรีวง มูลนิธิโกมลคีมทอง และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

สำหรับสีธรรมชาติที่ได้จากพืชแต่ละชนิดที่มีอยู่ในพื้นที่ มีดังนี้

เปลือกลูกเนียง ให้สี น้ำตาล	ใบเมกาและใบหูกวางสด ให้สี เขียว
ฝักสะตอสด ให้สี ม่วงดำ	แก่นขนุน ให้สี เหลือง
ใบมังคุดสด ให้สี โทนชมพูแดง	แก่นไม้หลุมพอ ให้สี น้ำตาลเข้ม
ใบมังคุดแห้ง ให้สี โทนส้ม	เศษหมากแห้ง ให้สี ม่วง

ผ้าฝ้ายที่ผ่านการมัดย้อมสีธรรมชาติแล้ว จะนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อ กางเกง กระโปรง กระเป๋า หมวกและผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น โดยสมาชิกจะได้ ค่าย้อม,ค่าเย็บและเงินปันผลทุก 6 เดือน

รายได้ทั้งหมดแบ่งเป็นสัดส่วน ดังนี้

- 60% ปันผลให้สมาชิก
- 10% คืนให้ชุมชน
- 30% ที่เหลือ ใช้เป็นทุนหมุนเวียน

(เอกสารแนะนำกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติและสัมภาษณ์ คุณ อารีย์ สุคนธปฏิภาค อายุ 36 ปี หัวหน้ากลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ บ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

2.3) กลุ่มบ้านสมุนไพร (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) มีการบริหารจัดการกลุ่ม โดยผู้ที่เป็นสมาชิกแต่ละครอบครัว มีหน้าที่รับผิดชอบในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น เปลือกมังคุด ตะไคร้หอม ขิงและส้มแขก เป็นต้น เป็นอาชีพเสริม อย่างน้อย 1 อย่าง โดยผลิตจนครบวงจร ตั้งแต่การซื้อวัตถุดิบ แปรรูป จนถึงการใส่บรรจุภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ฯ มีทั้งหมด 18 อย่าง เช่น สบู่,แชมพูและครีมนวดผมเปลือกมังคุด, ส้มแขกชนิดแคปซูลและส้มแขกแห้ง,น้ำยาล้างจานและเทียนไถยุงตะไคร้หอม ฯลฯ

สำหรับช่องทางการตลาด มี 4 แบบ คือ ขายในหมู่บ้าน,ขายให้กับนักท่องเที่ยว,ส่งขายตามร้านกรีนเน็ต ร้านขายสมุนไพรใน กทม.และส่งขายปลีกในตัวจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อหา

รายได้เข้ากลุ่ม ๔ แล้วแบ่งผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก (สัมภาษณ์ คุณ สนธยา ชำนะ อายุ 32 ปี ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มบ้านสมุนไพร เลขที่ 196 / 5 หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

และที่สำคัญคือ กลุ่มกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิรวงเป็นแหล่งทุนสำคัญภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิรวง ขึ้น เพื่อบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

3.1.6 ข้อมูลด้านสังคม

1) ประชากร

ชุมชนคิรวง ทั้ง 4 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,579 คน (นับถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541) โดยมีรายละเอียดแยกตามหมู่บ้าน ดังนี้

- 1.1) บ้านคิรวง (หมู่ที่ 5) มี 182 ครัวเรือน จำนวนประชากร 775 คน (เป็นชาย 397 คน และหญิง 378 คน)
- 1.2) บ้านคิรวงทอง (หมู่ที่ 8) มี 76 ครัวเรือน จำนวนประชากร 241 คน (เป็นชาย 124 คน และหญิง 117 คน)
- 1.3) บ้านขุนศิริ (หมู่ที่ 9) มี 175 ครัวเรือน จำนวนประชากร 743 คน (เป็นชาย 376 คน และหญิง 367 คน)
- 1.4) บ้านคิรวงธรรม (หมู่ที่ 10) มี 198 ครัวเรือน จำนวนประชากร 838 คน (เป็นชาย 415 คน และหญิง 423 คน
(จัดรัชย์ ศุภระกาญจน์, 2452 : 24, 26, 30 และ 33)

2) วิถีชีวิตของชุมชน

ชาวคิรวงเป็นคนขยัน อดทน อดออมและรักพวกพ้อง ความสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมีสูงมาก มีการประชุมแสดงความคิดเห็นและร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวมเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในชุมชน มีการจัดแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ รวม 11 กลุ่ม ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น

- 2.1) กลุ่มกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิรวง เป็นแหล่งทุนที่สำคัญภายในชุมชน มีการบริหารและจัดการกลุ่ม โดยมี

กฎระเบียบ ข้อบังคับ เช่น ระเบียบการรับสมัครเข้า และการขาดจากการเป็นสมาชิก, ระเบียบการกู้เงินสามัญ/การกู้เงินฉุกเฉิน สวัสดิการที่ได้รับ ฯลฯ (เอกสารแนะนำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง)

- 2.2) กลุ่มกิจกรรมเพื่อเสริมรายได้ เช่น กลุ่มแม่บ้านทำขนม (หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวนและกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม)
- 2.3) มีการก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น เพื่อบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้แก่ผู้ที่สนใจ
- 2.4) กลุ่มกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของชุมชน หลังจากเกิดมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2531 ตลอดจนการปลูกป่าทดแทน ได้แก่ กองทุนเต็มสีเขียวใส่เขาหลวง (Keep Khaoluang Green Fund) มีการประสานงานกับองค์กรภายนอก
- 2.5) กลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ พัฒนาหมู่บ้าน คือ กลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน

วิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของชุมชนคีรีวง ซึ่งได้แก่

- (1) การทำสวนสมรม
- (2) การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นหมู่บ้านของชุมชนชาวสวน มีชนา (กระต๊อบ) ในสวนสมรม เพื่อพักผ่อนและอาศัยในช่วงฤดูผลไม้

(3) ความรักพวกพ้อง - เครือญาติ มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

(4) มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยการรวมกลุ่มตามความถนัด ความสนใจ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร

3) วัฒนธรรมและประเพณี

บริเวณศูนย์กลางชุมชนมีวัดคีรีวง (อยู่ใน หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) เป็นแกน ทั้งชุมชนนับถือศาสนาพุทธ มีประเพณีที่สำคัญ คือ งานบุญสารทเดือนสิบและประเพณีชักพระ ในเทศกาลวันออกพรรษา เช่นเดียวกันกับในตัวเมืองนครศรีธรรมราช (ฉัตรชัย สุกระภาณูจน์, 2542 : 24)

ภาพที่ 3 - 26 ถึง 3 - 28 แสดง วิถีชีวิตของชาวคีรีวง คือ การทำสวนสมรม

ภาพที่ 3 - 29 ถึง 3 - 32 แสดง วัดคีรีวง และประเพณีชักพระของชุมชน ในเทศกาลวันออกพรรษา

ภาพที่ 3-26 แสดง อาชีพหลักของชาวคีรีวง คือ การทำสวนสมรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เป็นจุดเด่นของชุมชน

← ภาพที่ 3-27 แสดง พ่อแม่แม่เฒ่าชาวคีรีวง
กำลังจะไปทำสวนสมรมของตน

ภาพที่ 3-28 แสดง สวนสมรม สองฟากคลองท่าหา
ภูเขาที่เห็นอยู่ด้านหลัง คือ เขาหลวง

◀ ภาพที่ 3-29 แสดง วัดคีรีวง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของชุมชน

ภาพที่ 3-30 แสดง พระอุโบสถหลังใหม่
ภายในบริเวณวัดคีรีวง ▶

◀ ภาพที่ 3-31 แสดง ประเพณีชักพระ
หรือ ลากพระ ของชาว
ชุมชนคีรีวง ในเทศกาล
วันออกพรรษา (เดือน
ตุลาคม) ของทุกปี

ภาพที่ 3-32 แสดง ประเพณีชักพระ
หรือ ลากพระ
ของชาวชุมชนคีรีวง ▶

3.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขานหลวง เป็นพื้นที่ที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติ ป่าเขา น้ำตก พรรณไม้และสัตว์ป่า จึงทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ตามการประเมินศักยภาพของพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเอกสารโครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีศึกษา ภาคใต้ โดยศูนย์วิจัยป่าไม้คณะวนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2538)

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง พิจารณาตาม กรอบสำหรับการจัดหมวดหมู่คัดเลือก หรือ กำหนดแหล่งท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังกล่าวในบทที่ 2 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

3.2.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง ว่ามีความเหมาะสม มีลักษณะพื้นที่ถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (Ecosystem) หรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจ ว่ามี มาก - น้อย เพียงใด เพื่อให้ความสำคัญที่ต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัย ดังนี้

1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (ชุมชนคีรีวง) และแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ (อุทยานแห่งชาติเขานหลวง) โดยพิจารณาจากสภาพธรรมชาติ หรือ องค์ประกอบหลัก ว่ามีสภาพดั้งเดิม หรือ ถูกดัดแปลงบางส่วน มีลักษณะเป็นระบบนิเวศที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือ สร้างเลียนแบบธรรมชาติและมีความสำคัญต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาก - น้อย เพียงใด

2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาจาก ความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ หลากหลายและหายาก มีความโดดเด่นด้านกายภาพมาก น้อย เพียงใด ตลอดจนสภาพความสวยงามของธรรมชาติ (ทัศนียภาพและองค์ประกอบ) ว่ามีความงาม มาก น้อย เพียงใด

มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ที่มีความดึงดูดใจมาก - น้อย เพียงใด ทั้งนี้รวมถึงความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย ว่ามีอย่างไร

แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม (ชุมชนคีรีวง)

ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาหลวง ด้านทิศตะวันออก เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ในการตั้งถิ่นฐานอันเก่าแก่ นับเนื่องไปได้ถึง 200 ปี นอกจากจะมีความโดดเด่นด้านกายภาพมาก กล่าวคือ เป็นชุมชนที่มีความสวยงามของธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์ เพราะหน้าบ้านเป็นลำคลองและหลังบ้านเป็นภูเขา มีสิ่งสวยงามและอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติ ป่าเขา น้ำตกและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากมหาอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2531

แล้วยังมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นคือ การตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นชุมชนชาวสวน สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีความผูกพัน จันทัญชาติมิตร โดยมีวิถีชีวิตเป็นชาวสวนสมรม ส่วนประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ งานบุญสารทเดือนสิบและประเพณีชักพระ เมื่อประกอบด้วยที่ตั้งชุมชนอยู่กับธรรมชาติ (เขาหลวง) แล้ว จึงประกอบอาชีพเสริมด้วยการบริการนักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน โดยเป็นมัคคุเทศก์/ลูกหาบ นำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เส้นทางจากชุมชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง ตลอดจนการจัดที่พักอาศัยและอาหารพื้นบ้าน ให้นักท่องเที่ยวเข้าพักค้างแรม เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เรียกว่า "Home Stay" โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ได้เยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ มีงานศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ เช่น หมาด้อ (ทำจากกาบหมาก) ตะกร้าและไม้กวาด เป็นต้น และผลิตสินค้าพื้นเมือง เช่น ทุเรียนกวน, ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างครบถ้วน โดยมีรูปแบบการดำเนินงาน จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบัน "คีรีวง" ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนอนุรักษ์ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ ที่มีการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชนคีรีวง

(1) ร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากมหาอุทกธรณีภัย เมื่อปี พ.ศ. 2531

- อุโบสถวัดคีรีวง (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) ได้รับความเสียหายจากมหาอุทกธรณีภัย และเหลืออาคารอยู่เพียงครึ่งเดียว ชาวคีรีวงจึงพร้อมใจเก็บรักษาอุโบสถซากกลางนั้นไว้ เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้น

- อาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ที่ถูกสายน้ำพัดพาเอาทรายเข้ามาทับถมตัวบ้าน ทำให้บ้านเดิมที่มีอยู่ 2 ชั้น เหลือเพียงแค่ชั้นเดียวและเมื่อชุดเอาทรายที่ทับถมบ้านออกแล้ว กลับแปรสภาพเป็นห้องใต้ดิน ซึ่งใช้ประโยชน์ไม่ได้ เต็มที่ เนื่องจากความชื้นสูง

(2) สวนสมรม เป็นรูปแบบการทำสวนผลไม้ของชาวคีรีวง ซึ่งเป็นสวนผสมผสาน ที่มีไม้ผลหลายชนิดปะปนกันไปในส่วนเดียวกัน เช่น ทุเรียน มังคุด ลางสาด ลองกอง จำปาตะ และแม้กระทั่งหมาก สะตอ ลูกเหลียง ลูกเนียงและพืชผักนานาชนิด

(3) หานานินท่าหา (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) บริเวณนี้ นอกจากจะเป็นตลาดรวบรวมพืชผลของชุมชนแล้ว ยังเป็นแหล่งที่ชาวคีรีวงและนักท่องเที่ยว นิยมใช้พักผ่อนหย่อนใจเป็นอย่างมากด้วยมีแอ่งน้ำซึ่งสามารถลงเล่นน้ำได้

(4) หัวเหว (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) เป็นตลาดรวบรวมพืชผลทางการเกษตร ตามฤดูกาลของชุมชน

(5) น้ำตกวังไม้ปัก (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาค้อและอยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุด ห่างจากตลาดหัวเหวไปประมาณ 1,000 เมตร

ภาพที่ 3 - 33 ถึง 3 - 38 แสดง แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชนคีรีวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3 - 33 แสดง พระอุโบสถหลังเดิมของวัดศรีวง ที่ได้รับความเสียหายจากมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ.2531 และเหลือซากอาคารอยู่เพียงครั้งเดียว ชาวศรีวงจึงพร้อมใจกันเก็บรักษาอุโบสถชาดกลางไว้เพื่อรำลึกถึงอุทกภัยในครั้งนั้น

ภาพที่ 3 - 34 แสดง อาคารบ้านเรือนของชาวบ้าน ที่ถูกสายน้ำพัดพาเอาทรายเข้ามาถมตัวบ้าน ทำให้บ้านเดิมที่มีอยู่ 2 ชั้น เหลือเพียงแค่ชั้นเดียว

← ภาพที่ 3-35 แสดง ชาน้ำ (กระท่อม
เม้าสวน) ในสวนสมรม
ของชาวบ้าน

ภาพที่ 3-36 แสดง ชาวบ้านกำลังเก็บ
ผลผลิตในสวนสมรม
ของตน

← ภาพที่ 3-37 แสดง บริเวณหนานหิน
ท่าหา เป็นแหล่งที่ชาว
ชุมชนและนักท่องเที่ยว
นิยมใช้พักผ่อนหย่อนใจ
มีแอ่งน้ำซึ่งสามารถลง
เล่นน้ำได้

ภาพที่ 3-38 แสดง ตลาดผลไม้ท่าหา
เป็นตลาดรวบรวมพืชผล
ของชุมชน อยู่ในบริเวณ
เดียวกันกับหนานหินท่าหา

แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ (อุทยานแห่งชาติเขาลง)

อุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมีสภาพดั้งเดิมของธรรมชาติทั้งหมด มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติมาก มีระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และมีคุณค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก

มีความโดดเด่นด้านกายภาพมากและมีองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ กล่าวคือ มียอดเขาลง สูงที่สุดในภาคใต้ สูงถึง 1,835 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษาชาติ สัตว์ป่า กัลว่ยไม้และน้ำตก จึงมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

(1) ป่าไม้และพรรณพฤกษาชาติ เนื่องจากอุทยานแห่งชาติเขาลง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงตลอดปี ป่าที่เกิดขึ้นจึงเป็นป่าดิบชื้น หรือ ป่าฝนเขตร้อน (Tropical Rain Forests) ซึ่งแบ่งออกเป็นลักษณะย่อยได้คร่าว ๆ ตามระดับความสูงของพื้นที่และกลุ่มพืชเด่นที่พบ ได้แก่

ป่าดิบชื้นในพื้นที่ต่ำ (Lowland Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง (รทก.) ประมาณ 10 - 300 เมตร โดยมากเป็นพวกไม้วงศ์ยางชนิดต่าง ๆ ตามพื้นป่าจะมีไม้พุ่มและพืชคลุมดิน ตลอดจนไม้เถาและไม้อิงอาศัยนานาชนิด เช่น เฟิร์น บอน ชิง ข่า และหวาย เป็นต้น

ป่าดิบชื้นเชิงเขา (Hill or Mountain Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่า รทก. ประมาณ 300 - 1,000 เมตร ลักษณะโครงสร้างคล้ายป่าดิบชื้นในพื้นที่ต่ำ แต่จะมีไม้จำพวกพญาไม้ มหาสดำ หรือ เฟิร์นยักษ์ เต่าร้างยักษ์ เป็นพืชเด่น ขึ้นอยู่ตามหุบเขาที่มีลำธารน้ำไหลผ่าน รวมทั้งกัลว่ยไม้ป่าดงดิบซึ่งหาชมที่อื่นได้ยาก ก็จะขึ้นอยู่ในบริเวณนี้ด้วย เช่นกัน

ป่าดิบเขาดำ (Lower Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่า รทก. ประมาณ 1,000 - 1,500 เมตร ลักษณะของพรรณไม้จะแตกต่างจากป่า 2 ประเภทอย่างชัดเจน บริเวณนี้จะมีเมฆหมอกปกคลุม มีความชื้นในอากาศสูงอยู่เสมอ ไม้ยืนต้นที่เด่น ๆ ได้แก่ แดงเขา มังตานและไม้จำพวกกอกชนิดต่าง ๆ พืชชั้นต่ำ พวกมอสและเฟิร์นขนาดเล็ก จะเกาะอาศัยอยู่ทั่วไปตามเปลือกไม้และโขดหิน นอกจากนี้ยังมี บีโกเนีย หรือ ก้ามกุ้ง ขึ้นอยู่หลายชนิด

ป่าดิบเขา หรือ ป่าเมฆ (Montane Tropical Rain Forests) เกิดในที่สูงกว่า รทก. ประมาณ 1,500 เมตร ขึ้นไป มีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอดปี ทำให้ได้ชื่อเรียกอีก

อย่างหนึ่งว่า "ป่าเมฆ" บริเวณนี้จะมีลมพัดแรงอากาศหนาวเย็น ความชื้นสัมพัทธ์สูงเกือบ 100% ไม้ยืนต้นส่วนใหญ่มีรูปร่างแคระแกร็น คือ สูงเพียง 3-5 เมตร ได้แก่ กุหลาบป่า หรือ กุหลาบเขาหลวงและไม้พุ่มก่อกอชนิดต่าง ๆ ตามลำต้น ตามพื้นป่า จะมีพวก มอส เฟิร์นและไลเคนส์นานาชนิด ขึ้นปกคลุมอยู่อย่างหนาแน่น ที่สำคัญ คือ จะมีบัวแฉกใบใหญ่และบัวแฉกใบมน ขึ้นอยู่บนยอดเขาและตามแนวสันเขา ปัจจุบัน เฟิร์น 2 ชนิดนี้ แทบไม่พบในที่อื่นใด

(2) สัตว์ป่า ความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ทำให้ยังคงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ค่อนข้างชุกชุม โดยเฉพาะสัตว์ป่าสงวนของไทย เช่น สมเสร็จ และเสียด เป็นต้น พื้นที่ตอนกลางของอุทยาน ฯ ซึ่งเป็นหุบเขาสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าถึง สัตว์ป่าที่เราพบเห็นได้ง่าย เช่น หมูป่า, ค่าง, ชะนีและนกประจำถิ่นได้ เป็นต้น ตลอดจนบรรดาสัตว์เลื้อยคลาน พวกเต่าและกิ้งก่าป่าแปลก ๆ รวมทั้งแมลงป่าคงคิบพันธุ์หายาก ซึ่งมักพบได้ตามป่าไถลริมลำธารน้ำตกรอบ ๆ อุทยาน ฯ

(3) กัลยไม้ คาดว่าน่าจะมีอยู่ประมาณ 300 ชนิด เช่น ฤๅจีน เป็นกัลยไม้ดิน ชนิดที่ค่อนข้างหายากในปัจจุบัน บางชนิดเป็นพืชเฉพาะถิ่น พบเพียงแห่งเดียวในโลก บางชนิดขึ้นตามพื้นหรือ โขดหิน บางชนิดขึ้นอิงอาศัยอยู่ตามต้นไม้

(4) น้ำตก มีหลายแห่ง ตั้งแต่เชิงเขาหลวงขึ้นไป ได้แก่ น้ำตกพริก้า, วังอ้ายยางล่างและน้ำตกวังอ้ายยางบน นอกจากนี้ยังมีน้ำตกอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ชุมชน ได้แก่ น้ำตกในแพรก, ท่าแร่, ลำงา, กิรี, วังไม้ปักและน้ำตกสอยดาว โดยน้ำตกวังไม้ปัก (หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) อยู่ใกล้ชุมชนมากที่สุด ห่างจากตลาดหัวเหว ประมาณ 1,000 เมตร

เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ จากชุมชนคีรีวงสู่อยอดเขาหลวง

(1) หัวเหว บริเวณหัวเหว ใกล้ ๆ กับฝ่ายกันน้ำตกวังไม้ปัก มีจุดรับซื้อผลไม้ (ตลาดหัวเหว) ซึ่งชาวคีรีวงขึ้นไปเก็บผลผลิตจากสวนลงมาขายในช่วงสาย ๆ

(2) สวนสมรม เป็นสวนผลไม้ที่มีไม้ผลปลูกรวมกันหลายชนิด โดยปะปนไปกับป่าธรรมชาติเชิงเขา ซึ่งจะได้เห็นการอยู่ร่วมกัน ระหว่างคนกับป่าอย่างพึ่งพาและอนุรักษ์

(3) น้ำตกวังอ้ายยางบน บริเวณนี้ มีพืชพรรณไม้ป่าแปลก ๆ เช่น กัลยไม้ดิน ชื่อ "สังหิน" หรือ "ลิ้นมังกรส้ม" เป็นต้น ขึ้นตามโขดหินริมลำธาร รากของมันอาศัยเพียงแร่ธาตุที่ย่อยสลายจากใบไม้ผุ โดยความช่วยเหลือของรา

(4) กระท่อมสุดท้ายสวนไสใน เป็นจุดสิ้นสุดเขตสวนสมรมและเป็นที่พักคืนแรกของผู้เดินทางขึ้นยอดเขาหลวง โดยรอบเป็นป่าดิบชื้นเชิงเขาอย่างแท้จริง

(5) สันลู่พรั้ม - ดงทาก ป่าดงดิบ ที่ยังคงความสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่า จะมีหากูดเลือดซุกซุม บริเวณนี้จึงเป็นแหล่งที่น่าสนใจสำหรับผู้ชื่นชอบศึกษาป่าดิบชื้น

(6) ลานไทร เป็นบริเวณทางน้ำผ่าน ในฤดูฝนมักมีน้ำป่าหลากท่วม พรรณไม้ที่ขึ้นอยู่มาก คือ มหาสดำ จัดได้ว่ายังเป็นดินแดนหลงสำรวจ เพราะมีการค้นพบกล้วยไม้ชนิดใหม่ของโลกและชนิดพบใหม่สำหรับประเทศไทยหลายชนิด

(7) ดินถล่ม - สันไม้แดง จากลานไทรต้องไต่เขาขึ้น เข้าเขตป่าดิบเขาต่ำ ที่จะได้พบมหาสดำเล็กและกล้วยไม้ป่าดิบเขาแปลก ๆ ควรระวัง เพราะดินบนเขาหลวจากการผุพังของหินอัคนี จึงยังมีดินถล่มเกิดอยู่ตามหน้าผาเสมอ

(8) ลาน ฮ. - หุบผามหาสดำ พื้นที่สันเขาที่มีทางแยกลงหุบเขาด้านขวา ไปยังหุบผามหาสดำ ซึ่งสามารถมองเห็นป่าต้นน้ำได้อย่างชัดเจน

(9) ดงหวายเทิง - ลาน ดร. ขวลิต เป็นเส้นทางผ่านป่าดิบเขาที่มีหวายเทิงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่มากมาย มักมีเมฆหมอกปกคลุมอยู่ตลอดเวลา หากมาช่วงฤดูร้อน จะพบเอื้องสายเสียด และกำมั่งกั้งขน ออกดอกอยู่ทั่วไป

(10) ป่าเมฆ - ยอดเขาหลวง บริเวณนี้คือ ป่าเมฆ อันเป็นต้นน้ำของแม่น้ำตาปี ควรแวะลงไปที่จอมน้อย เพื่อชมหุบผาปะการัง หรือ ดงไลเคนส์ (สิ่งมีชีวิตแปลกประหลาด ซึ่งเกิดจากการอยู่ร่วมกันของสาหร่ายและรา) บริเวณยอดเขาหลวง มีเฟิร์นบัวแดง ที่เป็นเฟิร์นดึกดำบรรพ์ โดยมันยังคงรูปร่างเหมือนเมื่อ 230 ล้านปีก่อน (เอกสารคู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรกฎาคม 2542)

แผนที่ ที่ 3-6 แสดง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

แผนที่ ที่ 3-7 แสดง เส้นทางเดินป่า จากชุมชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง

ภาพที่ 3-39 ถึง 3-44 แสดง แหล่งท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิลิง
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ ที่ 3 - 6 แสดง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช

สัญลักษณ์

- เขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานฯ

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตราส่วน

ทิศเหนือ

ที่มา : คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช (สนง.ทพท.ภาคใต้ เขต 2)

ระยะเวลาเดินเท้าโดยประมาณ

ผู้เดิน - น้ำหนักผู้เดินอย่างง่าย

น้ำหนักรถจักรยานอย่างง่าย - กระเป๋าและรองเท้าเดิน

ระยะเวลาผู้เดินอย่างง่าย - ส่วนใหญ่

ส่วนสูง - ส่วน ส.

ส่วน ส. - ส่วน ส.ข. ชนิด

ส่วน ส.ข. ชนิด - ส่วนสูงของผู้เดิน

3 ชั่วโมง ทางง่าย

1 ชั่วโมง

2 ชั่วโมง

3 ชั่วโมง ทางชันมาก

2 ชั่วโมง ทางชันมาก

3 ชั่วโมง ทางชัน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิริง

ป่าแก่งลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ ที่ 3 - 7 แสดง เส้นทางเดินป่าจากชุมชนศิวิริงสู่ยอดเขาหลวง

สัญลักษณ์

เส้นทางการเดินป่า

แหล่งท่องเที่ยวระหว่างเส้นทางเดินป่า

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตราส่วน

ทิศทาง

ที่มา : คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติเขาหลวง จ.นครศรีธรรมราช (สนง.ทพท.ภาคใต้ เขต 2)

ภาพที่ 3-39 แสดง เทือกเขาหลวง (เทือกเขานครศรีธรรมราช) สูงระดับพันช้อนชันเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 3-40 แสดง สภาพความชุ่มชื้น ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของ ป่าบนอุทยานฯ

ภาพที่ 3-41 แสดง ทุบผานหาค่า บำลึกคำบรรพท์ที่ยังหลงเหลืออยู่ในโลก

ภาพที่ 3-42 แสดง น้ำตกบนอุทยานฯ

ภาพที่ 3-43 แสดง เส้นทางเดินป่าขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ช่วงน้ำตกวังช้างยางบน ก่อนถึงกระท่อมสุดท้าย สวนไลโน

ภาพที่ 3-44 แสดง ยามเช้าของชาวแคมป์ที่ลานโพ

3.2.2 ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน ว่าอยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาก - น้อย เพียงใด ซึ่งศักยภาพของการจัดการ ประกอบด้วย

1) การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม พิจารณาจาก รูปแบบของการจัดสื่อความหมาย ธรรมชาติและกิจกรรมการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม มีอย่างไร

2) การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจาก การมีการรักษา และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ มาก - น้อย เพียงใด มีการนำรายได้มาบำรุงรักษาแหล่ง มาก - น้อย เพียงใด มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มาก - น้อย เพียงใด และมีมาตรการควบคุม จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ มาก - น้อย เพียงใด

3) องค์การในการจัดการ พิจารณาจากรูปแบบองค์กรในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กร ประชาชน รัฐและเอกชน และระดับการมีส่วนร่วมว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม หรือให้ความคิดเห็นในการท่องเที่ยว หรือ เพียงได้รับประโยชน์จากการค้าและบริการ เท่านั้น

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศรีวังในปัจจุบัน จากการศึกษา พบว่ามีการจัดการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งอยู่ในรูปของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการเยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรม กับกลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัคค์้อมศีลธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมนไพร โดยใช้ผู้บรรยาย ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ชมวิถีทัศน์ แจกเอกสารแนะนำกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งอยู่ในรูปของกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติเส้นทางจากชุมชนศรีวังสู่ยอดเขาหลวง โดยใช้มัคค์เทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบเป็นผู้บรรยาย ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ ว่ามีประโยชน์อย่างไร แนะนำการเดินป่าศึกษาธรรมชาติอย่างถูกวิธีและแนะนำให้ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด ในขณะที่เดินป่าศึกษาธรรมชาติ

การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนศรีวังและเขาหลวง จากการศึกษา พบว่า ในส่วนของการจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนศรีวังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ เนื่องจากปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยและมลพิษ (ท่อประปา ท่อ P.V.C ที่เดินพาดผ่านลำคลองภายในชุมชน) การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวงอยู่ในระดับสูง ไม่มีปัญหาเรื่องขยะ มีการนำรายได้ที่ได้รับจากการต้อนรับนักท่องเที่ยว 5% คืนให้แก่ชุมชน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและแบ่งให้อุทยานแห่งชาติเขาหลวง 5% ในการดูแลรักษาอุทยาน ฯ มีการดูแลด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวดทั้งในชุมชนและบนเขาหลวง โดยผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบและเจ้าหน้าที่ของอุทยาน ฯ มีมาตรการควบคุมและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในชุมชนอย่างไม่เข้มงวดมากนัก (สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ในช่วงเดือนมกราคม - มีนาคม และช่วงเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม

เท่านั้น ส่วนผู้มาศึกษาดูงาน สามารถมาได้ตลอด) มีมาตรการในการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง อย่างเข้มงวด ไม่เกินครั้งละ 15 คน (รวมทั้งผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบ) และจำกัดฤดูกาลท่องเที่ยว โดยให้ขึ้นได้ในช่วงเดือนมกราคม - มิถุนายน เท่านั้น เพื่อให้ธรรมชาติบนเขา ได้มีช่วงเวลาในการฟื้นตัว รวมทั้งมีการจัดการด้านบริการที่พักแบบ Home Stay และอาหารอย่างมีประสิทธิภาพมาก โดยให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ติดต่อบริษัททัวร์กับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงล่วงหน้า เพื่อที่ชมรมฯ จะได้จัดเตรียมที่พักแบบ Home Stay และอาหารในชุมชน สำหรับนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ตลอดจนเดินที่พักแรม,อาหาร,ผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบและเจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง สำหรับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง ให้เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวและคณะ

ส่วนองค์กรในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในปัจจุบัน คือ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เป็นองค์กรชุมชนอย่างแท้จริง ในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จนตลอดกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลชุมชน เตรียมการจัดการ วางแผน ควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การบริการที่พัก ,อาหาร,การนำเที่ยว,ผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบ ที่เป็นสมาชิกของชมรมฯ ตลอดจนได้รับผลประโยชน์จากการบริการดังกล่าว มีการจัดสรรรายได้ให้แก่ สมาชิกของชมรมฯ,ชมรมฯ,ค่าตอบแทน รวมทั้งแบ่งรายได้ส่วนหนึ่ง คืนกลับมายังชุมชน,ให้ อบต.กำโลน และอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จะเห็นได้ว่าชุมชนคีรีวง มีส่วนร่วมทั้งในการควบคุมและได้รับผลประโยชน์จากการบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2.3 สรุปศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

จากการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวงมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง เนื่องจากมีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสูง (เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ด้วยสภาพธรรมชาติดั้งเดิมมาก มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจมาก มีความสำคัญของระบบนิเวศ [Ecosystem] บนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจน มีความหลากหลายทางชีวภาพ [Biodiversity] ทำให้มีคุณค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก) มีศักยภาพของการจัดการสูง (มีรูปแบบของการจัดการกิจกรรม การให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและสื่อความหมายธรรมชาติ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากและมีการจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการควบคุม ดูแล อย่างมีประสิทธิภาพมาก) และมีองค์กรชุมชน (ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง) ในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ให้ความคิดเห็นในการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรรายได้บางส่วน คืนกลับมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงดังกล่าวข้างต้นแล้วประกอบกับการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ในบทที่ 2 (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ในหัวข้อนโยบายและแผนพัฒนาที่เกี่ยวข้อง (ข้อ 2.3.4) และบทที่ 3 (ข้อมูลพื้นที่ศึกษา [ชุมชนคีรีวง]) แล้ว ทำให้ทราบว่า ชุมชนคีรีวง (และอุทยานแห่งชาติเขานหลวง) มีความสำคัญและเหมาะสม ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตั้งแต่ระดับภาคใต้, จังหวัด, อำเภอและระดับชุมชน เนื่องจากเหตุผลสนับสนุน ดังต่อไปนี้

1) นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2544 เป็นนโยบายระดับจังหวัดและภาค ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีนโยบายส่งเสริมให้ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดและภาคได้โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดให้มีศักยภาพเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งชุมชนคีรีวงเป็นพื้นที่เป้าหมายอันดับต้น

2) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคีรีวงและบ้านกรุงชิง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2544 เป็นแผนระดับอำเภอและชุมชน ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น

3) แผนพัฒนาตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2543 ของ อบต.กำโลน เป็นแผนระดับชุมชน ได้วางแผนพัฒนาตำบลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ ในแผนด้วย กล่าวคือ ส่งเสริมและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว, กำหนดมาตรการ การท่องเที่ยวให้เป็นระบบ ตลอดจนพัฒนา ส่งเสริมศิลป วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย

3.3 สถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ในปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต

3.3.1 สถานการณ์และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ในปัจจุบัน

ประกอบด้วย สภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว, การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยว, ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม สาธารณูปโภค ที่พัก ร้านอาหารและสถานที่อำนวยความสะดวกอื่น ๆ

1) สภาพการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว (แหล่งท่องเที่ยว) ประกอบด้วย สภาพการใช้ประโยชน์จากชุมชนคีรีวง (ด้านวัฒนธรรม) และอุทยานแห่งชาติเขานหลวง (ด้านธรรมชาติ)

1.1) ชุมชนคีรีวง เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (ชาวสวนสมรม) รวมทั้งเยี่ยมชมร่วมทำกิจกรรม กับกลุ่มต่าง ๆ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มบ้านสมุนไพรร ฯลฯ) นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน ได้แก่ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์

จากมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2531, สอนสมรม, นานนินท่าหาและน้ำตกวังไม้ปึก โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง กำหนดระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยว ได้เฉพาะในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคมและช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม เท่านั้น ส่วนผู้มาศึกษาดูงาน สามารถมาได้ตลอด

1.2) อุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นแหล่งท่องเที่ยว ศึกษารธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษาชาติ, สัตว์ป่า, ถ้ำน้ำตก โดยมีเส้นทางเดินป่า จากชุมชนคีรีวงขึ้นสู่ยอดเขาหลวง สามารถพักแรม (กางเต็นท์) ได้ในสถานที่ที่ชมรม ฯ จัดเตรียมไว้ตามจุดต่าง ๆ ได้แก่ บริเวณลานไทรและบริเวณก่อนถึงยอดเขาหลวง (ดงหวายเทิง - ลาน ดร. ขวาลิต) เป็นพื้นที่สำหรับกางเต็นท์, ประกอบอาหาร ฯลฯ (ยังไม่มีสถานที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ บนเขา) สำหรับการศึกษาธรรมชาติบนเขาหลวง มีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาล, สถานที่พักแรม และสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้น ชมรม ฯ จึงได้จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ไม่เกินครั้งละ 15 คน (รวมทั้งผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบ) และฤดูกาลในการท่องเที่ยวบนเขาหลวง โดยให้ขึ้นได้เฉพาะในช่วง เดือนมกราคม - มิถุนายน เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ธรรมชาติบนเขา ได้มีช่วงเวลาในการฟื้นตัว

ส่วนผู้ที่ต้องการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติบนเขาหลวง ชมรม ฯ กำหนดระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้เฉพาะในช่วง เดือนมกราคม - มีนาคม เท่านั้น

2) ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คีรีวงนับเป็นชุมชนหนึ่ง ที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มบุคคลภายนอกในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการท่องเที่ยวด้วย จากศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในข้อ 3.2 และข้อ 1) ข้างต้น ที่กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่

2.1) ความสวยงามและความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทั้งในชุมชนคีรีวง และอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

2.2) ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ. 2531

2.3) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผสมกันมานับร้อย ๆ ปี

2.4) การประกอบอาชีพที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นั่นคือ "การทำสวนสมรม"

2.5) เอกลักษณ์ของชาวคีรีวงอีกอย่างหนึ่ง คือ ความผูกพันฉันท์ญาติมิตร

3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว มีการก่อตั้ง ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น เพื่อบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและความเป็นมา

ก่อนจะมาเป็นชมรม ฯ เดิมการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนคีรีวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ดำเนินการโดย กองทุนเด็มิสี่เขียวใส่เขาหลวง (Keep Khaoluang

Green Fund) ภายใต้งบมูลนิธิเพื่อการศึกษาไทยรัฐวิทยา 74 จัดตั้งขึ้นหลังจากเกิดมหาอุทกภัย ในปี พ.ศ.2531 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกให้แก่ชาวบ้าน ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมหลังจากเกิดมหาอุทกภัย ตลอดจนการปลูกป่าทดแทน

จากการที่มีกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือ ได้แก่ โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พ.อ.อ.) มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน จนเกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัตย์อมศีลธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งก็สามารถทำรายได้เสริมเป็นอย่างดี ต่อมาเดือนสิงหาคม พ.ศ.2539 กลุ่มต่าง ๆ ได้ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน ไปร่วมศึกษาดูงานเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ อ.เกาะยาว จ.พังงา เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารและจัดการ หลังจากดูงานแล้ว สรุปได้ว่า ควรจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมและการจัดการให้ชัดเจน จึงได้จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงขึ้น โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน 1 ชุด ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ และสมาชิกชมรม ฯ โดยมี พ.อ.อ., มอศ., กองทุนเด็มติเขียวใส่เขาหลวง, อบต.กำโลนและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นที่ปรึกษา

อบต.กำโลน มีแนวความคิดที่จะพัฒนาและส่งเสริมชมรม ฯ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้คล่องตัวยิ่งขึ้น จึงได้ผลักดันชมรม ฯ ให้เป็นกิจกรรมหนึ่งของ อบต. โดย อบต. จะเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาวบ้าน ที่เข้ามาร่วมในการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของบุคคลภายนอก (นักท่องเที่ยว) ที่เข้ามา ว่ามีส่วนสำคัญในการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานของชมรม ฯ ได้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างภาคีร่วมกันในการทำงาน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) และอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างสมบูรณ์แบบ มีความยั่งยืนและถาวร เพื่อประโยชน์ในการนำรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนคีรีวง

วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อกระตุ้นจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคงไว้ซึ่งวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน
- (2) เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น
- (3) เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เคารพวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนแก่บุคคลภายนอกที่มาท่องเที่ยว
- (4) เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชาวบ้านในชุมชน

การดำเนินกิจกรรม

(1) สมาชิก เปิดรับสมัครชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรม ฯ เพื่อทำหน้าที่ในการ ดูแลให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ในเรื่องที่พัก อาหาร นำเที่ยวในชุมชน นำเที่ยวสวนสมรม เยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการเป็นมัคคุเทศก์/ลูกหาบ เพื่อนำศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง โดยมีหลักการในการรับสมัครสมาชิก ดังนี้

- 1.1) เป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชน บ้านวัดสมอ - ศีรวัง
- 1.2) ต้องมีความสนใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 1.3) มีความพร้อมในด้านที่พัก เป็นมัคคุเทศก์/ลูกหาบ (อาจมีความพร้อมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้)
- 1.4) ต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกในครอบครัว

ในครั้งแรก มีผู้สมัคร จำนวน 37 คน และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด โดยมีกำนันตำบลกำโลน เป็นประธานชมรม ฯ และผู้ใหญ่บ้าน 4 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง, หมู่ที่ 8 บ้านศิรทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ และ หมู่ที่ 10 บ้านศิรธรรม) เป็นรองประธานชมรม ฯ โดยมีการเลือกตั้งสมาชิก เป็นกรรมการของชมรม ฯ และในปัจจุบัน มีสมาชิกชมรม ฯ ในกลุ่มบ้านพักและกลุ่มลูกหาบ เข้าไปร่วมอีกเป็นจำนวนมาก โดยแบ่งเป็น ชุดบ้านพัก จำนวน 9 ชุด ๆ ละ 6 หลัง และ ชุดลูกหาบ/ผู้นำทางท้องถิ่น จำนวน 18 ชุด ๆ ละ 6 คน

ปัจจุบัน ชมรม ฯ มีที่ทำการรวมอยู่กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศิรวัง หมู่ที่ 10 (บ้านศิรธรรม) ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

(2) กิจกรรมการท่องเที่ยว มีโปรแกรมการท่องเที่ยว 5 โปรแกรม ดังนี้

ตารางที่ 3 - 1 แสดง โปรแกรมการท่องเที่ยว ของชมรมฯ

โปรแกรม	กิจกรรม	ระยะเวลา
1	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	3 วัน 2 คืน
2	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	2 วัน 1 คืน
3	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	1 วัน
4	ศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง	3 วัน 2 คืน
5	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และธรรมชาติบนยอดเขาหลวง	4 วัน 3 คืน

ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวัง, 2542

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม ฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษารรรมชาติบนยอดเขาหลวง มีข้อจำกัดในเรื่องฤดูกาลและสถานที่พักแรมบนยอดเขา ซึ่งชมรม ฯ ได้คำนึงถึงการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง จึงได้จำกัดระยะเวลาในการขึ้นเขาและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ซึ่งทางชมรม ฯ ได้ประชาสัมพันธ์ให้ทราบล่วงหน้า

สำหรับการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน นักท่องเที่ยว หรือนักวิชาการ ที่มีความประสงค์จะศึกษา ฯ ให้แจ้งความจำนงค์และวัตถุประสงค์มายังชมรม ฯ ในกรณีทางชมรม ฯ จะจัดให้เข้าพักที่บ้านสมาชิก ตามระยะเวลาที่กำหนด

ตารางที่ 3-2 แสดง ระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้

ตารางที่ 3-3 แสดง รายละเอียดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามที่ชมรมฯ กำหนด

ตารางที่ 3-4 แสดง รายจ่ายตามโปรแกรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3-2 แสดง ระยะเวลาที่สามารถรับนักท่องเที่ยวได้

ระยะเวลา (เดือน)	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	ศึกษาธรรมชาติ บนเขาหลวง	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและ ธรรมชาติบนเขาหลวง
มกราคม	✓	✓	✓
กุมภาพันธ์	✓	✓	✓
มีนาคม	✓	✓	✓
เมษายน	X	✓	X
พฤษภาคม	X	✓	X
มิถุนายน	X	✓	X
กรกฎาคม	✓	X	X
สิงหาคม	✓	X	X
กันยายน	✓	X	X
ตุลาคม	X	X	X
พฤศจิกายน	X	X	X
ธันวาคม	X	X	X

หมายเหตุ : ✓ ได้ X ไม่ได้

ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง,2452

ตารางที่ 3-3 แสดง รายละเอียดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ตามที่ชมรม ฯ กำหนด

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
1. ที่พักบ้าน/คน/คืน	100
2. ที่พักหน้า/ คนะ/ครั้ง	200
3. ค่าเช่าเต็นท์/หลัง/คืน	50
4. อาหาร/มื้อ/คน	60
5. คนนำทาง,ลูกหาบ/คน/วัน	300
6. ค่านำเที่ยวในชุมชน/คน/ครั้ง	150
7. ค่าประสานงาน/ครั้ง	500
8. ค่าบำรุงชมรม ฯ/คน/ครั้ง	100

ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง,2542

ตารางที่ 3-4 แสดง รายจ่ายตามโปรแกรม

โปรแกรม	ราคา (บาท / คน)
1. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (3 วัน 2 คืน)	1,100
2. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (2 วัน 1 คืน)	850
3. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน (1 วัน)	350
4. ศึกษารรรมชาติบนยอดเขาหลวง (3 วัน 2 คืน)	1,300
5. ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและธรรมชาติ บนยอดเขาหลวง (4 วัน 3 คืน)	1,700

ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง,2542

การจัดสรรรายได้

มีการจัดสรรรายได้ที่ได้รับจากการต้อนรับนักท่องเที่ยว ดังนี้

- (1) สมาชิกชมรม ฯ มีรายได้จากที่พัก อาหาร การนำเที่ยวและลูกหาบ
- (2) ชมรม ฯ ได้รับ 35 %
- (3) ค่าตอบแทน 50 %
- (4) ค่าน้ำให้แก่ชุมชน 5 %
- (5) อบต. กำโลน 5 %
- (6) อุทยาน ฯ 5 %

รายได้ใด ๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากนี้ ให้เป็นประโยชน์ของชมรม ฯ

3.2) มาตรการด้านการบริการและการรักษาความปลอดภัย

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมชุมชนคีรีวงอยู่เสมอในแต่ละปี และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น การบริการและการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว นับเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งทางชุมชนเองก็มีป้อมยามตำรวจรักษาการณ์อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษารรรมชาติบนเขาหลวง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ มีวิทยุสั่งการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งลูกหาบจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) มีความรู้ในเรื่องพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ สามารถเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำ และกล้าแสดงออกในการถ่ายทอดข้อมูล
- (2) รับผิดชอบน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ คือ 10 กิโลกรัม ต่อ นักท่องเที่ยว 2 คน

- (3) ลูกหาบจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันและต้องคอยดูแล รักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวขณะเดินทางและพักแรมบนยอดเขาหลวง

3.3) ข้อพึงปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว

- (1) การมาท่องเที่ยว/ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ควรมาเป็นหมู่คณะ และควรติดต่อกับทางชมรม ฯ โดยตรง
- (2) นักท่องเที่ยวต้องเคารพในวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน ไม่ควรกระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรม หรือ ผิดประเพณีต่อชุมชน
- (3) ห้ามพกพาอาวุธ วัตถุระเบิดและยาเสพติดเข้ามาในชุมชนโดยเด็ดขาด

3.4) ข้อเสนอแนะนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง

- (1) ต้องมีการรวมกลุ่มกันไม่น้อยกว่า 5 คนโดยไม่เกิน 10 คน (เฉพาะนักท่องเที่ยว) และไม่เกิน 15 คน รวมทั้งลูกหาบและคนนำทาง
- (2) ติดต่อและจองระยะเวลาที่จะมาศึกษา ฯ ตามกำหนดการที่ชมรม ฯ จัดให้
- (3) ต้องทำเรื่องขออนุญาตจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ด้วยตนเองและควรติดต่อกับทางชมรม ฯ โดยตรง
- (4) ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบว่าด้วยการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ ทุกประการ (เช่น ห้ามล่าสัตว์ ห้ามเก็บพันธุ์พืช ห้ามทิ้งขยะ ฯลฯ เป็นต้น)
- (5) ต้องเชื่อฟังคนนำทาง ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง
(เอกสารแนะนำชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง, 2542)

4) นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน, ศึกษาศาสนาวัฒนธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และศึกษาวิถีชีวิตชุมชนรวมทั้งศึกษาศาสนาวัฒนธรรมชาติบนยอดเขาหลวง

ผู้มาศึกษาดูงาน ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย 100 % ส่วนนักท่องเที่ยวผู้มาศึกษาศาสนาวัฒนธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ประมาณ 95 % ส่วนอีก 5 % เป็นชาวต่างชาติ (สมุद्रรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยว ของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง)

สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวผู้มาศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและศึกษาศาสนาวัฒนธรรมชาติบนยอดเขาหลวง แสดงใน ตารางที่ 3-5

ตารางที่ 3-5 แสดง สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาวิถีชีวิตชุมชน
และศึกษารวมชาติบนยอดเขาหลวง

ปี/เดือน	ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน	ศึกษารวมชาติบนยอดเขาหลวง
ปี พ.ศ.2541	(คน)	(คน)
เมษายน	18	84
พฤษภาคม	13	48
มิถุนายน	16	4
กรกฎาคม	12	ไม่มีข้อมูล
สิงหาคม	15	15
กันยายน	11	ไม่มีข้อมูล
ตุลาคม	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
พฤศจิกายน	ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล
ธันวาคม	98	ไม่มีข้อมูล
รวม	183	151
ปี พ.ศ.2542		
มกราคม	ไม่มีข้อมูล	12
กุมภาพันธ์	ไม่มีข้อมูล	64
มีนาคม	ไม่มีข้อมูล	124
เมษายน	ไม่มีข้อมูล	64
พฤษภาคม	ไม่มีข้อมูล	54
มิถุนายน	ไม่มีข้อมูล	25
กรกฎาคม	ไม่มีข้อมูล	6
สิงหาคม	ไม่มีข้อมูล	14
รวม	-	363
รวมทั้งสิ้น	183	514

ที่มา : ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง,2542

จากสถิติของชมรม ฯ ในช่วง เดือนเมษายน - กันยายน พ.ศ. 2541 แสดงให้เห็นว่า มีนักท่องเที่ยว เข้ามาศึกษาวิถีชีวิตชุมชน เฉลี่ยเดือนละ 14 คน และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษารวมชาติบนยอดเขาหลวง มาก - น้อย แตกต่างกันไป กล่าวคือ มากที่สุด ในช่วงฤดูร้อน (จำนวน 84 คน) และน้อยที่สุด ในช่วงฤดูฝน (จำนวน 4 คน) ส่วนในช่วงเดือนมกราคม - สิงหาคม พ.ศ. 2542

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง มาก - น้อย แตกต่างกันไป กล่าวคือ มากที่สุดในช่วงฤดูร้อน (จำนวน 124 คน) และน้อยที่สุดในช่วงฤดูฝน (จำนวน 6 คน) เช่นเดียวกัน

5) ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว

5.1) การคมนาคมและการเข้าถึง สามารถเดินทางจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปยัง ชุมชนคีรีวง ได้สะดวกทั้งรถยนต์ส่วนบุคคลและรถยนต์รับจ้าง (รถ 2 แถว) โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 4019 สายนครศรีธรรมราช - ลานสกา (ระยะทางประมาณ 26 กิโลเมตร) มีถนนแยกเข้าสู่ชุมชนคีรีวง (สายศาลาสังกะสี - คีรีวง) อยู่ทางขวามือ ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 18 ถนนดังกล่าว เป็นเส้นทาง คมนาคมสายหลักที่ใช้เดินทางเข้า - ออก ชุมชน เพียงสายเดียว ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร สูดปลายทางที่ชุมชนคีรีวง ถนนภายในชุมชนบางสายเป็นคสล.และบางสายเป็นดินลูกรัง (ปัจจุบัน อบรม.กำโลน กำลังดำเนินการก่อสร้างถนน คสล. แทนถนนดินลูกรังเพิ่มเติม) (แผนที่ ที่ 3 - 4 และ 3 - 5 หน้า 65 - 66 ตามลำดับ) ส่วนการเดินทางท่องเที่ยวบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ใช้วิธีเดินป่าศึกษา ธรรมชาติ โดยมีเส้นทางเดินป่า จากชุมชนคีรีวงสู่อยอดเขาหลวง (แผนที่ ที่ 3 - 7 หน้า 89)

5.2) สาธารณูปโภค ได้แก่ ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ สำหรับไฟฟ้า ภายในชุมชน คีรีวง มีไฟฟ้าใช้ทั่วถึงทุกครัวเรือน ถนนภายในหมู่บ้านโดยทั่วไป ติดตั้งไฟแสงสว่างเป็นส่วนใหญ่ แต่ในบางถนนยังไม่ได้ติดตั้งไฟแสงสว่าง ประปาเป็นระบบประปาภูเขาซึ่งจัดการโดยชุมชน ใช้วิธีสร้าง ทำนบเก็บกักน้ำ แล้วเดินท่อน้ำใช้ (ท่อ P.V.C) จากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ลำคลองที่ไหลผ่านชุมชน) ไปยังแต่ละครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร มีโทรศัพท์ส่วนบุคคลเพียง 2 แห่งเท่านั้น คือ ที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน 1 แห่ง (หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง) ที่เหลืออีก 1 แห่ง อยู่ใน หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และตู้โทรศัพท์สาธารณะบริการชุมชนเพียง 4 ตู้ โดยอยู่ใน หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) 1 ตู้, หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) 2 ตู้ และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) 1 ตู้ ปัจจุบันองค์การโทรศัพท์กำลัง ดำเนินการเดินสายโทรศัพท์เพื่อเพิ่มเลขหมายในชุมชน (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ วันที่ 3 - 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542)

5.3) ที่พัก เป็นแบบ "Home Stay", วน้ำ (กระต๊อบเฝ้ายาม) และเต็นท์ โดยชมรมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง จะจัดให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เข้าพักที่บ้านของสมาชิกชมรม ฯ ตามความต้องการและระยะเวลาที่แจ้งความจำนงค์ ปัจจุบัน ชมรม ฯ มีชุดบ้านพัก จำนวน 9 ชุด ๗ ละ 6 หลัง กระจายอยู่ในทั้ง 4 หมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในหมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) สามารถพักได้หลังละ 1 - 2 คน โดยสะดวก ในกรณีที่มาเป็นกลุ่ม จะจัดให้กระจาย ไปพักตามชุดบ้านพักที่อยู่ในบริเวณใกล้กัน เพื่อความสะดวก นอกจากนี้ ยังมีที่พักเป็นแบบ Resort ของเอกชนอีก 2 แห่ง อยู่ในหมู่ที่ 9 ใกล้กับหอนานหินท่าหา ส่วนบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ยังไม่มี

สถานที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถกางเต็นท์พักแรมและประกอบอาหารได้ ในสถานที่ที่ชมรมฯ จัดเตรียมไว้ ที่บริเวณจอมน่องก่อนถึงยอดเขาหลวง

5.4) ร้านอาหาร ในชุมชนคีรีวง มีร้านอาหาร ประมาณ 4 - 5 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ลักษณะเป็นร้านแบบชาวบ้าน ราคาอาหารจะไม่สูงมากนัก นอกจากนี้ ยังมีร้านอาหารของที่พักแบบ Resort เอกชนอีก 2 แห่ง ดังกล่าว ราคาอาหารอาจจะสูงกว่าร้านอาหารทั่วไป ซึ่งนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน สามารถเลือกได้ตามความพอใจ

6) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ได้แก่

6.1) ที่ทำการไปรษณีย์ มี 1 แห่ง เป็นของเอกชน อยู่ในหมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง)

6.2) ศูนย์บริการสาธารณสุข ทั้งชุมชนมีเพียงแห่งเดียว คือ สถานีอนามัยบ้านคีรีวง (หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี) ในกรณีที่การรักษาพยาบาลนักท่องเที่ยว หรือ ประชาชนในชุมชน เกินขีดความสามารถของสถานีอนามัยแห่งนี้ ก็จะต้องส่งผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลลานสกา ซึ่งอยู่ในตัวอำเภอลานสกา

6.3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) ประกอบด้วย เคาน์เตอร์ให้ข่าวสาร, ที่ทำการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง, ห้องประชุม บรรยายสรุปและฉาย Slide/Video, ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ) ปัจจุบัน ภายในชุมชน ยังไม่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ดังกล่าว อย่างเป็นทางการ เพื่ออำนวยความสะดวกและบริการแก่นักท่องเที่ยว

เท่าที่ดำเนินการกันอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ใช้สถานที่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง เป็นที่ทำการ ส่วนศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ยังไม่มี แต่ใช้วิธีจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามที่ทำการของแต่ละกลุ่ม ซึ่งทำให้ไม่สะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

6.4) ร้านเช่ารถ ปัจจุบันในชุมชนยังไม่มี แต่มีจักรยานเสือภูเขา (Mountain Bike) เก็บไว้ที่ชมรมฯ จำนวน 10 คัน ไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว โดยไม่คิดค่าเช่า

3.3.2 แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในอนาคต

เนื่องจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาวิถีชีวิตชุมชนและศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ที่ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เก็บรวบรวมไว้มีเพียง 2 ปี เท่านั้น คือ พ.ศ. 2541 - 2542 (ตารางที่ 3 - 5 หน้า 101) ซึ่งพบว่า ตัวเลขจำนวนนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2541 รวมทั้งสิ้นประมาณ 334 คน และในปี พ.ศ. 2542 รวมทั้งสิ้นประมาณ 363 คน ซึ่งสามารถคำนวณอัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยวได้ เฉลี่ยประมาณ 8.3% ต่อปี

จากอัตราการเพิ่มของนักท่องเที่ยว เฉลี่ยประมาณ 8.3% ต่อปี ดังกล่าว ไม่สามารถคาดการณ์จำนวนนักท่องเที่ยวในอีก 5 หรือ 10 ปีข้างหน้าได้ เนื่องจากข้อมูลไม่เพียงพอ (ต้องมีสถิติอย่างน้อย 5 ปี) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้อาศัยสถิติดังกล่าว ประกอบกับการสอบถามข้อมูลจากชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) ทำให้ทราบว่า แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ในอนาคตจะดีขึ้น เนื่องจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี ถึงแม้จะไม่มากนัก (เนื่องจากอยู่ในระยะเริ่มต้น) ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวมีความสนใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ในส่วนของชาวคีรีวงเอง ก็มีความตื่นตัวในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยเช่นกัน มีผู้สมัครเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งสมาชิกกลุ่มที่พักแบบ Home Stay และกลุ่มผู้นำทางท้องถิ่น/ลูกหาบ ส่วนเอกชนบางราย มีการลงทุนทำธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานที่พักแบบ Resort เชิงนิเวศ (Eco - lodge) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

นอกจากนี้ ชุมชนคีรีวง ยังได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากภายนอกชุมชน โดยมีการดำเนินงานในรูปของพหุภาคี ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในการฝึกอบรมวิชาชีพ, การช่วยเหลือปัจจัยการผลิต, การสนับสนุนด้านวิชาการ, การสนับสนุนงบประมาณและการประชาสัมพันธ์ ตลอดจน การสนับสนุนจาก องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) (สวนสร้างสรรค์ นาคร - บวรรัตน์, โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์[พ.อ.อ.]) ในการฝึกอบรมอาชีพเสริม, การผลิต, การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการประสานงาน ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ในอนาคต ดีขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

4.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจภาคสนาม (Survey) โดยใช้ SWOT Analysis

4.1 ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น ของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนศิรวัง ทั้ง 4 หมู่บ้าน เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามโอกาส หรือ ความน่าจะเป็นทางสถิติ แล้วนำมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์

4.1.1 ขนาดเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่างประชากร ในชุมชนศิรวัง (บทที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ศึกษา หัวข้อ 3.1.6 ประชากร นับถึงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2541) ซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่

(1) หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง ประชากร 775 คน

(2) หมู่ที่ 8 บ้านศิรทอง ประชากร 241 คน

(3) หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ ประชากร 743 คน

(4) หมู่ที่ 10 บ้านศิรธรรม ประชากร 838 คน

ประชากร 4 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 2,597 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษานี้ ใช้สูตรการคำนวณตัวอย่าง ของ Taro Yamane (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์,ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์,2537 : 25) ในกรณีที่ประชากร มีจำนวนที่แน่นอน ดังนี้

$$\text{สูตร } n = N/1+Ne^2$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ชุมชนคีรีวงซึ่งประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,597 คนและยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการคำนวณดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } N &= 2,597 \text{ คน และ } e = 0.05 \\ \text{สูตร } n &= N/1+Ne^2 \\ \text{แทนค่า } n &= 2,597/1+2,597(0.05)^2 \\ &= 346 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร 4 หมู่บ้าน ต้องมีไม่น้อยกว่า 346 คน

4.2.2 วิธีการเลือกตัวอย่าง เลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามโอกาส หรือความน่าจะเป็นทางสถิติ (Probability Sampling) โดยสุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนคีรีวง ดังตารางที่ 4 - 1 ใช้ตัวอย่างที่เลือกโดยวิธีนี้ เพื่อตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionnaires)

ตารางที่ 4 - 1 แสดง ขนาดและสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนคีรีวง

ลำดับที่	หน่วยวิเคราะห์	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง	775	103
2	หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง	241	32
3	หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี	743	99
4	หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม	838	112
		รวม 2,597	รวม 346

ที่มา : จากการคำนวณ

ผลการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากแบบสอบถามเชิงสำรวจ (Questionnaires) สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่ากลุ่มตัวอย่าง) ในชุมชนคีรีวง 4 หมู่บ้าน เกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยแบ่งเป็นแบบสอบถาม หมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) จำนวน 103 ชุด, หมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง) จำนวน 32 ชุด, หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) จำนวน 99 ชุด และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) จำนวน 112 ชุด รวมเป็นจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 346 ชุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 - 2 แสดง โครงสร้างอายุของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนคีรีวง (จำแนกตามหมู่บ้าน)

ช่วงอายุ (ปี)	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
11 - 20	12	11.65	-	-	9	9.10	14	12.50	35	10.12
21 - 30	21	20.39	4	12.50	18	18.18	45	40.18	88	25.43
31 - 40	30	29.13	10	31.25	32	32.32	25	22.32	97	28.03
41 - 50	18	17.48	11	34.38	23	23.23	25	22.32	77	22.25
51 - 60	13	12.62	3	9.37	14	14.14	3	2.68	33	9.54
61 - 70	4	3.88	4	12.50	3	3.03	-	-	11	3.18
71 - 80	5	4.85	-	-	-	-	-	-	5	1.45
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

จากตารางที่ 4 - 2 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 29.13% รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 20.39% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด อยู่ในช่วงอายุ 61 - 70 ปี จำนวน 3.88%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 34.38% รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 31.25% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด อยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 9.37%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 32.32% รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 23.23% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด อยู่ในช่วงอายุ 61 - 70 ปี จำนวน 3.03%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 40.18% รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 และ 41 - 50 ปี จำนวนเท่ากัน 22.32% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด อยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 2.68%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 28.03% รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 25.43% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด อยู่ในช่วงอายุ 71 - 80 ปี จำนวน 1.45%

ตารางที่ 4 - 3 แสดง สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)

สถานภาพ	หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	25	24.27	1	3.13	21	21.21	27	24.11	74	21.39
สมรส	76	73.79	30	93.74	75	75.76	85	75.89	266	76.88
หย่า	2	1.94	1	3.13	3	3.03	-	-	6	1.73
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิรวัง

จากตารางที่ 4 - 3 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 73.79% รองลงมา เป็นโสด จำนวน 24.27% และกลุ่มตัวอย่าง ส่วนน้อยที่สุด มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 1.94%

- หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 93.74% รองลงมา มีสถานภาพโสดและหย่าร้าง จำนวนเท่ากัน 3.13%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 75.76% รองลงมา โสด จำนวน 21.21% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 3.03%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 75.89% รองลงมา โสด จำนวน 24.11% ส่วนสถานภาพหย่าร้าง ไม่มี

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 76.88% รองลงมา เป็นโสด จำนวน 21.39% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 1.73%

ตารางที่ 4 - 4 แสดง อาชีพกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)

อาชีพ	หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำสวน	83	80.58	30	93.74	83	83.83	64	57.14	260	75.14
ค้าขาย	4	3.88	1	3.13	7	7.07	13	11.61	25	7.23
รับจ้าง	3	2.92	1	3.13	-	-	21	18.75	25	7.23
อิสระ	7	6.80	-	-	-	-	-	-	7	2.02
นักศึกษา	5	4.85	-	-	9	9.10	14	12.50	28	8.09
ข้าราชการ	1	0.97	-	-	-	-	-	-	1	0.29
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

จากตารางที่ 4 - 4 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 80.58% รองลงมา อาชีพอิสระ จำนวน 6.80% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีอาชีพข้าราชการ จำนวน 0.97%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 93.74% รองลงมา มีอาชีพค้าขายและรับจ้าง จำนวนเท่ากัน 3.13%

หมู่ที่ 9 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 83.83% รองลงมา อาชีพนักศึกษา จำนวน 9.10% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีอาชีพค้าขาย จำนวน 7.07%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 57.14% รองลงมา อาชีพรับจ้าง จำนวน 18.75% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีอาชีพค้าขาย จำนวน 11.61%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน จำนวน 75.14% รองลงมา มีอาชีพนักศึกษา จำนวน 8.09% ไล่เดียวกับอาชีพค้าขายและรับจ้าง ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน 7.23% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีอาชีพข้าราชการ จำนวน 0.29%

ตารางที่ 4 - 5 แสดง รายได้เฉลี่ย/เดือนของกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)

รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านคีรีธรรม		หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
< 5,000	5	4.85	1	3.12	1	1.01	14	12.50	21	6.07
5,000	8	7.77	2	6.25	3	3.03	14	12.50	27	7.80
4,500	-	-	-	-	1	1.01	16	14.29	17	4.91
4,000	12	11.65	2	6.25	3	3.03	15	13.39	32	9.25
3,500	4	3.88	4	12.50	5	5.05	7	6.25	20	5.78
3,000	31	30.10	17	53.13	26	26.26	21	18.75	95	27.46
2,500	4	3.88	2	6.25	28	28.28	3	2.68	37	10.70
2,000	22	21.36	2	6.25	19	19.20	5	4.46	48	13.87
1,500	4	3.88	2	6.25	8	8.88	3	2.68	17	4.91
> 1,500	13	12.63	-	-	5	5.05	14	12.50	32	9.25
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

จากตารางที่ 4 - 5 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 30.10% รองลงมา เฉลี่ยประมาณ 2,000 บาท/เดือน จำนวน

21.36% เฉลี่ยน้อยกว่า 1,500 บาท/เดือน จำนวน 12.63% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,500,1,500 และ1,500 บาท/เดือน มีจำนวนเท่ากัน 3.88%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 53.13% รองลงมา เฉลี่ยประมาณ 3,500 บาท/เดือน จำนวน 12.50% ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 5,000,4,000,2,500,2,000 และ 1,500 บาท/เดือน จำนวนเท่ากัน 6.25% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 5,000 บาท/เดือน จำนวน 3.12%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 2,500 บาท/เดือน จำนวน 28.28% ไล่เลี่ยกับผู้มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 26.26% รองลงมา มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 2,000 บาท/เดือน จำนวน 19.20% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 50,00 และ 4,000 บาท/เดือน มีจำนวนเท่ากัน 3.03%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 18.75% รองลงมา เฉลี่ยประมาณ 4,500 บาท/เดือน จำนวน 14.29% เฉลี่ย มากกว่า 5,000,5,000 และน้อยกว่า 1,500 บาท/เดือน มีจำนวนเท่ากัน 12.50% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 2,500 และ1,500 บาท/เดือน มีจำนวนเท่ากัน 3.68%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 27.46% รองลงมา เฉลี่ยประมาณ 2,000 บาท/เดือน จำนวน 13.87% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 4,500 และ 1,500 บาท/เดือน มีจำนวนเท่ากัน 4.91%

ตารางที่ 4 - 6 แสดง ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง (จำแนกตามหมู่บ้าน)

ระดับการศึกษา	หมู่ที่ 5 บ้านศิรวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ป.4 - ป.7	65	63.11	24	75.00	70	70.71	56	50.00	215	62.14
ม.1 - ม.3	15	14.56	4	12.50	10	10.10	17	15.18	46	13.29
ม.4 - ม.6	5	4.85	3	9.38	5	5.05	10	8.93	23	6.65
ปวช.	7	6.80	-	-	7	7.07	9	8.04	23	6.65
ปวส.	10	9.71	-	-	6	6.06	18	16.07	34	9.83
ปริญญาตรี	1	0.97	1	3.12	1	1.01	2	1.78	5	1.44
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิรวง

จากตารางที่ 4 - 6 แสดงให้เห็นว่าใน หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4 - ป.7 จำนวน 63.11% รองลงมา ระดับ ม.1 - ม.3 จำนวน 14.56 % และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 0.97%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4 - ป.7 จำนวน 75% รองลงมา ระดับ ม.1 - ม.3 จำนวน 12.50% ระดับ ม.4 - ม.6 จำนวน 9.38% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 3.12%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4 - ป.7 จำนวน 70.71% รองลงมา ระดับ ม.1 - ม.3 จำนวน 10.10% ส่วนระดับ ม. 4 - ม. 6 ,ปวช.และ ปวส. ไล่เลี่ยกัน และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 1.01%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4 - ป.7 จำนวน 50% รองลงมา ระดับ ปวส. และ ม.1 - ม.3 ไล่เลี่ยกัน จำนวน 16.07 และ 15.18% ตามลำดับและกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 1.78%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ป.4 - ป.7 จำนวน 62.14% รองลงมา ระดับ ม.1 - ม.3 จำนวน 13.29% และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่สุด มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 1.44%

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เป็นการแสดงความคิดเห็นทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4 - 7 แสดง การปรับปรุงสาธารณูปโภค (จำแนกตามหมู่บ้าน)

สาธารณูปโภค	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการปรับปรุง	96	93.20	32	100	87	87.88	112	100	327	94.51
ไม่ปรับปรุง	7	6.80	-	-	12	12.12	-	-	19	5.49
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการปรับปรุง										
ถนน	89		30		87		103		309	
ไฟฟ้า	32		8		2		111		153	
ประปา	21		10		3		112		146	
โทรศัพท์	31		11		8		112		162	

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

หมายเหตุ : มีการปรับปรุง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4 - 7 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตน มีการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำนวน 93.20% และไม่มีการปรับปรุง ๙ จำนวน 6.80% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามี การปรับปรุงสาธารณูปโภค ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุงถนน จำนวน 89 คน และส่วนน้อยมีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุงไฟฟ้า,โทรศัพท์และประปา จำนวน 32,31 และ 21 คน ตามลำดับ

หมู่ที่ 8 บ้านศิรีทองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าในชุมชนของตนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำนวน 100% โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุงถนน จำนวน 30 คน และส่วนน้อย มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุงโทรศัพท์,ประปาและไฟฟ้า จำนวน 11,10และ 8 คน

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำนวน 87.88% และส่วนน้อย ไม่มีการปรับปรุง ๙ จำนวน 12.12% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุง ๙ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงถนน จำนวน 87 คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงโทรศัพท์,ประปาและไฟฟ้า จำนวน 8,2-และ 3 คน

หมู่ที่10บ้านศิรีธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตนมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค จำนวน 100 % โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุงโทรศัพท์และประปา จำนวนเท่ากัน 112 คน (100 %) และรองลงมา มีการปรับปรุงไฟฟ้าและถนน จำนวน 111 และ 103 คน ตามลำดับ

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ในชุมชนมีการปรับปรุงด้านสาธารณูปโภค จำนวน 93.20% และส่วนน้อย ไม่มีการปรับปรุง ๙ จำนวน 5.49% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า มีการปรับปรุง ๙ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงถนน จำนวน 309คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงโทรศัพท์,ไฟฟ้าและประปา จำนวน 162,153 และ 146 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 - 8 แสดง การปรับปรุงสาธารณูปการ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

สาธารณูปการ	หมู่ที่ 5 บ้านศิวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการปรับปรุง	76	73.19	17	53.13	19	19.19	-	-	112	32.37
ไม่ปรับปรุง	27	26.21	15	46.87	80	80.81	112	100	234	67.63
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการปรับปรุง ระบบการ ระบายน้ำเสีย	10		4		2		-		16	
ระบบการกำจัด ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล	73		15		18		-		106	

หมายเหตุ : มีการปรับปรุง ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิวง

จากตารางที่ 4 - 8 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าในชุมชนของตนมีการปรับปรุงสาธารณูปการจำนวน 73.19% และส่วนน้อยไม่มีการปรับปรุงจำนวน 26.21% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีปรับปรุง แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 73 คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงระบบการระบายน้ำเสีย จำนวน 10 คน

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตนมีการปรับปรุงสาธารณูปการ จำนวน 53.13% และส่วนน้อย ไม่มีการปรับปรุง จำนวน 46.87% สำหรับกลุ่มตัวอย่าง ที่มีความคิดเห็นว่ามีปรับปรุง แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 15 คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงระบบการระบายน้ำเสีย จำนวน 4 คน

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตนไม่มีการปรับปรุงสาธารณูปการ จำนวน 80.81% และส่วนน้อย มีการปรับปรุง ๙ จำนวน 19.19% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีปรับปรุง แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล จำนวน 18 คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงการระบายน้ำเสีย จำนวน 2 คน

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า ในชุมชนของตนไม่มีการปรับปรุงสาธารณูปการเลย จำนวน 100%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นชุมชนไม่มีการปรับปรุง สาธารณูปการ จำนวน 67.63% และส่วนน้อย มีการปรับปรุง จำนวน 32.37% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีมีการปรับปรุง ๔ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีการปรับปรุงระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและ สิ่งปฏิกูล จำนวน 106 คน และส่วนน้อย มีการปรับปรุงการระบายน้ำเสีย จำนวน 16 คน

ตารางที่ 4-9 แสดง ระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (จำแนกตามหมู่บ้าน)

ระดับการดูแล	หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	11	10.68	4	12.50	7	7.07	22	19.64	44	12.72
ปานกลาง	80	77.67	25	78.12	85	85.86	90	80.36	280	80.92
ต่ำ	12	11.65	3	9.38	7	7.07	-	-	22	6.36
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิรวัง

จากตารางที่ 4-9 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยชุมชนเอง อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 77.67% รองลงมา ระดับต่ำ จำนวน 11.65% และส่วนน้อย ระดับสูง จำนวน 10.68%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 78.12% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 12.50% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 9.38%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 85.86% รองลงมา ระดับสูงและระดับต่ำ จำนวนเท่ากัน คือ 7.07%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 80.36% และระดับสูง จำนวน 19.64%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 80.92% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 12.72% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 6.36%

ตารางที่ 4 - 10 แสดง ระดับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน (จำแนกตามหมู่บ้าน)

ระดับการดูแล	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูง	13	12.62	11	34.38	10	10.10	24	21.43	58	16.76
ปานกลาง	80	77.67	16	50.00	74	74.74	82	73.21	252	72.83
ต่ำ	10	9.71	5	15.62	15	15.16	6	5.36	36	10.41
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

จากตารางที่ 4 - 10 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 77.67% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 12.62% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 9.71%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 50% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 34.38% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 15.62%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 74.74% รองลงมา ระดับต่ำ จำนวน 15.16% และส่วนน้อย ระดับสูง จำนวน 10.10%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 73.21% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 21.43% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 5.36%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 72.83% รองลงมา ระดับสูง จำนวน 16.76% และส่วนน้อย ระดับต่ำ จำนวน 10.41%

ตารางที่ 4 - 11 แสดง การมีรายได้ของครอบครัว อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(จำแนกตามหมู่บ้าน)

การมีรายได้	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพิ่มขึ้น	68	66.02	16	50.00	20	20.20	110	98.21	214	61.85
ไม่เพิ่มขึ้น	35	33.98	16	50.00	79	79.80	2	1.79	132	38.15
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
รายได้เพิ่มขึ้น										
มาก	1	1.47	-	-	1	5.00	4	3.64	6	2.80
ปานกลาง	46	67.65	13	81.25	12	60.00	73	66.36	144	67.29
น้อย	21	30.88	3	18.75	7	35.00	33	30.00	64	29.91
รวม	68	100	16	100	20	100	110	100	214	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

จากตารางที่ 4 - 11 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 66.02 % และส่วนน้อย ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 33.98% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 67.65% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย 30.88 % และส่วนน้อย รายได้เพิ่มขึ้นมาก จำนวน 1.47%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ครอบครัวในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และไม่เพิ่มขึ้น จำนวนเท่ากัน 50% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 84.25% และส่วนน้อย รายได้เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 18.75%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวในชุมชนไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 79.80% และส่วนน้อย มีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 20.20% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 60% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 35% และส่วนน้อย รายได้เพิ่มขึ้นมาก จำนวน 5%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 98.21% และส่วนน้อย ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น จำนวน 1.79% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีรายได้เพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 66.36% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 30% และส่วนน้อย รายได้เพิ่มขึ้นมาก จำนวน 3.64%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวยุคใหม่มีรายได้อาจเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการมีสถานการณการทอองเทียวงเชิงนิเวศ จำนวน 61.85% และส่วนน้อยไม่มีรายได้อาจเพิ่มขึ้น จำนวน 38.15% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า มีรายได้อาจเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 67.29% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย 29.91% และส่วนน้อย รายได้อาจเพิ่มขึ้นมาก จำนวน 2.80%

ตารางที่ 4 - 12 แสดง การจัดการเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้ และปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริการ การทอองเทียวงเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

	หมู่ที่ 5 บ้านศรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี		หมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
สภาพการจัดการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการจัดการ	51	49.51	16	50.00	11	11.11	112	100	190	54.91
ไม่จัดการ	52	50.49	16	50.00	88	88.89	-	-	156	45.09
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีการจัดการเครื่องอุปโภคบริโภค	45		13		6		94		158	
เครื่องมือเครื่องใช้	13		7		5		101		126	

หมายเหตุ : มีการจัดการ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : แบบสอบถามชาวศรีวง

จากตารางที่ 4 - 12 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการจัดการเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ อันเนื่องมาจากการมีสถานการณการทอองเทียวงเชิงนิเวศ จำนวน 50.49% และส่วนน้อย ไม่มีการจัดการ ๕ จำนวน 49.51% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า มีการจัดการ แบ่งเป็น มีการจัดการเครื่องอุปโภค บริโภค จำนวน 45 คน และมีการจัดการเครื่องมือ เครื่องใช้ จำนวน 13 คน

หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าชุมชนของตนมีการจัดการ ๕ และไม่มี การจัดการ จำนวนเท่ากัน 50% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีการจัดการ แบ่งเป็น มีการจัดการเครื่องอุปโภคบริโภค จำนวน 13 คน และมีการจัดการเครื่องมือ เครื่องใช้ จำนวน 7 คน

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่มีการจัดการ จำนวน 88.89% และส่วนน้อย มีการจัดการ ๕ 11.11% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีการจัดการ แบ่งเป็น มีการจัดการเครื่องอุปโภค ๕ จำนวน 6 คน และมีการจัดการเครื่องมือ ๕ จำนวน 5 คน

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการจัดหาจำนวน 100% โดยแบ่งเป็น มีการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ จำนวน 101 คน และมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค จำนวน 94 คน

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้ อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 54.91% และส่วนน้อย ไม่มีการจัดหา ๕ จำนวน 45.90% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีมีการจัดหา ๕ แบ่งเป็น มีการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค จำนวน 158 คน และมีการจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ จำนวน 126 คน

ตารางที่ 4 - 13 แสดง สภาพการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
(จำแนกตามหมู่บ้าน)

	หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
การพัฒนาอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีการพัฒนา	83	80.58	15	46.88	28	28.28	112	100	238	68.79
ไม่พัฒนา	20	19.42	17	53.12	71	71.72	-	-	108	31.21
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิริวง

จากตารางที่ 4 - 13 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิริวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 80.58% และส่วนน้อย ไม่มีการพัฒนาอาชีพ จำนวน 19.42%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่มีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 53.12% และส่วนน้อย มีการพัฒนาอาชีพ จำนวน 46.87%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่มีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 71.72% และส่วนน้อย มีการพัฒนาอาชีพ ๕ จำนวน 11.11%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 100%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 68.79% และส่วนน้อย ไม่มีการพัฒนาอาชีพ จำนวน 31.21%

ตารางที่ 4 - 14 แสดง สภาพการมีงานทำ หรือ เกิดการสร้างงานอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

การมีงานทำ	หมู่ที่ 5 บ้านศิริง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริงทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริงธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพิ่มขึ้น	65	63.11	15	46.88	35	35.36	112	100	227	65.61
ไม่เพิ่มขึ้น	38	36.89	17	53.12	64	64.64	-	-	119	34.39
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
มีงานทำเพิ่มขึ้น										
มาก	3	4.62	-	-	3	8.57	3	2.68	9	3.96
ปานกลาง	46	70.77	11	73.33	26	74.29	78	66.64	161	70.93
น้อย	16	24.61	4	26.67	6	17.14	31	27.68	57	25.11
รวม	65	100	15	100	35	100	112	100	227	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิริง

จากตารางที่ 4 - 14 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิริง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีงานทำเพิ่มขึ้น หรือ เกิดการสร้างงาน อันเนื่องมาจากการมีสถานประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 63.11% และส่วนน้อย ไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 36.89% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีงานทำเพิ่มขึ้น แบ่งเป็นส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 70.77% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 24.61% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้นมาก จำนวน 4.62%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริงทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนของตนไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 53.12% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 46.88% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีงานทำเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 73.33% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 26.67%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 64.64% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 35.36% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่ามีงานทำเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 74.29% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 17.14% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้นมาก จำนวน 8.57%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความคิดเห็นว่าชุมชนของตนมีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 100% โดยแบ่งเป็น ส่วนใหญ่ มีงานทำเพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 66.64% รองลงมา มีงานทำเพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 27.68% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้นมาก จำนวน 2.68%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีงานทำเพิ่มขึ้น หรือ เกิดการสร้างงานอันเนื่องมาจากการมีสถานการณืการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 65.61% และส่วนน้อย ไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 34.39% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า มีงานทำเพิ่มขึ้นแบ่งเป็น เพิ่มขึ้นปานกลาง จำนวน 70.93% รองลงมา เพิ่มขึ้นน้อย จำนวน 25.11% และส่วนน้อย มีงานทำเพิ่มขึ้นมาก จำนวน 3.96%

ตารางที่ 4 - 15 แสดง สภาพการได้รับผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน
อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

การได้รับผลกระทบ	หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้รับ	32	31.07	12	37.50	28	28.28	70	62.50	142	41.04
ไม่ได้รับ	71	68.93	20	62.50	71	71.72	42	37.50	204	58.96
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
ได้รับผลกระทบ										
มาก	4	12.50	1	8.33	5	17.86	-	-	10	7.04
ปานกลาง	20	62.50	5	41.67	20	71.43	6	8.57	51	35.92
น้อย	8	25.00	6	50.00	3	10.71	64	91.43	81	57.04
รวม	32	100	12	100	28	100	70	100	142	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิริวง

จากตารางที่ 4 - 15 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิริวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่ได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 68.93% และส่วนน้อย ได้รับผลกระทบ จำนวน 31.07% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าได้รับผลกระทบ ๔ แบ่งเป็นส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 62.50% รองลงมา ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 25% และส่วนน้อย ได้รับผลกระทบมาก จำนวน 12.50%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 62.50% และส่วนน้อย ได้รับผลกระทบ ๔ จำนวน 37.50% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่

มีความคิดเห็นว่าจะได้รับผลกระทบ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 50% รองลงมา ได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 41.67% และส่วนน้อยได้รับผลกระทบมาก จำนวน 8.33%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 71.72% และส่วนน้อยได้รับผลกระทบ จำนวน 28.28% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าจะได้รับผลกระทบ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 71.43% รองลงมา ได้รับผลกระทบมาก จำนวน 17.86% และส่วนน้อย ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 10.71%

หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 62.50% และส่วนน้อย ไม่ได้รับผลกระทบ จำนวน 37.50% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าจะได้รับผลกระทบ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 91.43% รองลงมา ได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 8.57%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะไม่ได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 58.96% และส่วนน้อยได้รับผลกระทบ จำนวน 41.04% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าจะได้รับผลกระทบ แบ่งเป็น ส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบน้อย จำนวน 57.04% รองลงมา ได้รับผลกระทบปานกลาง จำนวน 35.92% และส่วนน้อย ได้รับผลกระทบมาก จำนวน 7.04%

ตารางที่ 4 - 16 แสดง สภาพการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

สภาพการติดต่อ	หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี		หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากกว่าเดิม	79	76.70	17	53.13	11	11.11	107	95.54	214	61.85
ไม่มากขึ้น	24	23.30	15	46.87	88	88.89	5	4.46	132	38.15
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวคีรีวง

จากตารางที่ 4 - 16 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนของตนกับนักท่องเที่ยวเป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 76.70% และส่วนน้อย ไม่เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 23.30%

หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนของตนกับนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 53.13 % และส่วนน้อย ไม่เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 46.87 %

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนของตนกับนักท่องเที่ยว ไม่เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 88.89% และส่วนน้อย เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 11.11%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนของตนกับนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 95.54% และไม่เป็นรูปแบบ 4.46%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการติดต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 61.85% และส่วนน้อย ไม่เป็นรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 38.15%

ตารางที่ 4 - 17 แสดง สภาพการถูกกระตุ้นของชาวบ้านให้สนใจ พัฒนาการศึกษาและความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

สภาพการถูกกระตุ้น	หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากกว่าเดิม	89	86.41	16	50.00	37	37.38	112	100	254	73.41
ไม่มากขึ้น	14	13.59	16	50.00	62	62.62	-	-	92	26.59
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิริวง

จากตารางที่ 4 - 17 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิริวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวชุมชนของตน ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 86.41% และส่วนน้อย ไม่มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 13.59%

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวชุมชนของตน ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากขึ้นกว่าเดิมและไม่มากขึ้นกว่าเดิม จำนวนเท่ากัน 50%

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวชุมชนของตน ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 62.62 % และส่วนน้อย มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 37.38%

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวชุมชนของตน ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 100%

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครอบครัวยุคใหม่ ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 73.41% และส่วนน้อย ไม่มากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 26.59%

ตารางที่ 4 - 18 แสดง สภาพการได้รับผลประโยชน์ทางสังคม
อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

การได้รับ ผลประโยชน์	หมู่ที่ 5 บ้านศรีวง		หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี		หมู่ที่ 10 บ้านศรีธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูงขึ้นกว่าเดิม	78	75.73	19	59.38	32	32.32	112	100	241	69.65
ไม่สูงขึ้น	25	24.27	13	40.62	67	67.68	-	-	105	30.35
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
ได้รับ ผลประโยชน์										
สวัสดิการที่ดี	37		9		22		17		85	
สังคมมั่นคง	13		8		2		76		99	
ยกระดับ คุณภาพชีวิต	24		5		9		107		145	
สังคม ปลอดภัย	52		9		8		94		163	

หมายเหตุ : การได้รับผลประโยชน์ทางสังคม ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : แบบสอบถามชาวศรีวง

จากตารางที่ 4 - 18 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศรีวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนได้รับผลประโยชน์ทางสังคม อันเนื่องมาจากการมีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 75.73% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 24.27% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า ได้รับผลประโยชน์ทางสังคมสูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านสังคมมีความปลอดภัย จำนวน 52 คน มีสวัสดิการที่ดี จำนวน 37 คน มีการยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 24 คน และสังคมมีความมั่นคง จำนวน 13 คน ตามลำดับ

หมู่ที่ 8 บ้านศรีทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนได้รับผลประโยชน์ทางสังคม สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 59.38% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 40.62% ตามลำดับ

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศรี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนได้รับผลประโยชน์ทางสังคม ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 67.68% และส่วนน้อย สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 32.32% ตามลำดับ

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนได้รับผลประโยชน์ทางสังคม สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 100% โดยแบ่งเป็น ในด้านการยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 107 คน สังคมมีความปลอดภัย จำนวน 94 คน มีสวัสดิการที่ดี จำนวน 22 คน สังคมมีความมั่นคง จำนวน 76 คน และมีการยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 17 คน ตามลำดับ

รวม 4 หมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางสังคม อันเนื่องมาจากสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 69.65% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 30.35% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า ได้รับผลประโยชน์ทางสังคม สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านสังคมมีความปลอดภัย จำนวน 163 คน มีการยกระดับคุณภาพชีวิต จำนวน 145 คน สังคมมีความมั่นคง 99 คน และมีสวัสดิการที่ดี จำนวน 85 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 - 19 แสดง สภาพการพัฒนาด้านการสาธารณสุข
อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จำแนกตามหมู่บ้าน)

	หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง		หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง		หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ		หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม		รวม 4 หมู่บ้าน	
การพัฒนา สาธารณสุข	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สูงขึ้นกว่าเดิม	95	92.23	29	90.62	46	46.47	112	100	282	81.50
ไม่สูงขึ้น	8	7.77	3	9.38	53	53.53	-	-	64	18.50
รวม	103	100	32	100	99	100	112	100	346	100
การพัฒนา สาธารณสุข ความสะอาด	64		24		43		14		145	
ความเป็น ระเบียบ	31		9		4		101		145	
ความปลอดภัย จากโรค	67		15		16		111		209	

หมายเหตุ : การพัฒนาด้านการสาธารณสุข ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : แบบสอบถามชาวศิริวง

จากตารางที่ 4 - 19 แสดงให้เห็นว่าในหมู่ที่ 5 บ้านศิริวง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าชุมชนของตนมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุข อันเนื่องมาจากสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 92.23% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 7.77% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านความปลอดภัยจากโรค จำนวน 67 คน ความสะอาด 64 คน และความเป็นระเบียบเรียบร้อย จำนวน 31 คน ตามลำดับ

หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนา ด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 90.62% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 9.38% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิมแบ่งเป็น ในด้านความสะอาด จำนวน 24 คน ความปลอดภัยจากโรค จำนวน 15 คน และความเป็น ระเบียบเรียบร้อย จำนวน 9 คน ตามลำดับ

หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนา ด้านการสาธารณสุข ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 53.53% และส่วนน้อย สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 46.47% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่าชุมชนมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านความสะอาด จำนวน 43 คน ความปลอดภัยจากโรค จำนวน 16 คน และความเป็น ระเบียบเรียบร้อย จำนวน 4 คน

หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนา ด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 100% โดยแบ่งเป็น ด้านความปลอดภัยจากโรค จำนวน 111 คน ความเป็นระเบียบเรียบร้อย จำนวน 101 คน และความสะอาด จำนวน 14 คน

รวม 4 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนของตนมีการพัฒนาด้าน การสาธารณสุข อันเนื่องมาจาก การมีสถานการณการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 81.50% และส่วนน้อย ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม จำนวน 18.50% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีการพัฒนาด้านการสาธารณสุข สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็น ในด้านความปลอดภัยจากโรค จำนวน 209 คน ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย จำนวนเท่ากัน 145 คน

4.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ศึกษาในปัจจุบัน ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทุติยภูมิและจากการสำรวจภาคสนาม (Survey) โดยใช้ SWOT Analysis

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ศึกษาโดยรวม ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่น, จุดอ่อน หรือ ข้อด้อย ข้อเสีย/ปัญหา ที่เกิดขึ้นใน ด้านต่าง ๆ, โอกาสในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนแรงกดดัน หรือ อุปสรรคที่บั่นทอนความเจริญ ของพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

- 1) S = Strength จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่น ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม
- 2) W = Weakness จุดอ่อน หรือ ข้อเสีย/ปัญหาที่เกิดขึ้น ในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษา
- 3) O = Opportunity โอกาสในการพัฒนาพื้นที่ศึกษา ในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน
- 4) T = Threat แรงกดดัน หรือ อุปสรรค ในด้านต่าง ๆ ที่บั่นทอนความเจริญ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีจุดแข็ง (Strength) หรือ ข้อดีเด่น, จุดอ่อน (Weakness) หรือ ข้อด้อย/ปัญหาที่เกิดขึ้น, โอกาสในการพัฒนา (Opportunity) ตลอดจนแรงกดดัน (Threat) หรือ อุปสรรค ที่ส่งผลต่อชุมชน ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังต่อไปนี้

4.2.1 จุดแข็ง (Strength) หรือ ข้อดีเด่น ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและด้านสังคม ที่ทำให้ชุมชนคีรีวงมีความโดดเด่น นำไปสู่การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน ได้แก่

1) ด้านกายภาพ

1.1) ความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ของแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนคีรีวง เนื่องจากมีพื้นฐานทางกายภาพดั้งเดิมที่ดีมาก่อน สภาพที่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาหลวงท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม ร่มรื่นไปด้วยสวนป่านานาพรรณ (สวนสมรม) จากเชิงเขาหลวงไปจนถึงภูเขาสูงด้านบน อันเป็นแหล่งต้นน้ำของลำคลองหลายสายที่ไหลลงมา ทำให้เกิดน้ำตกและแก่งต่าง ๆ มากมาย ลำคลองทุกสาย (คลองท่าชาย, ลำงาและคลองปง) ไหลมาบรรจบกัน กลายเป็นคลองท่าดี ไหลหล่อเลี้ยงให้ความชุ่มชื้นแก่ผู้คนตลอดปี ทำให้ "คีรีวง" ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่สวยงามตามธรรมชาติ เพราะหลังบ้านเป็นภูเขา (เทือกเขาหลวง) และหน้าบ้านเป็นลำคลอง (คลองท่าดี) ตลอดจน แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในชุมชน ได้แก่ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์จากมหาอุทกธรณีภัย เมื่อปี พ.ศ. 2531, สวนสมรม, หานานินท่าหา, ตลาดหัวเหวและน้ำตกวังไม้ปัก

1.2) ความสวยงามความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งมียอดเขาหลวง สูงที่สุดในภาคใต้ สูงถึง 1,835 เมตร และเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนคีรีวง สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าดิบ อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษาชาติ, สัตว์ป่า, กล้วยไม้และน้ำตก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของสรรพสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งยังคงดำรงอยู่ในผืนป่าแห่งนี้ ที่นับเป็นคุณค่าอันแท้จริงนอกเหนือจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) มีรายได้หลักจากอาชีพทำสวนสมรมโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำสวนพืชผักผลไม้ผสมผสาน บนภูเขาสูงและชัน มีผลผลิตตลอดปี ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของชุมชนคีรีวง มีลักษณะเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเอง สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

2.2) มีรายได้รองจากอาชีพเสริม ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันโดยการรวมกลุ่มตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตน เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัคค์ย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ เป็นต้น โดยนำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.3) มีกองทุนสำรองของชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง เป็นแหล่งทุนที่สำคัญช่วยให้ชาวบ้านพ้นภาวะหนี้สินดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)และนายทุนเอกชน เงินไหลเวียนอยู่ในชุมชนในรูปของเงินกู้และสวัสดิการแก่สมาชิก

3) ด้านสังคม

3.1) มีผู้นำที่เข้มแข็งและเสียสละเพื่อส่วนรวม จากการศึกษา พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนคีรีวง ทั้งในด้าน กายภาพ เศรษฐกิจและด้านสังคม ที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในปัจจุบัน เกิดจากผู้นำของชุมชนมีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ผู้นำ ฯ ในยุคแรก ๆ ที่ชุมชนประสบปัญหา หรือ วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 3531 ได้แก่ ผู้นำอาวุโสอย่าง นาย ฝาก ตริถวัลย์ ผู้ซึ่งมีสถานภาพส่วนตัวที่ไม่แตกต่างจากคนในชุมชนมากนัก คือ มีความไม่พร้อมทางเศรษฐกิจ แต่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดไตร่ตรองที่สุขุมรอบคอบ ตัดสินใจด้วยความเด็ดขาดทำให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถแปรวิกฤตให้เป็นโอกาสได้แทบทุกครั้งที่มีชุมชนปัญหา รวมทั้ง นาย ตริวุฒิ พาระพัฒน์ ตลอดจนผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในยุคต่อมา ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน หัวหน้ากลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ หัวหน้ากลุ่มบ้านสมุนไพร ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ประชาชนในชุมชน ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

3.2) ความเป็นเครือญาติการที่ชุมชนคีรีวงมีวิถีชีวิตเป็นชาวสวนสมรม มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นชุมชนชาวสวน สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เพราะความเป็นเครือญาติที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บนหลักการที่ว่า ทุกข์หรือ ปัญหาของชาวบ้าน คือ ปัญหาของญาติพี่น้องเราเอง ทำให้ชุมชนใช้จุดแข็งนี้เอง ในการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน ร่วมมือร่วมใจกันในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

3.3) มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การทำสวนสมรม (หรือ Agroforestry ในอดีต) โดยยังคงสืบทอดวิธีการของบรรพบุรุษ กล่าวคือ ปลูกพืชต่างพันธุ์ลงกันไป บนที่ราบไหล่เขาอันอุดมสมบูรณ์,การเก็บรักษาผลผลิตจากสวนสมรม เช่น การทำทุเรียนกวนห่อด้วยกาบหมาก แล้วอบด้วยความร้อน (รมควัน) ให้แห้ง เพื่อให้สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน เป็นต้น,การย้อมผ้า โดยนำสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้ (เช่น เปลือกผลไม้ ใบไม้สดและแห้ง แก่นไม้ บางชนิด เป็นต้น) มาย้อมผ้าแล้วแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อ กางเกง หมวก เป็นต้น นอกจากนี้ยังนำสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น (เช่น เปลือก

มังคุด ตะไคร้หอมและส้มแขก เป็นต้น) มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น สบู่ แชมพูและครีม นวดผมเปลือกมังคุด, น้ำยาล้างจานและเทียนไต้ยุงตะไคร้หอม เป็นต้น

3.4) มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ๊วง เพื่อเสริมรายได้ ได้แก่ กลุ่มกลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, มัคช้อมศีลธรรมชาติ, บ้านสมุนไพโร, และกลุ่มแม่บ้านทำขนม เพื่อการบริหาร และจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ได้แก่ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิ๊วง

3.5) มีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิ๊วง เพื่อบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเองอย่างเป็นระบบ ภายใต้การกำกับดูแลและการสนับสนุนจาก อบต.กำโลน การที่ชุมชนคิ๊วงสามารถจัดตั้งชมรม ฯ เป็นของตนเองภายใต้กระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ปัญหาการขาดแคลนเงินสำหรับการพัฒนาชุมชน หดสิ้นไปได้ในระดับหนึ่ง

3.6) มีระบบการจัดการกลุ่มต่าง ๆ ที่ดี องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนคิ๊วงใน ทุกส่วน มีระบบการจัดการที่มีความโปร่งใส มีคณะกรรมการบริหารแต่ละกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำ อย่างชัดเจน มีความรับผิดชอบงานในแต่ละด้าน สามารถตรวจสอบความผิดปกติ หรือ บกพร่องได้ มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และคืนผลประโยชน์กลับไปให้ชุมชนอย่างชัดเจน เป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

4.2.2 จุดอ่อน (Weakness) หรือ ข้อเสีย/ปัญหา ที่เกิดขึ้น ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและ ด้านสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนคิ๊วง ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่

1) ด้านกายภาพ

1.1) ที่ตั้งชุมชน จากการศึกษา พบว่า ที่ตั้งชุมชนคิ๊วง เป็นหุบเขา มีที่ราบแคบ ๆ ที่ล้อมรอบไปด้วยภูเขา โดยมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติ กล่าวคือ

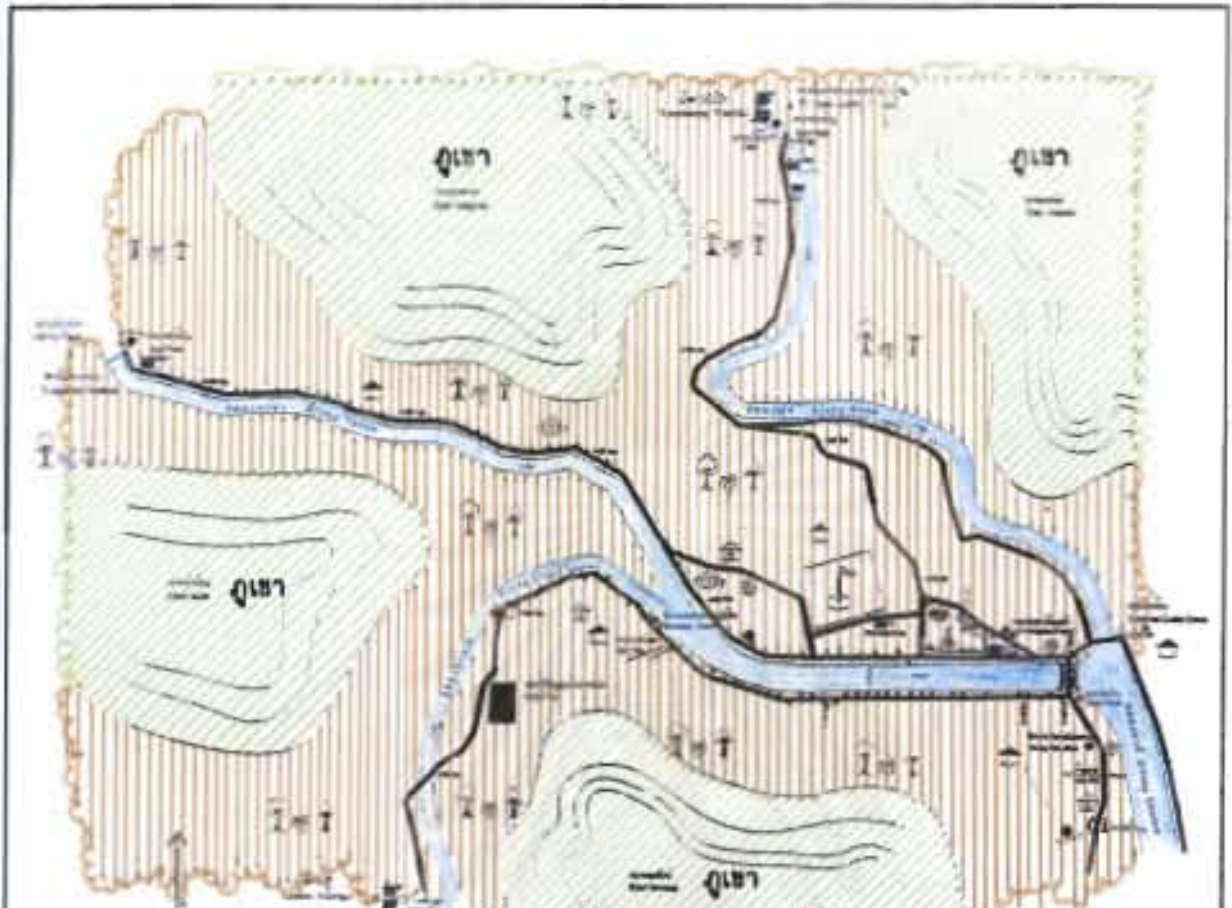
หมู่ที่ 5 บ้านคิ๊วง ทิศเหนือ, ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติ ป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขารัง ส่วนทิศใต้ ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาลวง

หมู่ที่ 8 บ้านคิ๊วทอง ทิศใต้ ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติป่าท่าจิว - ชุนน้ำ - เขารัง ส่วน ทิศตะวันตก ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติเขาลวง

หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี ทิศเหนือและทิศตะวันตก ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติเขาลวง

หมู่ที่ 10 บ้านคิ๊วธรรม อยู่ใกล้เขตอุทยานแห่งชาติเขาลวง

แผนที่ ที่ 4 - 1 แสดง การวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของที่ตั้งชุมชนคิ๊วง

ชุมชนศิวิล ล้อมรอบไปด้วยภูเขาโดยมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติและมีพื้นที่ราบน้อย ดังนั้นจุดอ่อนที่สำคัญคือ ชุมชนไม่สามารรถขยายพื้นที่ทำสวนผสมและปลูกผลไม้ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยไม่บุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติ

- สถานศึกษา
- จุดบริการอนามัย
- วัด/โบสถ์
- สถานีประจำทาง
- เสาวิทยุ โทรทัศน์ 74
- เสาไฟฟ้า
- โรงเรียนจากชุมชน
- บ้านพักนิคมเมือง
- สถานีอนามัย
- โทรศัพท์สาธารณะ
- ธน. กำนัน
- โรงเรียน
- ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน ๘
- ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน ๘
- ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน ๘
- ที่ว่าการผู้ใหญ่บ้าน ๖๐

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิวิล
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

แผนที่ที่ 4-1 แสดง การวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของที่ตั้งชุมชนศิวิล

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ถนน ลำคลอง สะพานคอนกรีต 	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	<p>มาตราส่วน </p>	<p>ทิศเหนือ </p>
--	---	------------------------	-----------------------

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 จ.นครศรีธรรมราช

เนื่องจากชุมชนคีรีวง มีพื้นที่ราบน้อย ดังนั้น จุดอ่อนที่สำคัญ คือ ชุมชนไม่สามารถขยายพื้นที่สำหรับการทำสวนสมรมและปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยไม่บุกรุกเขตอุทยานแห่งชาติทั้ง 2 แห่ง ดังกล่าว ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสายสำคัญ ที่ไหลหล่อเลี้ยงผู้คนทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้ จึงมีความน่าวิตกเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตชุมชน จะไม่สามารถดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการไม่บุกรุกเขตอุทยาน ฯ เมื่อมีประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้น

1.2) ชีตความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ชุมชนคีรีวง จากการศึกษา พบว่า ชุมชนคีรีวง ทั้ง 4 หมู่บ้าน มีพื้นที่รวมกัน ประมาณ 8,173 ไร่ หรือ 13,076,800 ตรม. ในการศึกษาชีตความสามารถในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนชุมชนนั้น สามารถวิเคราะห์และพิจารณากำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวในจำนวนที่เหมาะสม ที่สามารถรองรับได้เต็มที่ภายใน 1 วัน (ตามคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่ได้รับความนิยมสูง กำหนดไว้ 0.025 คน ต่อพื้นที่ 1 ตรม. หรือ 25 คน ต่อพื้นที่ 1,000 ตรม.) พิจารณาเปรียบเทียบกับพื้นที่ชุมชน (ประมาณ 13,076,800 ตรม.) ทำให้ได้ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวง เท่ากับ 326,920 คน ต่อวัน ซึ่งเป็นตัวเลขในทางทฤษฎี

อย่างไรก็ตาม การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ได้มีมาตรการโดยจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ไม่เกินจำนวนบ้านพักของสมาชิกชมรม ฯ ที่มีอยู่ ซึ่งในปัจจุบัน ชมรม ฯ มีสมาชิกในกลุ่มบ้านพัก จำนวน 9 ชุด ๆ ละ 6 หลัง รวม 54 หลัง สามารถพักได้หลังละ 2 คน ซึ่งเท่ากับว่าชุมชนคีรีวงมีชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ได้เต็มที่จำนวนทั้งสิ้น 108 คนต่อครั้ง (ประมาณรถบัสโดยสารขนาดกลาง ความจุ 50 - 60 ที่นั่ง จำนวน 2 คัน) ซึ่งถ้านักท่องเที่ยวมีจำนวนมากกว่านี้ ชมรม ฯ ก็จะจัดให้มาเยี่ยมเยือนชุมชนในครั้งต่อไป หรืออาจจะจัดให้พักที่วัดคีรีวง หรือ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 ในกรณีที่มาเป็นหมู่คณะตามความเหมาะสม

1.3) การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน จากการศึกษา พบว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนคีรีวงยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ กล่าวคือ ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอย ที่ทิ้งกันอยู่ทั่วไปในบริเวณชุมชน ทั้งขยะที่ย่อยสลายได้ง่ายและย่อยสลายได้ยาก ซึ่งเป็นผลกระทบมากและปัญหาเรื่องมลพิษที่เกิดจากการเดินท่อน้ำประปา (ท่อ P.V.C.) พาดผ่านลำคลองภายในชุมชน ทำให้ความสวยงามของภูมิทัศน์ชุมชนลดลง ซึ่งเป็นผลกระทบปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีความน่าวิตกเป็นอย่างยิ่งว่า ในอนาคต ชุมชนคีรีวง จะไม่สามารถดำรงรักษาความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความอุดมสมบูรณ์และความสวยงามตามธรรมชาติ ได้อย่างยั่งยืน หากชุมชนยังไม่ช่วยกันลดปัญหาและจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) รายได้หลักจากอาชีพการทำสวนสมรมขึ้นอยู่กับระบบตลาดภายนอกชุมชน กล่าวคือ ราคาผลผลิตมีความไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการตั้งราคาของแม่ค้าคนกลาง ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยดูจากคุณภาพและปริมาณ ประกอบกับราคาที่ตลาดหัวอัฐ ที่แม่ค้าเหล่านี้จะต้องนำผลผลิตไปส่งต่ออีกทอดหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วแต่แม่ค้าจะเป็นผู้กำหนด เพราะชาวบ้านไม่สามารถเก็บผลผลิตไว้ได้ข้ามวันถ้าไม่พอใจราคา ดังนั้น การที่ราคาผลผลิตตกต่ำ จึงเป็นสิ่งที่ชาวศิริวงไม่สามารถกำหนดได้ ชุมชนศิริวงมีผลผลิตมากมายและหลากหลาย แต่กลับต้องขายในราคาที่ตลาดภายนอกเป็นผู้กำหนด ซึ่งรายได้จากผลผลิตที่ไม่แน่นอนในแต่ละปี เป็นจุดอ่อนหรือ ปัญหาอย่างหนึ่งของชุมชน

2.2) รายได้หลักจากการอาชีพทำสวนสมรม บางครั้งก็ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ กล่าวคือ บางปีผลผลิตจากสวนสมรมไม่ออกตามฤดูกาล หรือ ให้ผลผลิตน้อย นับเป็นจุดอ่อนในด้านเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของชุมชน อย่างไรก็ตามโอกาสที่จะเกิดในกรณีนี้มีน้อยและชุมชนก็มีรายได้รอง จากอาชีพเสริมที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้จุดอ่อนในด้านนี้ นับว่ามีน้อยมาก

3) ด้านสังคม

3.1) รูปแบบการปกครองท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนศิริวง (หมู่ที่ 5 บ้านศิริวง, หมู่ที่ 8 บ้านศิริทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ และหมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม) อยู่ในเขตการปกครองของ อบต.กำโลน ซึ่งในปัจจุบัน การปกครองท้องถิ่นในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีบทบัญญัติ มีให้กำนัน ดำรงตำแหน่งประธาน อบต. (ซึ่งมีบทบาทในการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนและเงินงบประมาณ) เป็นบุคคลเดียวกันกับกำนัน (ซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองชุมชน) ทำให้อำนาจในการจัดการชุมชน แบ่งเป็น 2 ส่วน หากใน 2 ส่วนนี้ มีความขัดแย้งกัน กระบวนการ การพัฒนาชุมชน ในด้านต่าง ๆ ที่เป็นเอกภาพจะขาดหายไป

4.2.3 โอกาสในการพัฒนา (Opportunity) ชุมชนศิริวงมีโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและด้านสังคม ได้แก่

1) ด้านกายภาพ

1.1) การรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนศิริวงให้ยั่งยืน ไม่ได้มีจุดหมายเพียง เพื่อชุมชนเท่านั้น แต่เพื่อชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชในหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย เพราะศิริวง คือ บ้านขุนน้ำ จึงเปรียบเสมือนผู้ดูแลแหล่งต้นน้ำจากเทือกเขาหลวงที่ไหลลงมาหล่อเลี้ยง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2) การจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยประชาชนในชุมชนศิริวงและบุคคลภายนอกที่เข้ามา ในฐานะนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ต้องมีจิตสำนึกและตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อม โดย

อบต.กำโลน ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ต้องบริหารจัดการปัญหาขยะมูลฝอย โดยจัดหาที่ทิ้งขยะแบบฝังกลบ หรือ เตาเผาขยะ ให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ส่วนปัญหามลพิษที่เกิดจากการเดินท่อน้ำประปา (ท่อP.V.C.) พาดผ่านลำคลอง อาจแก้ไขได้ โดยการปรับปรุงระบบท่อน้ำใช้ใหม่ให้เรียบร้อย (ฝังลงดิน) หรือ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หรือ หวาย เป็นต้น นำมามัด หรือ หุ้มท่อ P.V.C. เพื่อให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ซึ่งการจัดการสิ่งแวดล้อมดังกล่าว เป็นการลดปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยและมลพิษลงได้ในระดับหนึ่ง

1.3) การพัฒนาสาธารณูปโภคของชุมชนให้ดีขึ้น ได้แก่ การพัฒนาถนนและโทรศัพท์ โดยปรับปรุงถนนบางสายในชุมชนที่เป็นดินลูกรัง เป็นถนน คสล. เพื่อสะดวกแก่ประชาชนในชุมชนเอง และนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน รวมทั้งปรับปรุงโทรศัพท์โดยการเดินสายเพิ่มเลขหมายในชุมชนให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนกับภายนอก

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) พัฒนาอาชีพเสริม เพื่อเป็นรายได้รอง โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและเพื่อเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้หลากหลายขึ้นกว่าเดิม เช่น การนวดแผนโบราณ เพื่อให้สอดคล้องกับชุมชนที่เป็นแหล่งสมุนไพรและมีกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ, การแปรรูปผลผลิตจากสวนสมรม ชนิดอื่นนอกเหนือจากการทำทุเรียนกวน เป็นต้น

2.2) พัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน จากระบบการผลิตเพื่อพอกินพอใช้ภายในชุมชน เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อค้าขายกับภายนอกชุมชน โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ผลผลิตอันมากมายและหลากหลาย จากสวนสมรม มาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานของภาคใต้และประเทศ

2.3) พัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจระหว่างชุมชนชาวสวน โดยหาทางที่จะทำให้ผลผลิตที่มีอยู่ในพื้นที่จำกัดนั้น ได้รับค่าตอบแทนคุ้ม ได้รับราคาที่เหมาะสมผล โดยการทำให้เกิดเครือข่ายเศรษฐกิจกับชุมชนชาวสวนอื่น เช่น สุราษฎร์ธานี ชุมพร ระยองและจันทบุรี เป็นต้น

3) ด้านสังคม

การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ได้แก่

3.1) การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.), การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) เป็นต้น ในการจัดอบรมวิชาชีพ, การช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต, การสนับสนุนด้านวิชาการ, การสนับสนุนงบประมาณ

3.2) การสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เช่น สวสนสร้างสรรคณาคร - บวรรัตน,โครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น เข้ามามีส่วนช่วยเน้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำ เช่น การฝึกอบรมด้านอาชีพ,ด้านการผลิต,การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการประสานงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3.3) การสนับสนุนจากประชาชน/นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน โดยการอุดหนุนสินค้าของชุมชนและการสนับสนุนด้านการตลาด

4.2.4 แรงกดดัน (Threat) หรือ อุปสรรค ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและด้านสังคม ที่บั่นทอนความเจริญของชุมชน ได้แก่

1) ด้านกายภาพ

1.1) มีสภาพทางธรณีวิทยาที่ไม่ปลอดภัย จากการศึกษา พบว่า พื้นที่ชุมชนศิรวัง มีลักษณะดิน เป็นดินอ่อนและอยู่ในเขตฝนตกชุก กล่าวคือ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 2,450.60 มิลลิเมตร/ปี (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช,บรรยายสรุปจังหวัดนครศรีธรรมราช,2542 : 6) และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุดของอำเภอลานสกาเท่าที่เคยวัดได้ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 376.0 มิลลิเมตร/วัน (ในวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2531) (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,การศึกษาเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟู หมู่บ้านศิรวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช : ตารางภาคผนวกที่ 4,2532 : ผ - 9) นอกจากนี้ยังมีปัญหาน้ำชะล้างพังทลายหน้าดินอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณที่มีความลาดชันสูง ทำให้มีโอกาสเกิดภัยธรรมชาติ (ดินถล่มจากภูเขา,น้ำป่าไหลทะลัก ก่อความเสียหาย ให้แก่บ้านเรือนในชุมชน,ที่ดินทำกิน,ต้นไม้,ผลไม้,ชีวิตและทรัพย์สินของชาวศิรวัง) ได้อีก เนื่องจากเคยเกิดภัยธรรมชาติมาแล้ว ถึง 3 ครั้ง ด้วยกัน คือ ในปี พ.ศ. 2505, พ.ศ. 2518 และครั้งล่าสุด ในปี พ.ศ.2531 อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ภัยธรรมชาติจะเกิดขึ้นทุก ๆ 13 ปี ไม่มีใครทราบว่า ในปี พ.ศ.2544 อะไรจะเกิดขึ้นกับชุมชนศิรวัง ดังนั้น ชุมชนจึงควรตระหนักถึงโอกาสที่จะเกิดภัยธรรมชาติขึ้นได้อีกและหาทางป้องกันดูแลด้วยตนเองโดยการช่วยกันปลูกป่าป้องกัน การพังทลายของหน้าดินลงได้ในระดับหนึ่ง

2) ด้านเศรษฐกิจ

2.1) ความจำกัดด้านงบประมาณ ของ อบต.กำโลน จากการศึกษา พบว่า เนื่องจาก อบต.กำโลน ถูกจัดลำดับชั้นเป็น อบต. ระดับ 5 (ตามการจัดลำดับชั้น อบต. ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) จึงทำให้ได้รับเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปีน้อยตามไปด้วยและรายได้ของ อบต.กำโลน มีไม่มากนัก เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตที่ก่อรายได้ไม่มาก รายได้ส่วนใหญ่นอกจากจะถูกใช้จ่ายเป็นค่าจ้าง เงินเดือนรวมทั้งเบี้ยประชุมและเงินประจำตำแหน่งแล้ว ยังถูกนำไปใช้ในกิจการ

สาธารณูปโภค/สาธารณูปการเพื่อประโยชน์ของชุมชน รายได้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว มีน้อยมาก ดังนั้น อบต.กำโลน จึงไม่สามารถจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับ การจัดการ การท่องเที่ยวได้ สิ่งที่พบจากการศึกษาดูด้วยเช่นเดียวกัน คือ ถ้าเป็นส่วนของกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแล้ว อบต.กำโลน มีความคิดเห็นว่า ควรเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่จะให้การสนับสนุน

3) ด้านสังคม

ส่วนใหญ่จะเป็นอุปสรรคและข้อจำกัดของ อบต.กำโลน ที่ยังไม่สามารถทำให้การบริหารจัดการชุมชนและการท่องเที่ยวของชุมชน ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ มีดังนี้

3.1) ด้านบุคลากร จากการศึกษา พบว่า บุคลากรของ อบต.กำโลน มีระดับการศึกษานานกลางถึงต่ำ โดยปกติจะมีเฉพาะปลัด อบต. เพียงคนเดียวที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พนักงานประจำ อบต. จำนวน 2 - 5 คน ส่วนมากจบการศึกษาระดับ ปวช. ถึง ปวส. ในส่วนของความรู้ในงานที่รับผิดชอบและประสบการณ์ในการจัดการ การท่องเที่ยว ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก แต่ถ้าต้องรับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวจริง ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก

3.2) ด้านการประสานงาน จากการศึกษา พบว่า อบต.กำโลน มีปัญหาในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น อุทยานแห่งชาติเขาค้อ องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น มากกว่าการประสานงานขอความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนคิ่วง ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3.3) ด้านขอบเขตอำนาจและหน้าที่ จากการศึกษา พบว่า บุคลากรของ อบต.กำโลน ยังไม่ทราบแน่ชัดว่า อำนาจและภาระหน้าที่ของตนเอง มีขอบเขตเพียงใด

3.4) อุปสรรคด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ข้อกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ อบต. มีเป็นจำนวนมากและ อบต.เองก็เป็นองค์กรนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นใหม่ ทำให้โอกาสในการศึกษากฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุม อีกทั้งการบริหาร จัดการทรัพยากรหลายอย่างในพื้นที่รับผิดชอบของ อบต.กำโลน ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่ยังมีผลบังคับใช้ ที่สำคัญคือ การบริหาร จัดการทรัพยากรบางอย่าง ยังมีหน่วยงานราชการอื่นร่วมรับผิดชอบอยู่ด้วย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.3.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 (ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม [Questionnaires] จำนวน 346 ชุด)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaires) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนคิ่วง ทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 346 ชุด ดังกล่าวในข้อ 4.1

ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม (Survey), การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสอบถามผู้รู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปผลได้ ดังนี้

อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31 - 50 ปี จำนวน 28.03% รองลงมา อยู่ในช่วง 21 - 30 ปี จำนวน 25.43% และที่เหลือส่วนน้อย อยู่ในช่วง 51 - 80 ปี

สถานภาพส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 31 - 50 ปี สมรสแล้ว จำนวน 76.88% รองลงมา ช่วงอายุ 11 - 30 ปี เป็นโสด จำนวน 21.39% ส่วนผู้ที่หย่าร้าง มีจำนวนน้อยมาก

อาชีพ ส่วนใหญ่ทำสวนสมรม จำนวน 75.14% รองลงมา นักศึกษา, ค้าขายและรับจ้าง จำนวนไล่เลี่ยกัน คือ 8.09% และ 7.23% ตามลำดับ ส่วนผู้ที่รับราชการ มีจำนวนน้อยที่สุด 0.29%

รายได้กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพทำสวนสมรมส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 3,000 บาท/เดือน จำนวน 27.46% รองลงมา มีรายได้เฉลี่ย ประมาณ 2,000 บาท/เดือน จำนวน 13.87% การนับถือศาสนา กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด นับถือศาสนาพุทธ

ในส่วนของสภาพแวดล้อมของชุมชนที่สำรวจโดยทั่วไป สรุปผลได้ ดังนี้

สาธารณูปโภค กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงถนน รองลงมา ควรมีการปรับปรุง โทรศัพท์และไฟฟ้า ส่วนประปายังต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น (การเดินท่อประปา ท่อ P.V.C. ไม่ให้ทำลายสภาพภูมิทัศน์)

สาธารณูปการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ต้องมีการปรับปรุงเรื่องการจัดขยะมูลฝอยภายในชุมชน

การดูแลสุขภาพสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยชุมชนเอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า อยู่ในระดับปานกลาง (จำนวน 80.92%)

การดูแลสุขภาพสภาพสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชนเอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า อยู่ในระดับปานกลาง (จำนวน 72.83%)

ในส่วนของผลประโยชน์ที่ชุมชนที่สำรวจได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า หมู่บ้านที่ได้รับผลประโยชน์ หรือ มีบทบาทในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน มาก ได้แก่ หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว, กิจกรรมการท่องเที่ยวและที่พักแบบ Home Stay ส่วนใหญ่จะอยู่ใน 2 หมู่บ้านดังกล่าว ส่วนหมู่ที่ 5 (บ้านคีรีวง) และหมู่ที่ 8 (บ้านคีรีทอง)

มีบทบาทน้อยมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพน้อยและที่พักแบบ Home Stay กระจายมาอยู่ใน 2 หมู่บ้านนี้ น้อยกว่า 2 หมู่บ้านแรก ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นว่าการมีรายได้ หรือ มีงานทำเพิ่มขึ้นของชุมชน จึงมีจำนวน 61.85%

การจัดการเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้และปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 54.91%

การพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 68.79%

ชุมชนเกิดการสร้างงาน หรือ มีงานทำเพิ่มขึ้น จำนวน 65.61%

การได้รับผลกระทบด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน จำนวน 41.04%

การถูกกระตุ้นให้สนใจ พัฒนาการศึกษา ความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกิดในหมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเหตุผลดังกล่าว

การได้รับผลประโยชน์ทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าเดิม จำนวน 69.65%

การพัฒนาด้านการสาธารณสุขมากขึ้นกว่าเดิม จำนวน 81.50%

4.3.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 (ที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยใช้ SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก SWOT Analysis ดังกล่าวในข้อ 4.2 ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม (Survey), การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการสอบถามผู้รู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา สรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1) ด้านกายภาพ จากการศึกษา พบว่า จุดแข็ง หรือข้อดีเด่นของชุมชนคีรีวง คือมีพื้นฐานด้านกายภาพดั้งเดิมที่ดีมาก่อน เนื่องจากสภาพที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาหลวง มีความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของชุมชนและเขาหลวง ประกอบกับวิถีชีวิตชุมชนเป็นชาวสวนสมรมทำสวนป่านานาพรรณ มีผลผลิตตลอดปี พื้นที่แห่งนี้จึงมีศักยภาพทางทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมดีมาก แต่ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อน หรือ ข้อด้อย คือ ที่ตั้งชุมชนล้อมรอบไปด้วยภูเขาแต่ละด้านมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติและมีพื้นที่ราบน้อย ดังนั้น จุดอ่อนที่สำคัญคือ ชุมชนไม่สามารถขยายพื้นที่สำหรับการทำสวนสมรมและปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยไม่บุกรุกเขตอุทยานฯ เมื่อมีประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงกดดัน หรือ อุปสรรคที่บั่นทอนความเจริญของชุมชนคีรีวง คือ มีสภาพทางธรณีวิทยาที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือ ลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินอ่อน มีปัญหาน้ำชะล้างพังทลายหน้าดินอยู่เสมอ ทำให้มีโอกาสเกิดภัยธรรมชาติ สร้างความเสียหายให้แก่ชาวคีรีวงได้อีก รวมทั้งปัญหาเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ได้แก่ ขยะมูลฝอยและ

มลทัศน์ ดังกล่าวข้างต้น สำหรับโอกาสในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวม ให้มีความยั่งยืนโดยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในชุมชน ตลอดจนบุคคลภายนอก ที่เข้ามาในฐานะนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงานและจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม(ขยะมูลฝอยและมลทัศน์)ให้ดีขึ้น โดย อบต.กำโลน แต่โดยรวมแล้วทางด้านกายภาพและศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชน คีร์วงนับว่าค่อนข้างสมบูรณ์มาก ทั้งด้านธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญประการแรกที่ทำให้ชุมชนคีร์วงมีจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ สำหรับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษา พบว่า จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่นของชุมชนคีร์วง คือ มีรายได้หลักจากอาชีพการทำสวนสมรม ซึ่งมีลักษณะเศรษฐกิจแบบชุมชนพึ่งตนเอง นอกจากนี้ยังมีรายได้รอง จากอาชีพเสริม เช่น การทำทุเรียนกวน,ทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เป็นต้น รวมทั้งมีกองทุนสำรองของชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีร์วง เป็นแหล่งทุนที่สำคัญ เงินไหลเวียนอยู่ในชุมชนในรูปของเงินกู้อัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อน หรือ ข้อด้อย คือ รายได้หลักจากอาชีพการทำสวนสมรมที่ไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับระบบตลาดภายนอกชุมชน ที่แม่ค้าจะต้องนำผลผลิตไปส่งต่ออีกทอดหนึ่ง ซึ่งแล้วแต่แม่ค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาและบางครั้งผลผลิตก็ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ กล่าวคือ บางปีที่ฝนตกชุก หรือ ฝนแล้ง ชาวบ้านมักประสบปัญหาสวนสมรมได้ผลผลิตน้อย ทำให้รายได้ที่ได้จากสวนสมรมไม่แน่นอน ต้องพึ่งพารายได้จากอาชีพเสริมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ยังมีอุปสรรคและข้อจำกัดในด้านงบประมาณของ อบต.กำโลน จากการศึกษา พบว่า รายได้ของ อบต.กำโลน มีไม่มากนัก เนื่องจากชุมชนคีร์วง ตั้งอยู่ในเขตที่ก่อรายได้ไม่มาก ทำให้การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ อาจทำได้ไม่ทั่วถึง รวมทั้งงบประมาณสำหรับ การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย สำหรับโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ พัฒนาอาชีพเสริมอย่างอื่นเพิ่ม เพื่อเป็นรายได้รอง,พัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน จากระบบการผลิตเพื่อพอกินพอใช้ภายในชุมชน เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อค้าขายกับภายนอกชุมชนและพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจระหว่างชุมชนชาวสวนด้วยกัน เพื่อให้ผลผลิตได้รับค่าตอบแทนคุ้ม ได้ราคาที่สมเหตุผล ไม่ถูกกดราคาจากแม่ค้าคนกลาง แต่โดยภาพรวมแล้ว นับว่าเศรษฐกิจของชุมชนยังอยู่ในภาวะที่เรียกว่า พออยู่พอกินสามารถพึ่งพาตนเองได้อีกทั้งยังมีรายได้รองจากอาชีพเสริมและรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนมีกองทุนสำรองของชุมชน (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีร์วง) ทำให้ปัญหาเศรษฐกิจลดลงไปได้ในระดับหนึ่ง

3) ด้านสังคม จากการศึกษา พบว่า จุดแข็ง หรือ ข้อดีเด่นของชุมชนคีร์วง คือ มีภาวะผู้นำชุมชนดี,มีความรักผูกพันเป็นเครือญาติ,มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดี,มีความขยัน อดทน อดออม สามารถพึ่งพาตนเองได้,มีความเข้มแข็งของชุมชน,มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีร์วง เพื่อบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ ภายใต้กระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสนับสนุนของ อบต.กำโลน แต่ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อน หรือ ข้อด้อย คือ รูปแบบการปกครองท้องถิ่นในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทปฏิบัติ มิให้กำหนดและประสาน อบต. เป็นบุคคลเดียวกัน ซึ่งทำให้อำนาจในการบริหาร และจัดการชุมชน แบ่งเป็น 2 ส่วน หากมีความขัดแย้งกัน กระบวนการการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่เป็นเอกภาพก็จะขาดหายไป นอกจากนี้ ยังพบว่า แรงกดดัน หรือ อุปสรรคที่บั่นทอนความเจริญของชุมชนศิรวัง ส่วนใหญ่เป็นอุปสรรคและข้อจำกัดของ อบต.กำโลน ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการบริหาร และจัดการชุมชน ซึ่งได้แก่ บุคลากรมีระดับการศึกษาปานกลางถึงต่ำ, อุปสรรคด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น, ขอบเขตอำนาจการและหน้าที่, อุปสรรคด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ อบต. สำหรับโอกาสในการพัฒนาชุมชนศิรวังอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล, องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และการสนับสนุนจากประชาชน/นักท่งเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เป็นต้น แต่โดยภาพรวมแล้ว นับว่าสังคมของชุมชนศิรวังมีเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชนท้องถิ่น ที่แตกต่างจากชุมชนเมืองอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ มีความเป็น เครือญาติเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมีสูงมากและสามารถรวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตได้แทบทุกครั้งที่มีปัญหา ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่งในสังคมยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรวังจำเป็นต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น, องค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต.กำโลน) ผสมผสานกับความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน โดยดำเนินงานในรูปของพหุภาคี การจัดการ การท่องเที่ยวจึงจะประสบผลสำเร็จ

4.3.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2

ภาพรวม เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรวัง จากการศึกษาและวิเคราะห์ พบว่าประชาชนในชุมชนศิรวัง ต้องการให้มีการวางแผนแม่บท การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้พหุภาคีที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นระบบ ซึ่งชุมชนมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ใน 2 ลักษณะ คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น มีทั้งทางบวกและทางลบ ในด้านกาย ภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดของ อบต.กำโลน ที่ยังไม่สามารถทำให้การบริหารจัดการชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้น่าสนใจไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ งบประมาณ, บุคลากร, การประสานงาน, ขอบเขตอำนาจและหน้าที่ ตลอดจนด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

สิ่งที่ควรจัดการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิรวัง อย่างยั่งยืน ได้แก่

1) การวางแผนพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ พื้นที่ชุมชนศิรวังและพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง โดยการจัดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Plan)

- 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอยและมลพิษ) ให้ดีขึ้น
- 3) การปรับปรุงสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ (ถนนและโทรศัพท์) ให้ดีขึ้น
- 4) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เท่าที่จำเป็น เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center), ป้ายแผนที่ชุมชน, ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติต่าง ๆ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ในชุมชนคีรีวง โดยสอดคล้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ที่แตกต่างจากชุมชนท้องถิ่นอื่น ซึ่งได้แก่ วิถีชีวิตชุมชน (ชาวสวนสมรม) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (การทำสวนสมรม, การทำทุเรียนกวนห่อด้วยกาบหมาก, การทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ โดยใช้วัตถุดิบในพื้นที่และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่) และประเพณีชักพระ หรือ ลากพระ

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ พบว่าเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีขอบเขต ลักษณะ รูปแบบกว้างขวางและหลากหลาย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หาข้อจำกัดชัดเจนได้ยากและไม่สามารถนำมากล่าวไว้ได้ครบ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้ จึงได้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่าที่จำเป็นไว้เพียง 2 ลักษณะ เท่านั้น คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้น

4.4.1 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ มี 2 ทาง ได้แก่ ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม

1) ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

- 1.1) เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่น การจัดที่พักแบบ Home Stay, การนำเที่ยวในชุมชนและการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหนานนำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง เป็นต้น
- 1.2) เกิดการสร้างงาน สมาชิกในชุมชนมีงานทำ สืบเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น เช่น การทำทุเรียนกวน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ฯลฯ เป็นต้น
- 1.3) เกิดระบบตลาด เมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดเตรียมที่พักและอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงานในชุมชนการจัดหาเต็นท์ที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยว, การจัดเตรียมอาหารสำหรับการพักแรม (เช่น ข้าวสาร, อาหารแห้ง ฯลฯ) การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการพักแรม (เช่น ถูนอน, ไฟฉาย, ยา ฯลฯ) เป็นต้น

- 1.4) เกิดระบบการผลิตวัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อป้อนระบบตลาด เช่น การผลิตทุเรียนกวน, การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ, การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ฯลฯ
- 1.5) มีรายได้จากแหล่งรายได้ใหม่ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกเหนือจากรายได้ ที่มาจากแหล่งรายได้เดิมของชุมชน (การทำสวนสมรม)
- 1.6) ครอบครัวชุมชนจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น รายได้จากที่พักแบบ Home Stay, จากการทำเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ, จากการทำนายสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น

2) ประโยชน์ทางสังคม

- 2.1) เกิดการพัฒนาในทางสร้างสรรค์ขึ้นในสังคม (Social Anatolism) เช่น มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง (เพื่อการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว), กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ, กลุ่มบ้านสมุนไพร (เพื่อเสริมรายได้), กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านคีรีวง (เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน) เป็นต้น
- 2.2) ชุมชนจะมีการติดต่อทางสังคมอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบ (Formal Social Contact) มากขึ้น ได้แก่ การติดต่อทางสังคม ด้านการท่องเที่ยว ระหว่างชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง กับ นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน, การติดต่อทางสังคม ระหว่างองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ กับพหุภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2.3) จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้น อันเนื่องมาจาก การตกลงในสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการท่องเที่ยวของสมาชิกชุมชน (Social Contact) เช่น การแบ่งหน้าที่ในการบริหารงานของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง, การแบ่งหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว เป็นต้น
- 2.4) สาธารณูปโภค/สาธารณูปการของชุมชน เช่น ถนน โทรศัพท์ เป็นต้น อาจได้รับการพัฒนา หรือ ปรับปรุง เนื่องจากมีระบบการท่องเที่ยว
- 2.5) สมาชิกชุมชน จะถูกกระตุ้นให้สนใจ พัฒนาการศึกษารองตนเองและบริวาร ทั้งการศึกษาในรูปแบบและนอกรูปแบบ (Formal and Informal Education) ในด้านบริการ การท่องเที่ยวและเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรมภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน สำหรับสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง, การฝึกอบรม มาตรฐานการบริการที่พัก สำหรับสมาชิกกลุ่มที่พักแบบ Home Stay เป็นต้น

2.6) จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยจากโรค โดย อบต.กำโลน สืบเนื่องมาจากการอุปโภคบริโภคที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยว

2.7) การบริการทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความปลอดภัย และการมีระเบียบอิสระของสังคม จะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

4.4.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการศึกษ พบว่า เป็นทั้งทางบวกและลบ ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

4.5 องค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

จากสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 (ข้อ 4.3.3) ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการสำรวจภาคสนาม (Survey), การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) พบว่า องค์ประกอบ หรือ ปัจจัยที่สำคัญในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ได้แก่

4.5.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกายภาพ เศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม

4.5.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง

4.5.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

1) ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่

1.1) ความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ของชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง เนื่องจาก ชุมชนมีพื้นฐานทางกายภาพดั้งเดิมที่ดีมาก่อน สภาพที่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาลง ท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม ร่มรื่นไปด้วยสวนสมรม จากเชิงเขาลงไปจนถึงภูเขาสูงด้านบน ตลอดจนลำคลองหลายสายภายในชุมชน ที่มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาลง ทำให้ "คีรีวง" ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่สวยงามตามธรรมชาติ เพราะหลังบ้านเป็นภูเขา หน้าบ้านเป็นลำคลอง รวมทั้ง ความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ของอุทยานแห่งชาติเขาลง อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชน สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าดิบชื้น บนเทือกเขาลง (อันเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธารที่ไหลลงมาหล่อเลี้ยงผู้คนในชุมชน ตลอดจนชาวนครศรีธรรมราชและภาคใต้) ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้และพรรณพฤกษชาติ, สัตว์ป่า, กล้วยไม้และน้ำตก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ของสรรพสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งยังคงดำรงอยู่ในผืนป่าของอุทยาน ฯ เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เข้ามาเยือนอันเป็นที่มาของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนคีรีวง

1.2) การจัดการสิ่งแวดล้อม ของชุมชนศิรวัง และอุทยานแห่งชาติเขาหลวงอย่างยั่งยืนโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตลอดจน ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน มิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อชุมชน เท่านั้น แต่เพื่อประชาชนนครศรีธรรมราชในหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย เพราะ "ศิรวัง" คือ บ้านขุนน้ำ จึงเปรียบเสมือนผู้ดูแลแหล่งต้นน้ำจากเทือกเขาหลวง ที่ไหลลงมาหล่อเลี้ยงจังหวัดนครศรีธรรมราชและภาคใต้

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ งบประมาณพัฒนาตำบล ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน ที่ได้จากแหล่งที่มาของรายได้ 3 แหล่ง ดังกล่าวข้างต้นในบทที่ 2 ซึ่งได้แก่ รายได้ที่ อบต.จัดเก็บเอง (ภาษีบำรุงท้องที่, ภาษีโรงเรือนและที่ดิน, ภาษีป้าย ฯลฯ), รายได้ซึ่งหน่วยงานอื่นจัดเก็บ และจัดสรรให้ (จากภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ) รวมทั้ง รายได้จาก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวังคืนให้ชุมชน 5%, ให้ อบต.กำโลน 5%, กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวนและกลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติ คืนให้ชุมชน กลุ่มละ 10% ตลอดจนรายได้จากเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้ (จากกระทรวงมหาดไทยและงบโครงการพัฒนาตำบล) ในการพัฒนาชุมชนศิรวังด้านต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

3) ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย

3.1) ความเข้มแข็งของชุมชน จากการศึกษา พบว่า การที่ชุมชนศิรวัง สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดจากการมีภาวะผู้นำชุมชนดี ทั้งผู้นำทางธรรมชาติและผู้นำทางการ กล่าวคือในยุคแรก ๆ ที่ชุมชนประสบปัญหา หรือ วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ผู้นำอาวุโส มีความเข้มแข็ง มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีความคิดไตร่ตรองที่สุ่มรอบคอบ ตัดสินใจด้วยความเด็ดขาด ทำให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ และสามารถแปรวิกฤตให้เป็นโอกาสได้แทบทุกครั้งที่มีปัญหา โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำกันมาโดยตลอด (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชน มีสูงมาก) รวมทั้งผู้นำองค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ ในยุคต่อมา (เช่น หัวหน้ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศิรวัง, ประธานชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวัง, หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, หัวหน้ากลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติและหัวหน้ากลุ่มบ้านสมุนไพโร เป็นต้น)ซึ่งสามารถโน้มน้าวให้ประชาชนในชุมชน ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

3.2) ความเป็นเครือญาติ การที่ชุมชนศิรวัง มีวิถีชีวิตเป็นชาวสวนสมรม มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สามารถตั้งถิ่นฐานรวมตัวกันเป็นชุมชนชาวสวน สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เพราะความเป็นเครือญาติ ที่ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บนหลักการที่ว่า "ทุกข์ หรือ ปัญหาของชาวบ้าน คือ ปัญหาของญาติพี่น้องเราเอง" ซึ่งชุมชนใช้จุดแข็งนี้ ในการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน ร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

3.3) มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ติดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การทำสวนสมรม โดยยังคงสืบทอดวิธีการของบรรพบุรุษ ซึ่งสามารถรักษาระบบนิเวศไว้ได้เป็นอย่างดี (ปลูกพืชต่างพันธุ์ ควบกันไปบนที่ราบและบนเขาสูงชันอันอุดมสมบูรณ์), การเก็บรักษาอาหาร (การทำทุเรียนกวนห่อด้วย กาบหมากแล้วอบด้วยความร้อน [รมควัน] ให้แห้ง เพื่อให้สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน), การย้อมผ้าโดย นำสีที่ได้จากวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้ (เช่น เปลือกผลไม้ ใบไม้สดและแห้ง แก่นไม้บางชนิด เป็นต้น) มาย้อมผ้า แล้วแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังนำสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น (เช่น เปลือก มังคุด ตะไคร้หอมและส้มแขก เป็นต้น) มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว นับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชน ที่ไม่เหมือนกับชุมชนท้องถิ่นอื่นใด มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน กลุ่มต่าง ๆ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร) และใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นเหล่านี้ จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เยี่ยมชม/ร่วม ทำกิจกรรม รวมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้นักท่องเที่ยว อันเป็นที่มาของผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจแก่ชุมชนครัววง

4.5.2 ปัจจัยภายนอก เป็นการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) การสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด กรมส่งเสริม อุตสาหกรรม (การจัดอบรมวิชาชีพ, การช่วยเหลือปัจจัยด้านการผลิต) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) (การจัดทำแผนฟื้นฟูชุมชนและการถ่ายทอดเทคโนโลยี) มหาวิทยาลัย วลัยลักษณ์ (การสนับสนุนด้านวิชาการและการฝึกอบรมขั้นพื้นฐาน) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้เขต 2 (นครศรีธรรมราช) (การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์)

2) การสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เช่น โครงการพัฒนาอาชีพเสริม เพื่อการอนุรักษ์ (พ.อ.อ.), สอนสร้างสรรค์นาคร - บวรรัตน์ เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเน้นในการส่งเสริม การเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพ, ด้านการผลิต, การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการประสานงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

3) การสนับสนุนจากประชาชน/นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน โดยการอุดหนุนสินค้า พื้นเมืองของชุมชน (เช่น ทุเรียนกวน, ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์แปรรูป จากสมุนไพร เป็นต้น) และการสนับสนุนด้านการตลาดของสินค้าพื้นเมืองดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการ นำผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาสู่ชุมชน ตลอดจน เป็นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ท้องถิ่น ตามนโยบายของรัฐ

สรุป

การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ต้องอาศัยองค์ประกอบ หรือ ปัจจัยในการจัดการ ได้แก่ ปัจจัยภายในชุมชน ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ดังกล่าวข้างต้น ผสมผสานกับ ปัจจัยภายนอกชุมชน ซึ่งได้แก่ การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) โดยมีการประชุม ปรึกษา วางแผน การดำเนินงานในรูปพหุภาคีกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนการสนับสนุนจากประชาชน/นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงจึงจะประสบความสำเร็จ

4.6 ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนคีรีวง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ได้แก่

4.6.1 ปัญหาด้านกายภาพ

1) ปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ได้แก่ ขยะมูลฝอยและมลพิษน้ำ กล่าวคือ มีขยะมูลฝอยทิ้งอยู่ทั่วไปภายในชุมชน (ทั้งขยะที่ย่อยสลายได้และไม่ได้) รวมทั้งเศษขยะและเก้าอี้ถ่านที่เหลือจากการเผาทิ้ง ตามจุดต่าง ๆ ทั่วไป ทำให้สูญเสียความงามของสภาพภูมิทัศน์ในชุมชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน กำลังประสบปัญหาในการจัดหาที่ทิ้งขยะแบบฝังกลบ หรือ สถานที่ก่อสร้างเตาเผาขยะ ให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลที่ดี นับว่าการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นปัญหาสำคัญอันดับแรก ที่ อบต.กำโลน ต้องหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น

ส่วนปัญหามลพิษน้ำ เกิดจากการเดินท่อน้ำประปา (ท่อ P.V.C.) พาดผ่านลำคลองภายในชุมชน ทำให้ความงามของสภาพภูมิทัศน์ในชุมชนลดลง อาจแก้ปัญหานี้ได้ โดยการปรับปรุงระบบท่อน้ำใช้ใหม่ให้เรียบร้อย (ฝังลงดิน) หรือใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หวาย เป็นต้น นำมามีตรวมกับท่อ P.V.C. เพื่อทำให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม นับเป็นการแก้ปัญหานี้ได้ในระดับหนึ่ง

2) การปรับปรุงสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ ได้แก่ ถนนและโทรศัพท์ กล่าวคือ ควรมีการปรับปรุงถนนบางสายในชุมชน จากเดิมที่เป็นถนนดินลูกรัง ไม่สะดวกสำหรับประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว ในช่วงฤดูฝน เป็นถนน คสล. เพื่อสะดวกในการใช้เส้นทางสัญจรภายในชุมชน ส่วนโทรศัพท์ ควรมีการปรับปรุง โดยเดินสายโทรศัพท์เพิ่มเลขหมายให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อสะดวกในการติดต่อประสานงานด้านการท่องเที่ยวและสำหรับประชาชนในชุมชนเอง เนื่องจากโทรศัพท์ส่วนบุคคลมีน้อยมาก เพียง 2 ราย เท่านั้น (ที่ อบต.กำโลน 1 แห่งและหมู่ที่ 9 [บ้านขุนคีรี] อีก 1 แห่ง) ส่วนตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีเฉลี่ยหมู่บ้านละ 1 ตู้ เท่านั้น ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอสำหรับชุมชน

4.6.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นความจำกัดด้านงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล กำโลน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจาก อบต.กำโลน มีรายได้ไม่มาก (เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตที่ก่อรายได้ไม่มาก) และส่วนแบ่งรายได้จากชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มีเพียง 10% เท่านั้น อีกทั้งยังถูกจัดลำดับชั้นเป็น อบต.ระดับ 5 (ตามการจัดลำดับชั้น อบต.ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) จึงทำให้ได้รับเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้ในแต่ละปี น้อยตามไปด้วย รายได้ของ อบต.กำโลน ส่วนใหญ่นอกจากจะถูกใช้จ่ายเป็นค่าจ้าง เงินเดือน รวมทั้งเบี้ยประชุมและเงินประจำตำแหน่งของบุคคลากรแล้ว ยังถูกนำไปใช้ในกิจการสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ เพื่อประโยชน์สุขของชุมชน รายได้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวมีน้อยมาก ดังนั้น อบต.กำโลน จึงไม่สามารถจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ อย่างไรก็ตาม อบต.กำโลน ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตามนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังกล่าวในบทที่ 2

4.6.3 ปัญหาด้านอุปสรรคและข้อจำกัดของ อบต.กำโลนที่ยังไม่สามารถทำให้การบริหารจัดการชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1) ด้านบุคคลากร ผลการวิจัย พบว่า บุคคลากรมีระดับการศึกษาปานกลางถึงต่ำ โดยปกติ จะมีเฉพาะปลัด อบต. เพียงคนเดียวที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี พนักงานประจำ อบต. ซึ่งมีอยู่ประมาณ 2 - 5 คน ส่วนมากจบการศึกษาระดับ ปวช. หรือ ปวส. ส่วนสมาชิกสภา อบต. โดยรวมจะจบการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของความรู้ในหน้าที่รับผิดชอบ และประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ถ้าต้องรับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจริง ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอก

2) ด้านการประสานงานระหว่าง อบต.กำโลน กับพหุภาคีที่เกี่ยวข้องภายนอกพื้นที่และการประสานงานขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนคีรีวง ผลการวิจัย พบว่า อบต.กำโลน มีปัญหาการประสานงานกับพหุภาคีที่เกี่ยวข้องมากกว่าการประสานงานขอความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เพราะ ความไม่รู้และไม่เข้าใจว่าจะเริ่มต้น ณ จุดใดและเรื่องใด เนื่องจาก บุคลากรของ อบต. ยังไม่ทราบขอบข่ายอำนาจและหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

3) ด้านขอบเขตอำนาจและหน้าที่ ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรของ อบต.กำโลน ยังไม่ทราบแน่ชัดว่า อำนาจและหน้าที่ของตนเอง ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีขอบเขตเพียงใด

4) ด้านการออกกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับ อบต.ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีเป็นจำนวนมาก และ อบต.กำโลน เป็นองค์กรนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นใหม่ ทำให้โอกาสในการศึกษากฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุม อีกทั้งการบริหารและจัดการทรัพยากรหลายอย่าง ในพื้นที่ของ อบต.กำโลนเอง ก็ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่ยังมีผลบังคับใช้ ที่สำคัญคือ การบริหารและจัดการทรัพยากรบางอย่าง ยังมีหน่วยงานราชการอื่นอีกหลายหน่วย ร่วมรับผิดชอบอยู่ด้วย

4.7 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ผลกระทบด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม) เศรษฐกิจ สังคมและผลกระทบด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นทั้งทางบวกและทางลบ โดยเกิดจากนักท่องเที่ยว (รวมกิจกรรมการท่องเที่ยว) การบริการ (ที่พักแบบ Home Stay และร้านอาหาร) และประชาชนในชุมชนตัวเอง แต่โดยภาพรวมแล้ว ผลกระทบด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม) มีมากกว่าด้าน เศรษฐกิจ สังคมและด้านวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.7.1 ผลกระทบด้านกายภาพเป็นผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชน ศีรวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นบริเวณที่ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะในทางบวกและทางลบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีลักษณะและความรุนแรง มาก - น้อย แตกต่างกันไปสภาพพื้นที่

1) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชนทางบวก อันเป็นผลดี หรือ ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน ดังนี้

1.1) เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยการกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม อันเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

1.2) เกิดประโยชน์ในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม จากเหตุผลในข้อ 1.1) ทำให้มีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของชุมชน ให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น แล้วอาศัยรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยว กลับมาบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

1.3) เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม จากเหตุผล 2 ข้อ ดังกล่าว จึงทำให้ประชาชนในชุมชน ช่วยกันฟื้นฟูและส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยนำทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น นำเปลือกผลไม้ ใบไม้สด และแห้ง และแก่นไม้บางชนิด มาทำสิ่ธรรมชาติในการย้อมผ้า, นำกาบหมาก (แห้ง) มาใช้ประโยชน์ในการห่อทุเรียนกวนและทำกระเช้าบรรจุห่อทุเรียนกวน เป็นต้น

1.4) เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ทำให้ประชาชนในชุมชน ต้องร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เช่น รักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ให้อร่อยและสวยงาม เป็นต้น อันเป็นการช่วยกันป้องกันปัญหาการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

2) ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีต่อชุมชนทางลบ เป็นผลเสีย หรือ ปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อชุมชน ดังนี้

2.1) ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ทั้งขยะที่ย่อยสลายได้ง่าย (เช่น เปลือกผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้แห้ง เป็นต้น) และย่อยสลายได้ยาก (เช่น ขวดแก้ว ถุงพลาสติก ขวดพลาสติกใส่น้ำ เป็นต้น) เป็นผลกระทบมาก เกิดจากชุมชนเองเป็นส่วนใหญ่และนักท่องเที่ยวเป็นส่วนน้อย (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ วันที่ 26 - 31 ตุลาคม พ.ศ.2542) ซึ่งในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน กำลังประสบปัญหาเรื่องการจัดการที่ทั้งขยะแบบฝังกลบให้ถูกต้องตามหลักวิศวกรรมสุขาภิบาล แต่ใช้วิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยการอบรมประชาชนในชุมชนให้ทราบวิธีการกำจัดขยะโดยการเผา ซึ่งแก้ปัญหาไปได้ในระดับหนึ่ง ขยะที่เผาทิ้งไว้เป็นแห่ง ๆ ภายในชุมชนก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่เช่นเดิม

2.2) ปัญหามลพิษในชุมชนเกิดจากขยะมูลฝอยและแก๊สที่ที่เกิดจากการเผาดังกล่าว และท่อประปา (ท่อ P.V.C.) ที่เดินไว้พาดผ่านลำคลอง ทำให้ความสวยงามของภูมิทัศน์ชุมชนลดลง รวมทั้งการก่อสร้างบ้านเรือนและร้านอาหารขึ้นใหม่ โดยมีลักษณะที่ไม่กลมกลืนกับชุมชน

ภาพที่ 4 - 1 ถึง 4 - 4 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน)

ภาพที่ 4 - 5 ถึง 4 - 8 แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ (ปัญหามลพิษในชุมชน)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

← ภาพที่ 4-1

ภาพที่ 4-2 ▶

← ภาพที่ 4-3

ภาพที่ 4-4 ▶

ภาพที่ 4-1 ถึง 4-4
แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ
ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน
ซึ่งเป็นผลกระทบมาก

← ภาพที่ 4-5

ภาพที่ 4-6 ▶

← ภาพที่ 4-7

ภาพที่ 4-8 ▶

ภาพที่ 4-5 ถึง 4-8

แสดง ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางลบ
ปัญหามลพิษในชุมชน (ท่อน้ำประปา
ท่อ P.V.C. พาดผ่านลำคลอง)
ซึ่งเป็นผลกระทบปานกลาง

2.3) ปัญหาน้ำใช้และไฟฟ้า เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการที่พักแบบ Home Stay ทำให้มีการเพิ่มปริมาณน้ำใช้และไฟฟ้าภายในชุมชน (ซึ่งเป็นเรื่องปกติในแหล่งท่องเที่ยวโดยทั่วไป) อันเป็นผลต่อเนื่องทำให้ต้องใช้น้ำและไฟฟ้ามากขึ้น ดันเปลืองน้ำใช้ ไฟฟ้าและเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำของชุมชน เป็นผลกระทบน้อย

3) ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่มีต่ออุทยานแห่งชาติเขาลง ทางลบ เป็นผลเสีย หรือ ปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อของอุทยาน ฯ ดังนี้

3.1) ปัญหาทรัพยากรชีวภาพ เกิดจากการที่นักท่องเที่ยว เข้าไปเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ก่อให้เกิดการรบกวน เปลี่ยนแปลง อันส่งผลกระทบต่อพืชพรรณและสัตว์ป่า เช่น พื้นที่อยู่อาศัย วางไข่ พื้นที่หาอาหารของสัตว์ เป็นต้น ทำให้ระบบนิเวศขาดความสมดุล สัตว์ป่ามีการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวบางคน เก็บพันธุไม้จากเขาลงลงมา เป็นผลกระทบปานกลาง

3.2) ปัญหาขยะมูลฝอย เกิดจากการที่นักท่องเที่ยวบางคน ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของอุทยานแห่งชาติ กล่าวคือทิ้งขยะไว้ตามทาง แต่ส่วนใหญ่แล้วนักท่องเที่ยวและลูกหาบจะช่วยกันเก็บขยะใส่ถุงกลับลงมาทิ้งข้างล่าง เป็นผลกระทบน้อย (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ลูกหาบ นาย บุญส่ง ลำภูศรี สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง อายุ 43 ปี อาชีพทำสวนสมรม วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2542)

4.7.2 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคีรีวง เป็นทั้งทางบวก และทางลบ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชนทางบวกเป็นผลดีหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนได้รับ จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1.1) เกิดประโยชน์ในการกระจายรายได้สู่ชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้นำเงินไปจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าพื้นเมืองและบริการ การท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนและครอบครัว มีรายได้เสริมที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกเหนือจากรายได้หลักที่ได้จากการทำสวนสมรม

1.2) เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชน เมื่อชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก ทำให้รายได้ต่อหัวของประชาชนในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจของชุมชนได้ว่า มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

1.3) เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตของชุมชน เมื่อชุมชนมีรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้น ย่อมสามารถนำรายได้มาใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชน กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ได้แก่

การผลิตทุเรียนกวน, ฝ้ายมัดย้อมสีธรรมชาติและผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร มากยิ่งขึ้น ตามทฤษฎีทาง เศรษฐศาสตร์ ว่าด้วยผลของตัวทวีคูณ (Multiplier Effect)

1.4) เกิดการสร้างงาน สร้างสรรค์อาชีพและการจ้างงาน สมาชิกในชุมชน มีงานทำ เนื่องจาก มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น, เกิดการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการบริการ การท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ ที่พักแบบ Home Stay เป็นต้น

1.5) เกิดระบบตลาด เมื่อมีการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การบริการ การท่องเที่ยว เช่น การจัดที่พักแบบ Home Stay, อาหาร, อุปกรณ์เดินป่า, เต็นท์, ถูนอน เป็นต้น

2) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชน ทางลบ เป็นผลเสีย หรือ ปัญหาทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ชุมชนได้รับ ดังนี้

2.1) ภัยธรรมชาติเป็นช่วงฤดูกาล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นธุรกิจที่ไม่สามารถสร้างรายได้สม่ำเสมอตลอดปี เนื่องจาก เป็นกิจกรรมตามฤดูกาลและข้อจำกัดในการต้อนรับนักท่องเที่ยวในช่วงฤดูผลไม้ จึงทำให้ไม่สามารถอยู่รอดได้ ในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเหตุให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักได้ เพราะจะมีความเสี่ยงสูง นอกจากนี้ชุมชนอาจประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้อีกและผันแปรไป จนแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนไม่มีความดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา พบว่าชุมชนคีรีวง มีรายได้หลักจากการทำสวนสมรมและรายได้รองจากอาชีพเสริมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นเพียงรายได้เสริมอีกอย่างหนึ่ง เท่านั้นและเป็นผลกระทบน้อย

2.2) ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันภายในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผลนำไปสู่การแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เช่น มีการแยกกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติออกเป็น 2 กลุ่ม เนื่องจากขัดแย้งกันในด้านการบริหารกลุ่ม มีการลงทุนธุรกิจที่พักแบบ Resort นอกเหนือไปจากที่พักแบบ Home Stay เป็นต้น เป็นผลกระทบปานกลาง

2.3) ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้มีนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจสร้างปัญหาให้กับ อบต. กำไลน ที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อคงไว้ซึ่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป ค่าใช้จ่ายที่ อบต. ต้องจ่ายอย่างเห็นได้ชัด มีอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก ค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย

เพิ่มขึ้น ประการที่ 2 ค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมความเสียหายของทรัพยากรการท่องเที่ยว และ ประการสุดท้าย ค่าใช้จ่ายในการจัดหาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพิ่มขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ผลการศึกษา พบว่า อบต.กำโลน ต้องเสียค่าใช้จ่ายเหล่านี้ตามโครงการพัฒนาตำบลอยู่แล้ว จึงเป็นผลกระทบน้อย

4.7.3 ผลกระทบด้านสังคม ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนศรีวัง เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางบวก หรือ ผลประโยชน์ต่อสังคม และทางลบ หรือ สร้างปัญหาต่อสังคม

1) ผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อชุมชน ทางบวก เป็นผลดี หรือ ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนศรีวัง ดังนี้

1.1) เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนชุมชน นับเป็นโอกาสอันดีที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น วัฒนธรรมและประเพณี ฯลฯ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในชุมชน ยังผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีและความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน

1.2) เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ตระหนักในคุณค่า เกิดความรักและความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยว ยังผลให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ในการร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตน ให้ยั่งยืนต่อไป

1.3) ชุมชนจะมีการติดต่อทางสังคมกับบุคคลภายนอก อย่างเป็นรูปแบบมากขึ้น (Formal Social Contact) โดยมีการก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวังขึ้น ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน

1.4) จะมีสัญญาทางสังคม (Social Contact) เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากการตกลงในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ในที่นี้คือ การแบ่งหน้าที่ในการบริหารและจัดการ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศรีวังและกลุ่มต่าง ๆ

1.5) เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชน สมาชิกชุมชนจะถูกกระตุ้นให้สนใจ พัฒนาการศึกษาของตนเองและบริวาร ทั้งการศึกษาในรูปแบบ และนอกรูปแบบ (Formal and Informal Education) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านบริการและเทคนิคอื่น ๆ

1.6) เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์สังคม (Social Anatolism) กล่าวคือ เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร กลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น และอาจมีกลุ่มใหม่ ๆ เกิดเพิ่มขึ้นอีก

1.7) สาธารณูปโภค/สาธารณูปการของชุมชน อาจได้รับการพัฒนา หรือ ปรับปรุง เนื่องจากมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น เช่น ถนน ไทรศัพท เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบัน ชุมชน กำลังมีการดำเนินการ ปรับปรุงถนนและไทรศัพท อยู่

1.8) จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุข เช่น เกิดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยจากโรค เป็นต้น เนื่องจากการอุปโภคบริโภค ที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวและการบริการทางสังคมอื่น ๆ ของชุมชนคิ๊วง เช่น ความปลอดภัยและการมีระเบียบ ฯลฯ เป็นต้น จะได้รับการเอาใจใส่มากขึ้น

2) ผลกระทบด้านสังคมที่มีต่อชุมชน ทางลบ เป็นผลเสีย หรือ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่ชุมชนคิ๊วง จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

2.1) ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมของชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน ย่อมนำมาซึ่งการปรับปรุงสาธารณูปโภค/สาธารณูปการและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม/ความไม่เสมอภาคกัน ในสังคมของชุมชน บางหมู่บ้านอาจไม่ได้รับผลประโยชน์ หรือ ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากไม่มีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือ ไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจเพียงพอ สภาพเช่นนี้อาจก่อให้เกิดความรู้สึกถูกเอาเปรียบและมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อต้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษา พบว่า ปัจจุบัน ชุมชนคิ๊วง กำลังมีการปรับปรุง สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ ทั้ง 4 หมู่บ้าน จึงเป็นผลกระทบน้อย

2.2) โครงสร้างของ อบต.กำโลน อาจเปลี่ยนแปลงไป ถ้าอิทธิพลของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีมากและไม่ได้รับการจัดการให้ดี ผลการศึกษา พบว่าโครงสร้างของ อบต.กำโลน ไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากชุมชนมีความเข้มแข็ง ตลอดจน การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคิ๊วงอยู่ในเกณฑ์ดี จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาดังกล่าว

4.7.4 ผลกระทบด้านวัฒนธรรม เป็นนามธรรม เช่น ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชน อาจจะมองเห็นไม่ชัดเจนนัก มีทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชน

1) ผลกระทบด้านวัฒนธรรมที่มีต่อชุมชน ทางบวก เป็นผลดี หรือ ผลประโยชน์ ด้านวัฒนธรรม ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1.1) เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือนชุมชน และมี

โอกาสได้รู้ ได้เห็นวัฒนธรรมและประเพณี (ประเพณีชักพระ หรือ ลากพระและวิถีชีวิตชาวสวนสมรม) ของชุมชน ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนศิรีวงและยอมรับในคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่

1.2) เกิดประโยชน์ในการสร้าง ความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจใน วัฒนธรรมของชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เดินทางเข้ามาในชุมชน เพื่อเยี่ยมชม วัฒนธรรมและประเพณี ย่อมทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรมประเพณีของตน เป็น เหตุให้เกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจ ในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.3) เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน จากเหตุผล 2 ข้อ ดังกล่าว ย่อมส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน กันอย่างพร้อมเพรียง

1.4) เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน เมื่อมีนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ระหว่างประชาชนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมที่ดี เช่น การฝึกหัดเรียนรู้ภาษาซึ่งกันและกัน เป็นต้น

1.5) เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิต/จำหน่าย งานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถส่งเสริมอาชีพทรง ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก เช่น ตุ๊กตา, ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร เป็นต้น แล้วนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

2) ผลกระทบที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชนทางลบ เป็นผลเสีย หรือปัญหาด้านวัฒนธรรม ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

2.1) วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน อาจได้รับผลกระทบและถูกกลืนจากอิทธิพล วัฒนธรรม/แนวทางชีวิตจากภายนอก (นักท่องเที่ยว) ผลการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ของชุมชนศิรีวง ได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชนเอง ทำให้ อิทธิพล/แนวทางชีวิตจากภายนอก ไม่สามารถกลืนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนลงได้

จากผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อชุมชนศิรีวง ซึ่งประกอบด้วย ผลกระทบด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและผลกระทบด้านวัฒนธรรม ดังกล่าวข้างต้น เป็นทั้งทางบวกและทางลบ โดยผลกระทบทางบวก เป็นผลดี หรือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ ส่วนผลกระทบทางลบ เป็นผลเสีย หรือ ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 - 20 แสดง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกายภาพ (สิ่งแวดล้อม)
ของชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทางบก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนและอุทยาน ฯ ทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม 2. เกิดประโยชน์ในการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม 3. เกิดประโยชน์ในการช่วยฟื้นฟู และส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อม 4. เกิดประโยชน์ในการพัฒนา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน เป็นผลกระทบมาก 2. ปัญหามลพิษในชุมชน เป็นผลกระทบปานกลาง 3. ปัญหาน้ำใช้และไฟฟ้าในชุมชน เป็นผลกระทบน้อย 4. ปัญหาทรัพยากรชีวภาพในอุทยาน ฯ เป็นผลกระทบปานกลาง 5. ปัญหาขยะมูลฝอยในอุทยาน ฯ เป็นผลกระทบน้อย

ที่มา : จากการสรุปผลกระทบด้านกายภาพ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4 - 21 แสดง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชนคีรีวง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทางบก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการกระจายรายได้สู่ชุมชน 2. เกิดประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ต่อหัวของชุมชน 3. เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นการผลิตของชุมชน 4. เกิดการสร้างงาน สร้างสรรค์อาชีพและการจ้างงานในชุมชน 5. เกิดระบบตลาดในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชน เป็นผลกระทบน้อย 2. ปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันภายในชุมชน เป็นผลกระทบปานกลาง 3. ปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบชุมชน เป็นผลกระทบน้อย

ที่มา : จากการสรุปผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4 - 22 แสดง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อสังคมของชุมชนคีรีวง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อสังคมของชุมชน ทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อสังคมของชุมชน ทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน 2. เกิดประโยชน์ในการสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน 3. ชุมชนจะมีการติดต่อทางสังคมกับบุคคลภายนอกอย่างเป็นทางการมากขึ้น 4. จะมีสัญญาทางสังคมเกิดขึ้นภายในชุมชน 5. เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชน 6. เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์สังคมแก่ชุมชน 7. สาธารณูปโภค/สาธารณูปการของชุมชน อาจได้รับการพัฒนา หรือ ปรับปรุง 8. จะเกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุขของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมของชุมชน เป็นผลกระทบน้อย 2. ปัญหาโครงสร้างของ อบต. กำโลน อาจเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลกระทบน้อย

ที่มา : จากการสรุปผลกระทบด้านสังคม ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตารางที่ 4 - 23 แสดง ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชนคีรีวง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชน ทางบวก	ผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อวัฒนธรรมของชุมชน ทางลบ
<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน 2. เกิดประโยชน์ในการสร้างความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน 3. เกิดประโยชน์ในการร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน 4. เกิดประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน 5. เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมการผลิต/จำหน่ายงานศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน อาจได้รับผลกระทบและถูกกลืนจากอิทธิพลวัฒนธรรมและแนวทางชีวิตจากภายนอก (นักท่องเที่ยว) เป็นผลกระทบน้อย

ที่มา : จากการสรุปผลกระทบด้านวัฒนธรรม ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

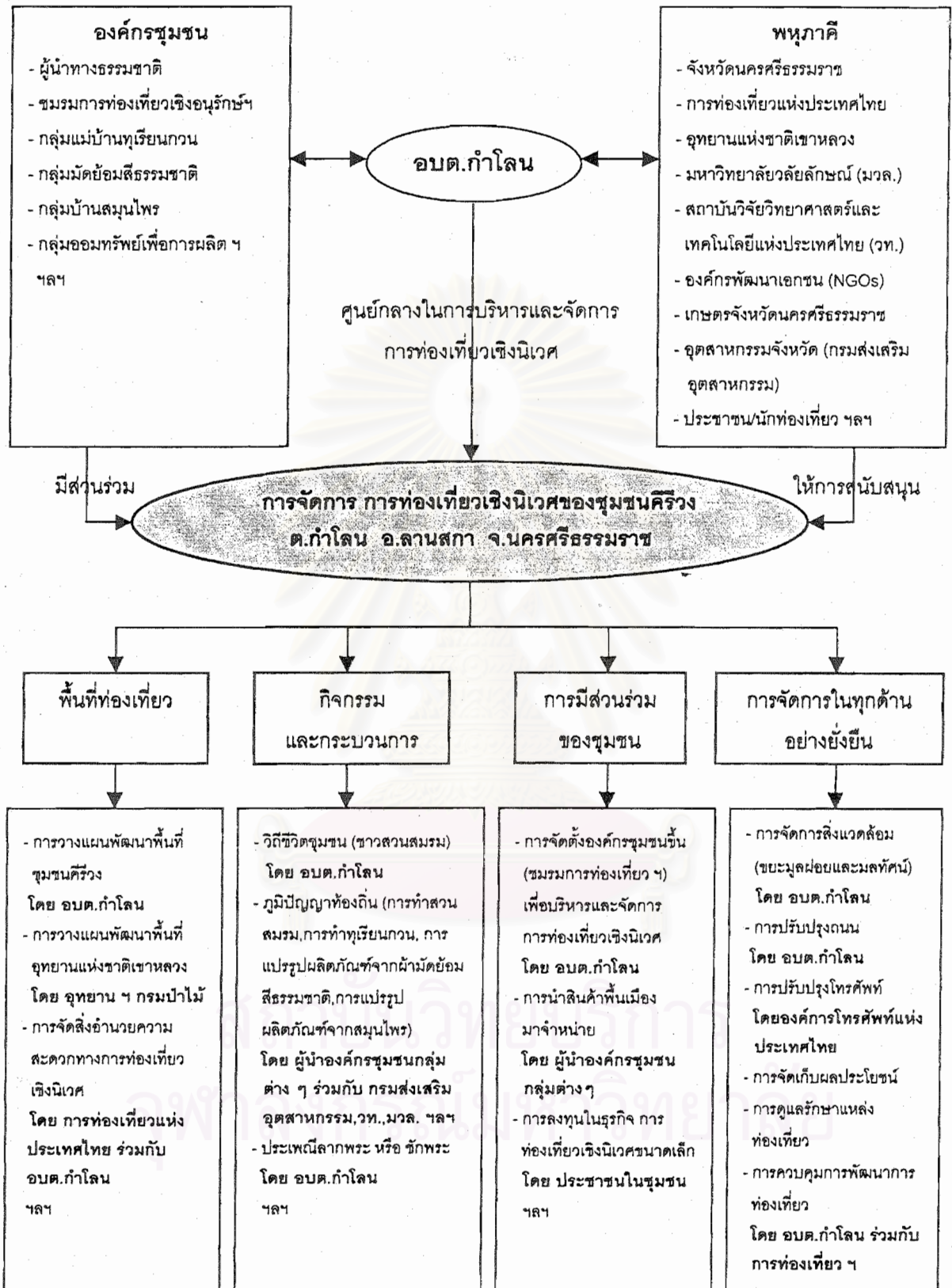
บทที่ 5

แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาเรื่อง "แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช" โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ตลอดจนดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน นั้น ผู้วิจัยยึดความสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) โดยอาศัยข้อมูลจากบทที่ 2 (เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง), บทที่ 3 (ข้อมูลพื้นที่ศึกษา) และบทที่ 4 (การวิเคราะห์ข้อมูล) เป็นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชุมชนและการสนับสนุนจากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยมี องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ มีชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีรีวง เป็นผู้ปฏิบัติในนามของ อบต.กำโลน ส่วนองค์กรชุมชนกลุ่มต่างๆ และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมสนับสนุน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

ทั้งนี้ แนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอ
ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงใน แผนภูมิที่ 5 - 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5 - 1 แสดง แนวความคิดในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคิ๊วง

ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่มา : จากการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

5.1.1 รูปแบบการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ผลการวิจัย สรุปโดยภาพรวมได้ว่า การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน ควรดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วม (Co - Management) จากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (พหุภาคี) จึงจะเหมาะสม รองลงมา คือ การบริหารและจัดการ โดย อบต.กำโลน ดำเนินการเอง แต่ทั้งนี้ ต้องมีที่ปรึกษาในการบริหารและจัดการจากภายนอก คอยให้ความช่วยเหลือ

อนึ่ง ในส่วนของความช่วยเหลือ ที่ อบต.กำโลน ต้องการได้รับ เพื่อการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ความช่วยเหลือที่ อบต.กำโลน ต้องการมากเป็นอันดับแรก คือ งบประมาณสนับสนุน รองลงมา คือ ความร่วมมือและการประสานงานจากพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง ในการฝึกอบรม ให้ความรู้แก่บุคลากรของ อบต.ด้านการจัดทำแผนงานและโครงการและสุดท้ายคือ ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนคีรีวง

5.1.2 แนวทางในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

1) แนวทางในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีแนวความคิดในการจัดการบริการสาธารณะ ที่เป็นผลประโยชน์ของชุมชนคีรีวง โดยไม่มีผลกระทบทางลบต่อชุมชน (เช่น ถนน โทรศัพท์ ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย การบริการสาธารณสุข มูลฐาน การรักษาความปลอดภัย การควบคุมและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นต้น) ตามแนวความคิดเกี่ยวกับ หลักประสิทธิภาพ การจัดการบริการสาธารณะของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อพิจารณาตามหลักประสิทธิภาพในการดำเนินงานแล้ว อบต.กำโลน อาจไม่สามารถจัดการผลิตและดำเนินการเองได้ทั้งหมด หรือ ไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินการเองทั้งหมด ทางเลือกในการดำเนินกิจการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน อาจทำได้ในหลายลักษณะดังนี้

1.1) อบต.กำโลน ผลิตบริการสาธารณะเองภายในชุมชน หรือ ร่วมกับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เช่น ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย การบำรุงรักษาถนนหนทาง เป็นต้น

1.2) อบต.กำโลน ร่วมลงทุนกับรัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน กิจกรรมประเภทนี้ส่วนมาก ได้แก่ สาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ต้องทำขนาดใหญ่ จึงจะประหยัด ดังนั้นจึงต้องจัดทำในลักษณะลงทุนร่วมกัน โดยรัฐเป็นผู้ลงทุนมากกว่า 70%

1.3) อบต.กำโลน ผลิตและบริการภายใต้มาตรฐานและการสนับสนุนของรัฐบาลระดับชาติ เช่น การผลิตน้ำประปา การควบคุมมลพิษ เป็นต้น

ในการดำเนินภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของ อบต.กำโลน เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาชุมชนศิวิล ตลอดจน การสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน จะต้องพิจารณาว่า กิจกรรมใดที่อยู่ในขีดความสามารถของ อบต.กำโลน ที่จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบ หรือ ลักษณะการบริหารและจัดการควรเป็นเช่นไร รูปแบบที่นำมาใช้ควรมีความคล่องตัว (Flexibility) ในการดำเนินการสูง มุ่งต่อการเปลี่ยนแปลงและมีบูรณาการ ทั้งในแนวนอน ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และแนวตั้ง คือ เชื่อมโยงระหว่างบนกับล่าง โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐเข้ากับการมีส่วนร่วมของประชาชน เชื่อมโยงภารกิจของรัฐเข้ากับอำนาจของ อบต. โดยยึดหลักว่า ด้วยผลประโยชน์สาธารณะ ควบคู่กับหลักประสิทธิภาพ เป็นสำคัญ

2) หลักการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีหลักการในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

2.1) ชุมชนศิวิล จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและความเป็นไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม ความพร้อมและความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปแบบขององค์กรชุมชน (ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิวิล) โดยได้รับการสนับสนุนจาก อบต.กำโลน

2.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต.กำโลน ตลอดจน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำทางธรรมชาติของชุมชนศิวิล เป็นต้น มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ

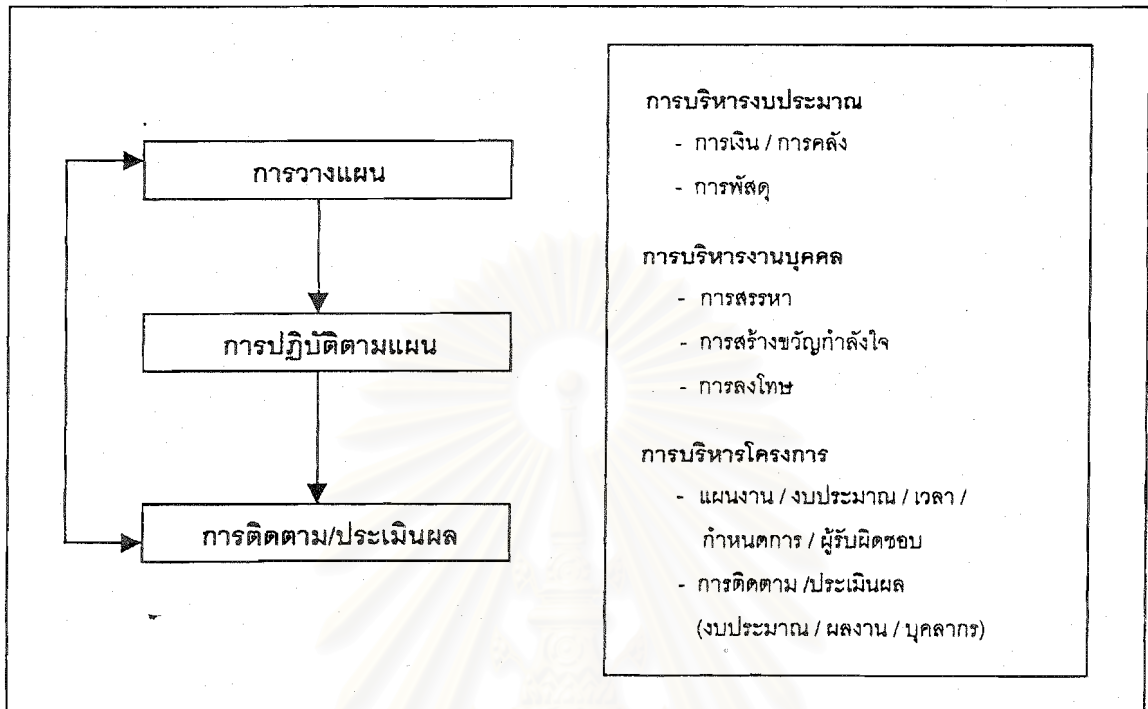
2.3) องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิวิล กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน กลุ่มมัตย์อมศีลธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ ตลอดจนพหุภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน มีหน้าที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาค

2.4) ประชาชนในชุมชนศิวิลจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (Local Participation)

3) กรอบแนวคิดในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน

อบต.กำโลน จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ ประกอบด้วยอย่างน้อย 3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน คือ การวางแผน (Planning), การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ (Implementing) และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Monitoring & Evaluating) ดังกรอบแนวคิด แผนภูมิที่ 5 - 1

แผนภูมิที่ 5 - 1 แสดง กรอบแนวคิดในการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน
สำหรับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวางแผน เป็นขั้นตอนแรกของการบริหาร อบต.กำโลน เพื่อการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งในการวางแผนโดยทั่วไป ต้องกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ หรือ ขั้นตอนการดำเนินการ งบประมาณและผู้รับผิดชอบ ขั้นตอนต่อมา คือ การดำเนินการ หรือ การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ในขั้นตอนนี้มีงานที่สำคัญ คือ การบริหารงบประมาณ, บริหารงานบุคคล และการบริหารโครงการ เมื่อได้ดำเนินการตามแผนไปแล้ว การบริหารองค์กรที่ดี ต้องมีการติดตามตรวจสอบเป็นระยะ เพื่อสำรวจและประเมินผล ปัญหา/อุปสรรค ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไขและเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้ว ต้องมีการประเมินผลโดยรวม เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินการประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย หรือไม่และเพียงใด

4) การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย อบต.กำโลน

ต้องคำนึงถึงขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของ อบต.ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในหมวด 2 ข้อ (8) ดังกล่าวในบทที่ 2

จากการสำรวจและศึกษาถึงบทบาท ภารกิจ ปัญหาและอุปสรรค อันเป็นข้อจำกัดของ อบต.กำโลน สามารถกำหนดเป็นภารกิจที่ อบต.ควรดำเนินการในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยว

เชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนคีรีวง ได้ใน 4 ภารกิจหลัก ตามหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ดังกล่าวในบทที่ 2 ได้แก่

4.1) การจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

4.2) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระบวนการ

4.3) การจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน

4.4) การจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลภาวะและการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีขอบเขต

4.1) การจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งได้แก่ การจัดการพื้นที่ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

(1) การจัดการพื้นที่ชุมชนคีรีวง (โดย อบต.กำโลน)

โดยการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวง มีแนวความคิดในการวางแผนการจัดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Plan) ตามหลักการในคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวคือ แบ่งพื้นที่ชุมชนออกเป็น 3 เขตหลัก ได้แก่

(1.1) เขตการเข้าถึง (Accessibility Zone) เป็นเขตที่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เข้ามาถึงชุมชนเป็นจุดแรก ส่วนใหญ่จะมีความสับสนวุ่นวายและควบคุมได้ยาก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งร้านอาหารและร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง) ดังนั้นจึงควรแยกบริเวณนี้ออกเป็นพื้นที่พิเศษต่างหาก โดยจัดให้มีความกว้างขวางเพียงพอสำหรับการจอดรถยนต์ทุกชนิด เช่น รถ 2 แถว, รถบัสโดยสาร, รถยนต์ส่วนบุคคลและรถจักรยานยนต์ เป็นต้น ในเขตการเข้าถึงนี้จะประกอบด้วย ที่จอดรถและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) เป็นที่ทำการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง (ให้ข้อมูล/ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน) ที่ประสานงานขององค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของกลุ่มต่าง ๆ (อาจจัดให้มีห้องอาบน้ำและห้องน้ำ - ส้วมสาธารณะได้)

เขตการเข้าถึงนี้ เป็นบริเวณพื้นที่โล่งหน้าวัดคีรีวง โดยจัดให้เป็นที่ยอดรถยนต์ทุกชนิด ส่วนบริเวณพื้นที่โล่งด้านหน้าที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง (มีศาลาอเนกประสงค์และสนามกีฬาของชุมชน) จัดเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) โดยทำการรื้อถอนศาลาอเนกประสงค์และสนามกีฬาของชุมชนแล้วจัดผังบริเวณและปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่

(1.2) เขตบริการ (Service Zone) เป็นเขตที่อยู่ถัดเข้าไปจากเขตการเข้าถึง จัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการนักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ในเขตบริการนี้จะประกอบด้วย

ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ที่พักและที่ทำการขององค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เขตบริการนี้ เป็นบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 9 (บ้านขุนคีรี) และหมู่ที่ 10 (บ้านคีรีธรรม) ประกอบด้วย ร้านอาหาร,กลุ่มที่พักแบบ Home Stay สายท่าหาและคลองปง,ที่ทำการกลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน,กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ,กลุ่มบ้านสมุนไพรและกลุ่มอื่น ๆ

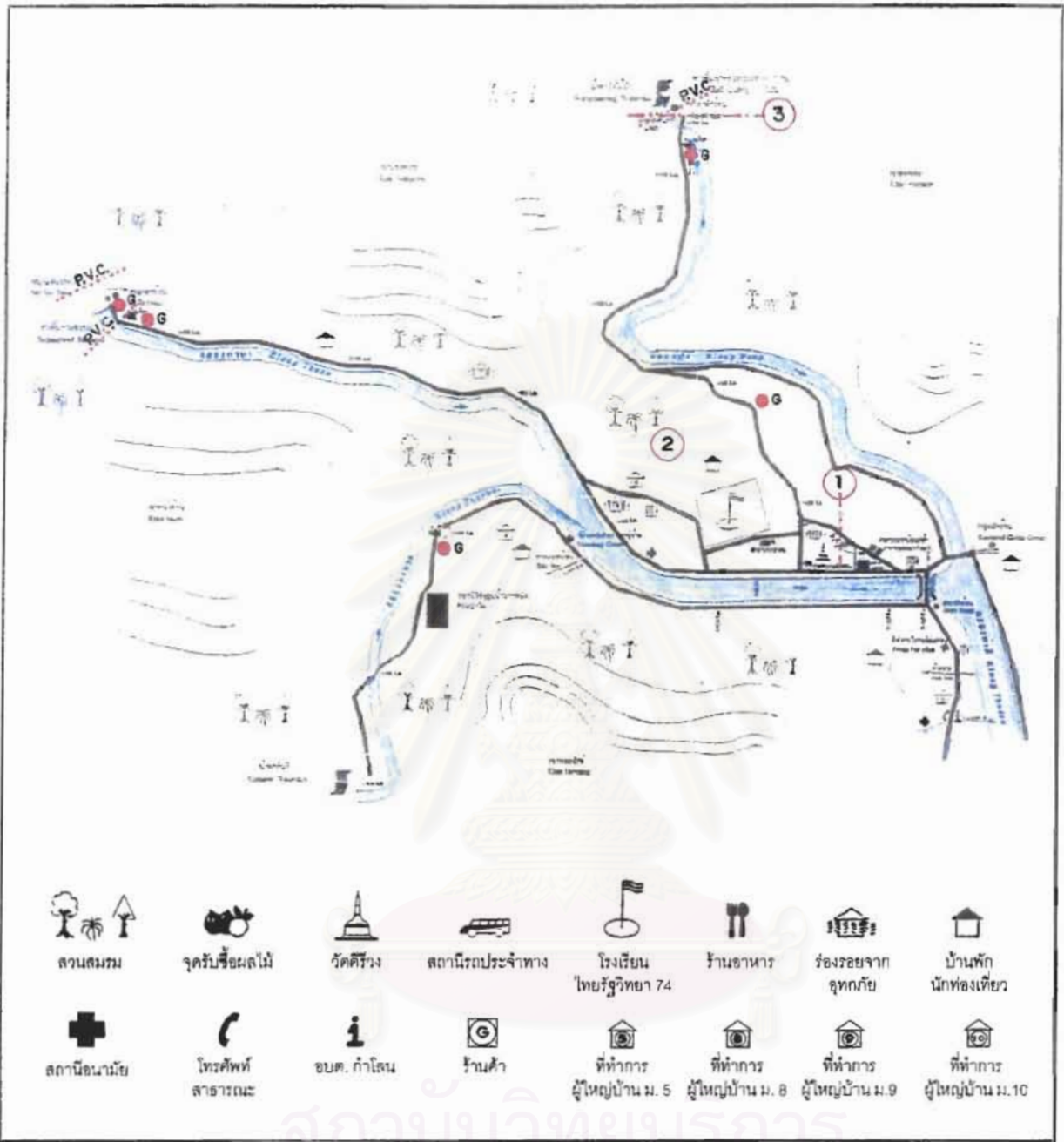
(1.3) เขตธรรมชาติ (Natural Zone) เป็นเขตที่มีความสงบและมีลักษณะเป็นธรรมชาติโดยอาจจัดให้มีกิจกรรมการใช้สอยพื้นที่ในบริเวณนี้ เท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ (Ecosystem) ซึ่งเป็นจุดเด่นของชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

เขตธรรมชาตินี้ เป็นบริเวณพื้นที่สวนสมรม สายคลองปง หรือ หัวเหว (ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นเส้นทางเดินป่าจากชุมชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง) รวมถึงพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวงด้วย สำหรับบริเวณหัวเหว อาจจัดให้มีจุดตรวจนักท่องเที่ยวก่อนขึ้นเขาหลวงและห้องน้ำ - ส้วมสาธารณะได้

นอกจากนี้ ควรมีการปรับปรุงสาธารณูปโภค/สาธารณูปการภายในชุมชนให้ดีขึ้น ได้แก่ ปรับปรุงถนนที่เป็นดินลูกรัง เป็นถนน คสล.และปรับปรุงโทรศัพท์ โดยเดินสายโทรศัพท์เพิ่มเลขหมายให้มากขึ้น รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอยและมลพิษ) ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

แผนที่ที่ 5 - 1 แสดง การวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนศิริน
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช**

แผนที่ ที่ 5 - 1 แสดง การวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนศิริน โดยการจัดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Plan)

สัญลักษณ์ ถนน ลำคลอง สะพาน คสล. ① เขตการเข้าถึง ② เขตบริการ ③ เขตธรรมชาติ R.V.C. แนวท่อ P.V.C. กองขยะ	ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
	มาตรฐาน 0 60 120 เมตร 	ทิศเหนือ

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 จ.นครศรีธรรมราช

(2) การจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลวง (โดยอุทยาน ฯ กรมป่าไม้)

โดยมีมาตรการในการจัดการ ดังนี้

- (2.1) จำกัดพื้นที่ท่องเที่ยว/ควบคุมขนาดการพัฒนา
- (2.2) จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว
- (2.3) จำกัดฤดูกาล หรือ เวลาท่องเที่ยว
- (2.4) ควบคุมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว
- (2.5) ควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

4.2) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระบวนการ (โดย อบต.กำโลน ร่วมมือกับองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ)

โดย อบต.กำโลน ร่วมมือกับผู้นำชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง,กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน,กลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติ,และผู้นำกลุ่มบ้านสมุนไพร ฯลฯ เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารและจัดการ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นที่โปรแกรมการสื่อความหมาย (Interpretation Program) โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitors Center) ให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงานเข้ามาถึงศูนย์ ฯ เป็นอันดับแรก เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อมูลและความรู้แก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชน โดยให้สื่อต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการศึกษาเรียนรู้ เช่น ใช้ผู้บรรยาย เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยทัศน์ เป็นต้น

(2) จัดให้มีการให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยจัดให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ได้เยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่นำมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน,กลุ่มมัตย์อมศีธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร) โดยมีผู้บรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร และให้นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ลงมือทดลองทำด้วยตนเอง

(3) จัดให้มี การให้การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ (Ecosystem) ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง โดยจัดกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เส้นทางจากชุมชนคีรีวงสู่ยอดเขาหลวง โดยมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบเป็นผู้บรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในขณะที่เดินป่า เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และความประทับใจ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อนักท่องเที่ยว,ประชาชนในชุมชนคีรีวง,หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4.3) การจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน (โดย อบต.กำโลน,องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ)

โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนคีรีวงมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

(1) จัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้น (ในที่นี้คือ ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง) เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติ ในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของ อบต.กำโลน โดยประสานงานกับองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง

(2) อบต.กำโลน ร่วมมือกับองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยภาพรวม เช่น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว, จัดบริการที่พักแบบ Home Stay, จัดบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ, จัดเตรียมเต็นท์ที่พักแรมและอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง เป็นต้น โดยอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่พัฒนาไว้แล้ว ตลอดจนกลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่ม มัคคุเทศก์ธรรมชาติและกลุ่มบ้านสมุนไพร่ มีหน้าที่ในการบริหารและจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง นิเวศของแต่ละกลุ่ม โดยแบ่งผลประโยชน์ส่วนหนึ่งกลับคืนมายังชุมชนและแบ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้แก่ อบต.กำโลน นอกจากนี้ยังต้องประสานงานกับชมรม ฯ และอบต.กำโลน ร่วม ประชุม ปรีกษา ในการวางแผนและกำหนดทิศทางความเป็นไป ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน คีรีวง โดยภาพรวม

(3) เปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และประชาชนในชุมชน นำสินค้า พื้นเมืองและงานฝีมือศิลปหัตถกรรมมาจำหน่ายแก่ผู้มาเยือน เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจแก่ชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยหมายความรวมถึง การกระจายรายได้ การยกระดับ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในระยะยาวและการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุง รักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ผลต่อเนื่องตามมาจากการที่ชุมชนได้รับประโยชน์ คือ ประชาชน ในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมส่วนรวมระดับประเทศอีกทางหนึ่งด้วย

สำหรับรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนคีรีวงในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความเป็นไปได้ เช่น การลงทุนเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low Scale - low impact Tourism Development)(เช่น ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ร้านจำหน่ายสินค้า ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน [ร้านขายของชำ]) การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ผู้นำทาง (Nature Guides) การผลิตสินค้าพื้นเมือง (เช่น ทุเรียนกวน, ผ้ามัคคุเทศก์ธรรมชาติ, ผลิตภัณฑ์แปรรูปจาก สมุนไพร่ ฯลฯ) มาจำหน่ายแก่ผู้มาเยือนและการจ้างงานในสวนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

4.4) การจัดการที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน (โดย อบต.กำโลน ร่วมมือกับองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง)

ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลภาวะและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงอย่างมีขอบเขต (การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน) เป็นการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อพัฒนาชุมชนคีรีวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน โดยจัดการสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับธรรมชาติดั้งเดิมของชุมชน ไม่ให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือมีผลกระทบน้อยที่สุด (Low Impact) และเกิดประโยชน์สูงสุดกับชุมชน เช่น การจัดเก็บผลประโยชน์, การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว, การดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว, การจัดสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ (ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบการกำจัดขยะมูลฝอย ความปลอดภัยจากโรคด้วยการดูแลรักษาความสะอาดและการสาธารณสุข) ตลอดจนการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เท่าที่จำเป็นต่อการประกอบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น โดยจะต้องมองการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Tourism Way to Sustainable Development) ตั้งแต่

(1) การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลวง ให้รองรับการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ ทั้งในเชิงกายภาพและเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ มีผลกระทบน้อยที่สุด (Low Impact) โดยการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวงและพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลวงดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ การปรับปรุงสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ (ถนนและโทรศัพท์) ภายในชุมชนให้ดีขึ้นและการจัดการสิ่งแวดล้อม (ขยะมูลฝอยและมลพิษ) ให้ดีขึ้น ลดปริมาณของเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล โดยนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ แปรรูป (Renus, Reuse และ Recycle)

(2) การจัดการด้านการตลาดอย่างยั่งยืน โดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม หรือ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว จำกัดฤดูกาล หรือ เวลาท่องเที่ยว, กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน (การเยี่ยมชม/ร่วมทำกิจกรรมกับชาวสวนสมรม, กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มมัธยมศีลธรรมชาติ, กลุ่มบ้านสมุนไพรและกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เส้นทางจากชุมชนคีรีวงสู่อุดเขาหลวง) และรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลวง) และการบริการ

(3) การจัดการด้านการบริการ (การจัดอาหารและที่พักแบบ Home Stay, การจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยว, การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนชาวสวนสมรม, การทำทุเรียนกวน, การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้ามัธยมศีลธรรมชาติ, การแปรรูปผลิตภัณฑ์

จากสมุนไพรและการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง) และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (เช่น ถนน, โทรศัพท์, ป้ายแผนที่ชุมชนและป้ายสื่อความหมายธรรมชาติต่าง ๆ เป็นต้น)

(4) ความยั่งยืนในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนคีรีวง กล่าวคือ เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือ รายได้ แก่ชุมชน โดยกระจายไปทั่วทั้ง 4 หมู่บ้าน (หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรีและหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม) ยกเว้นคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นในระยะยาวและการได้รับผลประโยชน์ส่วนหนึ่งจากองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ คืนกลับมายังชุมชน รวมทั้งส่วนแบ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีรีวงแบ่งให้แก่ อบต. กำโลน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนด้วย

5) ขั้นตอนในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย อบต.กำโลน

จากการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว อบต.กำโลน ควรมีขั้นตอนในการบริหารและจัดการ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยว (ทรัพยากรการท่องเที่ยว) ที่มีอยู่ ทั้งนี้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ การรักษาสภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Sustainable) ซึ่งมีขั้นตอนในการบริหารและจัดการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูลและแหล่งท่องเที่ยว อบต.กำโลน จะต้องศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว (ทรัพยากรการท่องเที่ยว) ในพื้นที่ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เพื่อเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจกำหนดทิศทาง ในการดำเนินงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่รับผิดชอบต่อไป ดังนี้

(1) สำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรบ้าง เป็นประเภทใด และมีสภาพเป็นเช่นไร ตลอดจนศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นต้น

(2) สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

(3) ศึกษาข้อมูลและสำรวจ ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนคีรีวง ในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน

(4) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ อันเป็นข้อจำกัด ในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น งบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ อบต.กำโลน สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นหรือไม่ การเข้าไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดและเกี่ยวข้องกับกฎหมายใดบ้าง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และภารกิจหลัก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง ในปัจจุบัน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน ตลอดจนผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกำหนดทิศทางในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนความต้องการของประชาชนในชุมชน, นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน, องค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

- (1) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนคีรีวงในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
 - (2) วิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis ซึ่งได้แก่ จุดแข็ง (Strength) หรือ ข้อดีเด่น, จุดอ่อน (Weakness) หรือ ข้อด้อย/ปัญหาที่เกิดขึ้น, โอกาสในการพัฒนา (Opportunity) และแรงกดดัน (Threat) หรือ อุปสรรค ด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ที่ส่งผลต่อชุมชนคีรีวงในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - (3) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคอันเป็นข้อจำกัดของ อบต.ท่าโหลน ในการบริหารและจัดการชุมชน ตลอดจนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - (4) กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายในการจัดการและภารกิจหลัก เช่น
 - วิสัยทัศน์ "เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประเภทวัฒนธรรม โดยศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และประเพณีธรรมชาติ โดยการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ บนยอดเขาหลวง"
 - เป้าหมายในการจัดการ "วางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวง โดยการวางแผนจัดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Plan) ตลอดจน สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความเป็นระเบียบ สามารถเข้าถึงและติดต่อสื่อสารได้สะดวก โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ และกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษากลับเกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว"
 - ภารกิจหลัก โดยยึดตามนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ.2542 - 2544, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านคีรีวง พ.ศ.2542 และแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโหลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช พ.ศ.2543 ดังกล่าวในบทที่ 2
- (4.1) พัฒนากอนบางสายภายในชุมชนคีรีวง เท่าที่จำเป็น ให้เข้าถึงพื้นที่ชุมชนและอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ได้โดยสะดวกและปลอดภัย

- (4.2) พัฒนาด้านการสื่อสาร (ระบบโทรศัพท์) ให้สะดวกแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว
- (4.3) การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำจัดขยะมูลฝอย และปัญหามลพิษภายในชุมชน
- (4.4) อนุรักษ์วิถีชีวิตชาวสวนสมรมให้ยั่งยืน โดยการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจระหว่างชุมชนชาวสวนแห่งอื่น ๆ ด้วยกัน
- (4.5) สนับสนุนการจัดตั้งองค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเพิ่มอาชีพ/รายได้และเพื่อเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้หลากหลายขึ้น
- (4.6) พัฒนาส่งเสริมจริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญหาย
- (4.7) ส่งเสริมและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งกำหนดมาตรการทางด้านการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นพื้นที่ที่ได้รับการดูแลร่วมกัน ระหว่าง อบต.กำโลนและหน่วยงานของรัฐ(อุทยานแห่งชาติเขาลง กรมป่าไม้)แล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กรมโยธาธิการ กรมการผังเมืองและกรมควบคุมมลพิษ เป็นต้น ดังนั้น ในการวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการใช้ทรัพยากรในชุมชนคีรีวง อบต.กำโลน จึงต้องมีแนวทางในการบริหารและจัดการร่วมกันที่ชัดเจน กล่าวคือ

- (1) อบต.กำโลน ต้องร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์หาความต้องการ ในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง) ให้ชัดเจน
- (2) เน้นการวางแผนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนในภาพรวม โดยมีแนวทาง มาตรการ วิธีการ ตลอดจนงบประมาณและการสนับสนุนการดำเนินงาน จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (3) กำหนดภารกิจ ในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน เช่น อบต.กำโลน มีหน้าที่ในการวางแผนจัดเขตการใช้ที่ดิน (Zoning Plan),ดูแลสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ,ความสะอาด ถนนและเส้นทางเข้าถึง,โทรศัพท์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เท่าที่จำเป็นในชุมชน ตลอดจนการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาลง มีหน้าที่วางแผนพัฒนาพื้นที่อุทยานฯ,ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของอุทยานฯ ส่วนตำรวจ มีหน้าที่ดูแลเรื่องการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

(4) กำหนดแผนการดำเนินงาน พัฒนาพื้นที่ชุมชนคีรีวงและพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นการจัดทำแผนรายละเอียดที่ต้องนำไปปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้งบประมาณ ต้องแบ่งแยกให้ชัดเจน ว่างบประมาณในแต่ละโครงการ มาจากส่วนใด

ขั้นตอนที่ 4 การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง

ส่วนที่ 1 การดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงและแผนพัฒนาตำบลของ อบต.กำโลน ให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ ที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนที่ 2 และ 3

ส่วนที่ 2 การบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการกำหนดภารกิจในการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว (ชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขาลง) ตลอดจนกำหนดรูปแบบการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของ อบต.กำโลน ดังนี้

1) การจัดแบ่งภารกิจ ต้องมีการกำหนดภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้ชัดเจนและกำหนดว่าหน่วยงาน/องค์กรใด รับผิดชอบในการดำเนินงาน เช่น

- การดูแลพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาลง เป็นหน้าที่ของอุทยาน ฯ กรมป่าไม้
- การดูแลรักษาความสะอาด, สาธารณูปโภค/สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นหน้าที่ของ อบต.กำโลน
- การกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยว, การจัดที่พักแบบ Home Stay และมัดคุเทศก์ ท้องถิ่น/ลูกหาบ เป็นหน้าที่ของ ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีรีวง
- การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหน้าที่ขององค์กรชุมชนกลุ่มต่าง ๆ
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและการจัดอบรมบุคคลากรในด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหน้าที่ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช)
- การจัดฝึกอบรมอาชีพเสริม เป็นหน้าที่ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2) การจัดเก็บและการจัดสรรผลประโยชน์ จะต้องมีความชัดเจนร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติเขาลง จะต้องมีการทวง กำหนดการแบ่งรายได้ให้ อบต.กำโลน (อยู่ระหว่างการดำเนินการออกกฎกระทรวง คาดว่าจะแบ่งรายได้ให้ อบต. 5% ของรายได้ที่จัดเก็บได้) นอกจากนั้น อาจกำหนดวิธีการจัดเก็บผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นส่วน ๆ เช่น อบต.กำโลน จัดเก็บผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวจาก ชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์บ้านคีรีวง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามและประเมินผล

เป็นขั้นตอนที่ อบต.กำโลน จะต้องดำเนินการเอง ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวงในด้านต่าง ๆ และเป็นการตรวจสอบว่า การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหา/อุปสรรคหรือไม่และต้องมีการดำเนินงานด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง "แนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช" นั้น ผลการวิจัยพบว่ามีหลายชุมชนใน จ.นครศรีธรรมราช, ภาคใต้และภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งใกล้และไกล รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้เดินทางมาศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนคีรีวง เพื่อนำไปเป็นแบบอย่างกรณีศึกษาเป็นประจำ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่ามีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูง โดยมีมาตรฐานการได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2541 ประเภทเมืองและชุมชน จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมาแล้ว

ผลการวิจัยที่ได้สรุปมาทั้งหมด ชุมชนอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทาง หรือประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่ในการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนนั้น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพในพื้นที่ของชุมชนตนเอง อีกทั้ง ยังสามารถพัฒนาไกลและกระบวนการขยายความรู้ด้านการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนอื่น ที่มีความสนใจและมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่นกัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ส่วนใหญ่เป็นข้อเสนอแนะด้านกายภาพ ได้แก่

5.3.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนคีรีวงอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและระบบการบำบัดน้ำทิ้งที่เกิดจากกิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ

5.3.2 ข้อเสนอแนะด้านการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมในชุมชนคีรีวงและอุทยานแห่งชาติเขานหลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการกำจัดขยะมูลฝอย ที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน (แนวทางปฏิบัติ)

ขยะมูลฝอยเป็นตัวการสำคัญอันดับสอง รองจากน้ำโสโครก(Wastewater)ที่ทำให้เกิดมลพิษ (Pollution) วิธีดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอย มี 4 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวม,ขนส่ง,แปรสภาพ และการกำจัด หรือ ทำลาย (Disposal) เป็นการจัดทำขึ้น เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาศึกษาดูงาน ตลอดจนประชาชนในชุมชนศรีวังเองด้วย จุดมุ่งหมายเพื่อความสะอาด ปลอดภัยจากโรค ให้ความสะดวก ประหยัด โดยไม่ขัดกับลักษณะของการพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวและไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านมลพิษ ถ้าระบบการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ได้รับการวางแผนที่ดี ผลเสียที่เกิดขึ้น คือ กลิ่นเหม็น/โช้เหม็นและสัตว์ต่าง ๆ อาจเป็นพาหะของเชื้อโรคและปัญหามลพิษ

1) ประเภทของขยะ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดวิธีในการกำจัดและรูปแบบของ ระบบการกำจัดขยะในชุมชนศรีวัง แบ่งออกเป็น

- 1.1) ขยะเปียก ได้แก่ ขยะจากเศษอาหาร ซึ่งจะเกิดการเน่าเหม็น และเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคได้มากที่สุด เกิดจากบริเวณที่คนมานั่งเล่นพักผ่อน รับประทานอาหาร ร้านอาหาร ที่พักแบบ Home Stay และบริเวณตั้งแคมป์บนยอดเขาหลวง
- 1.2) ขยะแห้ง เช่น เศษกระดาษ ถุงพลาสติก ขวดน้ำพลาสติก ขวด กระป๋อง เศษแก้ว เศษของที่หักพังเสียหาย เป็นต้น ขยะเหล่านี้ บางครั้งถูกลมพัดกระจายได้ทั่วและมักจะมียู่ทั่วไป ตามบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไป ขยะแห้งอีกประเภทหนึ่ง เช่น เศษกิ่งไม้ ใบไม้ เปลือกไม้ ลำต้น หญ้าที่เกิดจากการดูแลรักษา ปรับปรุงบริเวณ มักไม่มีปัญหาในการกำจัดนัก เนื่องจากสามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ
- 1.3) ขยะอื่น ๆ ได้แก่ ขยะซึ่งเกิดจากงานบำรุงดูแลรักษาและจากเหตุการณ์ที่มีได้เกิดเป็นประจำ เช่น ส่วนประกอบของเครื่องจักร รถยนต์ที่เสียแล้ว กระป๋องสี ถังน้ำมัน กระป๋องยาฆ่าแมลง ภาชนะใส่ปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งอาจมีสารเคมีที่มีพิษต่อคน สัตว์และสภาพแวดล้อม ขยะประเภทนี้ไม่ควรกำจัดรวมกับขยะประเภทอื่น แต่ควรเก็บกองรวมกันไว้ในที่ไกลจากการมองเห็นได้และการที่นักท่องเที่ยวจะเข้าไปรื้อค้น หรือ เด็กเข้าไปเล่น ไกลจากแหล่งน้ำ ซึ่งน้ำฝนอาจชะเอาสารเคมีลงไปได้

2) การกำจัดขยะ ประกอบด้วย ระบบการเก็บขยะและระบบการกำจัด ดังนี้

- 2.1) ระบบการรวบรวม การเก็บและนำไปสู่ระบบการกำจัด ซึ่งก็คือ การจัดให้มีภาชนะเก็บ หรือ ถังขยะที่เหมาะสมสำหรับ ขยะเปียก ขยะแห้ง หรือ ทั้ง 2 อย่างปนกัน ไว้ตามบริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ เช่น บริเวณที่จอดรถ ที่นั่งเล่นรับประทานอาหาร บริเวณที่พักแบบ Home Stay และบริเวณที่ตั้งแคมป์บนยอดเขาหลวง เป็นต้น โดย

ระบบในการเก็บรวบรวมขยะเหล่านี้ เป็นงานของเจ้าหน้าที่จาก อบต.กำโลน อาจใช้การเดินเก็บ ใช้รถเข็น หรือ รถบรรทุก การเก็บอาจกระทำทุกวัน ทุกสัปดาห์ หรือ ในบางโอกาส วิธีการเก็บและเวลาเก็บจะเป็นตัวกำหนดขนาดของถังขยะ บริเวณใดที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไป จำเป็นต้องจัดให้มีถังขยะไว้ โดยอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ แต่ไม่เด่นชัดออกมาจากสภาพแวดล้อมโดยรวม หรือ กีดขวางแนวทางสัญจร ถังขยะควรมีฝาปิด เพื่อป้องกันลมมิให้พัดพาขยะและป้องกันมิให้สัตว์ต่าง ๆ มาขุดคุ้ยถังขยะ ถ้าเป็นถังขยะที่โปร่ง เช่น เป็นหลอดตาข่าย ควรใช้ถัง หรือ งดจำหน่ายข้างในอีกชั้นหนึ่ง เพื่อมิให้มองเห็นขยะและเพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวม

2.2) ระบบการกำจัดขยะ สำหรับขยะเปียกและขยะแห้งในชุมชนคีรีวง อาจทำได้ 2 วิธี ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ถูกสุขลักษณะในปัจจุบัน ได้แก่ การเผาในเตา (Incineration) และการฝังกลบ (Sanitary Landfill)

(1) การเผาในเตา (Incineration) รูปแบบของการเผาและเชื้อเพลิงที่ใช้ต่างกันไปตามลักษณะส่วนประกอบของขยะมูลฝอย ซึ่งวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผา นี้ จะมีค่าใช้จ่ายแพงกว่าการกำจัดแบบฝังกลบ 3 - 4 เท่า การเลือกตำแหน่งสร้างเตาเผา ควรอยู่ในที่ที่เป็นสภาพพื้นดินสูงพอสมควร และเป็นตำแหน่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นดิน น้ำ และทัศนียภาพน้อยที่สุด หากขยะมีปริมาณไม่มากนัก อาจไม่จำเป็นต้องจัดสร้างเตาเผา เพียงแต่ขุดหลุม หรือ กองขยะไว้บริเวณใด บริเวณหนึ่งแล้วทำการเผา ซึ่งเป็นวิธีที่ดี แต่ต้องพิถีพิถันในการเลือกตำแหน่งที่จะเผา เช่นเดียวกับ การสร้างเตาเผา และควรแยกขยะก่อนทำการเผา โดยเฉพาะขยะที่เป็นพิษและควรเผาทีละน้อย ทุก ๆ วัน

(2) การฝังกลบ (Sanitary Landfill) เป็นวิธีการทางวิศวกรรม ที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยที่พื้นดินอย่างถูกต้อง ตามหลักสุขาภิบาล โดยไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญและเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสภาพแวดล้อม ต้องระมัดระวังในการเลือกตำแหน่งและควรอยู่ใต้ทิศทางลม อาจฝังถมในบริเวณที่ลุ่ม หรือ ที่ต่ำที่ต้องปรับระดับดินให้สูงขึ้นมา วิธีการฝัง ด้วยการเทขยะมูลฝอยลงไปเกลี่ยให้กระจาย บดทับให้แน่นแล้วใช้ดิน หรือ วัสดุอย่างอื่นที่มีดินปนอยู่ไม่น้อยกว่า 50% กลบแล้วบดให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง วิธีฝังกลบ โดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบถมที่ (Area Method) และแบบขุดเป็นร่อง (Trench Method) เพื่อถมขยะลงไปแล้วกลบด้วยดินชั้นบน ต้องระวังการยุบตัวและการเกิดกลิ่นเหม็น ถ้าฝังลึกไม่พอ ตลอดจน ปัญหาการปลูกต้นไม้บนที่ถมใหม่นี้ด้วย ซึ่งจำเป็นต้องทิ้งระยะเวลาไว้พอสมควร เพื่อให้ขยะย่อยสลายเองตาม

ธรรมชาติ วิธีการฝังกลบ จะต้องควบคุมไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญ ปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมและปัญหามลพิษ โดยการควบคุมให้ขยะที่ฝังกลบ ถูกกำจัดอยู่เฉพาะภายในขอบเขตที่กำหนด ต้องมีการกำจัดน้ำเสีย ที่ออกมาจากกองขยะอย่างถูกต้อง มีการตรวจสอบการปนเปื้อนของแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียง อย่างสม่ำเสมอ และมีระยะห่างของบริเวณกองขยะนี้ จากแหล่งน้ำในระยะที่ปลอดภัย จากการซึมของน้ำเสียได้ ต้องควบคุมมิให้มีการนำของเสียชนิดที่เป็นอันตรายมากำจัด นอกจากนี้จะมีมาตรการการกำจัดโดยวิธีพิเศษ ตามลักษณะของของเสียนั้น ๆ และต้องคำนึงถึงทัศนียภาพของพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง การจัดให้มีรั้วกั้นการปลิวของขยะที่เป็นกระดาษ พลาสติก เป็นต้น

สำหรับจุดบริการนักท่องเที่ยว ที่มีจำนวนขยะเน่าเสียไม่มากนัก อาจใช้วิธีขุดหลุมฝังเป็นคราว ๆ ไป ในบริเวณธรรมชาติใกล้เคียง หรือ อาจขุดหลุมใหญ่พอประมาณ เทขยะลงไปตามวาระที่มาเก็บ แล้วกลบด้วยดินที่ขุดขึ้น หนา 10 - 15 ซม. ทุกครั้ง

- 2.3) ชนิดของถังขยะ อาจเป็นแบบที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ หรือ ยึดติดอยู่กับที่ โดยวัสดุที่ใช้มีหลายประเภท เช่น คอนกรีต คอนกรีตเสริมเหล็ก เหล็กตาข่าย ลวดตาข่าย ไม้และไม้ไผ่ เป็นต้น (ตัวอย่างถังขยะแบบต่าง ๆ แสดงในแนวความคิด [Design Concept] ในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป)

อนึ่ง สถานที่ทิ้งขยะแบบฝังกลบ หรือ เต่าเผาขยะในชุมชนศิวิล ควรอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม กล่าวคือ อยู่ห่างจากชุมชนพอสมควรและอยู่ใต้ทิศทางลม เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องกลิ่นรบกวน

5.3.3 ข้อเสนอแนะด้านมาตรการ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติเขาลง ดำเนินการโดยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติเขาลง มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

- 1) จัดศูนย์บริการข้อมูลในอุทยานแห่งชาติเขาลงสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ก่อน เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้อง
- 2) จัดเส้นทางท่องเที่ยว/เดินป่าศึกษาธรรมชาติในอุทยาน ฯ และปรับปรุงเส้นทางให้สะดวกต่อการเดินเท้า
- 3) จัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติต่าง ๆ ในเส้นทางเดินป่า เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ

- 4) ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและรักธรรมชาติมากยิ่งขึ้น
- 5) จัดเจ้าหน้าที่ผู้นำทางของอุทยาน ฯ ที่ให้คำแนะนำทางเส้นเดินป่าศึกษาธรรมชาติและร่วมพาเดินป่าด้วย พร้อมทั้งอธิบายธรรมชาติของป่า พรรณพฤกษชาติ น้ำตกและสัตว์ป่า
- 6) บรรยายขอบเขตของอุทยาน ฯ ประโยชน์ในเรื่องการรักษาต้นน้ำลำธาร เพื่อคงสภาพธรรมชาติ คุณประโยชน์และความสำคัญ ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องเข้าใจ
- 7) มีการปฏิบัติหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างชัดเจน
- 8) ควบคุมดูแล โดยมีหน่วยลาดตระเวนดูแลป้องกันและปราบปรามผู้บุกรุกทำลายป่า มีหน่วยพิทักษ์อุทยาน ฯ ในเขต เพื่อสอดส่องผู้บุกรุกทำลายป่า
- 9) จัดตั้งที่ทำการชั่วคราว ตามเส้นทางเดินป่า เพื่อให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว
- 10) กำหนดจุดให้เดินป่าได้เฉพาะบางจุดเท่านั้นและปิดเส้นทางบางเส้น เพื่อการฟื้นฟูป่าและมีการแบ่งเขตการอนุรักษ์ป่า
- 11) นำประชาชนในชุมชนที่สนใจ มาอบรมอาชีพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบ เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวสู่ชุมชนมากขึ้น
- 12) ดำเนินการในกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติบนอุทยาน ฯ ร่วมกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง จัดแผนการเดินป่า มีการให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพพื้นที่และสิ่งที่พบเห็นในป่า เมื่อเสร็จสิ้นการเดินป่ามีการประเมินผลจากแนวคิดของนักท่องเที่ยว เพื่อปรับปรุงการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง
- 13) เปิดเส้นทางเดินป่าเพิ่มขึ้น ถ้านักท่องเที่ยวต้องการและผู้รับผิดชอบมีความพร้อม
- 14) ควบคุมเขตพัฒนาในอุทยาน ฯ และป้องกันพื้นที่ในขอบเขต
- 15) เครื่องครัดที่จะให้เจ้าหน้าที่ของอุทยาน ฯ นำทางนักท่องเที่ยวเดินป่าไปทุกครั้งและควบคุมให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่
- 16) คัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้นำทางนักท่องเที่ยวเดินป่า โดยคำนึงว่า จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่จะเข้าไปท่องเที่ยวเป็นอย่างดี

5.3.4 มาตรการด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ดำเนินการโดยมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ลูกหาบจากชุมชนคีรีวง มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

- 1) ควรเข้ารับการอบรมจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้อง ในการปฏิบัติตนเป็นผู้นำทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- 2) ต้องพัฒนาตนเอง ในด้านภาษาต่างประเทศและความรู้ทั่วไปอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และการแนะนำนักท่องเที่ยวในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติอย่างถูกวิธี เป็นต้น
- 3) มีความสามารถในการบอกชื่อพันธุ์ไม้ชนิดต่าง ๆ รับประทานได้ หรือ ไม่ได้ มีประโยชน์อย่างไรแก่นักท่องเที่ยวและแนะนำนักท่องเที่ยวห้ามทำลาย เด็ด ตัด เก็บพันธุ์ไม้
- 4) มีความสามารถในการบอกชนิดสัตว์ป่า รอยเท้าสัตว์ ธรรมชาติของสัตว์ชนิดนั้นแก่นักท่องเที่ยวและแนะนำว่าไม่ควรรบกวน หรือ ทำอันตรายสัตว์ป่า
- 5) มีความสามารถในการบอกชื่อต้นน้ำลำธาร ทิศทางการไหลของน้ำ ความสวยงามตามธรรมชาติและเล่าประวัติของแหล่งต้นน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพของแหล่งน้ำ
- 6) แนะนำนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดขณะเดินป่าศึกษาธรรมชาติและไม่ให้ทิ้งขยะในเส้นทาง
- 7) ควรนำชุดอุปกรณ์ปฐมพยาบาลไปให้ครบ
- 8) อาจนำชุดอุปกรณ์กู้ภัยไปด้วยก็ได้ในกรณีที่จำเป็น

5.3.5 ข้อเสนอแนะด้านแนวความคิดในการออกแบบ (Design Concept) สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (แนวความคิดพื้นฐาน)

1) ในกรณีของแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า อุทยานประวัติศาสตร์ สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทที่จัดให้มีขึ้น จะต้องเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับกิจกรรมที่อนุญาตให้กระทำได้ตามกฎหมายที่คุ้มครองแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในอุทยานแห่งชาติประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนันทนาการ (ในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่), กิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศ, การศึกษาวิจัย และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับกิจกรรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยการออกแบบในที่นี้ จะเน้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนันทนาการ ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก

2) การกำหนดตำแหน่ง ที่ตั้งและการกระจายตัวของ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับแหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมายดังกล่าวและเป็นพื้นที่ที่มีการจัดทำแผนการจัดการพื้นที่แล้ว จะกระทำภายใต้เขตการจัดการ (Management Zone) ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการ เท่านั้น

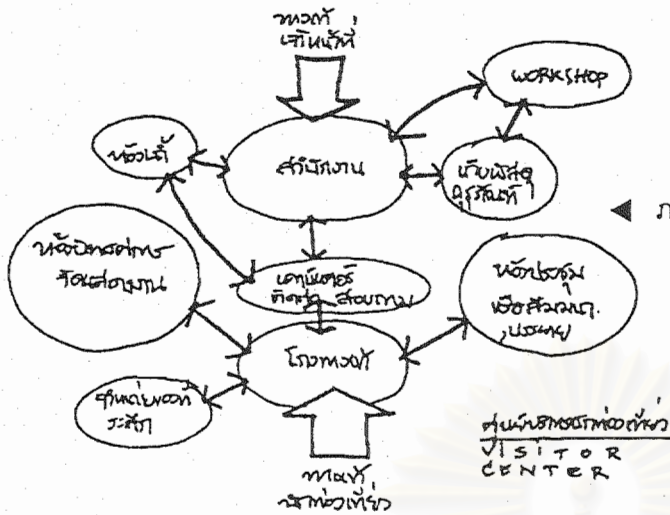
3) สิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภท เน้นประโยชน์ใช้สอย ความเรียบง่าย แบบและวัสดุที่ใช้กลมกลืนกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม, มีความทนทานต่อสภาพภูมิอากาศของท้องถิ่น (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งอำนวยความสะดวกที่ตั้งอยู่กลางแจ้ง) และทนทานต่อสิ่งคุกคามในพื้นที่ธรรมชาติ (เช่น มอด ปลวก หนู เป็นต้น) อีกทั้งง่ายต่อการบำรุงรักษา ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนใหญ่ไม่มีงบประมาณในการบำรุงรักษาโดยตรง

4) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทั่วไป ควรกระทำเท่าที่จำเป็น เริ่มที่การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการป้องกันรักษาแหล่งท่องเที่ยว หรือ ป้องกันผลกระทบจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ควบคู่กับสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ผู้มาเยือนเป็นลำดับแรก การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการเรียนรู้และการศึกษารวมชาติ และเพื่อเพิ่มความสะดวกรบาย ในการประกอบกิจกรรมให้กับผู้มาเยือน กระทำตามความเหมาะสมเป็นลำดับต่อมา ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกพื้นที่ จะต้องเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ครบทุกประเภท ลักษณะทางธรรมชาติของพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์และปัจจัยแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง จะเป็นตัวกำหนดระดับการพัฒนาและประเภทสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

5) ผู้ออกแบบจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อรูปแบบ ปริมาณและการกระจายของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต การกำหนดขนาดที่เหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นเรื่องที่จะยืดหยุ่นและควรกระทำภายหลังจากที่มีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของพื้นที่แล้ว ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้อย่างชัดเจน ควรกำหนดให้มีการพัฒนาที่ละน้อยเป็นขั้นตอน และติดตามตรวจสอบผลกระทบภายหลังการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

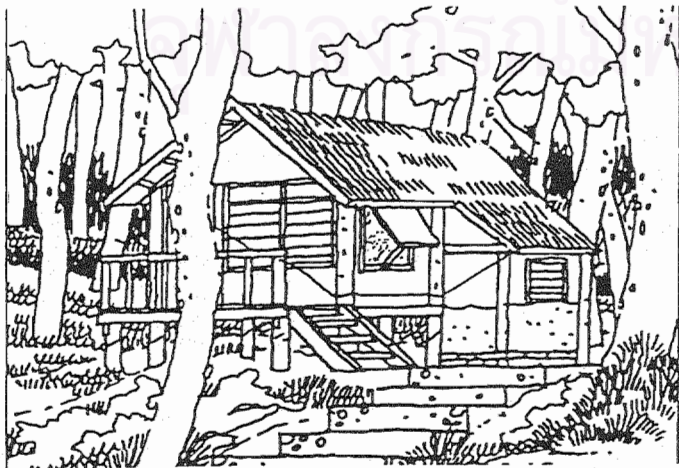
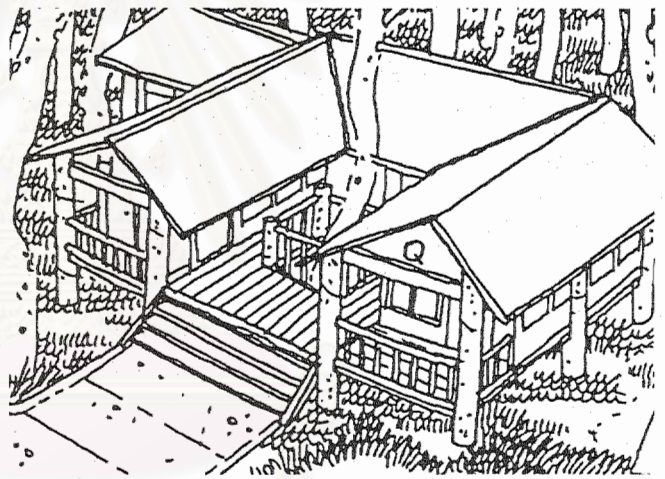
ภาพที่ 5 - 1 ถึง 5 -13 แสดง ตัวอย่างการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

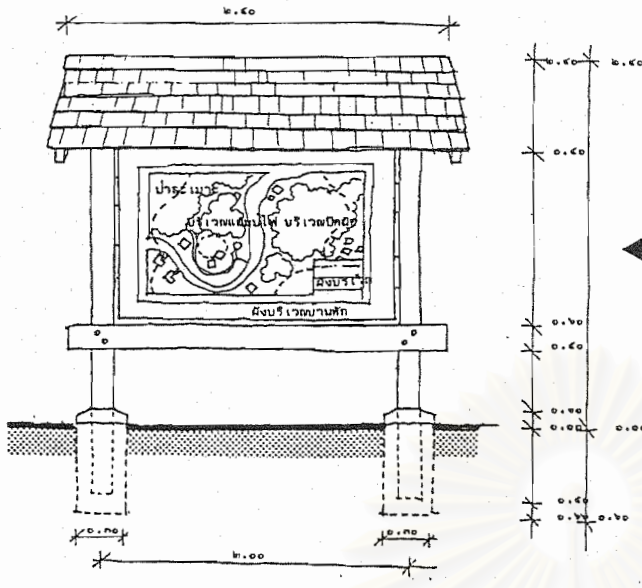

ภาพที่ 5-1 แสดง ตัวอย่างการจัดองค์ประกอบ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center)

ภาพที่ 5-2 แสดง ตัวอย่างอาคารที่ทำการ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ควรใช้วัสดุธรรมชาติ และมีลักษณะท้องถิ่น

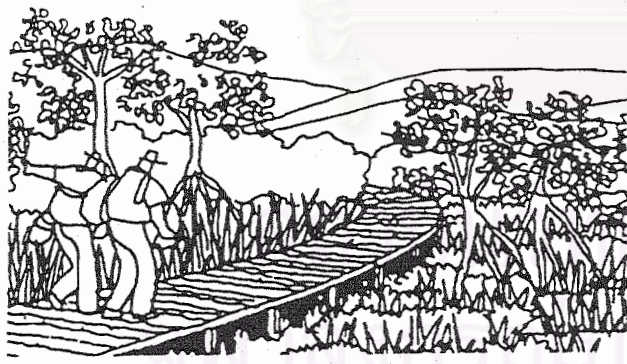
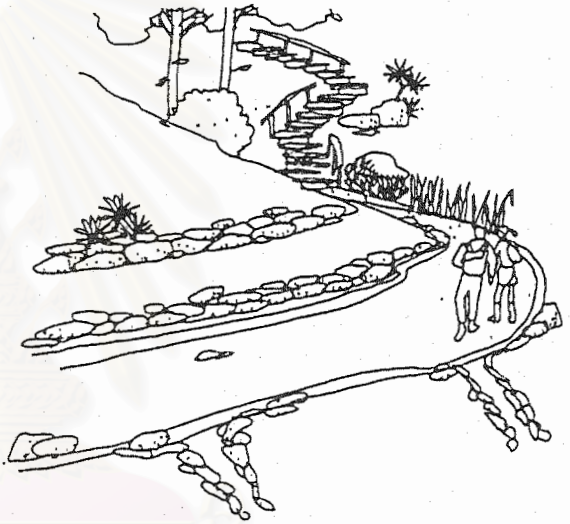

ภาพที่ 5-3 แสดง ตัวอย่างบ้านพักนักท่องเที่ยว ควรใช้วัสดุธรรมชาติ และมีลักษณะท้องถิ่น

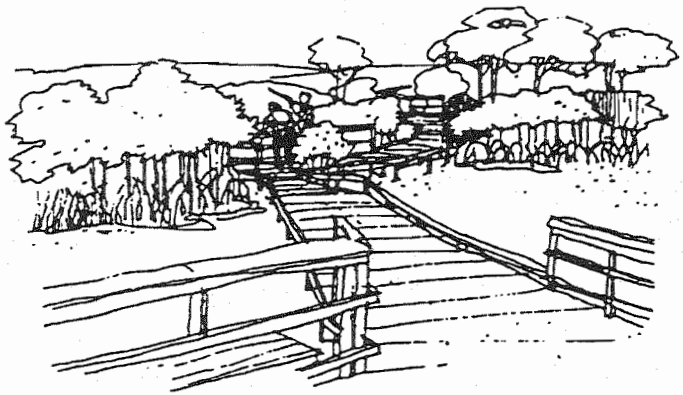
ภาพที่ 5-4 แสดง ตัวอย่างป้ายผังบริเวณ
แหล่งท่องเที่ยว

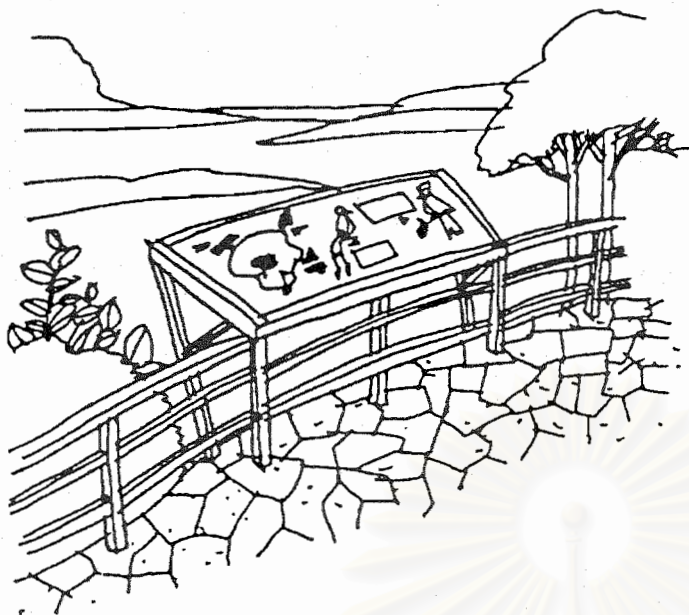
ภาพที่ 5-5 แสดง ตัวอย่างเส้นทางเดินเท้า

ภาพที่ 5-6 แสดง ตัวอย่างสะพาน
ทางเดินเท้า

ภาพที่ 5-7 แสดง ตัวอย่างสะพาน
ทางเดินเท้า

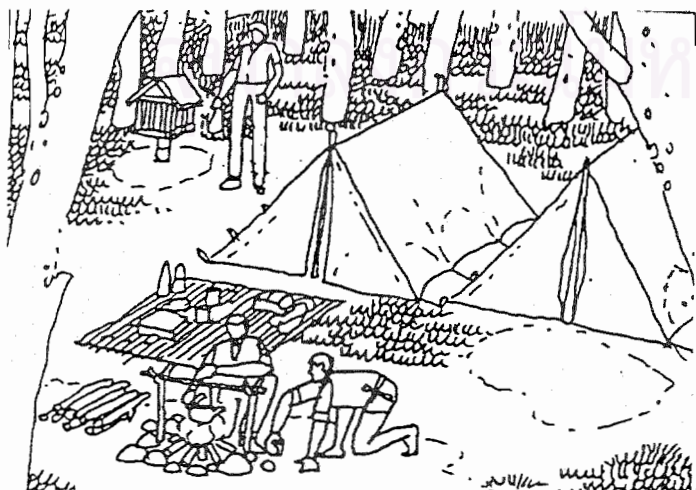

◀ ภาพที่ 5-8 แสดง ตัวอย่างป้าย
สื่อความหมายธรรมชาติ

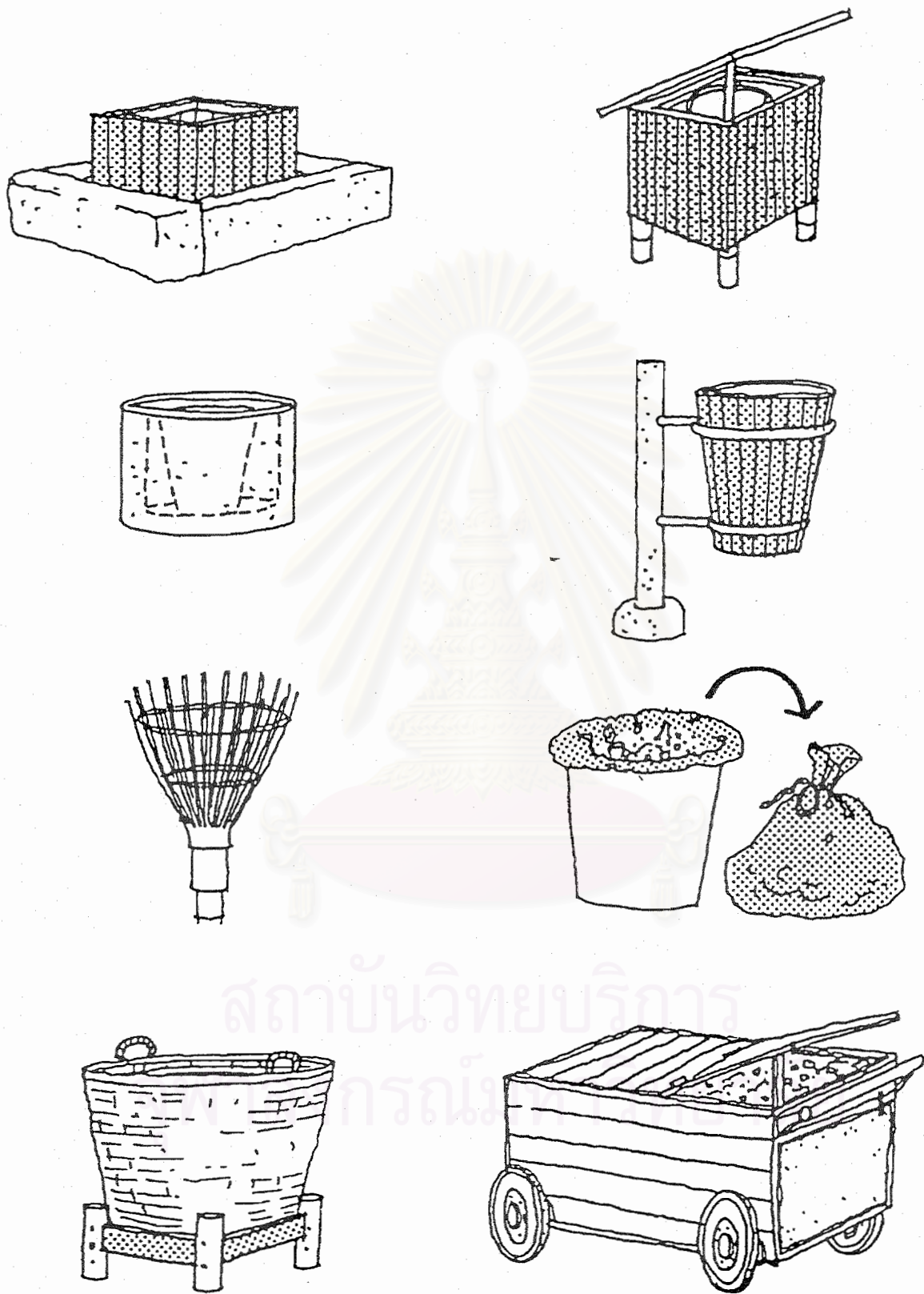
ภาพที่ 5-9 แสดง ตัวอย่างศาลาบังพัก
ระหว่างทางเดินเท้า ควรมี
เป็นระยะๆ อย่างเหมาะสม
โดยใช้วัสดุธรรมชาติ และ
มีลักษณะท้องถิ่น

สถาบันวิทยบริการ
มหาวิทยาลัย

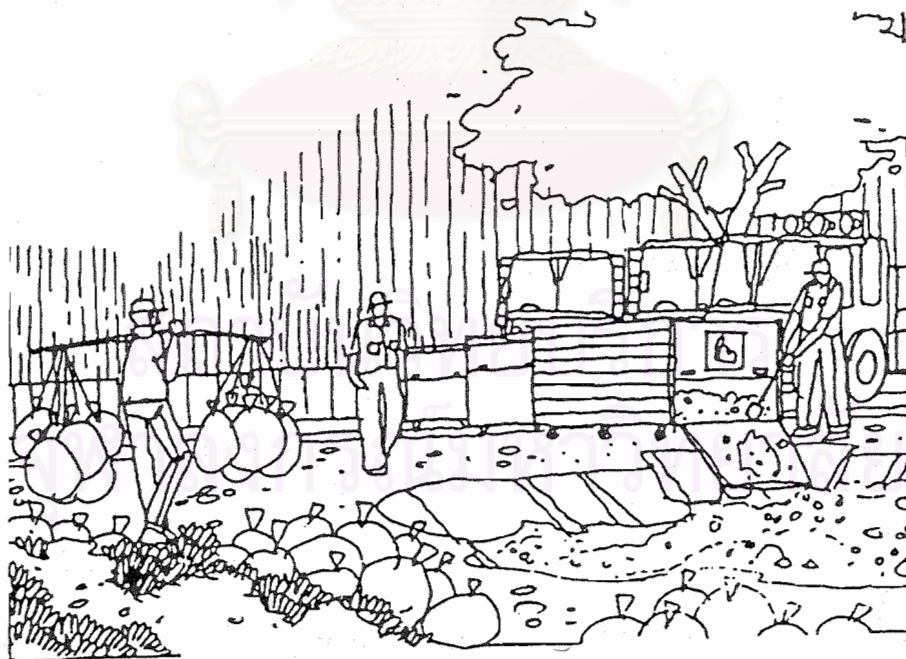
◀ ภาพที่ 5-10 แสดง บริเวณที่พักผ่อน
(Camping Area)

ภาพที่ 5-11 แสดง ตัวอย่างที่หึ่งขยะแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 5-12 แสดง ตัวอย่างที่ทิ้งขยะตามทางเดินเท้า ควรมีจำนวนเพียงพอกับปริมาณขยะ และจุดติดตั้งที่ทิ้งขยะ พิจารณาจากความหนาแน่นของการสัญจรผ่าน และจำนวนคน

ภาพที่ 5-13 แสดง การจัดพื้นที่ทำลายขยะ อาจโดยการเผาลำหรับขยะแห้ง หรือฝังสำหรับขยะเปียก ควรจัดไว้ในที่ที่ไม่รบกวนคนและธรรมชาติ อาจจัดไว้หลายจุดเพื่อความสะดวก

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง,2540.

กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. บันทึกนักปกครอง พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง,2542.

ขวัญใจ เอ็มใจ และ พรพิไล เลิศวิชา. หมู่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช : การต่อสู้ของชุมชนในหุบเขา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สารคดี,2537.

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนครศรีธรรมราช (ฉบับเดือนเมษายน 2542 : ชื่อบ้านนามเมืองในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา. จังหวัดนครศรีธรรมราช : สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์เอดิสัน เพรส โพรดักส์,2542 .

ธานี ศักดิ์เศรษฐ์. ทิศทางท้องถิ่นไทย รวมกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาวิชาตินแดน,2543.

ธีรพันธ์ จุฬากาญจน์. อนุสาร อสท. (ฉบับเดือนกันยายน 2539) : ชีวิต ชนเขาและสายน้ำที่คีรีวง. กรุงเทพมหานคร : อนุสาร อสท .,2539.

พรพิไล เลิศวิชา. สถาบันพัฒนาชนบท. มูลนิธิหมู่บ้าน. 200 ปี คีรีวง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน,2532.

มนัส สุวรรณ. จุลสารการท่องเที่ยว ททท.(ฉบับเดือน ม.ค. - มี.ค. 2542) : บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บริษัทโรงพิมพ์หทัยเฮง จำกัด,2542 .

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย. และสถาบันดำรงราชานุภาพ. สำนักงานปลัดกระทรวง. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. และกระทรวงมหาดไทย. โครงการศึกษาวิจัย การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.) เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัยและคณะ,ธันวาคม 2541.

บริษัท P.V.T. Professional Thai Television จำกัด. รายการ หนึ่งในเมืองไทย : ด้วยความรักในแผ่นดิน คีรีวง. ออกอากาศ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7, 24 ต.ค.2540. วิดีทัศน์ 1 ม้วน.

บริษัท วีชด็อก จำกัด. รายการ ลานบ้านลานเมือง : ชุมชนคีรีวง แปลงวิกฤตเป็นโอกาส (ตอนที่ 1 และ 2). ออกอากาศ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท., 10 ส.ค. 2542. วีดิทัศน์ 1 ม้วน.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. กองบริการที่ปรึกษา. ศูนย์บริการวิชาการ. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, มกราคม 2542.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. กองบริการที่ปรึกษา. ศูนย์บริการวิชาการ. รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (รายงานสรุป

สำหรับผู้บริหาร). กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ, มกราคม 2542.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. ทีมวิจัยโครงการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจใน ชนบทและคณะทำงานฟื้นฟูหมู่บ้านคีรีวง. การศึกษาเพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูหมู่บ้านคีรีวง อำเภอ ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : ทีมวิจัยโครงการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ในชนบทและคณะทำงานฟื้นฟูหมู่บ้านคีรีวง, มีนาคม 2532.

สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช. ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล. บรรยายสรุปจังหวัด นครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช : ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล, 2542

ภาษาอังกฤษ

Alice M. Geffen and Carole Berglie. Eco Tour and Nature Getaways : A Guide to Environmental Vacations Around The World. New York : Published by Clarkson N. Potter , Inc., 1993.

Kasetsart University, Faculty of Forestry, Forestry Research Center. Manual for Ecotourism Facility Design and Development. Bangkok : Published by Forestry Research Center, July 1998.

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสำหรับชาวคีรีวง,คีรีทอง,ขุนคีรีและคีรีธรรม

เรื่อง

การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น
กรณีศึกษา : ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่น (คีรีวง) โดยใช้การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนา
2. แบบสอบถามนี้ เป็นโครงการศึกษาวิจัยของ นิสิตปริญญาโท ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะไม่ส่งผลกระทบต่อ ใดๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น
4. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 ปัจจุบันท่าน อายุ ปี
 สถานภาพปัจจุบัน โสด แต่งงาน หย่า

1.2 ท่านประกอบอาชีพ
 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ บาท

1.3 ระดับการศึกษา

1.4 นับถือศาสนา

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบัน มีสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นในชุมชน ให้ท่านแสดงความคิดเห็น และข้อเท็จจริงในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามรายการต่อไปนี้

2. การสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปาและโทรศัพท์ ภายในชุมชนของท่าน มีการพัฒนา หรือ ปรับปรุง หรือไม่

- มีการปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์
- ไม่มีการปรับปรุง

3. การสาธารณูปการ ได้แก่ ระบบการระบายน้ำเสีย และระบบการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล ภายในชุมชนของท่าน มีการพัฒนา หรือ ปรับปรุง หรือไม่

- มีการปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ระบบการระบายน้ำเสีย
 - ระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- ไม่มีการปรับปรุง

4. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของท่าน โดยชุมชนเอง มีระดับ

- สูง ปานกลาง ต่ำ

5. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมบนเขาหลวง โดยชุมชนเอง มีระดับ

- สูง ปานกลาง ต่ำ

6. ท่าน หรือ สมาชิกภายในครอบครัวของท่าน มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม หรือไม่

- มีรายได้เพิ่มขึ้น (ตอบเพียง 1 ข้อ)
 - มาก ปานกลาง น้อย
- ไม่มีรายได้เพิ่มขึ้น

7. ชุมชนของท่าน มีการจัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้และปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่การบริการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือไม่

- มีการจัดหา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - เครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้และปัจจัยต่าง ๆ
- ไม่มีการจัดหา

8. ชุมชนของท่าน มีการพัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือไม่

- มีการพัฒนาอาชีพ
- ไม่มีการพัฒนาอาชีพ

9. ชุมชนของท่าน เกิดการสร้างงาน หรือ มีงานทำเพิ่มขึ้น หรือไม่

- มีงานทำเพิ่มขึ้น (ตอบเพียง 1 ข้อ)
 - มาก ปานกลาง น้อย
- ไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น

10. วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนของท่าน ได้รับผลกระทบ หรือ ถูกกลืนจากอิทธิพล วัฒนธรรม และแนวทางชีวิต จากภายนอก (นักท่องเที่ยว หรือ ผู้มาเยี่ยมเยือน) หรือไม่

- ได้รับผลกระทบ (ตอบเพียง 1 ข้อ)
 - มาก ปานกลาง น้อย
- ไม่ได้รับผลกระทบ

11. ชุมชนของท่าน มีการติดต่อนักท่องเที่ยว อย่างเป็นทางการมาก ขึ้นกว่าเดิม หรือไม่

- มากขึ้นกว่าเดิม
- ไม่มากขึ้นกว่าเดิม

12. ท่าน หรือ สมาชิกภายในครอบครัวของท่าน ถูกกระตุ้นให้สนใจพัฒนาการศึกษา ในด้าน ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพิ่มขึ้นกว่าเดิม หรือไม่

- เพิ่มขึ้นกว่าเดิม
- ไม่เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

13. ชุมชนของท่าน ได้รับผลประโยชน์ทางสังคม กล่าวคือ มีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคง มีการยกระดับคุณภาพชีวิต รวมทั้งมีความปลอดภัย สูงขึ้นกว่าเดิม หรือไม่

- สูงขึ้นกว่าเดิม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - มีสวัสดิการที่ดี สังคมมีความมั่นคง
 - มีการยกระดับคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัย
- ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม

14. ชุมชนของท่าน เกิดการพัฒนาด้าน การสาธารณสุข ได้แก่ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยจากโรค สูงขึ้นกว่าเดิม หรือไม่

- สูงขึ้นกว่าเดิม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ความสะอาด
 - ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
 - ความปลอดภัยจากโรค
- ไม่สูงขึ้นกว่าเดิม

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

.....

(นาย สาทิศ สุขผ่องศรี)

นิสิตผู้ทำการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพน้ำท่วมหมู่บ้านศิริวง ในวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2531

1. สาเหตุของน้ำท่วม

เมื่อวิเคราะห์ปัญหาสภาพน้ำท่วมของหมู่บ้านศิริวงแล้ว สามารถสรุปสาเหตุ หรือ ปัจจัยที่สำคัญได้ดังนี้

- 1.1 ฝนตกหนักและติดต่อกันเป็นเวลานาน
- 1.2 ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ในบริเวณทางน้ำท่วมของคลองท่าดี
- 1.3 การสร้างบ้านเรือนหรือสิ่งสาธารณูปโภคขวางทางน้ำท่วมและรูก้ำทางน้ำธรรมชาติ
- 1.4 การพังทลายของพื้นดินบนเขาหลวง ซึ่งมีความลาดชันค่อนข้างสูง

2. สภาพความเสียหาย

เหตุการณ์น้ำท่วมภาคใต้และสภาพความเสียหายทั่วไปในอดีต ได้สรุปรวบรวมไว้เป็นอย่างดี ในเอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “อุทกภัยภาคใต้ ไคกนาฏกรรมที่น่าจะหลีกเลี่ยงได้?” เหตุการณ์ที่ค่อนข้างจะรุนแรงมากที่สุด ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2531 ในภาคใต้ พอสรุปความเสียหายที่เกิดขึ้น แยกออกได้เป็น

- 2.1 ราษฎรสูญเสียชีวิต บาดเจ็บและไร้ที่อยู่อาศัย
- 2.2 ความเสียหายต่อทรัพย์สิน บ้านเรือน สิ่งสาธารณูปโภค
- 2.3 การสูญเสียเรือกสวน ไร่นาและที่ทำกินถูกน้ำท่วม ตะกอนดินทรายทับถมสัตว์เลี้ยงและพืชพันธุ์ธัญญาหารถูกทำลายเสียหาย
- 2.4 ผลกระทบทางด้านสุขภาพอนามัย ขวัญและสภาพจิตใจของราษฎรที่ถูกน้ำท่วม
- 2.5 ผลกระทบทางสภาพแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเดินของลำน้ำ การอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คน

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากฝนตกหนักและน้ำท่วมดังกล่าว มีสาเหตุแตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น

- (1) ระดับน้ำที่ท่วมสูง
- (2) กระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวแรง
- (3) มวลสารที่ถูกกัดเซาะและถูกพัดพามาตามสายน้ำ
- (4) การพังทลายของดินตามไหล่เขา ไหล่ทาง ลงมาทับถมพื้นที่ต่ำและทางน้ำ

- (5) การปลูกสร้างบ้านเรือนในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำ กีดขวางทางไหลของน้ำ
 (6) การก่อสร้างสิ่งสาธารณะประโยชน์กีดขวางทางน้ำ

เมื่อพิจารณาถึงเหตุการณ์น้ำท่วมและสภาพความเสียหายของหมู่บ้านคีรีวง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2531 แล้ว จะเห็นว่าทั้งสภาพความเสียหายและสาเหตุของการเกิดความเสียหายมีครบทุกข้อ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สภาพรุนแรงเริ่มขึ้นในเช้ามีดของวันที่ 21 น้ำป่าถล่มทะลักลงมาจากเขาหลวงและซ้ำเติมด้วยการพังทลายของดินบนไหล่เขาหลวง ลงมาขวางทางน้ำและบ้านเรือนราษฎรสูงถึง 2 - 3 เมตร กระแสน้ำรุนแรงและไหลเชี่ยว กวาดทุกสิ่งทีกีดขวางไปกับกระแสน้ำซึ่งสรุปความเสียหายจากอุทกภัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

สภาพเหตุการณ์	บ้าน			ผู้คน	
	สภาพ	จำนวนหลัง	ร้อยละ	ชีวิต	ร้อยละ
ก่อนเกิดเหตุ	- มีอยู่	663	100	2,800	100
เมื่อเกิดเหตุ	- พังทั้งหลัง	195	29.3	ตาย 12	0.4
	- พังบางส่วน	88	13.4	บาดเจ็บ 35	1.25
	- เสียหายบ้าง	380	57.3		
หลังเกิดเหตุ	- ใช้อาศัยได้	496	70.7	รอดตาย 2,788	99.6
	- ปลอดภัย	380	57.3	- มีบ้านอยู่	
	- ไม่นั่นใจ	89	13.4	ปลอดภัย 1,579	57.3
				ไม่ปลอดภัย 375	13.4
			- ไม่มีบ้านอยู่ 816	29.3	

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, มีนาคม 2532 : 17

- หมายเหตุ : 1. นอกเหนือจากบ้านแล้ว ทรัพย์สินภายในบ้านส่วนใหญ่เสียหายด้วย รวมถึงรถกระบะ 9 คัน, รถจักรยานยนต์ 35 คัน และอื่น ๆ อีกประมาณไม่ได้
2. วัดคีรีวงถูกดินน้ำเขาตะดิ่งพื้นดินหายไป 1 ใน 3 อุโบสถขาดพังครึ่งหลัง หอฉันและกุฏิหายไป รวม 8 หลัง
3. โรงเรียนชุมชนวัดคีรีวงหายไปทั้งหมด พร้อมที่ดินและอาคารสิ่งก่อสร้างอีกมากกว่า 20 หลัง
4. สาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น ตลาดสด, สำนักงานกลุ่มออมทรัพย์ ฯ และชุมชนประตุมหมู่บ้านหายหมด
5. เรือกสวนไร่นาอีกมากมายที่ยังประมาณไม่ได้

3. การเปลี่ยนแปลงระบบอุทกวิทยา

จากเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นแก่มุ่บ้านคีรีวง ระหว่างวันที่ 21 - 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2531 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบอุทกวิทยาเป็นอย่างมาก ซึ่งพอสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

3.1 คลองทำดีในบริเวณหมู่บ้าน เปลี่ยนทางเดินใหม่ ไหลอ้อมไปทางด้านหลังวัดคีรีวง แต่จะไหลตัดตรงไปบรรจบกับคลองปงทางด้านท้ายน้ำของหมู่บ้าน ลำน้ำสายใหม่นี้ได้แยกหมู่บ้านคีรีวงออกไปจากส่วนของแผ่นดินใหญ่โดยสิ้นเชิง

3.2 คลองเชิงแตระที่ไหลแยกจากคลองทำดีเข้าสู่ตัวหมู่บ้าน ถูกดินทรายทับถมไม่เหลือสภาพลำน้ำเดิมอยู่เลย

3.3 สภาพลำน้ำทั้งคลองทำดีและคลองปง ถูกกระแสน้ำกัดเซาะกว้างออกไปทั้ง 2 ฝั่ง เมื่อกระแสน้ำลดลงใหม่ ๆ ร่องน้ำลึกมีสภาพไม่ติดต่อกัน น้ำไหลแบบไม่มีทางเดินที่ชัดเจน จำเป็นต้องเปิดร่องน้ำให้ไหลในทิศทางที่กำหนด

3.4 เนื่องจากพื้นดินตามไหล่เขาในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำ ถูกน้ำฝนกัดเซาะพังทลายหลายแห่ง ทำให้การปกคลุมพื้นผิวลุ่มน้ำเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นไปในทางง่ายต่อการกัดเซาะและการเกิดน้ำป่าผิวดินมากขึ้น

3.5 สภาพน้ำใต้ดินอาจมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะโอกาสที่ดินจะอุ้มน้ำน้อยลง อัตราการซึมสู่ผิวดินจะลดน้อยลงตามลำดับ เกิดน้ำป่าผิวดินมากขึ้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, มีนาคม 2532 : 13 - 18)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Water Year	A.Muang(27013)		A.Lan saka(27082)		A.Sao Thong(27151)		A.Tha Di(27161)	
	mm.	Date	mm.	Date	mm.	Date	mm.	Date
1964	143.0	14 Dec.			158.4	14 Dec.		
1965	149.0	20 Dec.			140.1	20 Dec.		
1966	237.7	5 Dec.			202.4	5 Dec.		
1967	124.7	15 Nov.			86.8	15 Nov.	107.3	15 Nov.
1968	83.7	6 Dec.	133.4	28 Oct.	141.0	28 Oct.	141.0	6 Dec.
1969	149.2	16 Dec.	127.8	18 Nov.	126.8	9 Nov.	139.4	9 Nov.
1970	174.1	9 Dec.	122.4	19 Mar.	120.5	9 Dec.	127.9	3 Nov.
1971	241.5	30 Nov.	64.0	4 Dec.	161.7	15 Oct.	112.2	30 Nov.
1972	72.2	28 Nov.	122.5	30 Nov.	101.0	14 Dec.	124.8	30 Nov.
1973	190.6	3 Nov.	130.5	19 Nov.	215.5	2 Nov.	202.7	4 Nov.
1974	433.3	5 Jan.75	180.0	8 Jan.75	604.0	5 Jan.75	497.4	5 Jan.75
1975	213.5	2 Nov.	135.0	2 Nov.	161.0	3 Nov.	80.7	22 Nov.
1976	414.0	23 Nov.	235.0	23 Nov.	230.5	23 Nov.	363.4	23 Nov.
1977	142.0	17 Dec.	135.0	13 Nov.	305.0	12 Nov.	218.7	13 Nov.
1978	69.6	5 Nov.	102.5	6 Dec.	120.0	6 Dec.	150.3	7 Dec.
1979	125.6	20 Nov.	86.5	29 Apr.	195.0	20 Nov.	70.7	8 Oct.
1980	244.2	30 Nov.	161.2	30 Nov.	81.2	28 Dec.		
1981	109.0	4 Dec.	120.3	4 Dec.	145.3	4 Dec.		
1982	108.7	2 Nov.	78.0	6 Jan.83	147.5	2 Nov.		
1983	102.9	12 Dec.	105.4	7 Nov.	114.9	23 Jan.84		
1984	352.6	29 Nov.	275.5	30 Nov.	278.5	30 Nov.		
1985	106.2	3 Dec.	160.0	14 Dec.	100.9	14 Dec.		
1986	205.6	26 Nov.	261.0	26 Sep.	104.3	26 Nov.		
1987	-----	-----	ยังไม่ได้รวบรวมจากแหล่งข้อมูล		-----	-----	-----	-----
1988	447.8	21 Nov.	376.0	22 Nov.				
Mean	185.8		155.6		188.2		179.7	
Std.	97.5		76.7		118.9		121.8	
Max.	447.8	21 Nov. 88	376.0	22 Nov. 88	604.0	5 Jan. 75	497.4	5 Jan. 75
Min.	69.6	5 Nov. 78	64.0	4 Dec. 71	81.2	28 Dec.80	70.7	8 Oct. 79

ตารางผนวกที่ ข - 1 แสดงข้อมูลปริมาณฝนสูงสุดในช่วง 1 วัน ของปีและวันที่เกิดเหตุการณ์

ที่มา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, มีนาคม 2532 : ผ - 9

ประวัติผู้วิจัย

นาย สาทิศ สุขผ่องศรี เกิดวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2501 ที่ ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรม จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2525 ผลงานการออกแบบสถาปัตยกรรม อาคารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคใต้ เขต 2 (นครศรีธรรมราช) ได้รับรางวัล "อาคารอนุรักษ์ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2537" จาก สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมติจากคณะกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม เป็นรางวัลเกียรติบัตร ประเภทอาคารสถาบันและอาคารสาธารณะ

เข้าศึกษาต่อในหลักสูตร การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540 ปัจจุบันเป็นพนักงานองค์การของรัฐ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ตำแหน่งสถาปนิก 6 งานสถาปัตยกรรม กองออกแบบ ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย